

SVJEDOČANSTVA O ZLOČINIMA ARMIJE BIH NAD HRVATIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

TR 012

Svjedok: J.Č., muško, 49 god.

I S K A Z

Sredinom travnja 1993. Godine Hrvati iz *Čajdraša, Janjca*, su sa svojih ognjišta od strane Armije BiH. Bili prinuđeni da traže spas po hrvatskim selima, *Grahovčićima, Ovnaku*. Teško se živjelo. Priliv izbjeglica je bio veliki, zalihe hrane su bile minimalne. Ja sam radio na prihvatistu prognanih.

Sredinom svibnja zatvoren je put prema *Travniku*, također i prema *Zenici* se nije moglo ići. Prolaz kroz muslimanski dio okolnih sela (*Čukle, Rudnik - Bila*) je bio opasan i nesiguran. Muslimani su stavljali barikade na hrvatsku zemlju kao što je na *Rudniku*. Bilo je oduzimanja auta, kao što je oduzet kamion **Jandrić Vinka. Hrgić Ivi** je pri povratku s pijace oduzeto na *Han Biloj* traktor i krave. Ovo se dešavalo u travnju.

Stanje u selu je bilo vrlo loše, po pitanju hrane, smještaja, lijekova. *Grahovčići* su pripadali ambulanti *Rudnik*, ambulanta je bila kontrolirana od strane Muslimana. Početkom šestog mjeseca došli su predstavnici UNPROFOR-a u civilnu zaštitu u školi. Obraćali smo se UNPROFOR-u za pomoć ranije. U svibnju smo od UNHCR-a dobili pomoć u hrani za 10-ak dana. Rekli su da pazimo na hranu i da ne znaju kada će ponovo moći donijeti hranu.

Početkom lipnja, UNPROFOR je rekao da ima hrane u magazinu u *Han Biloj* (muslimansko selo). S UNPROFOROM sam došao u hrvatski dio *Čukala iz Čukala* s UNPROFOR-om je otišao **Jozo Erenda** u Han Bilu. Tražio sam neke garancije od muslimanske strane za sigurnost za odlazak u Han Bilu. Došao je član štaba Musliman, Civilne zaštite iz *Han Bile* u *Čukle*. Dogovorili smo se da neće biti problema za moj odlazak u *Han Bilu* po hranu. Po povratku iz *Han Bile*, dobio sam nešto hrane, vraćajući se kroz muslimanski dio *Čukala*. Izišli su žene, djeca, odrasli muškarci, bilo je i uniformiranih osoba, s maskirnim uniformama i oznakom pripadnika Armije BiH. Demonstrirali su i protestirali zbog hrane koju oni navodno ne dobivaju, a ja sam siguran pošto sam član Civilne zaštite, znam da su hranu redovno dobivali. Hranu nisu oduzeli. Prebacivali u UNHCR-u da više hrane daje Hrvatima.

Zbog nepovjerenja Muslimana i Hrvata, linije su se držale od travnja 1993. godine međusobno. 07.06.1993. godine u jutro oko 3 sata muslimanske snage su napale *Strmac*. *Strmac* je naša najviša kota. U tom napadu stradao je (poginuo) **Marković Boro**, 20-ak godina star. Bilo je ranjenih civila: **Jandrić Dario**

(**Franje**) maloljetnik, **Radić Pero (Ive)**, **Filipović Jozo (Mirka)** invalid. Tog dana u selu je vladala panika. Iseljavanja civilnog pučanstva nije bilo. Drugi dan 08.06.1993. godine je napad počeo u jutro rano. Muslimanske snage napale su isto vrijeme sve linije prema *Grahovčićima*. Pucalo se iz teškog naoružanja, minobacača po civilnim ciljevima.

Civilno pučanstvo se počelo povlačiti, po dojavi komande HVO, oko 12 sati. Nastala je panika u selu. Krenula je kolona od oko 2500 ljudi, žena, djece. Išli smo 2 km do zaseoka *Čeke* kod *Rudnika*. Prilikom povlačenja do *Čeka* bilo je poginulih. Poginuo je **Marković Rudo**, vozeći traktor na površinskom kopu (*Rudnik*) granate su padale na sve strane. Bilo je bolesnih, nemoćnih, ljudi na nosilima, konjima. Do *Čekinih kuća* bila je ranjena žena **Bilić**, vodeći djecu za ruke. Išlo se puzeći. Između površinskog kopa (*Rudnik*) i *Čeka* djelovao je snajper po koloni. Morali smo trčati, kriti se između žbunja, ograda, puzati.

Čekine kuće su bile određište za skupljanje odakle se dalje nije moglo ići. Čekala se noć, da bi smo nastavili put prema *Novoj Bili*. Čekali smo 4-5 sati kod *Čekinih kuća*. Djeca su plakala. Žene, djeca, bolesni svi su ležali po zemlji, nitko nije smjeo ustati zbog snajpera. Uvečer do 21 sat smo čekali i krenuli prema *Novoj Biljoj*. **Palavra Vito** išao je na čelo kolone. Ja sam bio zadnji. Oko 21 sat sa površinskog kopa Armija BiH je vikala: "Predajte se, civilima garantujemo sigurnost". U isto vrijeme su pucali po krovovima kuća, crijepu. Čuo se samo plač, dreka, vika. U koloni smo imali dva ranjena čovjeka, **Barbić Luka (Pave)** stariji čovjek i **Čeko Lovro (Petra)**. Nosili smo starije, ranjene, iznemogle u dekama. Nepokretne osobe su prevožene u kolicima u kojima se prevozi građevinski materijal. Išli smo do *Šarića kuća*. U *Šarićima* smo bili oko 24 sata. Udaljenost od *Čeka* do *Šarića* je oko 3 km, a povlačili smo se oko 3 sata,. U *Novu Bilu* smo stigli ujutro oko 3 sata.

Pošto sam radio u civilnoj zaštiti *Grahovčića* i mještani tog sela primjetio sam da nam nedostaju i za koje se zna da su ubijeni, te ukopani u groblju *Ovnač*, šume oko *Grahovčića*.

POGINULI I NESTALI:

1. **Bilić Nikola**, sahranjen u groblju *Svibak, Grahovčići*
2. **Boran Marković**, sahranjen u groblju *Vinište, Grahovčići*
3. **Šimun Čuturić**, civil 80-ak godina star, ostao u selu, za 4 mjeseca se nije javio
4. **Stipo Čuturić**, 65 godina, sahranjen u groblju *Ovnač*
5. **Ana Čuturić** (Stipina supruga), sahranjena u groblju *Ovnač*
6. **Marković Anto**, civil, invalid, 60-ak godina star
7. **Barbić Kata**, 80 godina stara, ostala u selu
8. **Barbić Marko**, civil, ubijen.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 08.10.1993.godine.

TR 024

Svjedok. M.B., žensko, 59 god.

I S K A Z

Selo *Brajkovići* bilo je zatvoreno. Hrvati nisu mogli da se slobodno kreću prema *Travniku* i *Zenici* zbog barikada koje su postavili Muslimani. Ovakvo stanje je bilo mjesec dana prije napada na selo. Napad na selo je bio 08.06.1993. godine. **Jozi Šimiću** su Muslimani oteli kola stvari na izlazu iz *Brajkovića*. Kola su odvezena prema *Mehuriću*. Hranu su dovozili svećenici **Franjo Križanac** i **Pero Karajica** iz *Zenice*. Na *Rudnik* gdje je bila ambulanta, nitko nije smio da ide.

Pripadnici zeničkog 3. korpusa su istjerali s puškama mještane *Brajkovića*, Hrvate njih oko 30 iz kuća. Srijedom ujutro 09.06.1993. godine u moju kuću su upala u uniformirana lica, namazani po licu svakakvim bojama, trake zelene, crne su imali vezane preko čela. Neki su imali takve trake ispod vrata. Natjerali su me puškom da izađem iz kuće. Ja sam počela da

plačem. Jedan od njih je rekao da će me raniti. Izašla sam iz kuće. Rekao je idi prema crkvi. Kod crkve me je dočekaao jedan poznat Musliman iz **Konjevića**. Ne znam mu ime. Rekao je meni i **Ani Šuman** da mu damo naušnice, prstenje. Dale smo mu. Uputio nas je u kuću **Vlade Barača**. U toj kući sam zatekla **Anu Milanović, Ivu Gašić**- invalid u nogu, **Fabijan Josipović, Manda Batinić, Anto Gašić** i supruga mu **Filka, Stipo Peša** iz **Čukala**, bilo je još ljudi iz **Čukala, Ana Papić, Jozo Lovrinović, Anđa Gašić** i njen muž **Ivo Gašić**.

U kući **Ante Gašića** tražili su pare od **Ante**, udarili ga pištoljem u sljepoočnicu i u čelo. U Kući **Vlade Barača** bila sam 4-5 sati. Pripadnici zeničkog korpusa su spominjali **Ahmiće**, pitali nas gdje su vam sada vaši borci, **Boban i Kordić**. Rekli su mi da pomuzem kravu **Mije Matošević**. Rekla sam da ne znam i da nikad kravu nisam imala. Dok sam bila u kući zatočena. Ispred kuće su pijani kolo igrali, vrištali, pjevali, harmonika je svirala. Oko 15-16 sati stigli su u **Vladinu** kuću, komšje **FERID GRABUS, KEMO MUJAGIĆ**, jedan Musliman sa **Han Bile**, odveli su nas u kuću **Lovre Šimića**. U kući **Lovre Šimića** bilo je iz Čukala devetero: **Žabić Dragica** i njezinih dvoje djece, blizanci **Ivan i Ivana, Janković Ivica** zvani „Brico“, **Gazibarić Pero, Kata** zvana „Trokica“, **Dajušić Anto** i supruga mu **Luca, Marjanović Danko**.

S **Podova** su bili: **Barač Franjo i Barač Stipo**

Matošević Mara
Matošević Slavica
Barač Filka
Barač Ljuba
Barač Luca
Josipović Ljuba
Udovčić Mara
Matošević zvani „Began“

Iz Brajkovića su bili: **Šuman Marija**

Šuman Ana
Batinić Manda
Gašić Ivo
Gašić Anđa
Lovrinić Jozo
Peša Stipo
Josipović Fabijan
Josipović Nikica

Peša Stipu su jedne noći izveli u nepoznatom pravcu. Vratio se sutradan s natečenom glavom, krvave košulje i izbijena 2- 3 zuba. Udarili su me, rekao je. Poslije 15 dana **Stipe Peša, Marijanović Danko i Janković Ivica** su prebačeni u KPD Zenica, još su u KPD Zenica. Kuća **Barbić Luce** je zapaljena, u kojoj je **Luca** izgorjela. Zapaljena je kuća **Klarić Ante**. **Anto** je nađen ubijen ispred kuće. **Marka Josipovića**, 60-tak godina starog su ubili Muslimani na **Majdanu**, iznad crkve u **Brajkovićima**. Sahranili su ga M.Š. i N.J.. Ubijen je **Stipan Bobaš**, star oko 60-65 godina u kući. **Stipana** su sahranili pred kućom. **Alfons Matković** je ubijen na površinskom kopu rudnika **Bila**. Pored njega su bila ubijena dva nepoznata lica. Sve troje je sahranjeno na groblju **Ovnak**.

Sva ova ubojstva su počinili pripadnici Armije BiH iz Zenice. To znam na osnovu amblema kojeg su nosili na ruci (ramenu). U **Lovrinoj** kući sam bila 2 mjeseca i 10 dana. Noću su dolazili Muslimani, pucali oko kuće.

Prolazeći pored kuće govorili su „ ustaše treba poklati“. U kući 10 x 9 m bilo nas je 36. U kući nas je čuvao stražar Musliman, koji nije dozvoljavao ulazak vojnika pripadnika Armije BiH. Dana 16. kolovoza sam (smo) razmijenjeni.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 12.10.1993.

TR 025

Svjedok: N.J., muško, 39 god.

I S K A Z

Utorkom, 08.06.1993. godine oko 13 sati, **Jadranko Bobaš** je bio u komandi HVO u **Grahovčićima**, dojavio nam je da se civilno pučanstvo iseli iz **Brajkovića**. Napad muslimanskih snaga na selo **Brajkoviće** bio je oko 5 sati u jutro. Ja sam bio u svojoj kući sa svojom porodicom. Oko **Brajkovića**, po selima **Grahovčići, Ovnak, Čukle**, su vođene borbe čitav dan do uveče 12 sati .Bio sam kod kuće s ocem, hranio stoku. Majka, supruga s djecom su izbjegli za Novu Bilu. Oko 19.30 sati su došli do moje kuće uniformirani ljudi, šarenom maskirnom uniformom, sa amblemom ljiljani, bilo ih je dvojica. Kada su me našli, pitali su me: "Kako se zoveš? Odakle si!" Rekao sam . Rekli su:"Otkud sada tu". Rekao sam: "Ja sam kod svoje kuće". Pozvali su me iz moje bašče da izađem na cestu. Kada sam došao do njih pozdravili su me sa Salem-alejkum. Ja sam odgovorio s par puta sa zdravo. Komandir, tako se predstavio, rekao je da nije u redu pozdravljati sa zdravo, nego sa Salem-alejkum. Ja sam bojeći se da me ne ubiju odgovorio alejkum al salam Merhaba. Potapšao me je po ramenu rekavši mi da se ne trebam plašiti, da me vojska neće dirati. Rekao mi je da idemo prema mojoj kući, gdje mi je bio otac. Na putu prema mojoj kući sreća me je druga grupa vojnika. Neki su imali šarene šalove oko glave i spuštene niz leđa. Namazanih lica raznim bojama, bili su sa maskirnim uniformama, oznake su imali na lijevoj strani grudi crvena podloga preko koje su ukrštene crne puške, drugi su imali ljiljane na nadlaktici. Neki su imali trake obješene od pojasa niz hlače. Prolazili su po grupa po 3-4-5-. Ulazili su u kuće, pljačkali, od žena skidali naušnice, otimali novac, satove. Meni su rekli da saberem ostale civile koji su ostali u svojoj kući. Ja sam bio od Hrvata. Uz pratnju jednog muslimanskog vojnika, kojemu ne znam ime, nepoznat mi je najvjerojatnije je od Zenice, poznavo sam:

1. **Gašić Antu** starog 65 godina
2. Ženu mu **Finolemu**, staru 70 godina
3. **Batinić Manda**, stara oko 70 godina
4. **Lovrinović Jozo**, star oko 55 godina
5. **Milenković Ana**, stara 78 godina
6. **Josipović Fabijan** 83 godine

Vojska mi je naredila da ih sve vodim pred crkvu. Nikom nisu dali da ponesu išta od odjeće i obuće. Došli smo pred crkvu u **Brajkoviće** oko 20.30 sati 08.06.1993.godine. Pred crkvom je bilo 50-tak vojnika pripadnika Armije BiH, MOS-ovaca i onih koji su izjavljivali da su "gerila". Mještani su posjedali ispred crkve na klupe. Dok sam sjedio ispred crkve, vojska je pljačkala crkvenu kuću. Ustajao sam, hodao između vojnika. Jedan od njih me je upozorio da sjednem da me ne bi netko od vojnika ubio. Došao je jedan vojnik sa šalom (turban) na glavi, čučnuo je pred baku **Anu Milenković**, upitao je: "Bako jeli ti drago što je naša vojska oslobodila ovo", ona je pitala "Koja vojska sinko?". Odgovorio joj: "Ustaška vojska bako". Baba je rekla: "Kako mi neće biti drago, kad sam i ja iz srca ustaša". Jedan od vojnika je

viknuo da je treba strijeljati ili zaklati, što hoće. Ja sam molio da je ne ubiju. Nisu je ubili. Ispred crkve su odveli **Antu Gašića** njegovoj kući, tražili su novac. Pitali ga, "gdje su ti sinovi". Rekao je u Austriji i Švicarskoj. Rekli su, mora da imaš novac. Rekao je da nema. I da im nije dao. Vratio se u crkvu krvave glave. **Anto** je pričao da su mu pištolj stavljali u usta, da su ga tukli pištoljem po lijevoj strani glave. I meni su oteli 3500 DEM. Dok su mještani sjedili pred crkvom, jedan od komandira je uzeo pušku i pucao u zrak. Učio je EZAN (molitva). Svi vojnici su odložili oružje, klanjali se pred crkvom. Kad su završili sa klanjanjem, jedan od komandira me pozvao u crkvu, da nađem i upalim svijeće po crkvi. Ja sam to uradio. Dovedi su i ostale mještane u crkvu. Sjeli smo u prve klupe (oko 7 mještana), vojska se sklonila ispred nas. Rekli su da se molimo Bogu, po svom zakonu ako hoćemo. Mi smo se pomolili. Pozvali su mene na oltar, ponudili cigaretom, ispitivali me o vojsci. Koliko smo je imali, pitali za vojsku sa strane, pitali za oružje. Ja sam rekao da nije bilo vojske sa strane. Odgovorili su da smo slabi borci. Vratio sam se u klupe, sjeo sa svojim ljudima. Pričali su da će nas voditi za KPD **Zenicu**. Tada je u crkvu stigao sa **Han Bile** tzv. **KAJAN**, sin **ASIMA ARNAUTOVIĆA**. Pozdravio se sa nama. Odvela ga je vojska da pričekaju. Kad je **KAJAN** otišao došao je meni jedan od zeničkih vojnika, rekao "Tvoje ti komšije kažu da si dobar, da se ne trebaš plašiti", da mi neće ništa faliti. Oko jedan sat poslije pola noći odvedeni smo u kuću **Vlade Barača**, gdje smo prenoćili. U kući **Vlade Barača** sam zatekao vojsku, pripadnike Armije BiH-a, nisam ih smio puno zagledavati. Oko 3 sata je doveden **Stipo (Rude) Peša** iz **Čukala**, oko 50 god. star. Ujutro je dovedena oko (7-8 sati) **Barač Mara**, 60god.stara, **Šuman Marijan** 50 god. star, **Šuman Ana (Marijanova** supruga) oko 50 god.stara, **Gašić Ivo**, oko 70 godina star i supruga **Anđa**, 65 godina stara.

U kući **Vlade Barača** smo ostali do 12 sati. Tada je došao iz **Han Bile LIKOVIĆ SENAD**, **GRABUS FERID** i **ARNAUTOVIĆ KEMAL**, pozdravili su se s nama i ponudili da nas vode u kuću **Lovre Šimića**, ako dozvoli Zenička vojska. U dogovoru sa Zeničkom komandom, prebačeni smo bili u kuću **Lovre Šimića**. U kući **Lovre Šimića** nas je bilo 37 (ukupno sa **Lovrom** i suprugom mu **Jelom**). U kući **Lovrić Šimića** sam bio zatočen 75 dana. Hranu su nam dovlačili iz **Han Bile**, muslimanska vojska, nešto hrane su dovlačili svećenici iz Zenice, **Franjo Križanac** i **Pero Karajica**. Čuvala nas je straža muslimanske vojske. 09.06.1993. godine odveden sam ja i **Marijan Šuman** na ispitivanje u školu u **Han Bilu**. U Han Biloj sam zatekao:

Janković Ivicu, 30-35 godina star

Marjanović Danko, 20 godina star

Peša Stipo, 50 godina star

Nas petorica prenoćili smo u jednoj maloj prostoriji u školi na betonu. **Danko** i **Ivica** su mi pričali da su njih dvojica dvije noći spavali i hranili se u WC-u.

10.06.1993. godine smo pojedinačno ispitivani. Meni je zamjenik komandanta **BEGIĆ**, imena se ne mogu sjetiti, **HUSENINOV** sin pogledao dokumenta i nije me puno ispitivao. Ja sam vojno nesposoban, te nisam bio vojni obveznik. Mene i **Marijana Šumana** su nakon par sati ispitivanja, vratili u kuću **Lovre Šimića**. **Danko**, **Stipo** i **Ivica** su došli iz **Han Bile** nakon dva dana ispitivanja. Isti dan kada su vraćeni iz **Han Bile**, poslije podne oko 15 sati došao je **KEMAL ARNAUTOVIĆ** i odveo **Stipu Peša** autom u **Gornje Čukle** (muslimanski dio **Čukala**). U sami mrak, **Stipo** se vratio oteknutih usana i otečenog lica, s izbijenim zubom. Sutradan došao je u kuću **Lovre Šimića** **GRABUS FERID** s još par civila, Muslimana: **HASAN DELIĆ ALIJA DELIĆ**, braća **FEHIM HUSANOVIĆ** i **NEDŽAD HUSANOVIĆ**.

Došli su lopatama i krampom da idem sa još jednim da pokopamo ubijene Hrvate. Došao sam kod kuće **Stjepana Bobaša**, koji je ubijen u svojoj kući u fotelji i prema vani, prema balkonu. Neko od njih (od muslimanske vojske) ga je izvukao pred kuću na livadu. **Stjepan** je imao oko 70 godina. **Stjepana** nisam prevrtao. Bio je sav u krvi. Kada sam ga nosio prema grobu,

bila mu je prebijana lijeva noga, potpuno. Noga je bila prebijana ispod koljena. **Stjepana** smo sahranili u dvorištu njegove kuće. Grupa koja je sahranjivala **Stjepana** otišla je da sahrani **Marka Josipovića**, oko 60 godina starog, nije bio vojni obveznik. Njegovo tijelo je nađena na **Majdanu**, iznad crkve u **Brajkovićima**. **Marka** sam vidio. Ubijen je u desnu stranu grudi i tragovi metaka su bili iznad desnog uha, manja rana, na lijevoj strani iznad lijevog uha je bila rana veličine muške šake. Ležao je na lijevoj ruci na koju je iscurio mozak. **Marka** smo uzeli na nosili, odnijeli ga u njegovo dvorište, sahranili ga. **Klarić Anto (Drage)**, 70 godina star, ubijen je kod svoje kuće, Muslimani su ga sahranili. Sahranjen je u rov, po priči, Civilne zaštite **Han Bile**. Kuće po **Brajkovićima** su paljene: **Josipović Fabijana, Barbić Luce, Klarić Ante (Dragin), Klarić Anto (Matin), Klarić Stipe, Matošević Nade, Matošević Marka, Peša Mirka** je zapaljena štala, **Barbić Luca** se vodi kao nestala. Ona je 70 godina stara, ja smatram da je **Barbić Luca** izgorila u kući. **Alfonz Matković**, 60 godina star, invalid bez lijeve noge, krenuo je s autom **Nike Matkovića**. Kod **Čekinih kuća** presječen je put, nisu mogli dalje prema **Novoj Bili**. Njegov sin, **Stane Matković** 25 godina star je htio da ga nosi, uslijed pucnjave nije mogao. U toku povlačenja **Alfonz** je ranjen i podlegao ranama. Poslije 75 dana zatočeništva razmijenjen sam 16.kolovoza 1993.godine.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 14.10.1993.

TR 026

Svjedok: M.Š., muško, 59 god.

I S K A Z

08.06.1993. godine sam bio na redovnoj dužnosti seoske straže na **Stijenama** u **Brajkovićima**. 08.06.1993. je počeo napad muslimanskih snaga, najprije iz **Grahovčića** i pravca **Čukala**, počelo je sa svih strana. Pripadnici HVO su me zamijenili na dužnosti i poslali kući, jer svi nismo imali dovoljno oružja. Iz kuće, skloništa sam gledao kako Muslimani napadaju na hrvatska sela. Ja sam bio u svojoj kući do večernjih sati. Po prestanku pucnjave (uvečer), izišao sam da nahranim stoku. Vratio sam se u kuću da prespavam. Moja supruga nije smjela da spava u svojoj kući, otišla je kod **Mare Barač**. Iste večeri se vratila oko 22 sata, da me obavijesti da selo gori. Gorila je kuća **Fabijana Josipovića**. Otišao sam do **Fabijanove** kuće, nikoga nije bilo. Vratio sam se u svoju kuću, da spavam. Ujutro sam ustao, probudio se oko 6 sati. Otišao sam u kuću **Mare Barač**. U kući **Mare Barač** sam zatekao: **Maru Barač** (staru oko 60 godina), **Ivo Gašić** (79 god. star), **Anda Gašić** (**Ivina** supruga) stara 68 godina, **Ana iz Brda – Zabilje** 63 godine stara. U **Marinjoj** kući smo popili kavu. Ja sam poslao svoju suprugu i **Maru Barač** prema crkvi, da vide imali li tko živ ili mrtav. Ja sam krenuo prema **Srećinoj Bobaša** kući. Kad sam došao do **Srećine** kuće čuo sam neki razgovor u kući. Ja sam mislio da su u kući **Srećo**, šura **Srećin Milko Lovrinović**. Kada sam došao u kuću, vidio sam dva vojnika s maslinasto zelenom uniformom, jedan je imao crnu pletenu kapu, drugi zelenu kapu, jednog sam poznavao, komšija kojemu ne znam ime. Govorili su meni „Napolje!“. Pitali su me gdje su „ovi“ pobjegli? (misleći na bliže komšije) Vratio sam se svojoj kući. Otišao sam da nahranim stoku, dok sam to radio vojska je došla ispod moje kuće. Bilo ih je dvojica. Meni nepoznatih. Bili su namazani crno plavom žutom bojom. Jedan je imao crni šešir, šareno-maskirnu uniformu. Oznaka posebnih nisu imali. Meni su rekli: „Ruke u vis“. Rekli su da raskopčam košulju i da je podignem. Rekao mi je da

idem u kuću, da donesem novac i oružje. Ja sam mu rekao da nemam ni novca, ni oružja, neka ide sa mnom ako nađe oružje u mojoj kući, neka me s njim ubiju. Prijetio mi je da će me ubiti, ako mu ne donesen što je tražio. Kada je vidio da nemam ništa, udario me u leđa s cijevi od puške. Rekao je da idem ispred njega. Tjerao me jedan vojnik, drugi se vratio (vojnik) u **Bobaša** kuću. Mene je dotjerao do **Ante Matković** kuće. Dva vojnika isto obučena kao ona što su bila kod moje kuće su me srela. Ovaj što je mene tjerao rekao mi je da je našao auto Kadeta. Ja sam bio vraćen opet uz pratnju dva vojnika, do „Kadeta“. U **Marin**oj kući su me vojnici natjerali da odvaljujem vrata od podruma, gdje je bio smješten auto. U tom momentu je **Mara** počela plakati. Vojnik joj je zaprijetio da ne smije plakati. Kad sam istjerao auto, izašao na cestu, kod druge kuće su bile moje komšije **HUSANOVIĆ EZO, GRABUS FERID, ARNAUTOVIĆ KEMO** i još ih je bilo dvojica kojima se ne mogu sjetiti imena. Svi su iz **Han Bile** (muslimansko selo). Oni su ušli u kuću **Stipe Josipovića** u kojoj je bila trgovina. Otvorili su pivo, nudili i mene. Dok smo pili pivo ušao je nepoznat i vojnik sa šarenim maskirnim odijelom, oznaku nisam vidio. Rekao mi: „Kakvi ste vi Muslimani pa pijete?“. Svi smo ostavili neispijene flaše piva. Ti isti ljudi, moje komšije su me pitale: „Koji je ono čovjek mrtav kod **Bobašove** kuće?“. Rekao sam da ne znam. Rekli su: „Hajde vidi i prepoznaj tko je“. Kad sam došao u **Stjepana Bobaša** kuću vidio sam da je mrtav pred svojom kućom.

Stipan Bobaš je rođen 1927. godine, nije bio ni u kakvim vojnim formacijama. **Stipan** je bio u poluležećem položaju s nogama koje su visile preko terase. Vidio sam mu potpuno slomljenu desnu potkoljenicu. Svukao sam ga s terase, zatvorio usta. S prednje strane glave nisam vidio ranu, usta su bila puno otvorena, dok sam ga svlačio na zemlju, vidio sam ispod glave (sa stražnje strane vrata) veću količinu krvi. Smatram da mu se pucalo na usta. Sklopio sam mu ruke, zatvorio usta, pokrio dekom i ostavio ispred njegove kuće. Moje komšije **FERID, HEMO i EZO** su me otjerali prema crkvi. Rekli su mi da će razgovarati s komandantom da nas ne tjeraju u KPD Zenica. Dok su se oni dogovarali, mene su natjerali da tovarim crkveno brašno, odijela, hranu, odjeću, sve se trpalo u hladnjaču mesnice Zmajevac. Kada su se moje komšije i komandir dogovorili, mene su otjerali u kuću **Vlade Barača**. Komandant je bio niži rastom s maskirnom formom bio je domaći, ja ga ne poznajem. U kući **Vlade Barača** sam zatekao moje komšije Hrvate:

Josipović Fabijan, 84 godine star

Josipović Nikica, Fabijanov sin

Batinić Manda, oko 70 godina

Lovrinović Jozo, oko 60 godina star

Gašić Anto, 65 godina star

Gašić Filomena, 67 godina stara

Milenković Ana, 80 godina

Gašić Ivo, 70 godina

Gašić Anđa, 68 godina

Barač Mara, oko 63 god

Šuman Ana, 55 godina stara

Peša Stipo, 49 god. star

U kući **Vlade Barača** smo bili od 9-12 sati 09.06.1993. godine. Bili smo zaključani. Stražar kojeg ja ne znam je naoružan čuvao vrata. Dok sam bio u kući **Vlade Barača**, kroz prozor sam vidio kako pljačkaju selo noseći televizore, radio aparate, bušilice, brusilice i odnose u teretni kamion, koji je otišao u Zenicu. U međuvremenu, mene i još dvojicu su otjerali kući **Mije Matoševića**. Natjerali su nas da kopamo i zatrpavamo ubijene svinje

Dok smo kopali, provocirali su nas vičući „Hoćete li Herceg-Bosnu?“. Kad smo to završili, vratili su nas (dvojica) ponovo u kuću **Vlade Barača**. Tu smo bili otprilike pola sata. Pred **Vladinu** kuću došao je kamion, okovan daskama, između dasaka je bio nabijen pijesak. Sve

su nas utrпали u taj auto. Dovukli su nas do kuće **Lovre Šimića**. U kući **Lovre Šimića** sam zatekao moju ženu, **Lovru** i njegovu suprugu **Jelu Šimić**. U toj kući sam bio oko 2 sata. Došao je **GRABUS FERID** s trojicom radnika:

DELIĆ HASAN

DELIĆ HALIL

HUSKIĆ FEHIM

Rekli su meni i još jednom da idemo s njima, da sahranimo mrtve Hrvate po **Brajkovićima**. Došli su po **Stipana Bobaša** kuće. Pitao sam kako da sahranim **Stipana**. **FERID** je rekao samo ga zakopaj pred kućom. Rekao sam da idem po sanduk. Nije mi dozvolio. **Stipan** je sahranjen pred vratima svoje kuće. Kad smo ga sahranjivali **FERID** je rekao da vidim ima li **Stipo** kakve dokumente. Ja sam ga pregledao i vidio sam mjesto gdje je **Stipan** ubijen. **Stipan** je ubijen u spavaćoj sobi ispred prozora, vidio sam tragove krvi od spavaće sobe (prozora) do terase, gdje je bio dovučen.

Stjepan je sahranjen. Molio sam **FERIDA** da mi dozvoli da zaštitim **Stipana**, da zemlja ne ide direktno na njega. Rekao je da uzmemo cjepanice, koso položene. Našao sam jedan komad najlona, zamotao ga, cjepanice poredao i zasuo zemljom. Kad smo sahranjivali **Stipana**, došao je visok uniformiran vojnik s maskirnim odijelom i velikim kožnim šeširo, meni nepoznat. Rekao **FERIDU**: „Što će Hrvati ovdje!“. Kad smo sahranili **Stipana** krenuli smo prema crkvi. **FERID** je rekao da treba sahraniti **Marka Josipovića**, 59 godina starog, nije bio ni u kakvoj vojnoj formaciji. Iz crkve smo uzeli nosila. Otišli smo i donijeli **Marka s Majdana**

(**Majdan** je iznad crkve) Primijetio sam da **Marko** nema desnog uha. Probijena mu je glava i s jedne i s druge strane. Primijetio sam na desnoj strani grudi da ima ranu široku 4 cm. Kao ubod nožem. Najvjerojatnije da je glava probijena puščanim kundakom. Vidio sam udubljenje oko ušiju s jedne i druge strane. Bio je moker po licu s desne strane, ležao je na lijevoj strani. Prenijeli smo **Marka s Majdana** njegovoj kući. **Marko** je sahranjen u vrtu ispred svoje kuće. Zamotao sam ga u najlon, pokrio daskom, preko daske sam stavio debelu gumenu traku (2 cm debelu).

U kući **Lovre Šimića** sam bio 68 dana. Muslimanska djeca i odrasli Muslimani su prolazeći pored kuće vikali da smo mi ustaše da nas treba napatiti pa tek pobiti.

Razmjena zatočenih civila Hrvata, sela **Brajković, Čukala i Podova** je bila 16.08.1993.god. Razmijenjeno je 29. Ukupno nas je u kući bilo 37. Trojica su otišla u KPD Zenica:

Peša Stipo

Marjanović Danko

Janković Ivo, zvani „Brico“

Dvojica su ostala u Brajkovićima: **Lovro Šimić** i supruga **Jela**.

Svojoj djeci u Zenicu otišli su:

Matković Anto

Matković Kata

Barač Luca

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

U Novoj Bili, 16.10.1993.

TR 030

Svjedok: A.G. muško, 75 god.

I S K A Z

Početak šestog mjeseca 1993. godine u jutarnjim satima, izvršen je napad Muslimanske vojske sa svih strana. Napad je izvršen sa područja **Zenice**. Najmanje 5 – 6 granata palo je poviše moje kuće, a fujkalo je i streljivo, tako da nisi bio u stanju izaći napolje. Ja sam u svojoj kući bio sa svojom ženom, starom 70 godina. Granate su padale na području gdje su se nalazile hrvatske kuće u **Brajkovićima**. U **Brajkovićima** je miješan sastav pučanstva; Muslimanima i Hrvatima. Kuće su nam grupirane odvojeno. Hrvatskih domaćinstava je bilo 70, a muslimanskih 30. HVO je organizirao obranu u crti od **Ovnaka** do **Čukala**, pa prema **Han Biloj**. U 12,00 sati, zbog njihove brojčane nadmoćnosti, HVO je bio primoran na povlačenje. Kasnije, kada sam bio u logoru, na hrvatskom radiju sam čuo da je bilo oko 7 tisuća Muslimanske vojske, pri napadu. HVO se sa civilnim pučanstvom preko rudnika na **Šarice** povukao prema **Novoj Biloj**. Ja sam sa svojom ženom ostao u kući.

Oko 18,00 sati, istoga dana napada Muslimanske vojske, ja sam sa svojom suprugom bio kod susjeda **Fabijana Josipovića**. Mi nismo htjeli bježati, jer smo smatrali da nemamo zašto. Kada smo se vraćali kući susreli su nas dvojica bojovnika Armije BiH. Rekli su: „Stoj, ruke u vis!“ Mi nismo htjeli bježati, jer smo smatrali da nemamo zašto. Kada smo se vraćali kući susreli su nas dvojica bojovnika Armije BiH. Rekli su: „Stoj, ruke u vis!“ Mi smo to uradili. Supruga i ja smo primijetili kako muslimanski bojovnici obijaju kuću **Matković Ante**, a drugi kola **Gašića Zorana**. Odveli su nas do crkve. Odatle smo vidjeli kako gori preko 20 kuća: **Matošević Marka**, **Matošević Nade**, **Klarić Ante**, **Klarić Stipe**, **Barbić Marijana**, **Barbić Luce**, **Josipović Fabijana** i druge dvije nama nepoznate kuće. Tu su, pred crkvom muslimanski bojovnici vršili vjerske obrede. Kada su završili obrede, ona dvojica istih bojovnika su mene otjerali kući, a žena je ostala u crkvi zajedno sa ostalim preostalim mještanima. Kada smo došli u moju kuću, počeli su sa ispitivanjima i fizičkim zlostavljanjima. Pitali su me: „Gdje su devize.“ Ja sam im rekao da nemam deviza. Potom su mi skinuli sat sa ruke. Počeli su me udarati. Udarali su me pištoljem po ruci, glavi i stavljali mi cijev od pištolja u usta. Rekli su mi: „Za tri minuta moraš reći gdje su devize.“ Ja sam im rekao, da nemam. Muslimanski bojovnik, koji mi je držao cijev od pištolja u ustima, rekao je ovom drugom: „Zatvori ta vrata da se ne čuje pucanj“. Ja sam sebi rekao „Bože u Tvoje ruke.“ On je izvadio cijev pištolja iz usta, nakon što sam mu ponovio da nemam deviza. Izveli su me napolje, a jedan od njih me udario kundakom od puške, tako da sam jauknuo od bola. Potom su me doveli u crkvu. Moja žena je primijetila da sam krvav iza vrata. Pitala me je: „Šta su ti uradili?“ ja sam joj sve rekao. U crkvi nas je bilo zatočeno oko dvadesetoro. Oko 1 sat došli su i izmjestili su nas u jednu sobu u kući susjeda **Baraća Vlade**. Sutra ujutro oko 10 sati došla su naša trojica susjeda Muslimana: **GRABUS FERID**, star oko 41 godinu, **ARNAUTOVIĆ KEMO**, star oko 32 godine i **SANO**, ne znam mu prezime, star oko 45 godina. Rekli su nam: „Izmjestit ćemo vas u kuću **Lovre Šimića**, tu ćete ostati dva-tri dana, pa ćete se najvjerojatnije vratiti u svoje kuće. Međutim, mi smo ostali tu zatočeni nešto više od dva mjeseca. Spavali smo na podu, a bilo nas je 37 zatočenih. To su bili većinom stare osobe iz sela: **Brajkovići**, **Čukile** i **Podovi**. Trojici zarobljenih bojovnika HVO su otjerani u KP dom u Zenicu. Tu su bili zatočeni moji susjedi: **Gašić Ivo** i **Anđa**, **Suman Marjan** i **Ana**, **Josipović Fabijan** i **Nikica**, **Barać Filomina** i **Ljubo**, **Udovčić Mara**, **Josipović Ljuba**, **Matošević Mara** i **Slavica**, **Matošević Zoran** i drugi. Pijani bojovnici Muslimanske vojske, kada su nailazili pored zatvora psovali su nam: „Majku ustašku“ i vikali: „Hoćete li Herceg-Bosnu, gdje vam je Boban i dr“.

Isti dan kada su muslimanski bojovnici ušli u selo, ubili su: **Stjepana Bobaša**, star 67 godina i **Josipović Marka**, star 56 godina. Obadvojica su bili naši susjedi i nisu ni prije bili

mobilizirani u vojski. Ubijeni su nenaoružani u svojim kućama. Zapovjednik Muslimanske vojske je naredio da se zakopaju. Zakopani su pored kuće.
Razmijenjeni smo 20. 08. 1993. godine i trenutno sam prognanik sa suprugom.

TR 044

Svjedok: V.Ž., žensko, 65 god.

I S K A Z

Mjesec dana prije napada muslimanskih snaga na **Čukle** mještani Hrvati **Čukala** nisu smjeli da se slobodno kreću prema **Zenici** i **Travniku**. Barikade su bile postavljene na putu prema **Travniku** i **Zenici**. Muslimani **Gornjih Čukala** zadnjih mjesec dana nisu htjeli da razgovaraju sa nama, okretali su glave. Hrvati iz **Čukala** zbog nesigurnosti i straha za svoje živote su se iseljavali mjesec-dva prije napada muslimanskih snaga.

Ujutro 08.06.1993.god. napad muslimanskih snaga na **Čukle** je počeo u 4 sata. Bila sam u skloništu. U skloništu su bili još **Ivo Erić** i njegova supruga **Zdravka, Ana Galić** i ja. Nismo mogli izaći iz skloništa od pucnjave. Iz skloništa sam izašla ujutro oko 7 sati. Krenuli smo da bježimo prema šumi. Naišli smo na komšije Muslimane pripadnike Armije BiH. Bili su namazani po licu blatom i bojama. Imali su crvene i crne trake preko čela. Sa mnom su bili **Božo, Ana Galić, Zdravka Erić, Marijanović Marojka, Lauš Sarafina** i njezina svekrva **Mara Lauš**, 80 godina stara, **Sarafina** dva sina **Miroslav i Drago Lauš**. Iznad **Gornjih Čukala** koje su Muslimani naseljavali, mjesto po imenu **Ušice**, tu nas je sreća muslimanska vojska, bilo je stranaca, bradati, povezani, u maskirnoj uniformi, nisu pričali. Ta vojska nas je postrojila da nas strijelja. Našla sam snage da kažem da nismo krivi i da nas ne tuku. Prolazeći kroz šumu **Božo** je nagazio na minu koja mu je odbila nogu. Zamolila sam komšiju **OMERA LUKOVIĆA** da ga prebacimo do bolnice, on je samo okrenuo glavu, više ga nisam vidjela. Naoružana muslimanska vojska okružila nas je. Natjerala nas je da idemo ispred njih. Možda sam se udaljila 100 m, čula sam pucanj puške. Ja mislim da je Božo tada ubijen. Dotjerala nas je vojska u **Gornje Čukle** (muslimanski dio) u 19 sati uvečer. Tražila sam nekog od komšija Muslimana da nam pomogne, nikog nije bilo. Zatvorili su nas u kuću **Peša Marinka**. Tu sam zatekla **Ivu Stojak** i njegovu ženu **Mandu te Gazibarić Ružu**. Rekli su: "Evo, još smo ih skupili". U toj kući su mi oteli 200 DEM i naušnice. Oduzimali su novce i zlato. **Stojak Ivi** je oduzeto 2000 DEM. U toj kući su naizmjenično dva po dva uniformirana lica ispitivala nas, prijetili nam da ćemo biti pobijeni, da ćemo zaspati u pola noći za sva vremena. Spominjali su **Ahmiće** i šta su "naši" radili. Rekli su: "Svi ćete to vi platiti". Oko pola noći su nas izveli ispred jedne garaže, postrojili uz zid. Bilo nas je 10-ero. Htjeli su da nas strijeljaju. Iza nas se čuo govor, glas "bit ćete svi pobijeni, svi ćete zaspati". Uz zid smo stajali 10-15 minuta. Poslije su nas zatvorili u garažu veličine 2*2 metra. Nas 10 u garaži 2*2 metra. U garaži smo bili dan i noć. Garažu nisu otvarali do 13 sati sutradan. U 13 sati su otvorili garažu, donijeli kruh i vode. Vojnik, pripadnik Armije BiH nam je održao govor: "Sve ubiti i oteti hrvatsko, ubiti i od 1/2 kg muški hrvatsko dijete". Oko 17 sati izveli su iz garaže dva mladića braću **Lauš Miru i Dragu** i odveli ih malo dalje od garaže.. Mi u garaži smo čuli pucanj puške. Ubijeni su. U garaži smo ostali do 18 sati. Pred garažu je stao kombi, rečeno nam je da idemo kombijem do **Ovnaka**.

Na **Ovnaku** ispred kavane postrojili su nas. Uključili su kasetu, njihovu muslimansku molitvu za dušu. Nešto su opet čekali. Jednom od Muslimana u policijskoj uniformi (plavoj uniformi) obraćala sam se govoreći da nam pomogne, da nas ostavi u životu. Rekao je: "Redajte se na **Ovnaku**". Pripadnici Armije BiH njih pet su nas postrojili za strijeljanje. Nekim pregovorom policajca sa komandirovom **MUJOM** iz **Brajkovića** spašeni smo bili od

strijeljanja. Komanda sa **Ovnaka** nije nam dozvolila da se vratimo svojim kućama. Pitala sam gdje ima "našeg" naroda da idemo tamo. Rečeno nam je da ima jedna kuća **Joze Markovića**. Možete ići u tu kuću, rekli su. U kući sam zatekla još 80 Hrvata, svi su mi bili poznati. To su ljudi iz Šušnja. Ljudi iz Šušnja, muslimanska policija, svećenik **Pero Karajica i Franjo Križanac** su tri dana od napada muslimanskih snaga na **Čukle**, župu Brajkovačku, sahranili 19 ljudi. Ja znam neke od njih: **Marković Kažimir, Marković Vlado i Marković Zoran**.

Neki od zatočenih su prešli sa **Ovnaka** u **Zenicu** kod rodbine. Ja sam ostala sa 4 žene mjesec dana. Sa mnogom su bile: **Galič Ana, Gazibarić Ruža i Marjanović Marojka**. U vrijeme zatočeništva u kući **Joze Markovića** domaći Muslimani su noću dolazili maltretirati nas. Odvaljivali vrata, opkoljavali kuću, dolazili s noževima, psovali majku ustašku. Nakon mjesec dana pobjegla sam u Zenicu zajedno sa **Anom, Ružom i Marojkom**. U Zenici sam bila mjesec i pol.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

TR 045

Svjedok: I.M., muško, 29 god.

I S K A Z

Tragedija koja se desila na prostorima župe **Brajkovići** je počela masakrom Hrvata u **Miletićima** 24.04.1993. godine. Muslimani su poslije toga blokirali putove prema **Zenici, Travniku i Vitezu**. Točno 56 dana do dana 08.06.1993.god. kada su nas muslimanske snage napale i počinile ono o čemu ću pričati nisu nam (Hrvatima) dali da prevozimo do bolnice trudnice, bolesnu djecu i starce. U tih 56 dana blokade UNHCR je Hrvatima samo jednom dovukao kamion hrane. Koristili smo najviše noć da bi na nosilima prebacivali bolesne do bolnice u **Novu Bilu**. Od zdravstvenih radnika župa je imala samo nekoliko medicinskih tehničara. Zdravstvenu ustanovu na **Rudniku** Dom zdravlja koja je bila jedina na području župe **Brajkovići** držali su i kontrolirali Muslimani. Oni nisu dozvolili da se liječe Hrvati. Ne mogu se sjetiti datuma kada su u mjestu **Han Bila** Muslimani oduzeli 6 tona brašna od naših svećenika **Pere Karajice i Franje Križanca**, a isto je trebalo za prognane žene, djecu i starce iz zeničke općine. Njih oko 1700 protjerani su iz **Stranjana, Konjevića, Janjca, Čajdraša, Rudnika, Šušnja** i dijela grada **Zenice**. Muslimani su vršili psihološke pritiske na Hrvate ubacivanjem diverzantskih grupa na naše

(hrvatske) prostore. Tako su dana 25.05.1993.god. jedna od diverzantskih grupa uhvatila **Matu (Ive) Peša i Ivicu (Tome) Blažević**, tukli ih, skidali gole. **Ivici Blaževiću** su ložili vatru pod spolne organe. Natovarili su **Matu i Ivicu** sa teretom od 70-80 kg i tjerali da isti nose od mjesta **Ušice** do planine **Lisac** (oko 10 km). Zatim su ih odvezli u zatvor KPD Zenica gdje ih je MOS svakodnevno tukao kundakom od puške, vezali ih za ruke i vješali, te ložili vatru pod tabane.

U selu **Grahovčići** su pripadnici muslimanskih snaga ubili iz snajpera **Nikolu Bilić**. Dana 06.06.1993.god. ubačena je diverzantska grupa na brdo Strmac iznad sela **Grahovčići**. Ona je teško ranila **Borislava Markovića, Peru Radića, Darija Jandrića, Božu Stojak, Jozu Filipović**. Nisu nam dozvolili da ranjene prebacimo iz bolnice u Novu Bilu, uslijed čega je **Borislav Marković** zbog teških rana od granate ispaljene iz ručnog bacača preminuo, a ostalu četvoricu ranjenih smo noću na nosilima prebacili u bolnicu na **Novu Bilu**.

Odnos broja stanovnika hrvatske i muslimanske nacionalnosti na prostorima župe **Brajkovići** je 5000 Hrvata prema 20000 Muslimana. Sve saobraćajnice i važnije objekte su

držali Muslimani. Na početku sam rekao, bili smo u okruženju. Dana 08.06.1993.god. muslimanske snage su izvele totalni napad na našu župu iz pravca **Zenica - Mehurić - Han Bila - Ušice**. Tukli su nas svim sredstvima koja su imali, tenkovima, haubicama, minobacačima, pješadijskim naoružanjem. Vršili su pravo čišćenje i ubijali su sve na što su naišli, žene, starce, ranjene. Palili su staje, kuće, ubijali stoku. Samo u selu **Čukle** izgorilo je 35 kuća i staja, a na području župe oko 65 kuća. U selu **Šušanj** strijeljali su starce koji nisu uspjeli pobjeći iz sela.

Strijeljani:

1. **Vlado Marković**
2. **Kažimir Marković**
3. **Anto Marković**
4. **Dragan Vidošević**
5. **Niko Vidošević**
6. **Ilija Vidošević**
7. **Stanko Marković**
8. **Drago Marković**

Strijeljani je izvršeno u mjestu **Ovnak**.. Ubijen je ranjeni **Ilija (Zorke) Marković**, kad su ga pokušali **Jozo Marković i Filomena Vidošević** prebaciti na traktoru u zeničku bolnicu. Ubojstvo su izvršili pripadnici Armije BiH, imali su takve oznake.

Boru (Nike) Lešić iz sela **Ovnak**, dana 08.06.1993.god. su pripadnici Armije BiH ranili iz PAT-a (protuavionskog topa) u stomak, da bi isti nakon 7 sati umro, jer ga nismo mogli prebaciti do bolnice u **Novu Bilu**. Teško su ranili **Dragana (Marka) Gazibradića** rafalom iz mitraljeza M-84 zbog nemogućnosti prebacivanja, isti je nakon 10 sati umro. Istog dana su zarobili **Marka (Nike) Barbića**, masakrirali ga nožem i bacili u jezero na površinskom kopu **Grahovčići**.

U mjestu **Čeke** su okružili oko 4000 civila, žena, djece, staraca i ranjenih. Pucali po njima (nama) pozivali nas na predaju. Među pripadnicima muslimanske vojske bilo je i stranih državljana koje sam osobno vidio. Imali su brade i zelene trake oko glave, glasno su izgovarali riječi na arapskom jeziku, bili su od mene nekih 30-ak metara. Znam sigurno da se radi o Mudžahedinima, jer sam ih viđao i ranije.

08.06.1993.godine pripadnici muslimanskih snaga su ubili iz snajpera **Zorana Buhića** pogodivši ga u glavu rasprskavajućim metkom. Za jedan dan Muslimani su protjerali Hrvate iz **Grahovčića, Ovanka, Čukala, Podova, Šušnja, Brajkovća, Orašca**. Protjerali su oko 5000 civila.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 16.10.1993. godine.

šifra iskaza: tr077

Svjedok: D.Č., žensko, 18 god.

I S K A Z

Sredinom šestog mjeseca počelo se pretpostavljati da bi se moglo zapucati, još je bilo mirno. Okolna sela, **Čukle, Ovnak, Podovi, Brajkovići, Stranjani, Rudnik**, su već bila okupirana od Muslimana. Sutradan ujutro oko 4 sata počelo se pucati iz pravca **Orožma** sa **Releja**.

U **Grahovčićima** nije bilo Muslimana, 10-ak Srba (koji su ranije otišli) i sve ostalo Hrvati. Pripadnik HVO nas je obavijestio da idemo u sklonište (u kuću **Babić Ane** - bilo nas je oko 20-ak ljudi). Tu smo bili do 8 sati ujutro, čuli smo da je **Radić Pero** ranjen (spasio ga je jedan kolega - bila bi mu potpuno uništena noga) i da je **Radić Boban** ubijen. Taj dan su pripadnici HVO-a odbili muslimanski napad, bilo je mirno.

U noći oko 3 sata smo vidjeli da selo **Maljine** gori (tu su Hrvati bili u manjini), a zapalili su ga Muslimani. Ponovo smo išli u sklonište jer su padale granate (**od Kljaka, Čukala, sa Ušica....**).

U muslimanskoj vojsci su bili "krajšnici", domaći Muslimani i mudžahedini (govorili su arapski). U skloništu smo bili do 11 sati i došlo je naređenje od HVO da se moramo povlačiti. Brat je tada bio na liniji. Krenuli smo svi zajedno put sela **Čeke** (tu ima 5-6 kuća). Smjestili smo se u jednoj kući, nismo mogli izaći od snajperista i granata. Bilo je dosta žena i male djece. Nakon 2-3 sata stigla je i Žutova mafija ("čelave ZENGE") i upozorili nas da ne idemo dok se ne oslobodi put do **Nove Bile**. Omladina je morala van kuće, a starci unutra, jer ih je bilo dosta a prostora malo.

Vani mi je prijateljica **Zorica** (1975.) plakala jer su joj Muslimani ubili supruga **Dragana**. Kad su zaprijetili da će granatirati selo u kojem smo se skrili nastavili smo put k **Novoj Biloj**. Putem je dosta momaka poginulo. Iz **Zenice** su Muslimani javili da nas puste da smo civili, to smo iskoristili da odemo. Pošto sam bila s kolegicom koja je padala u nesvijest izgubila sam roditelje.

Putovali smo 4 sata noću kroz šumu. Odmarali smo se u napuštenom selu **Šarići** (stanovništvo je pobjeglo ostala je samo vojska). U Novoj Biloj je tada bilo još uvijek mirno.

Oko 25.08. ranjena snajperistom u desnu nogu. Išla sam sa sestrom i rođakom kod kolegice i pogodilo je mene i rođaka (isti metak). Snajperom je pucao sa **Grbavice**.

Vojnici UNPROFOR-a su čitav slučaj vidjeli, susjed me je odveo u **Novu Bilu** u bolnicu. Primio me doktor **Tabak** i doktor **Perić**, odmah sam išla na operaciju. U bolnici sam provela 9 dana, bolnica nije gađana. Taj dan je nastradalo još 8 ljudi. Humanitarnu pomoć smo dobivali jednom mjesečno od različitih organizacija.

UNPROFOR opskrbljuje samo Muslimane. UNPROFOR je nas ranjenike (oko 40) prebacio do Kiseljaka. Taj dan nije bilo pucanja jer dogovoreno da Muslimanski ranjenici idu za **Tursku**, a mi za **Split**. To je bilo 03.09.1993.g. (slabo se sjećam datuma).

Helikopter je stigao oko 2 sata popodne i odmah smo krenuli za **Split**.

Ovaj se iskaz daje dobrovoljno, a potpisom na svaku stranicu iskaza potvrđujem njegovu istinitost i povjerljivost.

U Splitu, 14. rujna 1993. god.

Šifra iskaza: ze003

Svjedok: I.V. muško, 48 god.

I S K A Z

06.06.1993. presječene su nam vodovodne cijevi u selu tako da smo ostali bez vode.

07.06.1993. od granatiranja našeg sela ostali smo i bez struje.

08.06.1993. počela je i pucnjava pješačkim naoružanjem po selu. Negdje oko 500 metara od naših kuća smo se sastali u podrumu **Slavka Vulete**, jer je imao dobro sklonište, tu smo ostali oko pola sata. Vidjeli smo da gori kuća **Tomislava Markovića** i tad smo otišli u podrum **Kazimira Markovića** i tu smo se zadržali 15 minuta, kad je naša vojska rekla da se moramo povući iz sela. Rekao sam porodici da bježe, a ja ako mogu da ću doći za njima.

Pošto sam invalid bez obje noge, nosim proteze oko 5,5 godina. Ja sam imao vozilo sa preuređenim komandama da bi se koristio sa njim..

U tom momentu svi su se razišli, ja sam otišao do kuće **Franje Martića** jer mi je auto bio tu. Upalio sam auto i povukao **Danicu Marković** sa djetetom u naručaju, cijelo vrijeme je pucano po nama, granate su fijukale preko nas, PAM-ovi, PAT-ovi, ali smo srećom uspjeli se izvući iz sela sporednim putem u pravcu **Ovnaka**.

Došli smo na **Ovnak** u kuću **Joze Kafadera** u podrum, a **Danica** i dijete su ušli u drugu kuću **Zlatka Vulete** gdje su i ostali mještani iz **Šušnja**. U **Jozinoj** kući bilo nas je 12, ostali su otišli prema **Grahovčićima**. Iz kuće **Joze Kafadera** nas je istjerao **RAIF RIZVIĆ**, bio je MOS-ovac iz **Konjevića** zaseok **Bukova Glava**, zenička općina. Nogom je udario u vrata ispaljujući jedan metak ispred mene, **Kazmira** i njegove supruge **Franke Marković**. Odmah je počeo psovati: "Izlazite, majku vam ustašku, vi mislite nas Muslimane uništiti, nećete to doživjeti, ovo je naše, neće biti ustaško, vi nemate ovdje ništa!" Ja sam mu rekao: "**RAIFE**, jel' došlo vrijeme da jedan drugog ubijamo, a zajedno u školu išli i zadaću prepisivali jedan od drugoga?!" On kaže: "Izlazite gori, neka vas vaši ubiju!" Mi smo izišli. Rekao sam mu da me ne goni dalje bez auta jer ja ne mogu hodati. On me je istjerao pred **Jozinu** štalu i **Kazmira** i njegovu ženu isto. **Franka** je pala uz traktorsku prikolicu, snašlo je srce, **Kazmir** je govorio **RAIFU** da joj donese vode, a on kaže: "Neću ti ja donijeti, idi ti pa joj donesi." **Kazmir** je ustao da donese vode, a **RAIF** mu je tražio da mu da oružje, mada ovaj nije imao, samo je imao papir da mu je oduzet pištolj. Zatražio je pušku, **Kazimir** je rekao: "Pa čovječe, nemam!", a ovaj u bijesu prišao njemu na pola metra i ispalio mu u abdomen tri metka, tako da je **Kazmir** pao uz **Jozinu** pušnicu, onda se okrenuo u pravcu **Ovnaka** i ispucao pun okvir, a **Franka** se već osvijestila i rekla: "Što mi ubi **Kazimira**?!" On joj viče: "Šuti, ubiću i tebe!" Meni je rekao: "Je li ovo tvoj auto?" Ja sam odgovorio: "Jest." "Ajde vozi ga u **Zenicu** u bolnicu, ranio sam ga!", a ja sam sa izderao na njega: "Što si ga ranio?", a on veli: "J... ga". On mi je sa **Frankom** stavio u auto **Kazimira** i vikao je svojim vojnicima da ne pucaju na moj auto, a oni su bili 100 metara od nas. "Kako ću **RAIFE** dalje, ubiće me tvoji?", a on veli: "Neće moji, već tvoji." Odvukao sam ga do škole u **Poljske** (zenička općina), svirao sam neće li se ko pojaviti. Iza ćoška prodavaonice pojavio se jedan policajac, ja sam mu rekao da skinе mine sa mosta da prođem jer imam ranjenika. Sklonili su mine i rekli mi da se parkiram ispred škole. Pitaju me: "Ko je ranjen?", ja sam rekao, a oni su tražili od mene ličnu kartu i rekli da iziđem i dam im ključeve, oni će ga voziti, a mene će u zatvor i **Kazmirovu** ženu. Policajac visok, mršav pročelav, po imenu **ISAK**, uzeo mi je ključeve, ja sam ga molio da ga ja vozim jer je invalidsko vozilo, da se on ne bi spetljao u komandama pa će poginuti. On kaže: "Nemoj puno pričati nego idi u zatvor, a to je moj problem." Pitao me je ko ga je ranio, a ja sam rekao **RAIF RIZVIĆ**, a on pita ko je taj, a drugi veli: "Šta te briga." Tu su nas dvoje zatvorili u školi u improvizirani zatvor. Odvukli su **Kazimira** u bolnicu, kasnije su se vratili i rekli: "Dovukli smo ga živog u bolnicu, a što će poslije biti ne znamo." U zatvoru smo našli još trojicu ljudi iz **Konjevića**. To su **Ivo Hrgić**, **Zvonko Hrgić** i **Jozo Marković**. Oni su nam rekli da su bili pošli na pijacu i 500 metara od škole su ih zaustavili i tu zatvorili. Došao je **ISAK** i još jedan policajac i tražio joj ličnu kartu, ona je počela tražiti po tašnici i on je rekao daj meni, a ona je i dala. On je izvadio novčanik, izvadio pare i bacio joj novčanik, a u torbici

joj je bilo zlata i to joj je uzeo. Kad je on izišao, ona je vidjela da joj je sve uzeto. Do mraka smo ostali tu i navečer oko 19:00 ili 20:00 sati doveli su iz župe **Brajkovića** župnika **Franju Križanca**, kapelana **Peru Karajicu** i dvije časne sestre, **Tikoslavu i Elzabelu**, te **Anu Matošević** - ženu **Mije Matoševića**. Poslije sat vremena doveli su žene, djecu i starije ljude koje su našli u kući **Zlatka Vulete**. Svećenike, časne sestre i **Anu** su odmah otpratili u Zenicu, jer su oni bili sa svojim vozilom. Tada su razdvojili žene i djecu od muškaraca, njih su stavili na sprat, a mi smo ostali u prizemlju. Navečer oko 22:00 sata došao je jedan vojnik, crn sa crnim naočalama, sa crnom bujnom bradom, držao je pušku u rukama. Govorio je: "Ovo su ustaše, ovo treba pobiti, ova zemlja neće biti vaša!". Na polasku govorio nam je: "Alah imanet", a mi smo svi ćutali, drugi put je ponovio: "Alah imanet" na to je **Mato Vidošević** (rođen 1920.) odgovorio "Alah imanet, a on na to: "Svi u jedan glas" i mi smo morali svi odgovoriti. On nas je napustio i otišao, a čuvar će na to: "Eto vidiš kakvih ljudi ima, provokatora." Uvečer oko 24:00 nailazi jedna grupa vojnika i viču: "Evo ustaša, to treba pobiti!" Virili su kroz prozor i tako su nas vrijeđali, a ja sam skinuo proteze, a jedan je provirio i rekao: "Eno i onaj bez nogu, j... ti njega." Ostali smo tu cijelu noć.

Ujutro 09.06.1993. u 10:00 sati su nas pustili i rekli da su nam kuće provaljene da se ne bi iznenadili, pitali su ko hoće kući, ko hoće u **Zenicu** i mi smo krenuli kući, obećali su mi vratiti auto, sačekao sam jedan sat, u to je dovučen moj auto, ali vojnik koji ga je vozio rekao je: "Ja ga ne dam ni Bogu dok ne obavim zadatak."

Jedan vojnik **ENVER SPAJIĆ** me je odvuкао nazad kući. Tada sam vidio da su me pokrali. Jedan grupa naoružanih vojnika je naišla kraj kuće i rekla da nemamo što tražiti, a oni su po selu pljačkali i odvlačili električne aparate, video, televizore itd..

Bez ikakve zaštite bojali smo se zadržati u selu i tako smo otišli u **Zenicu**. Od 09.06.1993. do 25.08.1993. bio sam u **Zenici**, a poslije došao u **Busovaču**.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i provjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj stranici.

Busovača, 12. listopada 1993.

šifra: ze029

OKRUŽNI VOJNI SUD U ZENICI

Broj: kri. 162/93

Zenica, 12.6.1993.

SLUŽBENA ZABILJEŠKA

sačinjena u povodu dovoženja leševa u prostorije Prosekture gradske bolnice Zenica, a u vezi događanja na linijama borbenih dejstava jedinica III korpusa Armije R BiH na području SO-e Zenica.

Od suda prisutni: Vlado Adamović, sudija

OD OVT Zenica prisutan: Hadžiselimović Mehmed, krim. tehničar
Od VP Zenica prisutan: Kundalić Mehmed krim. tehničar
Stručna pomoć Turkić dr. Faruk, patolog

Dana, 10.6.1993. godine dežurni sudija Okružnog vojnog suda u Zenici obaviješten je da su u Prosekturu gradske bolnice Zenica dovezeni leševi sa područja borbenih dejstava na rajonu Šušanj. Bližih podataka u tom momentu nije bilo.

Dežurni sudija izlazeći na lice mjesta u prisustvu naznačenim konstatira:

U Prosekturu gradske bolnice Zenica zaista dovezen veći broj leševa. a u vezi toga, pristupili su pred prostorije prosekture rođaci i poznanici unesrećenih zahtijevajući od istraženog sudije da se provode identifikacija obrazlažući svoju pomoć u tome. Cijeneći neophodnost poduzimanja identifikacije pristupilo se uz pomoć sljedećih lica istoj:

Unesrećene su prepoznavali,

1. Marković Boži, Seada Škrge 3 a Zenica LK 9546/89 Zenica
2. Marković Jozo, selo Šušanj LK 7416/84
3. Marković Mijo, Saliha Skomorca 2 b Zenica LK 7707/86
4. Kolak Vinko, Zdravka Jeftića 65 Zenica LK 4722/82 Zenica

Vršeci identifikaciju naznačivani su osnovni podaci, prema naznaci lica koja su prepoznavala i njihovim tvrdnjama, a patolog Turkić dr. Faruk dao je vizualan opis nađenih povreda, te pretpostavljeni uzrok smrti, pa se našlo slijedeće.

Prepoznati su:

1. **Vidošević Niko** sin Stjepana, rođen 1922. godine nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina na prednjoj strani grudnog koša;
2. **Marković Anto**, sin Mate rođen 24. godine u Šušnju kod istog evidentirana ustrelina na prednjoj desnoj strani grudnog koša i na desnoj nadlaktici,
3. **Marković Vlado**, sin Bariše, rođen 1922. godine, nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina u predjelu glave,
4. **Vidošević Drago**, zv. Dragun rođen 1909. godine nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina grudnog koša.
5. **Vidošević Anto**, sin Ante rođen 1916. godine nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina u predjelu glave i grudnog koša.
6. **Marković Zoran**, sin Joze, rođen 1956. godine nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina u glavu (isti je uniformiran u maskirnu uniformu bez oznaka)
7. **Vidošević Ilija**. sin Stipe, rođ. 1912. godine, nastanjen u Šušnju, kod istog je evidentirana ustrelina u glavu,

8. **Lauš Fabijan**, sin Ive, rođ. 5.2.1961. godine u Travniku nastanjen u Čuklama, kod istog evidentirana ustrelina u glavu i 4 ustreline u predjelu grudnog koša (isti uniformiran u maskirnu bez oznaka)

9. **Marković Dragutin**, sin Pave, rođ. 1933. godine, nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina u grudni koš,

10. **Marković Ilija**, sin Zorke, rođ. 1962. godine, nastanjen u Šušnju, kod istog evidentirana ustrelina grudnog koša, te zamotana zavojem desna podlaktica za što vještak naznačava da je sanirana povreda od ranije, vjerojatno ranija ustrelina),

11. **Vidošević Jordan**, sin Tome, rođen 1973. godine iz Šušnja, kod istog evidentirana ustrelina u glavu,

12. **Marković Rudo**, sin Zorke, rođen 1951. godine iz Šušnja, kod istog evidentirana zavijena rana od ustreline lijeve natkoljenice. Taj dio tijela deformiran vjerojatno od posljedica iskrvavljenosti po naznaci vještaka

13. **Matković Alfonzije**, sin Joze rođen 1930. godine u Brajkovićima, nastanjen u Grahovčićima, kod istog je evidentirana ustrelina u glavu,

14. **Kolak Zoran** sin Jage rođen u Kuli 1932. godine nastanjen negdje u Zenici, kod istog evidentirana ustrelina grudnog koša i glave.

To su leševi koji su identificirani prema licima koji su ih prepoznavali, a za slijedeća tri leša naznačeni su mogući podaci koji podliježu provjeri:

15. **Kafadar Stipo**, rođen 1920. godine, nastanjen u Šušnju, a kod leševa evidentirana ustrelina u glavu i grudni koš.

16. NN muškarac mlađe životne dobi (naknadno prepoznat **Vidošević Željko** sin Ante) pronađen preko puta kuće 106a, ispod gornje zemunice u šarenoj košulji, crnim farmericama sa karakterističnim crnim kaišem na kome je veći broj ukrasnih nitni. Kod istog evidentirana ustrelina u glavu i grudni koš,

17. **Barbić Josipa** ili Snježana, pronađena na balkonu kuće u Grahovčićima u blizini bio automobil Yugo ZE 734-24, vlasništvo Jurešić Josipa, kod iste evidentirana ustrelina u glavu (žena starije životne dobi),

Za ova tri lica koja su prepoznavala su izuzela karakteristične detalje odjeće i obavezali se da će stupiti u kontakt sa mještanima toga kraja što prije saznati da li postoji lice koje bi moglo identificirati naznačene kako bi se izvršila, odnosno za pretpostavljena lica potvrdila identifikacija u tom pogledu.

U nastavku dana 11.6.1993. godine dežurni sudija nadalje obaviješten je da na prostoru Čukla došlo do sahranjivanja većeg broja lica na licu mjesta, te je od Tatarević Ilijasa predstavnika Civilne zaštite Zenica sudija dobio slijedeće podatke za ta lica:

18. **Marijanović Marka Dragun** (civil) 1921. godište (kod istog navodno pronađene 3 bombe),
19. **Kozina Ive Pero** (HVO) 1956. godište,

20. **Kolenda Ivica Pero** (HVO) 1964. godišće,
21. **Lauš Fabijana Ivica** (HVO) 1940. godišće,
22. **Janković Marka Vinko**, 1932. ili 1933. godišće,
23. **Stojak Joze Tomo**, 1936. godišće,
24. **Stojak Joze Franjo**, 1930. godišće
25. **Kozina Berta**, žena Ive 1933. godišće,
26. **Markeša zv. Brko** iz Orašca, 1938. godišće
27. **Šimić Nine ili Kozina Nine** iz Brajkovića ili iz Čukla,
28. **Gazibarić Mara**, žena Pere.

NAPOMENA:

Kod lica naznačenih od 18 do 28 naznačene su godine koje mogu biti godine rođena ali pri uzimanju podataka godišta davaoci nisu sigurni moglo se dogoditi da su zadnja broja godišta, odnosno broj godina, pa je naznačeno da se prikuplja dalji podaci u tom pogledu iz matičnih knjiga. Nadalje u Prosekturu gradske bolnice Zenica odvezena 11.6.1993. godine još dva leša koja su prepoznavali ranije naznačeni u prisustvu istih lica, pa prepoznaju:

29. **Čturić Stipo**, sin Draguna 1928. godišće, nađen u kući br. 56 u Grahovčićima, kod istog evidentirane ustreline u trbuh i grudni koš,

30. NN žena starije životne dobi pronađena u kući br. 56 u Grahovčićima, kod iste evidentirana ustrelina u grudni koš, a gornja strana tijela je zapaljena. Na mjestu gdje je nađen u blizini Čturić Stipe, nije bilo tragova paljevine osim na tom lešu. Pretpostavljena varijanta da je zapaljena donesena u kuću. Kod iste karakteristična tri zuba srebrene boje, metalna, a obučena u dva šarena džempera (što se evidentira po ostacima) suknu prevladavaju plave nijanse.

Osim naznačenih 30 leševa predstavnici Civilne zaštite naznačava da je obaviješten da je Podama kod Bukvić tranšeje zakopano 3 do 5 pripadnika HVO sa naznakama da us podaci došli do mještana, ali ne zna ko je izvršio zakopavanje.

U svezi sa svim naznačenim kod vršenja neophodnih provjera i dalje identifikacije od VP i lica koja su prepoznavali zatraženo je poduzimanje svih daljnjih neophodnih radnji vezano za to.

Time je konstatirano događanje u periodu 10.11. 6.1993. godine u formi službene zabilješke. Obaveza je da se izvrši uviđaj, ali je prema podacima dobivenim od predstavnika Civilne zaštite i Vojne policije zona u kojoj je trebalo izvršiti uviđaj, ali je prema podacima dobivenim od predstavnika Civilne zaštite i Vojne policije zona u kojoj je trebalo izvršiti uviđaj te identificirati mjesta i okolnosti nalaženja leševa prema tim tvrdnjama nije bezbjedna. Insistiranje istražnog sudije da ide na lice mjesta nije shvaćeno jer je stavljena otvorena naznaka da niko ne može garantirati sigurnost. Zatražio sam od vojne policije da mi se dostavi podatak koje se jedinice nalaze u tom području, te mi to niko sa sigurnošću nije mogao potvrditi. Kako su predstavnici Civilne zaštite izuzimali leševe bez sudije, tako uviđaj i nije mogao biti obavljen. Stoga je sve nađeno i ono u čemu je dežurni sudija učestvovao naznačeno u ovoj službenoj zabilješci i u toj formi. Stavio sam naznaku da se što prije omogući odlazak istražnom sudiji na to područje. Naznačio sam da vojna policija, predstavnici armije, civilne zaštite i dr. ne vrše nikakve radnje bez prisustva istražnog sudije u daljem. Obzirom da stanje leševa bez prisustva istražnog sudije u daljem. Obzirom na stanje leševa prisutnoj rodbini, poznanicima, a na ime Marković Bože izdao sam dozvolu za izvoz leševa i sahranu osim lica koja sa sigurnošću nisu prepoznata i NN lica za koja sam naznačio na neophodnost dalje provjere obzirom da još postoje uvjeti za to. Od

Tatarević Ilijasa sam obaviješten da se više ne očekuje dovoz leševa sa tog područja, te sam stoga 12.6.1993. godine odlučio prekinuti popis u ovoj zabilješci, a ukoliko se pojave nove okolnosti iste će biti dopunjene a kod pojave novih leševa, eventualno sačinjavat će se slijedeća službena zabilješka.

Generalna naznaka patologa je da su sva lica usmrćena iz vatrenog oružja.

Istražni
Okružnog
VLADO ADAMOVIĆ

vojnog

suda

sudija
Zenica:

Svjedok: K.H., žensko, 64 god

ISKAZ

Nekoliko dana prije napada dolazili su pojedini ljudi Hrvati i pozivali na povratak civile koji su ranije iz sela izišli i otišli u **Grahovčice**. Dolazio je **Marko Marković** sin **Vlade** i **Fako Rođar** koji su tražili da se vojska iz **Šušnja** preda i položi oružje, međutim naši su to odbili. Civili su se ipak iz **Grahovčica** vratili u **Šušanj**. Par dana prije napada pripadnici MUP-a obilazili su selo i naše položaje. Pitali su ima li u blizini muslimana, dali ih se bojimo i ima li mudžahedina. Rano ujutro 8.6.1993. godine oko 3,00 sati počela je pucnjava. Civilno stanovništvo sklonilo se u jednu kuću van sela u pravcu **Ovnaka**.

Stari ljudi koji nisu mogli bježati ostali su u selu, a među onima za koje znam da su ostali bili su: **Ilija Vidošević, Niko Vidošević, Drago Vidošević, Ante Vidošević, Vlado Marković, Anto Marković, Stanko Kozinić, Drago Kozinić, Ilija Marković.**

Kada smo vidjeli da će selo pasti neki su nastavili bježati prema **Ovnaku** međutim sve je već bilo kasno. Oko 10,00 sati začuli smo galamu i vrisku MOS-ovaca. Uletjeli su u kuću psujući nam sve i svašta. Među nama je bio i jedan vojnik, **Jordan Vidošević**, sin **Tome**. Našli su ga skrivenog, izveli ga ispred kuće, a malo potom začuli su se pucnji. Tu je bila i **Jordanova** majka koja je plakala i molila za sina.

Međutim, samo su je psujući odgurnuli. Iz te kuće otjerali su nas na **Ovnak** i zatvorili kod nekog lagera. Tu smo bili oko 2 sata, a zatim su nas odveli u **Poljske** i zatvorili nas u Osnovnu školu.

Tu nas je bilo preko stotinu žena, djece i staraca. U školi smo prenoćili, a ujutro su došli neki uniformirani ljudi koje ne poznajem i pitali nas hoćemo li ići u **Zenicu** ili se vratiti kućama u selo **Šušanj**. Odlučila sam da se vratim kući. Vratila sam se u selo ali tamo sam zatekla sve do temelja opljačkano. Nekoliko kuća i štala bilo je zapaljeno. Pošto tu nisam imala više gdje živjeti otišla sam kćerki u **Zenicu**.

Pošto je već i tamo bilo neizdrživo dana 15.9.1993. godine putem razmjene stigla sam u **Busovaču** jer tu su mi od ranije kćerka i zet. Zaboravila sam reći da su nekoliko sati prije napada **Božo** i **Mirko Marković** otišli iz sela u **Zenicu**. Kasnije su **Božo, Mirko, Stipo** i **Mijo Marković** sa CZ kupili leševe po selu.

Izjavu sam slušala u diktatu, smatram je svojom i kao takvu vlastoručno je potpisujem.

Dana, 1. listopada 1993.

šifra: ze079

Svjedok: S.V., žensko, 58 god.

I Z J A V A

Prije napada stigla je dojava da će se napasti **Šušanj**. Jedan sat prije napada sklonili smo van sela u podrum kuće **Ivice Markovića**. Tu nas je bilo 20-ak civila. Kad je počela pucnjava iznad sela odmah smo počeli bježati prema **Ovnaku**. Kad smo došli na **Ovnač** sklonili smo se u podrum kuće **Zlatka Vuleta**. Tu nas je bilo oko 70 civila i jedan ranjeni vojnik **Ilija Marković**, koji je bio ranjen u ruku. Kad smo došli u ovu kuću ubrzo zatim došli su muslimanski vojnici.

U podrum ih je ušlo 4 i rekli su nam, tišina. Pitali su nas odakle smo, kad smo rekli da smo iz **Šušnja** jedan je upitao ima li itko sa strane. Svi su bili namazani crnim bojama preko lica. Rekli su, nitko vas neće dirati i zatvorili su vrata i izišli. Poslije pola sata u podrumu je postalo zagušljivo i vikali smo da otvore vrata, što su i učinili. Otvorili su neko vrijeme i ponovo zatvorili. Kasnije su opet ušli i rekli nam da idemo u neku garažu gdje smo se i premjestili.

Iliju Markovića onda su počeli maltretirati i jedan koji ga je poznao rekao mu je: "Ako te itko ubije, ja ću te ubiti." Malo potom su izveli **Iliju** i rekli mu, odvest ćemo te u bolnicu i odveli su ga.

Iz te garaže nas su odveli u **Poljske** u školu gdje smo i prenoćili. Sutradan je došao jedan vojnik i rekao da se možemo vratiti u selo i da će nas njihova policija čuvati. Kad smo se vratili u selo bilo je puno vojske koja je hodala po selu i iz kuća na naše oči iznosili sve što je bilo u kućama i trpali u traktor. Tu mi je prišao jedan musliman mladić iz **Veselja** i rekao nam da su jučer pobijeni svi starci u selu. Također je rekao da je **Ilija** ubijen i da ne ostajemo ovdje nego da kupimo stvari i da idemo. Tu nam je vojska počela psovati i govoriti da će nas pobiti i da se odmah kupimo. Mi smo se vratili u **Poljske**.

U selu je bilo MOS-ovaca i onih sa oznakama Armije BiH. Dosta ih je bilo bradatih i čudnih, a bilo je tu i naših komšija koji su ipak bili fer prema nama i nisu nas maltretirali. Kasnije sam saznala od **Ivane Marković** da je ona vidjela **Iliju Marković** na jednoj livadi kako leži mrtav. Nekoliko dana poslije toga otišli smo u **Zenicu**, a iz **Zenice** putem razmjene stigla sam u **Busovaču** gdje su mi bila djeca.

Izjavu sam slušala u diktatu, smatram je svojom i kao takvu vlastoručno potpisujem.

Dana, 09. listopada 1993.

šifra iskaza: ze087

Svjedok: S.M., žensko, 30 god.

I S K A Z

Dana, 8.6.1993. godine u jutarnjim satima oko 4 sata počeo je napad muslimanskih snaga. Ja sam bila u kući **Zlatka Vulete** sa djecom. U kući nas je bilo oko 16 mještana. Tu je ubijen **Jordan Vidošević**. Cijeli dan se čula pucnjava oko 16,00 sati muslimani su probili crtu i ušli u selo. Ubrzo su ušli i našu kuću. Jedan je govorio da nas tjeraju kao živi štit da bi osvojili **Grahovčice**. Međutim povelili su nas na **Ovnak** u kuću **Mirka Kafadara**. U toj kući bilo nas je oko 90, to znam jer sam ja vodila spisak za hranu. Od tog broja bilo je 22 djece, 3 vojno sposobna čovjeka, dok su ostalo bili starci i žene. Tu smo boravili do večernjih sati kada su nas odveli u školu u **Poljske**. Dok sam bila u **Šušnju** vidjela sam dosta poznatih domaćih muslimana kojim ja ne znam imena, ali znam da su iz sela **Maratje, Mehrovac i Vrselje**. Tako da sam tada vidjela jednog muslimana po imenu **GUGCA** i tom prilikom nosio je pušku i na njoj snajper. Tog dana vidjela sam da u selu gori samo jedna kuća dok su naknadno zapalili 3 kuće i dvije štale.

Taj dan smo noćili u školu, a sutra su nas vratili u selo. Kad smo došli u selo vojska je pljačkala kuće, vodila krave i nosili sve što se moglo donijeti. Taj dan prolazili smo kolone traktora konjskih kola i auta. Ja sam otišla kući **Zvonke Markovića**, kad sam čula plač u kući **Ande Marković**. Kad smo otišli našli smo tijelo ubijenog **Drage Markovića**, ležao je na pragu kuhinje i sobe. Nakon toga smo našli kod kuće **Ivice Markovića** tijelo ubijenog **Jordana Vidoševića**. Tijelo **Jordana** je bilo iza kuće, a dok je vidljivo da je ubijen na pragu ulaznih vrata gdje je bilo dosta krvi. Također je poznato da su **Ivana Marković i Branko Vuleta** tada vidjeli leš **Ilije Markovića**. **Ilija Marković** je bio vojnik ranjen granatom u ruku te je bio sa nama cijelo vrijeme dok ga nisu povezli za bolnicu.

Ilija je sam tražio da ide za bolnicu, dok neki doktor **NEZIR** (plav, čičkave kose, srednje visine rođen oko 65. godine) govorio da ne ide da je bolje da tu ostane jer ga može neko ubiti. Taj doktor **NEZIR** je odveo **Iliju** i još dvije žene i to **Danicu i Slavicu Marković** sa djecom prema bolnici. Kasnije sam saznala da dok su išli tako na traktoru, da ih je zaustavio neki vojnik i tom prilikom **Iliji** rekao, silazi rudaru i odveo ga.

Nakon tog se čuo rafal i tada je najvjerojatnije ubijen **Ilija Marković**. Također sam čula da doktor nije dao da vode **Iliju**, međutim nije to mogao spriječiti.

Taj dan dok smo bili u selu predsjednik MZ **Poljske RAMIZ SPAHIĆ** rekao nam je da su pobijeni neki starci. Tako sam saznala da je **Anto Marković** star oko 65-70 godina ubijen u autu, **Kazimir Marković** ubijen pred ženom **Frankom**, **Vlado Marković** star oko 70 godina, **Dragan Vidošević** star oko 90 godina, **Niko Vidošević** star oko 70 godina, **Ilija Vidošević** i još drugi koji se trenutno ne mogu sjetiti.

Taj dan sam vidjela nekog **EKREMA** koji je kasnije poginuo. Dok smo bili u selu kuće su se i dalje pljačkale. nakon nekog vremena mi smo krenuli u **Zenicu**, međutim nisu nam dozvolili nego smo smješteni u kuću **Zorana Markovića**. Tu smo bili smješteni svi tj. nas oko 90. Dana, 12.6.1993. godine išla sam na sahranu civila pobijenih od strane muslimanskih snaga. Na groblju u selu **Ovnak** taj dan sahranjeno je 19 osoba. Nakon sahrane jedan broj mještana sela **Šušnja** je otišao u **Zenicu** a među njima i ja. Tako sam ostali dio vremena provela u Zenici do izlaska u **Busovaču**.

To je sve što sam imam izjaviti, izjavu sam slušala u diktatu te je kao takvu smatram svojom i potpisujem.

Dana, 1. rujna 1993.

šifra iskaza: ze088

Svjedok: I.M., žensko, 27 god.

I S K A Z

Rano ujutro 8.6.1993. godine muslimanska vojska napala je selo, tad sam sa svoje troje malodobne djece bila u kući dok mi je muž bio na crti obrane. Počelo je granatiranje sela i oko moje kuće palo je 9 granata. Tijekom najžešće pucnjave izišla sam iz kuće i sa djecom namjeravala bježati prema **Ovnaku**. Pošto su se djeca prepala, morala sam jedno dijete nositi dio puta pa se vraćati po drugo i treće. Tako sam nekako uspjela doći do skloništa tj. do kuće **Ivice Markovića**.

Bilo nas je tu oko 20-tak civila, a među njima i 2 vojnika, **Jordan Vidošević i Nenad Vidošević**. Ovaj zadnji sakrio se u štalu pored kuće i tu ostao 2 dana.

Od prilike oko 14.00 sati po podne ušli su MOS-ovci u kuću, bilo ih je 5 nepoznatih, bradatih vojnika u šarenim uniformama bez oznaka., Jedan od njih pitao je ima li muškaraca u kući, na što smo odgovorili da nema, ali oni su pretresli kuću i ispod stepenica našli **Jordana** i odmah ga počeli udarati.

Jordanova majka koja je bila tu počela je zapomagati, ali uz psovke su je samo odgurnuli, **Jordana** su izveli napolje, a malo potom čula su se 3 pucnja. Ponovo su se vratili i od **Milke Vidošević** uzeli torbicu u kojoj je bilo preko 1000 DEM i porodična zlatnina.

Istjerali su nas iz kuće i počeli goniti kao živi štit, jer naši su još pucali na **Grahovčice**.

Kada smo dotjerani na **Ovnak**, zatvorili su nas u jednu kuću gdje smo ostali neko vrijeme, a potom su nas odveli u školu u **Poljske**. Sutradan smo pušteni i rečeno nam je da idemo kućama da sahranjujemo svoje mrtve.

Kolona od 60-tak ljudi, žena i djece krenula je prema **Šušnju** i negdje pred samim selom zaustavili su nas neki vojnici i počeli provocirati vadeći i oštreći noževe.

Prišao mi je jedan vojnik i držeći nož u ruci reče mi: Jebem vam majku sve ćemo vas poklati. Nastavili smo put u selo dok smo djecu ostavili ispred sela jer znali smo da ima leševa.

Branko Vuleta i ja otišli smo prema kući **Drage Markovića** i kada sam ušla u kuću vidjela sam **Dragu**, starca od oko 60 godina kako leži mrtav u kuhinji, bio je ubijen s leđa. Potom smo otišli prema kući **Ivice Markovića** i ispod kuće našli **Jordana** mrtvog koji je imao ogromnu ranu na sljepoočnici. Leš smo pokrili ćebetom i otišli prema mojoj kući. Idući tako u živici pored kuće **Vinka Vulete** ugledala sam leš. Imao je na sebi šarene vojne hlače i teget plavu majicu kratkih rukava i vojne čizme. Oko glave uhvatio se roj mušica, i kada sam bolje pogledala prepoznala sam **Iliju Markovića** sina **Zorke Marković**. Za njega znam da je bio ranije zarobljen i ranjen u ruku, a za njega su MOS-ovci rekli da će ga odvesti u bolnicu.

Jedan njegov radni kolega rudar kojem ne znam ime, crn, srednjeg rasta iz sela **Orovica** rekao mi je: **Ilija** ja ću te ubiti.

Kad smo obišli selo sastali smo se svi i zamolili vojnika koji su tu bili i sve redom pljačkali da nas puste za **Zenicu**, jer se u selu nije moglo živjeti.

Iz sela smo se ponovo vratili u *Poljske*, a kada smo tamo došli ponovo su nas namjeravali vratiti nazad, ali jedan musliman po imenu **ŠAĆIR** rekao nam je da ostanemo tu i da će nas on i još 10-tak ljudi čuvati. Smjestili su nas u kuću **Zorana Markovića**, a oni su na polju stražarili i donosili nam hranu. Tu sam sa djecom provela oko 30 dana. Neki **MEHO MEHMED DIZDAREVIĆ**, jednog dana došao je pred kuću sa bombom u ruci sa namjerom da je baci u kuću, rekao nam je da će nas tu noć poklati i zapaliti. Nakon toga došla je policija i odstranila ga, a oni su nam garantirali sigurnost., međutim čim su oni otišli **MEHO** se ponovo vratio i počeo lupati na vrata i psovati.

To je trajalo nekoliko sati nakon čega je otišao. Sutradan sam sa djecom otišla u *Zenicu*, a odatle poslije 30-tak dana uspjela sam doći u *Busovaču* gdje mi je bio muž.

Izjavu sam slušala u diktatu, smatram je svojom i kao takvu vlastoručno je potpisujem.

šifra iskaza: ze090

Svjedok: A.M., žensko, 57 god.

I S K A Z

Dana, 8.6.1993. godine u jutarnjim satima krenuo je napad na selo *Šušanj*. ja sam bila u kući **Ivice Markovića** a bilo nas je ukupno 15 osoba. Cijeli dan trajale su borbe a u popodnevним satima ugledala sam neku vojsku kako ulazi u selo. Znajući da to nisu naši, jer su se već čuli muslimanski povici “alah uegber” i dr.

Ubrzo poslije toga u kuću je upalo 5 muslimana, od kojih ja nisam nikoga poznavala. Svi su bili namazani po licu crvenim i crnim bojama.

Dok su ušli jedan od njih je pitao “da li ima vojnika?”, na što sam ja odgovorila “vojnika nema, samo su žene i djeca u kući”. međutim njih 5 su već pretraživali kuću i ubrzo su ispred stepeništa pronašli **Jordana Vidoševića**, sin **Tome**, star oko 20 godina iz sela *Šušanj*.

Kad su ga pronašli bio je u uniformi i imao je kod sebe pušku, međutim nije pružio nikakav otpor i predao se. U međuvremenu nas su utjerali u sobu, a njega povelu prema izlaznim vratima.

Samo što smo ušli čuli smo rafal na samim ulaznim vratima kuće. Tom prilikom je ubijen **Jordan Vidošević**. Njegova majka nalazila se s nama u sobi, derući se i govoreći da je to njen sin.

Nakon 5 minuta, istjerani smo iz kuće i tom prilikom vidjela se krv na pragu, a tijelo su već bili odnijeli, te su tu najvjerojatnije i ubili **Jordana**.

Jedan od 5 vojnika naredio je da nas vode u *Ovnač* u neki podrum. Tako su nas 15 povelu u selo *Ovnač* i smjestili u kuću **Mirka Kafadara**. Za cijelo to vrijeme moj muž je najvjerojatnije bio u svojoj kući, ali mi je poznato da je 10 minuta prije nego će Muslimani ući u selo izašao iz kuće.

Tu u podrumu ubrzo su došli ostali civili iz sela. Nisam sigurna koliko nas je bilo, ali mogu reći da nas je bilo negdje oko 80. Dok smo bili u podrumu dolazila je vojska i provocirala nas, psovala ustašku majku i govorila “hoćete li Herceg-Bosnu”.

Čuvao nas je jedan vojnik srednje visine, 25-30 godina s crnom kosom i bradom. Ubrzo u podrum gdje smo smješteni došao je **Ilija Marković**, sin **Matilde**, iz **Šušnja**, ranjen u desnu ruku. Tu je s nama proveo neko vrijeme, nakon čega mu je došla muka.

Dok smo boravili u spomenutom podrumu došla su neka dvojica Muslimana, vojnika, po **Iliju** i rekli mu da ide u **Zenicu** zajedno s **Danicom Marković**, žena **Zoranova** i **Nevenkom Vuleta** ženom **Bože**. Imenovani su trebali ići traktorom iz sela u Zenicu, međutim samo što su oni krenuli tj. nakon kratkog vremena čuo se rafal.

Naknadno sam saznala da su tada ubili **Iliju Markovića** ispod ceste u jednoj njivi vlasništvo **Ive Vuleta**, a sutradan sam vidjela leš **Ilije Markovića**.

Uvečer došli su po nas te jedan dio kombijem, a drugi dio pješice otišao u školu (Osnovnu) u **Poljske**. Tu smo prenoćili dobivali kruha i drugih prehrambenih stvari. Zaboravila sam da dok smo bili na **Ovnaku** došao je unuk od **SULJE AŠĆERIĆ** iz **Orahovice**. Taj unuk je pitao: "Da li ima netko od **Drage Marković**?", a po njegovom ponašanju vidjelo se da su našli nekog od **Drage** da ne bi dobro prošao.

U školi gdje smo smješteni bilo nas je oko 70 djece, žena i staraca. Ujutro je došao jedan vojnik koji se predstavio da je iz **Gradišća** (plav, srednje visine, puniji, star oko 30 godina) i pitao nas "hoćemo li kući ili u **Zenicu**?" Svi smo se složili da idemo kući. Tako smo uz pratnju oko 5 vojnika otišli u svoje selo. Idući uz put smo provocirani, pojedini vojnici su vadili bodeže i uz put nas plašili.

Kad smo došli do samog ulaza u selo, vojnici su se udaljili, a nas su pustili da idemo kućama.

Kad smo došli u selo vidjela sam zapaljenu jednu kuću i dvije štale, dok su gotovo sve kuće opljačkane ili su pljačkane. U moju kuću zajedno sa mnom krenuo je i **Branko Vuleta** i njegova žena, **Ivanka i Nada Marković**.

Ivanka je prva ušla i ugledala muža **Dragu**, rođen 1933. godine (nije bio vojnik, kako leži na pragu između sobe i kuhinje).

Drago nije bio vojnik, jer je bio bolestan, operirao je kičmu i imao slabo srce.

Vidjela sam na leđima ima 4-5 rana od metaka. Kuća je bila opljačkana stvari isprevtane i razbacane. Nakon kraćeg zadržavanja krenuli smo u kuću **Ivice Markovića**. Idući tako prema kući, ugledali smo tijelo **Jordana Vidoševića**. Kad smo se približili vidjela sam da ima veliku povredu glave, sljepoočnice.

Na ulazu, na samom pragu bila je velika lokva krvi, gdje je najvjerojatnije ubijen **Jordan**. Tu smo se zadržali neko vrijeme i otišli ponovno u moju kuću.

U kući **Stanka Markovića** vidjela sam 3 vojnika. Ulazili su i uzimali neke stvari i otišli. mi smo otišli u selo i tu se svi skupili. Dok smo išli tako po selu prolazila je kolona traktora, kola konjskih, teretnih auta i drugih vozila opljačkane stvari prema **Zenici**.

Kad smo se skupili krenuli smo vi prema školi nastojeći da odemo u **Zenicu**, međutim nakon kraćeg vremena zaustavljeni smo od strane muslimanskih vojnika i prekopani. U **Zenici** su nam rekli da ne možemo nastaviti put u **Zenicu**, te smo smješteni u kuću **Zorana Markovića**.

Ubrzo poslije toga došao je neki **ŠAĆIR** iz sela **Paratije**, sin **MUHAREMA**, oženjen, 2 djece (kćerka i sin) ima oko 35 godina, žena **ŠEMSA**. On nam je rekao da ćemo neko vrijeme ostati u **Zoranovoj** kući. Tu smo bili, a čuvala nas je vojna policija.

12.6.1993. godine subotom, nakon sahrane 19 osoba na groblju **Ovnač** jedan dio mještana je otišao u **Zenicu** dok je drugi ostao. Tog dana i ja sam bila na sahrani na groblju u **Ovnaču**. Taj dan sahranjeno je 19 osoba i to: **Vlado Marković, Anto Marković, Zoran Marković, Ilija Marković, Rudo Marković, Drago Marković, Kazimir Marković, Anto Vidošević, Ilija Vidošević, Niko Vidošević, Dragutin Vidošević, Željo Vidošević, Jordan Vidošević, Stanko Marković, iz Brajkovića Jozo Marković, Fabo Petrović, Stipica Čuturić i Ana Čuturić, Šimo Čuturić** te jedan čovjek i žena nepoznati.

Svi oni su 11.6.1993. godine odvedeni u **Zenicu** u **Crkvice**, a 12.6.1993. godine dovezeni u **Ovnač** i sahranjeni. Bila su prisutna i 3 svećenika i to neki **Božo** iz **Čajdraša**, **Franjo** iz **Brajkovića** dok trećem ne znam ime. Neki **ILIJAS** iz Zenice stariji čovjek oko 60 godina pročelav bio je u Komisiji i saopćio nam da možemo prisustvovati sahrani, ali smo po jedan član obitelji.

Nakon jednog mjeseca došla sam do podatka da su tu sahranjena još 3 leša i to: **Ivo Vuleta** sin **Dragutina** iz **Šušnja**, **Dragan Martić** sin **Mate** i **Ilija Matrić** sin **Frane**.

Što se tiče pogibije navedenih osoba koliko ja znam a i koliko sam čula od drugih **Vlado Marković, Anto, Drago, Kazimir i Stanko** su civili stariji ljudi u prosjeku oko 70 godina, ubijeni tj. streljani kao civili i nisu učestvovali u borbama.

Dragan Vidošević star oko 90 godina, **Niko, Ilija i Anto** stari oko 70 godina, također nisu učestvovali u borbama nego su ubijeni tj. streljani kao civili.

Drago Jerković iz sela **Janjac**, nastanjen u **Zenici**, a inače radi u bolnici je smještao u sanduk spomenute osobe te mu je poznato kakve prirode su im rane. On mi je rekao da su svi ubijeni iz puške dok jedino **Ilija Vidošević** nije imao pola glave.

Pored toga **Željo Vidošević** sin **Ante** i majke **Luce**, je imao takve rane da nije ubijen od metka, nego je umro od zadobivenih povreda, donja vilica mu je smrskana.

Za **Dragana Markovića** rekao je da je ubijen rafalom iz puške po prsima. **Drago Jerković** mi je pričao da je bilo dosta ranjenih. Nakon sahrane u selu **Ovnač** jedan broj mještana je otišao u **Zenicu** a jedan broj je ostao još 14 dana u selu **Šušanj**.

Cijelo vrijeme dok smo bili u **Šušnju**, pitali su za **Jozu Kafadara** ili njegovu obitelj i govorili da ukoliko ga nađemo da će ga objesiti. Pored toga raspitali su se za **Ivu Palavra**. Dok smo boravili u selu cijelo vrijeme se pljačkalo, gotovo sve odneseno, jedino su svinje sve pobili.

Prvih dana sukoba dok smo bili u podrumu **Mirka Kafadar** vidjela sam svoga susjeda **SALIHA MEJMEN** iz sela **Poratije**, star oko 30 godina, oženjen, 2 djece i **NEZIRA** iz **Poratija** ne znam mu prezime, znam da ima oko 35 godina da je oženjen, plav, srednje visine, podebeo. Oni su ulazili u podrum, gledali nas i otišli. Tih prvih dana dolazio je neki **RAMO** iz

sela **Pojske**, predsjednik CZ i govorio nam da se vraćamo u selo. On je popisivao što je kome ukradeno.

Znam također da su kasnije u naše selo useljene izbjeglice iz **Doboja, Jajca i Karaule**.

To je sve što sam imala izjaviti u svezi ovoga slučaja, izjavu sam slušala u diktatu, smatram je svojom, te je kao takvu vlastoručno potpisujem

šifra iskaza: vz011

Svjedok: A.B., žensko, 62 god.

I S K A Z

U nedjelju ujutru 09.01.1994. čula sam govor i izišla sam u hodnik. Kod vanjskih vrata povirim i vidim ih na cesti. Odmah se vratim da se obučem. Kad sam se obukla uzmem kaput, provirim kroz prozor, oni mi se svraćaju u avliju. Dok sam se oblačila bacili su mi bombu. Deku mi je bila u torbi na vratima i iza toga sam se sklonila. Tada sam izletila van i uvukla sam se u rov - trap za korumpir i čekala. Oni su mi došli do rova gdje sam se ušuljala. Čula sam plač žena i djece. Jedan viče: "Nemojte tući žene i djecu!", a drugi "Ubijte ustašku im majku j...!", "Alah uegber!" Onda su se posakrivali iza drva i ne znam nakon koliko vremena krenula sam prema UNPROFOR-u. Tad sam došla do jedne grupe tu sam našla dvije žene i dvoje male djece. Jednoj je ime **Nevenka**, a oni su izbjeglice iz **Zenice**. Jedan od grupe kojoj sam pristupila bio je ranjen. Tek iz trećeg pokušaja UNPROFOR nas je preveo da **Viteza** i tu nas ostavio.

Dok sam bila u rovu i čula plač žena i djece znam da su ubijene **Ankica Grabovac** stara oko 30 godina i **Ankica Vidović** isto toliko stara. Ranjena su djeca kćer od **Ankice** stara oko 12 godina (bila je ranjena) i njen brat, star oko 7 godina, poslani su od muslimanske vojske prema cesti ne pruživši im ni prvu pomoć. Djevojčica iako ranjena u rame vukla je brata koji je bio ranjen u trbuh, sve do **Šafradina**, jedno 300 do 500 metara. Sada su oni u bolnici u **Splitu**.

Bilo je jutro, 5:00 sati, magla kao tijesto gusta. Zarobili su u tom času 13 žena i jedno dijete. Bose i u spavaćicama odvezene su u **Zenicu**.

Za **Dragicu Petrović**, našu komšinicu inače duševnog bolesnika, vrlo lijepu, staru oko 26 ili 27 godina nisu dozvolili majci i sestri da ju povedu sa sobom već su je ostavili u kući da bi ju nakon dva dana ciglom u glavu, a potom ju ubili. Njeno tijelo je izvučeno nakon 30-ak dana, a tijela **Ankice Vidović** i **Ankice Grabovac** još uvijek ne znam gdje su. Iako je HVO vratio taj dio teritorije ta tijela nisu pronađena.

Poginuli mješani tog dana su:

Marko Buhčić star oko 35 godina. Našla ga je civilna zaštita na cesti, samo trup koji smo sahranili, a nakon 20-ak dana - noge i donji dio trbuha. S njim na cesti ležala je i **Novka Jurić**.

Petar Perković star oko 40 godina. Našli smo ga nedaleko moje kuće kao i **Stojana Ramljaka** starog oko 50 godina u sjedećem položaju. Na vratu mu tragovi JUTANDA. **Draženko** star 33 ili 34 godine nađen je ispod terase gdje je ubijena **Dragica Petrović**. Troje Vidovića: otac **Marijane i Brane, Dragan** kao i brat mu **Mirko** i njegov sin **Dražen** još uvijek nisu pronađeni.

Nikola Jurić star oko 60 godina i cijela njegova porodica od 5 članova odvedeni su navodno prema **Zenici**. O njima nemamo nikakvih informacija.

Kod nas su Muslimani došli i svoj položaj na brdu zauzeli oko Uskrsa 1993. Brdo na kojem su oni zove se **Krivače**. Odatle su svakodnevno tukli snajperom po civilima, tko god naiđe ili se kreće. Među snajperistima primjećene su žene koje su gađale žene i djecu. Od snajpera s tog brda stradalo je oko 15 osoba a bilo je i 10-15 ranjenih. Ja sam samo po noći ili kad bi došao UNPROFOR izišla vani da načupam travu za kravu.

Od snajpera je poginuo **Mirko Šamija** star oko 30 godina. Bio nam je sudija u **Travniku**, te **Magdalena Damjanović** stara 17 godina. **Magdalena** je poginula koncem ljeta, a **Šamija** početkom jeseni.

Još jedan **Buhić**, od **Marka** brat, poginuo je isto od snajpera samo ne znam kako mu je ime. Još su neki iz **Busovače** poginuli samo mi ne znamo imena ni prezimena.

Ranili su mi i kravu. Ja svaki dan odem do **Buhinih kuća**, zagnem sa u čaršaf. Svu čisu robu iz ormara izbacili su mi vani i po njoj izgazili. Nema mi ni psa ni krave. Rotvajler pas, vrlo vrijedan, vođen na izložbe, nestao mi je. Imala sam i 10 kokošiju, ni jedne nema, a kokošinjac mi je izgorio. Oba su izgorila jer sam ja ranije nasađivala kokoši. Što god sam našla u kući ništa više nije za upotrebu. Ja sam tkalja. Tri trube platna su mi prostrli od kuće prema vani. To sam jučer našla ispod snijega. Imala sam dva televizora i tri radio aparata. Nemam ništa, samo ja.

U Vitezu, 23. veljače 1994.

šifra iskaza: vz014

Svjedok: M.V., žensko, 13 god.

I S K A Z

Noć prije upada muslimanskih snaga u **Buhine kuće**, pred spavanje sama sam se pitala: "Da li da se raspremim za spavanje ili ne?" Zadnjih mjesec dana, a pogotovo od dana 22.12.1993. god. kada su muslimanske snage upale u **Križančevo selo** i izvršile pokolj, spavala sam opremljena. Legla sam da spavam.

Ujutro rano, negdje oko 5:00 sati probudila me jaka detonacija u blizini moje kuće. Detonacije su postale sve žešće i češće. Skočila sam iz kreveta. Mama, tata i brat su također bili na nogama. Vika, galama, dozivanje, prasak metaka, bljesak svjetlosti koja je dopirala kroz prozor, činilo mi se da sam u paklu.

Ustajte ustaše! Za dom spremni!, dopirali su glasovi s vana. Stakla na prozorima su se tresla, lomila i prskala po kući. Meci su ulijetali u prostorije. Mama se užurbano spremala. Pognutih glava smo pretrčavali po kuhinji. Moj tata je istrčao iz kuće, i nije se više vratio. Ja ne znam da li je moj tata ubijen ili uhvaćen.

Mama nije stigla da braci obuče čizmice, istrčala je noseći bracu, 6. god. starog i ja za njom sam istrčala na polje (pred kuću). Pred kućom je stajao uniformiran vojnik, sa crvenom beretkom i žutim platnom na nadlaktici, pušku je okrenuo prema nama. Prvo je pucao na mamu oko 1-2 m.

Čula sam prasak (zvuk, detonaciju) i vidjela kako je mama pala, ne sjećam se 1 ili 2 metka je opalio taj vojnik.

Ja sam vrisnula, uhvatila brata i počela da bježim. Isti vojnik je pucao u mene i moga brata, sa udaljenosti od 4-5 m. Odjednom sam osjetila da ruka, desna, nije moja i strašnu bol. Uspjela sam utrčati u svoju sobu. Sakrila sam se, nisam smjela da dišem. Meci su mi fijukali pored glave. Ponovo sam istrčala iz kuće. Vojnici su me zvali, trčali za mnom. Ja sam brata nosila, jednom rukom.

Po selu su muslimanski vojnici bili raspoređeni po grupama, njih 15-20-tak. Po selu su se i dalje čuli rafali, kruci, vatra iz kuća se sve više širila. Dok sam trčala prema glavnom putu, naišla sam na grupu vojnika, uniformirani sa crvenom beretkom. Zaustavili su me. Jedan od njih je rekao da mene i brata ubije, drugi me povukao i trznuo za ranjenu ruku, govoreći da idem sa njim. Iz iste grupe, jedan vojnik je rekao: "Ma pustit ćemo ih, ionako su ranjeni". Taj je rekao i ime svoje, kojeg se ne mogu sjetiti. Nastavila sam da trčim prema glavnom putu. Ponovo me zaustavio jedan muslimanski vojnik, dvoumio se da li da me ubije. Na kraju je rekao da idem prema UNPROFOR-u.

Kad sam došla do ulaza u *Vitez*, sreo me jedan čovjek, kojeg ja ne znam, ponio mi brata i meni rekao da moram da izdržim još malo. U *Buhinim kućama* sam vidjela kako je muslimanski vojnik ispalio rafal u *Grabovac Ankicu*, 20. god. staru. *Andi Buhi* su muslimanski vojnici ubacili bombu u kuću, ona je vrišteći istrčala iz kuće, tražeći pomoć.

U selu je bilo još ubistava, ali ih ja u strahu nisam mogla vidjeti. U bolnici se nalazi i moj brat, kojeg su muslimanski vojnici ranili. Teško mi je. Mislim na mamu, koje više nema, ne znam šta mi je sa tatom.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno sa namjerom da ljudi koji nam svima mogu pomoći da ne oklijevaju, nego što brže pomognu. Potpisati se ne znam lijevom rukom, a desna mi je ranjena i boli me.

šifra iskaza: bv001

Svjedok: I.L., muško, 61 god.

I S K A Z

28. siječnja 1993. u 10:45 otpočeo je napad Muslimana na *Prosje*. Nakon što su već okupirali sva sela od *Kaćana* do *Bitalovaca*.

Sjedio sam u podrumu sa **Nikicom Livančićem (Zelkom)** (1937.), sa koji sam ostao brinuti o blagu. Zbog muslimanske ofenzive koja je trajala već četiri dana iz sela su otišle žene i djeca.

Nika mi je rekao da skuham kavu, a da će on pomusti kravu. Popili smo kavu. Već je pucalo. On je htio zamotat jednu cigaretu. Otvorio sam vrata i vidio da prema nama ide muslimanska vojska. Oko glave su imali crne trake, a bili su umotani svi u bijele plahte što ih je činilo manje primjetljivim jer je vani bio snijeg. Bilo ih je u grupi više od 30.

Rekao sam: "**Zelko** idu Turci, bježmo!" Potom smo se obojica dali u trk koliko smo kao ljudi u godinama mogli bježati. Prešli smo neopaženi nekih 20 metara, a onda se na nas sručila kiša metaka.

Kako sam bio prvi, a na vrh strmine, pao sam naglavačke i otkotrljao se niz padinu u pravcu šume. Nisu me pogodili.

Dolje u šumi je bila neka vikendica u čiji podrum sam se zavukao i sakrio. **Nikice** nije bilo. Znao sam da je ili mrtav ili zarobljen. Dok je bilo pucnjave nisam se usuđivao micati iako sam se sav zaledio od hladnoće.

Svanulo je i ja sam se sav ukočen odvažio izići napolje jer je prestala pucnjava. Izišao sam napolje i na vrhu strmine vidio sam mrtvog **Nikicu**. Bio je sav rasječen rafalima po prsima. Sav preplašen otišao sam u pravcu *Busovače*.

Nakon izvirivanja i provjeravanja odvažio sam se ući u kuću **Lozana Blaževića** u **Donjem Polju**. Kod njega sam proveo četiri dana i nakon toga uputio se u **Busovaču**. **Nikicu** sam sahranio nakon tri dana jer su u međuvremenu pripadnici HVO otjerali muslimanske snage.

Ovaj iskaz dajem odgovorno i dobrovoljno, a potpisom svake stranice svjedočim o njegovoj autentičnosti i provjerljivosti.

U Busovači, 3. listopada 1993.

šifra iskaza: bv005

Svjedok: L.L., žensko, 50 god.

I S K A Z

24.01.1993. god. počela je pucnjava po našem selu **Prosje** oko 15:00 sati. Vatra je otvorena sa **Papre** po našim kućama. Prepala sam se šta je to jer nisam se nadala da bi tako nešto se desilo, da bi naše komšije Muslimani mogli na nas pucati. Uzela sam djecu za ruke (sina i curicu 78. i 81. godište) i spustila se ispod našeg sela u **Plje**, selo udaljeno 2 km od našeg. Tu sam ostala sa svojom djecom u kući **Dušana Lukića**, **Nikica Livančić** je ostao kod kuće sa **I. L.** Pošto su bili sve jači napadi muslimanskih vojnika mi smo se morali iz **Dušanove** kuće pokrenuti u **Busovaču**. 28.01.1993. god. kad smo se mi povukli u **Busovaču** tad je i **Nikica Livančić** poginuo na **Prosju** kod kuće, mada ja nisam znala do subote ujutro (30.01.1993. god.). Došao mi je sin i javio mi, da je **Nikica** poginuo i dovučen je u mrtvačnicu u **Busovaču**. Sin mi je rekao da ga je našao komšija **Blažen** ispod stričeve kuće mrtvog. Pogoden je rafalom na leđa.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i njegovu autentičnost i povjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 10. studeni 1993.

šifra iskaza: bv006

Svjedok: J.Ć., žensko, 67. god.

I S K A Z

Ponedjeljak ujutro oko 6:30 sati dana 25.01.1993. god. počeo je napad na naše selo **Javor** poviše **Kaćuna**, blizu **Šudina**. Ustala sam i izišla da položim ovcama, a okolo sela se čula pucnjava, u **Kaćunima**, **Nezerovićima** i drugim okolnim selima. Do mog prvog komšije **Stapića** bilo je oko 100 m, a ispred njegove kuće sam ugledala **RAMIZA** - komšiju koji stoji ispod hrasta i više **EJUBE** nemoj paliti, a ja nisam znala što se dešava.

Odjednom se plamen vatre izvio iz kuće **Stapića Joze**, a prema mojoj kući je trčao **Jozin** sin **Anto**, a za njim su pucali muslimani i tako je **Anto** 10 m od moje kuće pao. Odjednom se zaderala **Antina** majka **Jela** i dotrčala do njega: "Sine moj nek su te i ubili, nek te nisu dušmani živog u svoje ruke uhvatili. Ja sam im prišla i dala joj krpu, a ona je obrisala **Antu** po licu, bio je mokat od znoja.

Pogoden je na leđa gdje je imao ranu, a na prsima još veća rana, odmah je bio mrtav. U tom momentu došao je i **Antin** otac **Jozo**, povikao je nek je poginuo - poginuo je za slobodu, i samo

se klatio s noge na nogu. Ja sam otišla u kuću i uzela deku i donijela špag i dva podvora (što se nosi sijeno). Špag smo omotali oko podvora i stavili u deku, da bi mogli prenijeti **Antu** do njegove kuće. Kod kuće kad smo došli kuća je već izgorila, a samo su zidovi ostali.

Unijeli smo ga u šupu pored kuće gdje je bio 15 dana mrtav. Majka je **Antina** bila kod mene spavala i svaki dan išla da mu upali svijeću, a kad god bi došla našla bi izjutra šupu otvorenu, i njega otkrivenog. **Jela** je išla u štab muslimana u **Rijeku** (mjesto gdje stanuju muslimani) i molila ih da joj daju da sahrani sina (nisu joj dali), a tek nakon 15 dana pozvali su je Muslimani iz **Šudina** da ga sahrane i to u bašti kraj kuće.

Tri dana posije napada došli su muslimani (vojnici) i pljačkali po kući, odnijeli su mi svu hranu iz kuće, 50 kg soli, i zbog toliko soli su me provocirali i rekli da solim ustašama, a ja sam im rekla da nisam vidjela ustaše od onog rata, te 30 kg šećera, graha, brašna, a ja pošto sam bila daleko od centra za snabdijevanje, uzimala sam toliko hrane količine hrane, a i djeca su mi slala pare i pakete hrane iz Švicarske.

15 ovaca su mi odnijeli, a svaka 3-4 dana su ponovno dolazili da pljačkaju, mada više nisu imali šta da nose. Zatim su prešli na kuću **Sofije i Sarafine Pokrajac**. Jedan dan kad su mi kuću pljačkali jedan vojnik musliman, oko 20 god. je otišao u kuću i **Sarafinu** je izvukao iz kuće u podrum i silovao je.

Ona ima 65 god. Taj dan subota uvečer, 30.01.1993. god. došao je komandir MOS-a meni nepoznat i dotrčala je **Sarafina** plačući i rekla da ju je silovao jedan vojnik, na što je komandir samo odmahnuo rukom i otišli su dalje kroz selo u **Šudine**.

U nedjelju ujutro 31.01.1993. god. dolazio je vojnik što je silovao moju sestru mojoj kući i rekao mi da ga vodim na tavan da bi on tražio oružje, a ja pošto sam ga prepoznala po opisu svoje sestre ja sam mu rekla ajde ti, doću ja na tavan, a ja sam uzela mantil i pobjegla u **Šudine** komšijama muslimanima i čekala kod njih dok se ovaj vojnik MOS-a iz moje kuće vratio, a **Jeli** je rekao pobjegla je jebla majku svoju.

Kad su mi muslimanski vojnici pljačkali po kući pucali su po prozorima iz kuće i po plafonu, a kad su izašli napolje ponovo su pucali po kući, tada sam pomislila da je **Jela** mrtva, ali sam vidjela samo da sjedi uz šporet i bila je sva krečava od zida i pijeska. Zatim su se popeli na tavan kuće i pucali po crijepu, tako da su čitav krov oštetili po kući, vriskali su po plafonu i skakali vičući: "Ustaše, majku vam ustašku".

Žito su posuli iz buradi, tako da normalan čovjek ne može da povjeruje što se sve dešavalo. Jedan dan pošle smo ja i moja komšinica **Jela** sa tačkama do mojih sestara da vidimo imaju li one imalo brašna za kruha, u tom momentu idući putem zapucali su Muslimani vojnici (dvojica) po nama.

Nama je bilo više svejedno nek nas i pobiju jer nam je više dojadilo trpiti svaki dan maltretiranja i provociranja bez hrane, a morale smo biti u kući, a komšija **MUŠAN** je dolazio i govorio da ne izlazimo pobiće nas muslimanska vojska i ponekad je dolazio u 2-3 dana donosio nam malo čorbe. Govorio nam je da nam on ne može pomoći.

Kad su pucali na nas rasjekli su nam tačke mecima, a nam nije ništa bilo, nijedna od nas dvije nije bila ranjena. Svaki dan smo molili muslimanske komšije da nas sprovedu da idemo u **Busovaču**, a oni kao ne može se, pobiće vas vojska, ali jednog dana je dolazio Crveni križ - odvukli su **Jelu Stapić** u **Busovaču** (petkom), a nedjeljom su došli po mene i dovukli me u **Busovaču** kod familije. Tako su prošli mojih mjesec dana patnje i straha u **Javoru**.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost i povjerljivost svjedočim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 27. listopada 1993.

šifra iskaza: bv066

Svjedok: J.S. žensko, 61 god.

I S K A Z

Došli su nam izjutra četvorica ovaj **ZEJDIN (MUŠANOV) JUHIĆ**, njih četvorica pa su nas pitali: Kamo nam sinovi? Šta ja znam. **ZEJDIN** je otišao njih je ostavio poslije su oni nas ispitivali svašta nešto i otišli su na *Mejdane*. Kad su se vratili s *Mejdana* ubili su **Antu Stapića**, zapalili su nam kuću, i jednu i drugu staru, naša kuća što je bila, štale zapalili, krave otjerali, svašta je nešto bilo.

Eto, kad sam ugledala **Antu** jesam ja rekla: J.... ti mater balijsku ubiše ga komšije balije! To jesam rekla, ja to ne krijem nigdje tako je i bilo. Poslije nam je došla **Jela** odozdo kada smo mi sašli ja i moj **Jozo**, kad smo sašli da ga iznesemo, došla nam je **Jele Pokrajac** i donijela nam podvore pa, smo ga iznijeli. Došla nam je isto ta omladina koja ga je ubila pa su ga otkrili i gledali, da vide ko je, šta je, kako je? I pitaju: Koliko ima godina? Imao je 24 godine. I odatle mi smo produžili i gore ga iznijeli u šupu, u šupi sam bila 14 dana kod njega. Svaki dan iz dana u dan, a četiri noći sam bila sama.

I kad smo ga doveli u šupu otišao je moj **Jozo** da odvede sinove i kola da ga ukopamo. Niti su dali njemu proći, niti su djeca došla, niti sam ja više znala i za koga mjesec dana da li je ko živ ili nije. A svaki su mi dan dolazili, poneko s puškom, nepoznati da pitaju šta radim, šta ću tu, kako ću. Kažem da tu leži **Anto Stapić**, neko se odmakne, neko pušku nategne, napucaju. Došao mi mladić pa mi kaže: E baba, baba **Anto** je bio nerazdvojen sa **ZELOM KAJTAZOM**. Rekoh: Znam da je. Kaže: Dolazio je nama na igranku sa **ZELOM**. kao što i je bio sa tim Muslimanom. Kaže: Komšije su nam naredile da ubijemo, naredio je predsjednik **ŠUDINA**? A tko je predsjednik **ŠUDINA**? Ja nisam znala tko je. Sad sam saznala ko je bio predsjednik **Šudina**, eto i sad znam ko je predsjednik **ŠUDINA** da je **RAMIĆ HASIM**. On je valjda naredio tako mi ta omladina poslije kaže, ko kad sam ja bila mjesec dana, svašta su mi nešto pričali. Poslije su se kajali što je to bilo, nije to trebalo biti. Mada smo mi mislili u tome da nema naš niko u *Busovači*. Oni su na to računali. Kad smo poslije, nakon desetak dana, vidjeli smo da su i oni ožalošćeni, valjda su izgubili *Busovaču*, izgubili su valjda pravo neko pa su bili okarani nisu bili veseli to nekoliko dana.

I kažem tim svojim komšijama kad će doći **Antu** ukopati kažu da ćemo danas, sutra pa nema, nema. Ja otišla srijedom gore u njihov Štab i u Štabu sam našla *Šurinjana* devet ih bilo i oni su svih devet na vrata, sve jedna po jedan po jedan, ja kad je zadnji izašao velim: **ĐULAGA** bolan što ti ideš? Rekoh: Kad se kuma nije stidila ovamo doći (oni mene kumom zvali) kad se kuma nije stidila vas, doći u vaš štab, što se vi stidite pa bježite? I on je meni došao, okrenuo se i rekao: Mi smo došli da malo razglabamo o tome tvome sinu. Rekoh: Hajde ti kud si pošao, ja sam došla da razglabam.

Primili su me fino, nema ni govora, ustala su dvojica sa sećije: Hajde baba prođi i sjedni. ja sam prošla i sjela, rekoh dajte mi malo vode žedna sam. Dao mi je čovjek čašu i popila sam i nastavila svoju priču radi čega sam došla, tražila sam njihovog starješinu ko ima, ko nema. Da mi kažu nešto i da ga ja ukopam i da ga vučem ili na *Dusinu* ili na *Smrekama* ili na *Kulu* bilo gdje. Oni su rekli da ne može, ne može na *Kulu*, na *Kuli* je svaki pedalj miniran, da nije moglo. Pa rekoh: Može na *Dusinu* tamo je vaša vojska. Reče: Ne može ni tamo, ne znam vidjet ćemo za na *Dusinu*, a na Smreke ne može nikako, Kula ne može ubiti će nas Hercegovačka vojska, što nas nebi naša ubila, ubit će nas Hercegovačka neka vojska.

I eto tako, to je bilo tako i prošlo. Ja odem u Štab gore ljudima i kažem tako, pristupio je čovjek fino nema ni govora, u to su mog **Tomu** zarobili prije na dva dana. Ja kažem njima: Gdje je moj **Tomo**, vi ste njega zarobili, otjerali ste ga u *Lugove*. Kaže: Nije u *Lugove*,

otjerali su nas u *Kaćune*, ali **Tom** ne smije dlaka faliti. A ja kad sam došla kući poslije mjesec dana, ja sam svog **Tomu** zatekla crna baš kao crni kaput, tako su ga isprebijali u *Kaćunima*. A sve kažu ne smije mu dlaka faliti, komšije ga zarobile i otjerale.

On je došao gore u *Javor* da vidi svoju mater, donio i svoje oružje, donio je sve, trebaju da budu svjesni što je on došao, kuda je on njima prošao, linije na sve strane, oni svukud hodaju, trebali su ga nagraditi, a ne ga izubijati u *Kaćunima*. A sve kažu ne smije mu dlaka faliti, komšije ga zarobile i otjerale.

I eto to je tako prošlo, došli su ljudi pa su ukopali, **Antu**, četrnaesti dan je ukopan, ja sam kod njega sjedila 14 dana, svaki dan iz dana u dan. I eto oni došli sahranili ga, poslije je došao moj **Jozo** poslao ga CK, taman mjesec dana bilo. Crveni križ me je došao tražiti tu, pa sam otišla sa komšijom. Onda to se sve razmotrilo tako, onda su došli u *Javor* i silovali su jednu staru ženu, koja im je mogla biti majka, nju su silovali u toj kući očevidci bili. eto to je doveo **ZEJDIN JUHIĆ**, tu vojsku, oni kažu da su komšije, poslije kad sam ja ostala mjesec dana, da su komšije poslali tu vojsku i to je doveo taj **ZEJDIN JUHIĆ** tu vojsku da se to ukine, da se ubijemo, da pobiju svijet, eto to je taj **ZEJDIN JUHIĆ** on je doveo tu vojsku, a oni su bili u toj tamo tzv. *Mušanovoj šumi* tamo komšije gledale kako kuća gori, kako ostalo sve rade, kako pucaju, izivljavaju se.

BV 068

Svjedok. I.K., muško, 61 god.

I S K A Z

Tog dana kad smo dočekali napad muslimana na naše selo, mi smo se nalazili kod naših starih kuća koje su udaljene od ceste oko kilometar. Mi nismo išli da pucamo ni na koga, mi smo izašli da stoku namirimo, tako da smo po završetku posla, prije nego što je zapucalo na nas, najprije je pucalo na cesti. Otišli smo od **Nikine** kuće jedno 820m, a mi smo bili udaljeni jedan od drugog oko 20-tak metara. Ja sam za jedan hrast stao i istog je momenta zapucalo odtud, ja sam skočio iza hrasta možda na 4 ili 5 m prebio sam nogu, valjao sam se, puzao, bježao. **Niko** je ostao iza mene i ne znam šta je bilo sa njim. Kad sam prebio nogu ja sam zvao **Niku** ali nije bilo glasa od njega. Tu mi je pala kapa odatle sam se valjao i dopuzao sam do naših. Oni su se spremali kod **Nike Jozina** kuće **Jeline** i kod **Ante Šteke** pokojnog, on je poginuo tada ja sam im objasnio šta se desilo. Oni su otišli gore i našli **Niku** mrtva i vratili su se po **Antu Šteku**, obadvojicu su donijeli u kuću **Nike Jozina**.

A nas su tada pobile komšije, jer tada nisu došli *Kraišnici* pa nas pobili, tada su na nas samo komšije pucale.

BV 069

Svjedok: N.K., muško, 33 god.

I S K A Z

Prilikom napada Muslimana na naša sela *Gusti Grab, Osolište i Bukovce* izjavit ću slijedeće:

U to vrijeme kada su Muslimani napali na nas nije bilo borbenih djelovanja, a s tim što su oni prvi postavili barikadu na mjestu *Kokoti*, tako da su totalno zapriječili put *Kiseljak-Busovača*. Mi koji smo bili vojnici u to vrijeme držali smo samo straže, nije se išlo nigdje

naprijed. Bilo je naših par starijih ljudi, među kojima je bio pokojni **Niko Krišto**, bili su u brdu ne očekujući nikakvo iznenađenje, niti kakve napade. Doživjeli su napad Muslimana jer su tom prilikom ubijeni **Krišto Niko i Ante Šteko**. Po nekim kasnijim saznanjima, kako sam i ja mogao saznati, po pričama čak pojedinih i muslimanskih bojovnika, saznao sam da je u to vrijeme tu na licu mjesta bio prisutan **BRKIĆ FEHAJIA**, veliki poznanik i prijatelj pokojnog **Nike**, on najvjerojatnije znao ko je bio u toj grupi i ko je naredio i ubio pokojnog **Niku**. Nakon ubistva uzeli su mu neke lične stvari, provalili su u kuću tražeći vrijednosti i potjerali su ovce, oko 30-ak ovaca, što se može po tome zaključiti da im je bi cilj samo pljačka.

Obzirom da su Muslimani već postavili barikadu na mjestu **Kokoti**, kretanje naše i civila bilo je totalno spriječeno, tako da mi nismo bili ni u stanju sahraniti pokojnog **Niku Krištu i Antu Šteku** po danu, nego smo ih morali sahraniti kasno navečer 25. 01. negdje oko 24,00. Obzirom da sam ja i još četiri prijatelja njih dvojicu sahranili, znamo sve gdje, kako smo ih sahranili. Međutim, kasnije kada je CK dolazio po tijela i iskope tijela vidjelo se da su grbovi otkopavani i da su gledali muslimani ko je sahranjen. Zapovjednik tada njihovog II bataljona je bio **BRKIĆ IDRIZ**, i on moguće da zna gdje mu je vojska bila.

šifra iskaza: bv082

Svjedok: A.B., muško, 66 god.

I S K A Z

Što se tiče događaja oko muslimanskog genocida koji je izvršen u selu **Nežirovićima** u napadu Muslimana na naše selo, mogu reći slijedeće:

Ja sam bio kod kuće, umirovljenik sam, toga dana Muslimani su napali naše selo i iz snajpera ubili **Anu Batista**, koju smo navečer sahranili kraj kuće jer je nismo mogli nositi u groblje. Mene je drugi dan zarobio **HUSIJANOVIĆ MUHAMED**, sin **MUJIN** on je bio zapovjednik MOS-a inače mi je bio prijatelj, jer je moj sin njegovu kćerku oženio. On me svezao u mojoj kući psujući mi mater ustašku i svašta nešto mi je najgrdnije rekao i otjerao me u Mejtef u **Bugojno**. Odmah me je predao nekim drugim đelatima, koji su bili kao i on. On se vratio natrag u naše selo i pljačkajući kuću **Akrap Ružice** poginuo je, jer su sinovi **Ružičini** postavili mine u kuću i tu je poginuo on i još jedan Musliman koji je sa njim skupa pljačkao kuće.

U Mejtefu su me zatvorili u WC i tu su me maltretirali, tukli, pitali za mog sina **Boška** i ostale momke koji su bili iz mog sela. Tu sam bio dva dana i dvije noći. Nada mnom su vršene svakakve provokacije, inače ja sam fizički jako slab, ali su me bez obzira na to što sam star, nisu mi dali ništa jesti i tukli su me skoro svaki dan. Drugi dan doveli su me u **Silos** u **Kaćune**, gdje su me zatvorili sa još drugim našim Hrvatima koje su zarobili, tu su me također svako veče ispitivali. Po noći bi došli po dva, tri puta po nas pojedinačno i u tim kancelarijama upere nam bateriju u oči, da ne vidimo tko je.

Onda pitaju što, šta psuju nam Tuđmana, psuju Kordića i hrvatsku državu. Gdje vam je sad Kordić? Gdje vam je Tuđman? Što vas ne spase i tako dalje. Na koncu, ako nešto kažeš udari te šakom po ustima, tako da moraš da šutiš, a kad ti kaže: Govori! Govoriš, a on te opet tuče, najčešće me obori i tuku te nogama po tijelu. Pošto sam ja jako slab, nekoliko sam puta rekao: Pa daj ljudi ubijte me! Što me ovako patite! - Ne, ne polako ćemo mi vas, vi ste pobili naše bojovnike, naše prave vojnike. Što vi hoćete? Svoju državu. Eto vam države, sad će te je dobiti!

Tucite ih po glavi!

Nisam siguran koji su to bili naši mučitelji, zato što je u isto vrijeme bila zarobljena jedna naša jedinica, neki interventni vod, kad su oni došli tek onda je počela ta tučnjava tih ljudi i dreka po tom Silosu. Nekima su lomili ruke, nekima noge, rebra i tako dalje. Uglavnom znam ja dobro da je ključar, ne znam mu ja ime, ali on zna dobro te ljude koji su nas tukli. Pitali smo: Ko su ovi što su nas tukli? Kaže: **Kraišnici**. - Pa što nas tuku, bolan ne bio, šta smo im mi skrivili?

On je samo slijegao ramenima, kaže: Ja se ništa ne pitam. Ja moram raditi taj posao. najvjerojatnije on zna imena od ovih koji su nas mučili. Nakon dva mjeseca došlo je do razmjene zarobljenika. Odnosno u martu mjesecu 1993.g. ja sam razmijenjen u **Busovači** za neke Muslimane, gdje i sada živim u gradu **Busovači** jako bolestan. To su posljedice, jer su mi neka rebra slomljena, tako da imam velikih problema sa zdravljem, sumnjam da ću više ikad ozdraviti. To je otprilike ono što bi ja mogao reći što je bilo za vrijeme muslimanskih napada na naše hrvatsko selo.

šifra iskaza: bv083

Svjedok: Z.B., muško, 38 god.

I S K A Z

Bio sam u formacijama HVO-a brigada "Nikola Šubić Zrinski" kad smo bili napadnuti od strane Armije BiH. Tad je pokojna **Ana Batista** iznijela kavu i šnite kruha namazane paštetom da posluži rođake. Tad je pucao do strane Armije BiH, a vrlo dobro se zna tko je pucao, tko je imao snajper, jer nisu mogli da ne vide da je starija žena, išli su s namjerom da ubiju, bila je pogođena u trbuh sa strane, na kućnom pragu, metak je ostao u lijevoj ruci, oko 2,30 sati je bilo, ranjena je 23.01.1993.g.. Nismo imali mogućnosti da je izvučemo u bolnicu da pružimo adekvatnu pomoć, tako da je oko 7,30 sati 23.01. umrla, ustvari podlegla posljedicama ranjavanja. Da se zna da je na nju iz snajpera pucao **KARIĆ DŽEMAIL, SIN HAZIMA**, sa njim su bili **HALID (SAFETA) PASJANOVIĆ, REŽIĆ (IBRAHIM) IBRAHIM**, od njih trojice zna se tko je pucao, sto posto sam siguran pošto imam svjedoka da je on dao vola za snajper, prije sukoba je prolazio kroz sela sa snajperom.

Prije sukoba jedno 24 sata sjedili smo, prve su naše komšije, i pili kafu i pričali a poslije su išli s namjerom, kojom sve se zna, da ubiju, da nas se očisti. Na kraju ću reći posljedice svega toga razrušeno selo, zapaljene kuće, odneseno iz kuća, za sve dokumentacija ima.

šifra iskaza: bv084

Svjedok: M.D., muško, 64. god.

I S K A Z

Mogu vam reći o ubojstvu **Mije i Anđe Grubešić** i tko je meni došao kući. Njih je došlo jedno 10, ja sam izašao iz kuće pred njih, oni su pucali oko kuće, zapalili su kuću **Radana, Tomislavovog** brata **Rade**, zapalili su sijena i meni su rekli: Imaš li oružje? Kada su došli pred kuću, rekoh: Imam, Nisu toliko mene, kaže jedan: Ne dirajte tog čovjeka, to je čovjek dobar. Ja sam im dao oružje izašli su na put, kaže jedan: Hajde gore zapalite **Perinu** kuću, **Markičinu**, a ove kuće ne dirajte. Oni su sve kuće poodvajali, kad sam ja pogledao preko puta gori **Radanova** kuća, kad sam gore niz polje pogledao **Cvijina** gori, vidio sam koliko je sati.

Oni su otišli gore, poodvaljivali su sve kuće. Jedan je ostao kod mene, kaže: Ubit ću te lopove! - i rekao im je da mene ne diraju. Valjda je poznato bio, ja sam bio skroz izgubljen, ja samo znam da je **ŠLJIVAR**. Rekao mi je: Ubili su nekog **Miju**. A to je bio **Mijo i Anđa Grubešić**, i ubili su onog **Antu Šimića**, njega u presjekli odmah. Otišli su gore sve su kuće poodvajali, zapalili su **Perinu** kuću, **Markičinu** i odozgo su se vratili, meni je rekao: Nemoj da bi spavao večeras na kauču. Onda je probao onaj jedan crni iz **Kaćuna**, je probao kalašnjikov, da mu neće pucati. Otišli su odatle od mene. Ja sam tako i uradio. Ono ajvana obletio, položio, idem rekoh sebi zaiskati od **Anđe** i **Mije** kruva, otišli su to jutro od mene.

Kad sam došao tamo vidio sa ga mrtav leži, sav krvav po prsima, ja sam se vratio, ja dole nisam smio otići da vidim **Andu**, da li je ubijena ili nije, dok je on ubije ona bi došla vamo kroz kamen meni, ali nije se mogla izvući. Kad sam se vratio, naišli su oni i odozgo putem, stali su dole kod jabuka mojih, pita me jedan: Je li te strah? Rekoh: Jašta je. Stadoše kod jabuke, kaže: Treba ovog dedu spasiti. Ovaj kaže: Ko ga j....., dole što će i on ovdje! Ja sam tu ostao tu noć sam tu noćio. taj isti dan ja sam ih pratio hoće li u **Ćopinu** kuću, oni isti, ja nisam ni obraćao pažnju, meni neko za leđima, pita me: Dobar dan! -Pomozi Bog. Šta hoćete? -Znaš li gdje je **Jozinkova** kuća i koja je! Rekoh: Ja sam mu rođeni daidža, eno ona tamo. Ja sam ga uveo u kuću, pitao sam ga: Je si li ti **MIRSO**? On je iz **Mušća**. kaže: Jesam. Rekoh, ispekao sam kavu i molio ga da mi pomogne da **Miju i Andu** zakopa bar u bašču. On mi je rekao: Ja moram ići na lice mjesta. Zapisao je, kad on **Miju** pokojnog zna, kaže: Je li to onaj što je prolazio na motorčiću u **Kakanj**? - Jeste. Kaže: Ja moram ići na lice mjesta. Ja sam ga sveo dole u potok, pokazao mu put, ja sam se vratio nisam nikog vidio.

Drugi su dan došli, došao je onaj iz **Lugova** sobom, komandant njihov, dovukao je dva auta, sve je naše stvari i kašike su odvukli, sve što je postojalo, sve i rekao mi je da će me zaklati sutradan. - Gdje su minobacači zakopani? - da ja moram njemu kazati. Sam ne bi ostao ni za Boga, već sam ostao s **Andom** da namirim krave, konja, a ne bi ja ostao, ali kad sam se vratio zadnje auto ode za Kiseljak. Pitao me je: tko je ubio **Miju**?

Rekoh: Ovi sad što su prošli prid tobom, **ŠLJIVAR** ih pobio. On je rekao meni da idem tamo i da vidim, nije se navratio. Ja sam ga molio ko Boga da mi pomogne, može li mi pomoći ili ne može. Nije došao. ja sam došao drugi dan, za jutro za **Planovac**, otišao bratu mu javio. Otišao je on i izvukao ih jedva i gore smo ih sahranili na **Brdima**. Eto ništa drugo.

Šifra iskaza: ze 005

Svjedok: A.K., žensko, 45 g.

I S K A Z

Dana **26.01.1993.** ujutro u 6:00 sati probudila nas je pucnjava. U kući smo spavali, ja, muž i kći. Ubrzo su uslijedile i detonacije. Nazvala sam suprugu muževog brata da vidim što se događa. Rekla je da pucaju po njenoj kući. Rekla sam joj da dođe kod nas, jer da imamo dobar podrum. Došla je ona i kći joj i druga šogorica sa sinom i dvjema kćerima. Kako još nije svanulo uspjeli su doći do nas. Pucnjava se nastavila i narednih sat vremena. Jedan rasprskavajući metak razbio nam je podrumski prozor. Nakon toga začuli su se povici "Allah Ueber!", "Otvarajte!". Ja sam potrčala i rekla : "Ne pucajte, otvorit ću!" Primila sam za kvaku ali je metak prosvirao bravu, ali me nije okrznuo. Vrata su se otvorila sama. Ukazala su se dvojica vojnika s uperenim puškama i rancima na leđima. Bili su u maskirnim uniformama. Preko čela su imali zelene trake i zelene beretke na glavi. Plakali smo i molili da nas ne ubiju. Rekli su: "Ne bojte se ništa! Mi ne ubijamo žene i djecu. Nismo mi ustaše i

četnici! Mi smo muslimanska vojska!" Vidjeli su da su samo žene i djeca. Rekli su nam da se ne mičemo i da će se odmah vratiti. Preplašeni čekali smo, a potom su dolazili još tri puta po dva vojnika i govorili da se ne mičemo. Kad su ovi zadnji došli naredili su da što prije izađemo iz podruma. Pred sobom su dotjerali **Vinka Kegelj** (rođen 1940.). Vinko je imao modricu na licu i naoteknutu bradu. Bio je u civilu. Kad smo izašli priključili su nas ostalim Hrvatima koje su pohvatali i tjerali nas u muslimanski dio sela. U **Dusini** je bilo 7 hrvatskih kuća, a primili smo i Srbina **Voju Stanišića** (rođenog 1924.) i njegovu ženu Gospavu (rođenu 1926.). Selo je bilo puno vojske. Tukli su naše muškarce i Srpkinju **Gospavu**. Dovedi su nas kod kuće **ZUHDIJE ELVIDA**. Od seoskih Muslimana vidjela sam **NIJAZA ELVIDA, FILDU ČAGU** i ... Bilo je i drugih ali se ne mogu sjetiti. S obzirom da je bilo još desetak naših vojnika u **zaseoku Brdo** koji se nisu predali, pa su razdvojili djevojke, mlađe žene i sve muškarce da ih koriste kao živi štit. Nas ostale su vratili u kuću **Stipe Kegelja** odvedeno nas je oko 20-ak. Bilo je pripomenuti da je tu večer u naše kuće stiglo oko 40-ak ljudi iz **Višnjice i Lašve** koji su bježali u pravcu **Busovače**. Kuća **Stipe Kegelja** je bila pogođena granatom i unutra je vladao nered. U kuhinji gdje su nas ugurali nije bilo prozora, bio je izvaljen. S obzirom da je bio snijeg bilo je užasno hladno. Straža nas je čuvala. Nakon jedno 2 sata, oko 10 sati, stigli su oni koji su korišteni kao živi zid. Stavili su nam i zvono iznad vrata, da nitko ne bi mogao izaći. Sve su njih potrpali sa nama. Muškarci su bili krvavi i u modricama, a djevojke i žene preplašene. Potom je ušao vojnik, meni nepoznat i rekao: "Govorite gdje je oružje. Ako mi i metak otkrijemo pobit ćemo vas i djecu!" Moj muž im je dao već prije pušku. Tražili su minobacače, PAM-ove... Muž je rekao: "Što sam imao dao sam!" "Daj da mu ubijemo kćer", rekli su i povukli je za ruku. Svi smo zapomagali, a muž je rekao: "Ubijte mene, nemojte nju". Onda su je pustili. Potom su počeli izvoditi muškarce, jednog po jednog i pretraživali kuće i ispitivali ih, a potom ih vraćali. Muškarci su se vraćali krvavi i modri. U jednom momentu dotrčao je jedan vojnik koji je bio potpuno rastrojen.

Vikao je: "Poginuo mi je komandant, sve ću vas pobiti!" Oni su zalupili vratima i otpočelo je pucnjava po kući, a kroz vrata je dolazio miris benzina. Mislili smo da smo svi gotovi. Pucnjava po kući i vika je trajala 15 minuta i onda se sve umirilo. Nakon toga došao je vojnik **AHMET ELVIDA** sa spiskom i dao nepoznatom vojniku koji je otpočeo s prozivkom. Prozivali su sljedeće:

1. **Mladen Kegelj** (rođen 1969.)
2. **Niko Kegelj** (rođen 1938.)
3. **Vinko Kegelj** (rođen 1940.)
4. **Stipo Kegelj** (rođen 1931.)
5. **Milenko Rajić** (rođen 1970.)
6. **Franjo Krišto** (rođen 1931.)
7. **Vojo Stanišić** (rođen 1924.) - Srbin
8. **Ivica Kegelj** (rođen 1957.)
9. **Pero Ljubičić** (rođen 1924.)

Kad su mi prozvali supruga ja sam zaplakala i rekla: "Kud ga vodite, on nije ništa kriv!" "Vodimo ih sunetiti", odgovorili su vojnici uz smijeh. Nepoznat vojnik me je odgurnuo i rekao: "Ja ću ih ubiti!" i zalupio vratima. Kada su ih izveli, nakon desetak minuta čuli smo rafale. Pitala sam vojnika do sebe: "Šta se događa?". Rekao je: "Isprobavamo naše oružje." Bilo je to oko 15:00 sati po mojoj procjeni. Pitala sam jednog vojnika: "Čemu sve ovo?" On je odgovorio: "Naš zadatak je očistiti ovaj teren. Zahvalite Bogu što vam nisu došli Krajišnici! Tek bi onda vidjeli šta bi bilo s vama!" Preostali dio dana do 18:00 sati proveli smo u kući. Vojnici su se smjenjivali, neki su čak pokušali biti fini, a većina nas je vrijeđala i maltretirala.

Oko 18:00 sati rekli su nam da moramo ići u **Lašvu**, jer da tamo HVO hoće napasti njihovu vojsku. Pretresli su nam sve stvari i potjerali nas. Išli smo u koloni, a muslimanski vojnici oko nas. Usput su nas kao i prije psovali i vrijeđali: "Eto vam **Herceg-Bosna!** Jebo vas **Kordić**, di vam je sad **Kordić**" i tome slično. Hodali smo po snijegu i ledu nekih sat vremena. Smjestili su nas u školu u kojoj su već bili dotjerani svi Hrvati iz **Višnjice** i **Lašve**. Rekli su nam da ćemo ostati dva do tri dana. Obećali su hranu, ali je nikad nisu dali. U 02:00 sata poslije ponoći su nam rekli da smo slobodni i da možemo ići. Razišli smo se po kućama poznanika u **Lašvi**. Sutradan smo otišli u **Zenicu** u HDZ da tražimo pomoć. Nahranili su nas i saslušali. Smjestili su nas u rudarski hotel, a nakon toga smo se razmjestili kod rodbine. Tamo smo od preživjelih, od **Ivice Kegelj**a i **Franje Krište** doznali da su ostali strijeljani, masakrirani i mučeni. Razgovarajući kasnije s osobama koje su bile korištene kao živi zid doznala sam da su se svi naši vojnici koji su bili na položaju predali. Ukupno je odvedeno u KP dom preko 20 muškaraca. Žene i djevojke iz živog zida kažu da im se prijetilo silovanjem, ali da ih nitko nije dirao. U događajima u **Dusini** u borbi su poginuli:

1. **Franjo Rajić** (rođen 1965.)
2. **Draženko Kegelj** (rođen 1973.)

Strijeljani su:

1. **Niko Kegelj** (rođen 1938.)
2. **Vinko Kegelj** (rođen 1940.)
3. **Stipo Kegelj** (rođen 1931.)
4. **Mladen Kegelj** (rođen 1969.)
5. **Augustin Radoš** (rođen 1964.)
6. **Pero Ljubičić** (rođen 1924.)
7. **Zvonko Rajić** (rođen 1957.)
8. **Vojo Stanišić** (rođen 1924.)

Ranjeni su:

1. **Marko Rajić** (rođen 1943.)
2. **Nedjeljko Rajić** (rođen 1973.)
3. **Blačko Bošnjak** (rođen 1963.)

Iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a o njegovoj autentičnosti i provjerljivosti svjedočim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 2. listopada 1993.

ZE 006

KEGELJ (Martina) LUCA, rođena 06.06.1933.godine u Kačunima. Po nacionalnosti Hrvatica, (udovica). Mjesto stanovanja Dusina. Sadašnja adresa Busovača, Marka Akupovića.

O događajima u kojima sam bila sudionik dajem slijedeći:

I S K A Z

26. siječnja (utorak) 1993. godine kad je počela pucnjava u selu pobjegli smo u podrum, muslimanski vojnici su nam ubacili dvije bombe na sprat u kuhinju i to nam je nanijelo veliku materijalnu štetu. Treća je bačena pred podrum gdje sam bila ja i još 42 civila iz našeg sela. Srećom božjom nitko nije ranjen. Mi smo svi zavrištali, djeca su plakala, tada je KEGELJ STIPO izašao napolje i rekao im da ne pucaju, mi se predajemo sve su civili. Kako smo izlazili iz podruma oni su nas prekopavali i rekli su nam da stavimo ruke na vrat. Tako smo stajali 15 minuta ispred kuće. Vrijedali su nas, govorili da će nas poklati, „Đe vam je Kordić, očete li Herceg-Bosnu, evo vam Herceg-Bosna, djevojke ćemo vam silovati“ i tako su nas otjerali ispred sebe u njihovo selo gdje stanuje muslimansko stanovništvo i tu smo ostali jedan sat. Zatim su nas opet vratili natrag, stare i nesposobne i žene s malom djecom, odvojili nas, otjerali nas u kuću STIPE KEGELJA, a ostale muškarce djevojke i žene koje nisu imale djecu, otjerali su kao živi štit da bi se naša vojska predala. Kad se vojska predala vratili su ih ponovo kod nas u kuću i zatvorili ih s nama. Muškarce su izvodili i fizički ih maltretirali napolje. Izvodili su i moju nevjestu, da bi je okrivili za oružje i minobacač da se nalazi kod nje, ali pošto je imala dijete u rukama vratili su je opet unutra. Pred sam mrak su rekli ko ima stoku da ide nahraniti. Ja sam izišla, a iza mojih leđa je ušao moj prvi komšija BAHRE ČAGO i držao pušku uperenu u leđa. Rekla sam mu što je to trebalo ovo da nam napravite. On mi je odgovorio „Zaveži, nemoj da te tresnem isto kao onu krmaču Vinkovu jutros“. Pomuzla sam kravu i ponovo me dotjerao ispred sebe u kuću. Straža je bila pred kućom, a uvečer oko pola 8 su nas stjerali u Osnovnu školu i u 3 sata ujutro su nas pustili iz škole da idemo, da smo slobodni. Mi vam ne garantiramo da će te biti sigurni kod kuće i mi smo otišli u Zenicu kod svog sina Stipe. Osam dan sam bila kod sina i bili smo u kontaktu s HDZ-om kada će nas moći prebaciti Crveni križ i UNPROFOR za Busovaču. Za to vrijeme saznala sam da su naši iz Busovače strijeljani isti dan kad su i zarobljeni. Srijedom, 3.veljače ispred Hrvatskog doma krenuli smo autobusom do Čajdraša. Kad smo stigli u Čajdraš ispred crkve dovukli su i mrtva tijela u kovčezima, ušli smo u crkvu i bila je misa zadužnica za poginule. Oko 12 sati povorka je krenula za Busovaču i svi civili iz Dusine. Kada smo stigli u Busovaču ispred robne kuće dočekalo nas je pučanstvo iz Busovače, odakle smo svi skupa krenuli da bi obavili pokop mrtvih na groblju Carica. Sada sam smještena u Busovači.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno a njegovu autentičnost i povjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 7. lipanj 1993.

ISKAZ DAO:
Kegelj Luce

ISKAZ UZEO:
S. Slišković

šifra iskaza: ze007

Svjedok: M.R., muškarac, 23 godine

I S K A Z

Utorak ujutro, bio sam na seoskoj straži kao pripadnik HVO. Ujutro oko 5:30 počela je pucnjava iz pješadijskog naoružanja po selu.

Prije na noć, isključila nam je Zenica gradsku rasvjetu, tako da su se muslimanske snage uvukle u selo i opkolili sve kuće. Mene i još: **Ivicu Kegelj, Mladenka Kegelj, Augusta**

Radoš i Blaška Bošnjak su zarobili i otjerali u muslimansko selo kod Mejtefa uz samu džamiju. Naredili su nam da se izujemo bosni, a bilo je toliko hladno jer je bio snijeg i led.

Tukli su nas domaći MOS-ovci i psovali nam ustašku majku i govorili da će nas protjerati do Hrvatske i da neće ni jednog Hrvata biti u **Bosni**. Skidali su nam HVO obilježja i palili pred našim očima i govorili da će nam sijeći uši i da će nas poklat. Odatle su nas odveli oko 20 (od toga oko 10 djevojaka i nas 10 bojovnika) kao živi štit prema brijegu iznad sela da bi se naša vojska predala.

Tu su nas doveli na taj brijeg oko 10:00 da se naši predaju, ženama su rekli da zovu zapovjednika da se predaju. U slučaju da se ne predaju da će isturiti žene ispred sebe kao živi štit i pobit ih sve. Dok su nas tjerali prema brijegu udarali su nas puškama u glavu, a mi smo tako i padali ali smo morali ići ispred njih. Pošto nije bilo puno pripadnika HVO oni su se morali predati, tako su nas sve skupa zatvorili u kuću **Stipe Kegelj**.

U jednoj prostoriji su bile žene i djeca, a u drugoj muškarci i tad je ponovo počelo maltretiranje, pucanje rafalima po plafonu i ispitivanje jednog po jednog, a u međuvremenu su slijedili udarci šakama, nogama i puškama.

Oko 12:00 su odveli **Mladenka Kegelj** u Mejtaf i tu su ga mučili, a na kraju je i podlegao mukama.

U 3:00 su naredili da se izvedemo: **Vinko Kegelj, Niko, Stipo, Pero Ljubičić, Vojo Stanišić, Augustin Radoš, Ivica Kegelj, Franjo Krišto**, a ja sam ostao sa sinom od 3,5 godine gdje mi je spavao u krilu i tada me je nepoznat vojnik pogledao i nije mogao ništa da mi kaže, samo je izišao, a ovih 8 su odveli na streljanje mada ja nisam bio svjestan kud su ih odveli, samo sam uspio pogledati kroz prozor za njima. Strah me bilo šta će biti sa njima svima.

Oko 8:00 navečer su izveli mene, **Ivicu Kegelja i Franju Krišto** i ponovo odveli u muslimansko selo gdje su nam svezali žicom ruke na leđima. Odveli su nas do **Lašve** u selo gdje su bili ostali zarobljeni civili i bojovnici u osnovnoj školi "Ivo Lola Ribar".

U jednu učionicu su zatvorili žene, djecu i starce, u drugu vojnike. Ostali smo u školi do 12:00 navečer, dok je došla vojna policija Armije BiH i odvezli nas autobusom do KPD Zenica.

Dok smo putovali tukli su nas puškama, palicom, nogama, rukama, udarali su nas glavom o glavu. Stalno su nas tjerali da pjevamo muslimanske pjesme i vičemo "Alah Uegber Tekbir", psovali su nam **Kordića** da će mu poklati obitelj i da su muslimanske snage već ušle u **Busovaču**.

Na ulazu u **Zenicu** rekli su nam: "Ustaše, sagnite glave i više nikad nećete vidjeti **Zenicu!**" Dovezli su nas u KP dom i tu smo ostali 14 dana.

Hranu smo imali izjutra i uvečer, a većinom pliva dva - tri graška na vodi, a tako i 2-3 zrna riže u vodi sa četvrtinom kruha.

Tjerali su nas da čistimo WC-e, ćelije i da stojimo mirno kad prolazi kraj ćelije vojna policija BiH.

Razmijenjeni smo 6. veljače 1993. i odvezeni za **Busovaču** kod svojih obitelji. Plakao sam od dragosti što sam ostao živ i sreo se sa porodicom.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i provjerljivost svjedočim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 6. listopada 1993.

šifra iskaza: ze008

Svjedok: N.R., muškarac, 20 godina

I S K A Z

Dana, 26. siječnja 1993. godine dežurao sam u komandi kao pripadnik HVO, izišao sam iz komande oko 5:00 da izvidim što se događa napolju. Kad se krenuo putem niz selo ugledao sam pripadnike MOS-a, koji su me zaustavili i rekli: "Stoj!" jer su oni bili već raspoređeni oko sela.

Ja sam došao do njih, jedan nepoznati MOS-ovac mi je pretresao i rekao, da me odmah ubiju. U tom trenutku je jedan drugi izišao pred mene i rekli da zovnem ostale iz komande. Zvao sam kolegu, ali on je već primijetio i obavijestio druge da je selo opkoljeno.

Naredili su mi da odem do puta ispred komande, da čučnem, a ja sam se odmicao od njih i zakotrljao se niz brijeg. Oni su zapucali po meni i ranili me u desnu natkoljenicu i u drugu nogu i natkoljenicu.

Ostao sam tako ležeći potrbuške na snijegu okrenut prema njima neko izvjesno vrijeme. Zatim sam se puzeći prebacio u prvu šumicu, oko 30 metara, a već tad sam osjećao nemoć i malaksalost pa sam uzeo snijeg i trljao po vratu da bi ostao pri svijesti. Počele su mi se oduzimati ruke i noge, tako da nisam mogao nogu svezati, da ne iskrvarim. Pola dana sam ostao u toj šumici ležeći.

Oko 12:00 su došli muslimanski vojnici. Jedan od njih pucao je u mene i još dvojica nepoznatih. Uperili su oružje u mene i rekli: "Ustaj ustašo!" Ja sam govorio da ne mogu hodati, rađe me ubijte, ja dalje ne mogu.

Jedan od njih je imao rusku šubaru i zimsku opremu zeleno-maslinastu u linijama. On je uperio PM meni u čelo, zatim je stavio prst na obarač da vidi što ću ja, a ja sam ležao napola mrtav.

Drugi je uzeo nož i stavio ga meni na vrat i rekao: "Mi ćemo njega klat!" U tom trenutku je jedan moj komšija "**ZIRE**" dotrčao i rekao da me ne diraju da on odgovara za mene.

Dok sam ja ležao na snijegu čuo sam iza sela da viču: "Alah uegber, pobijte ih sve od reda, nemojte ništa ostavljati." "**ZIRE**" me s još jednim nepoznatim odveo do raskrižja na **Dusini** i ostavili su me na cesti.

Tada su mi skinuli čizme s nogu i rekli: "Ovdje ćeš umrijeti, nećeš nigdje dalje." Ja sam se gubio povremeno, u jednom trenutku sam ugledao svog oca sa **Blaškom Bošnjakom**, iz istog sela **Dusine**. Čuo sam oca kako moli da me vode u bolnicu da ne bi podlegao ranama, jer sam bio natopljen krvlju, a oni nisu htjeli ni da čuju.

Kasnije, ne sjećam se točno, nakon pola sata došao je **Saša** s jednim MOS-ovcem iz **Zenice** i odveli me do **Ušća** u hitnu i dalje prema **Zenici** (Ušće je kod nadvožnjaka prema Zenici - Sarajevo).

Kod **Ušća** sam vidio **Pericu Radoša** kako ga tuku kundakom po glavi i leđima. Za kratko vrijeme stigao sam u bolnicu **Zenica**, gdje me je odmah operirao **dr. Šestić** bez anestezije (jer su mi rekli da nema anestezije). Operacija je uspjela, a **dr. Šestić** je rekao da sam imao sreće jer sam mogao ostati bez noge.

Ležao sam 14 dana u bolnici s muslimanskim vojnicima pod stalnim prijetnjama od onih koji su dolazili u posjete, Zelene legije i pripadnike MOS-a. Za 4 - 5 dana poslije operacije davao sam izjavu za radio Zenicu, ali s tim što su mi svaku moj riječ istine isjekli iz mog govora, a da bi dokazali Hrvatima iz **Zenice** kako su oni humani prema vojnicima HVO.

Nakon 14 dana bio sam prebačen za **Čajdraš**, ali sam ostao 8 dana, jedva su me izvukli iz **Čajdraša**, dalje za **Split** jer već osjetila napetost u **Čajdrašu** poslije onog slučaja u **Lašvi**. Poslije moje operacije saznao sam da je **Franjo Rajić** poginuo.

U **Splitu** sam ležao na Firulama, 2 mjeseca.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i provjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 6. listopada 1993.

šifra iskaza: ze009

Svjedok. R.K., žensko, 32 godine

I S K A Z

Dana, 26. siječnja (utorak ujutro) počeo je napad na naše selo **Dusine**. Muslimanska vojska je okupirala naše selo i otvorila pucnjavu po našim kućama. Bili smo svi na spavanju. Kad smo čuli pucnjavu sišli smo u podrum naše kuće, dotrčao je i komšija u našu kuću.

U jednom momentu mojoj strini je pozlilo, pala je u nesvijest od straha, pa sam odmah otrčala ispred u kuću i donjela joj čašu vode. Dok sam se vraćala sa vodom ispred kuće dotrčao je **Dražen Kegelj**. Rekla sam mu da bježi ali on je sa mnom utrčao u kuću, zadržao se 10 minuta u kući.

Kad je ugledao muslimanske vojnike da se grupišu oko naših kuća on je istrčao napolje i oko 3 metra od kuće pokosio ga rafal.

Dražen je bio odmah na mjestu mrtav. Pošto su **Dražena** ubili, u našu kuću su na spret bacili 2 bombe, ispred podruma jednu.

Nastala je vriska i plač djece. Mi smo povikali: "Ne pucajte, civili su u podrumu." Tada su nam rekli: "Hajde sada svi napolje, jedno po jedno."

Kako smo izlazili morali smo staviti ruke na vrat i stajati kraj zida kuće. Bilo nas je 42 civila. Kako je pucalo po krovu kuće mi smo se počeli povlačiti u podrum. Dvojica muslimanskih vojnika su dreknula i stala pred nas da nam jebu majku ustašku, sad će nas sve pobit kad uđe u podrum.

Nisu nam dali dijete od 4 godine da držim u naručju. Rekli su mi da pustim dijete, da i mala digne ruke u vis i stane uza zid.

Vikali su: "Alah uegber." Dolinom ispod kuće je odjekivalo tako jezivo da se krv sledi u venama.

Tu su počeli provokacije sa nama svima, jedni su vikali: "Pobit ćemo vas, prvo djecu pa onda vas. Āe vam je **Kordić**? Hoćete Herceg - Bosnu, evo vam Herceg Bosne, ovo je Džamahirija, ovo je islamska država, za ovo se mi borimo." Sami su govorili i odgovarali, a mi smo ćutali.

Stajali smo uza zid oko 2 sata, a tijelo malog **Dražena** koje je ležalo u snijegu na ćošku naše kuće, nitko nije smio pustiti ni suze.

Kad su nas potjerali od kuće u muslimansko selo vidjela sam tijelo **Franje Rajića**, na drugom ćošku kuće kako leži mrtav i kraj njega izuvene njegove ćizme uz njegovo tijelo.

Kada su nas tjerali prema muslimanskom selu, ponovo je zapucalo po nama. Tada su zavikali da se deremo, da kaŹemo da smo zarobljeni, da ne pucaju po nama i oni su vikali: "Zarobljeni su, nemojte pucati." Jer su znali da mogu da ih pogode.

Ulazeći u njihovo selo ugledala sam muŹa i još naših vojnika kako ih tjeraju s rukama na glavi kroz selo, tako da su se sastali s nama i ja sam zastajkivala i ćekala muŹa u koloni.

Svi smo skupa dotjerani kod Mejtefa. Zatim su nas ponovo vratili i potok u skupili su ostalo stanovništvo iz **Dusine**. Ostali smo jedno sat i pol u potoku.

Draženovoj majci je netko priopćio da joj je sin poginuo. Ona je zaplakala. Jedan vojnik joj je pritrćao i rekao: "Što plaćeš? Oćeš i ti sad da te ubijem!?" Ona je povikala, "Moj **Draženko**!" i pala u nesvijest. Nisu dali da joj donesemo vode. Natopila sam joj svoju maramicu snijegom i trljala po vratu i tako je dolazila k sebi i gubila se.

Ponovo su nas pokrenuli do **Stipe Kegelja** kuće i tu su nas razdvojili starije nemoćne, Źene i malu djecu, utjerali nas u kuću, a ostale su otjerali na brdo povrh sela kao Źivi štit, da se predaju naši vojnici.

Kad se predala naša vojska na brdu, tada su vraćeni svi oni koji su bili Źivi štit. Utjerali su i njih s nama u kuću, počeli su izvoditi jedno po jedno i ispitivati, tako da je došao red i na mene, a ja sam držala dijete u naručju.

Pitali su me gdje mi je puška. Ja sam rekla da sam im dala pušku, a non-stop je bio prisutan i jedan komšija, Musliman zvani "ŠPICA". Ponovo su me 'maršnuli' i vratili u kuću.

Nakon 15 minuta pozvali su me opet da iziđem napolje. Ponovo sam izišla s djetetom. Tada su me pitali gdje je minobacač, a ja sam im rekla da je vojska povukla oružje od svih bojovnika i da je minobacač odnešen u Travnik na ratište, jer se tada ratovalo sa Srbima na Vlašiću.

Niko se nije nadao da će do ovoga doći. Tako su me vratili opet u kuću. Pucali su u kući po plafonu, lupali rafalima prozore, po podu i hodniku, ali srećom nitko nije ranjen, jer smo se zabili u ćoškovu sobu, iza kauča i iza stvari u kući.

Dok smo mi bili tu pljačkali su naše kuće i pokupili nam pare i zlato iz naših kuća. Navečer je došao jedan vojnik i rekao žalosnu vijest da nitko ne može ostati u selu, da nam ne garantiraju sigurnost i da svi moramo u školu u **Lašvi** "Ivo Lola Ribar".

Kad smo kretali iz kuće ponovo su nas pretresali da nema tko oružje ili koji metak uza se, a stare i nemoćne su ostavili u kući.

U školi su bili mještani iz **Višnjice** i **Lašve** već prije zatvorenih. Svi smo bili tu skupa. U to vrijeme su doveli mog muža, **Milenka Rajića** i **Franju Krištu** kao zarobljenike.

Tad sam molila jednog vojnika iz **Zenice** da mi da da vidim muža. Onda su ga pustili i tad sam razgovarala s njim. Rekao mi je da su naši streljani i da su ih unjeli u podrum do garaže.

Tad me molio i klekao pred mene, "Molim te ne govori nikom, večeras ako mene ubiju da znaš šta se dogodilo." Ostao je pola sata sa mnom i odveli su ga u KP dom.

Dana 27. siječnja u 3:30 su nas pustili i rekli su nam da im zarobljenici nisu potrebni da toga imaju dosta. Bojali smo se vratiti u kuće, jer su nam već rekli da nam ne garantuju zaštitu i mi smo otišli u napuštene srpske stanove u **Lašvi**. Ujutro oko 9:00 smo vlakom otišli u **Zenicu**.

Bila sam u **Zenici** 8 dana, a svaki dan sam išla u KP dom da posjetim muža, ali ga nisam nikad vidjela za tih 8 dana.

Dana, 3. veljače smo obaviješteni da ako hoćemo u **Busovaču** možemo doći u Hrvatski dom da ćemo odatle otići na pokop naših mrtvih. U **Čajdrašu** je bila misa zadušnica gdje su prisustvovali svi mještani, a poslije mise je povorka krenula za **Busovaču**. **Busovčani** su nas dočekali ispred robne kuće i zajedno s nama krenuli na groblje "**Cernicu**".

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i provjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj strani.

U Busovači, 10 listopada 1993.

drugi izvori / šifra iskaza: ZE 011

Svjedok: A.K., žensko, 40. g.

I S K A Z

Utorak, 26. siječnja 1993. počela ja pucnjava u **Dusini**. Nisam bila svjesna što se događa, probudila sam djecu. Izišla sam napolje i vidjela sam da je pucnjava po kućama u prozore i vrata. Muž je otišao da stražari u selo i da vidi šta je. Ja sam ušla u kuću, obukla djecu. Samo što smo ušli u djeverovu kuću zapucalo se po prozorima i vratima. Tu nam je muslimanska vojska rekla da idemo u njihovo muslimansko selo.

Nakon 10 - 15 minuta došli su po nas i otjerali su nas u svoje selo. Kad smo došli u selo kod njihovog Mejtefa našli smo naše ljude iz sela pretučene gdje viču: "Ubijte nas nemojte nas više mučiti!" Ljude su ostavili i vratili nas nazad ponovo u kuću **Stipe Kegelja**. U kući **Stipe Kegelja** ostali smo svi stariji i nemoćni, a ljude i djevojke su otjerali kao živi štit iza našeg sela 2 km.

Vojska muslimanska nas je čuvala u toj kući. Psovala nam je ustašku majku: "Đe vam je **Kordić, Kordić** vas je predao, hoćete Herceg - Bosnu, ovo je Bosna i Hercegovina, hoćete u **Busovaču**, šte ćete tamo, mi smo do četvrtka u **Busovači**." Oni su nam psovali i sami odgovarali, non-stop su se derali: "Alah uegber!" Pucali su po plafonu i prozorima.

Gospu su nam satrli pod nogama, križ i kronicu Gospinu su bacili na pod i zgazili. Uzeli su benzin i posipali oko kuće. Vikali su: "Palite ustaše! Šta čekate?!"

Ostali smo u toj kući do 6:00. Tada su nas ispred sebe vodili kao živi štit i stjerali nas kroz selo.

Pošto nisam mogla dalje da idemo po ledu i snijegu s jednim nepokretnim mladićem koji je opirući se na štakama pao. Rekli su mi da se vratim nazad, ponovo u djeverovu kuću. Kad sam se okrenula da krenem rekli su mi da im dam kćerku. Ja sam se odmah izgubila i pala, djeca su me digla na noge i pustili su nas da idemo nazad u djeverovu kuću. Ja sam ostala tu u kući sa četiri starice i troje djece.

U noći su dolazili i pucali oko kuće, svijetlili baterijom kroz vrata i vikali: "Hoćemo unutra." Drugi su vikali: "Samo su babe unutra."

Ujutro su došli **KASIM HELVIDA** i **OMER HELVIDA** s puškama da idem stoku namiriti po selu. Kad su stajali pred vratima ispalili su rafal pred vratima i rekli mi da izidem. Krenula sam ispred njih, odmah su mi vikali svi su na broju iz sela samo nam nema **Joze**. Vratili su me nazad u kuću i tako tu sam bila 5 dana.

Nedjeljom su došli nepoznati muslimanski vojnici i pitali: "Ko vam je napravio ovaj nered?" Ja sam odgovorila: "Takvi kao vi." Jer sam vidjela iste oznake "Armije BiH". Pitali su me gdje vojska HVO drži liniju i gdje je put za **Merdane** i za **Kulu**. Ja nisam znala, a oni su produžili kroz selo i oko 100 - 150 vojnika za njima.

Iza njih je došao nepoznat čovjek u zimskoj bundi na traktoru. Zapucao je i rekao da ulazimo u kuću, a on je otišao pred **Nikinu** kuću i tamo je iznio kauče, deke, šporet i ostale stvari iz kuće. Išao je ponovo sa stvarima u muslimansko selo i rekao da to treba za vojsku.

Ja sam taj dan krenula iz kuće s djecom i sišla u **Lašvu** (3 km od **Dusine**). Tu sam sačekala voz i otišla za **Zenicu** kod sestre da vidim šta je sa mojim mužem jer su mi muslimanski

vojnici rekli da mi je muž zatvoren. U selu je bila tišina jer nije bilo nikog u svojim kućama jer su sve otjerali. Kod sestre sam bila ponedjeljak, utorak, a u srijedu ujutro došao je **Cvijan Kaladić** (Srbin) da se spremim ako hoću u **Busovaču** da kreće autobus u 10:30 ispred Hrvatskog doma.

Kad sam stigla u dom vidjela sam smrtovnice: **Vinko Kegelj, Niko Kegelja, Dražen, Mladen i Stipe Kegelja, Augustin Radoš, Frane Rajić, Zvonko Rajić, Pero Ljubičić, Vojo Stanišića** (Srbin).

U domu sam sačekala dok su došle ostale komšije i familije i krenuli autobusom do **Čajdraša** gdje se nalazi crkva. Izašli smo iz autobusa i ušli u crkvu gdje je bila misa zadušnica za poginule i dovukli su dva mrtva tijela u kovčezima pored crkve.

Poslije mi smo došli u **Busovaču** autobusima ispred robne kuće u **Busovači**. Tu su nas dočekali mještani i skupa smo krenuli na groblje "**Caricu**" da pokopamo poginule.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i provjerljivost svjedočim potpisom na svakoj stranici.

U Busovači, 5. listopada 1993.

šifra iskaza: ZE 012

Svjedok: F.K., muškarac, 62 g.

I S K A Z

Dana, 25. siječnja po pokretima muslimanske vojske i ponašanju naših sumještana Muslimana, vidjeli smo da bi se u **Višnjici** moglo dogoditi zlo za Hrvate. **Višnjica** je imala oko 40-tak kuća, od kojih je polovica bila hrvatskih, a pola muslimanskih.

Zapovjednik seoskih pripadnika HVO, **Ivica Filipović** nam je rekao da se sprema muslimanski napad na selo, da bi bilo najbolje da se zaputimo prema **Dusini** pa potom **Busovači**.

Nas 15-tak žena i djece i ja kao jedini muškarac krenuli smo prema **Dusini**. Oko 40 vojnika HVO mještana **Dusine, Vičnjice** i **Lašve** pokušalo je na brzinu improvizirati nekakvu liniju obrane, jer te linije do tada prema Muslimanima nije niti bilo.

Došli smo u **Dusinu** kod ženine sestre koja nas je uvjeravala da nema zbora o nekoj opasnosti i da možemo kod njih noćiti i sutra nastaviti put **Busovače**, što smo i prihvatili.

Probudili smo se ranije i spremili da krenemo ujutro 26.01.1993. oko 5:20. Ali tada je otpočela pucnjava i pješađijska i minobacačima, te protuoklopnim sredstvima. U kući je bilo oko 20 žena i djece. Oni su pobjegli u podrum, a ja kako sam bio vani pobjegao sam u štalu. U štali sam bio sam bez oružja.

U jednom trenutku utrčao je muslimanski vojnik koji me otkrio. Bio je u maskirnoj uniformi i imao je traku oko glave. Pitao me za oružje, ja sam rekao da nemam i on me potjerao prema

kući **Nike Kegelj**, koji je već bio zarobljen kao i njegov brat **Vinko** (rođen 1940.) od strane muslimanskih vojnika. Usput su pokupili i Srpkinju **Gospavu Stanišić** (stara oko 65 godina).

Poredali su nas uza zid i natjerali su nas da se izujemo, iako je vani bilo snijega nekih 10 centimetara. Izut se morala i **Gospava Stanišić**. Prijetili su nam da će nas pobiti i poklat. Tukli su **Niku** i **Vinka** cipelama i oružjem, a mene i **Gospavu** nisu.

Nakon desetak minuta došao je neko 'ko im je očito zapovjednik (imao je motorolu) i rekao nam da se možemo obuti. Obuli smo se i otjerali su nas u kuću **Stipe Kegelja**, gdje su bili ostali mještani **Dusine** i **Višnjice**. Bilo nas je u dvije prostorije, ja mislim oko 50-tak.

Stražari su se mijenjali i po redu nas maltretirali, neki više, neki manje. Psovali su nam majku ustašku, govorili su da su ulovili **Darija Kordića** i: "Šta ćete sad? **Ovo je Džamahirija**, a ne Herceg - Bosna."

To je tako trajalo do 16:00, kada su prispjela dvojica koja su istjerala nas muškarce govoreći: "Sad ćete svi na kamaru! Svi napolje!" Istjerali su nas 9:

1. **Augustin Radoš**
2. **Niko Kegelj**
3. **Ninko Kegelj**
4. **Vojko Stanešić** (Srbin)
5. **Stipo Kegelj**
6. **Franjo Krišto**
7. **Ivica Kegelj**
8. **Milenko Rajić**
9. **Pero Ljubičić**

Vojnici su bili samo **Ivica Kegelj**, **Augustin Radoš** i **Milenko Rajić**, ostali smo civili. Potom je došao jedan vojnik i odveo **Milenka Rajić**, pa je ostalo nas 8. Postrojili su nas kod kuće **Ivice Kegelj**. Vidio sam šestoricu muslimanskih vojnika kako sjede na nekim građevinskim blokovima. Jedan od njih nas je pitao za imena i prezimena i to upisao.

Kad je došao do me pitao me je: "Šta imaš kod sebe?" Rekao sam da imam: osobnu kartu 4.000 BiH dinara i naočale. Pitao me osobnu kartu koju sam mu i dao. Pitao me šta ću ja ovdje? Došao sam kod ženine sestre u goste, rekoh. Vratio mi je osobnu i rekao da pridem k njima da me pretraži. Kad je to učinio ne našavši ništa vratio me u stroj sa ostalim. Isto je postupio i sa **Ivicom Kegelj**om. Nakon toga taj zapovjednik je rekao ostalim vojnicima: "Sada svako po jednoga." Vojnici Muslimani su već bili spremni da streljaju.

Mislim, da su pucali pojedinačno, a ne rafalno. Kako je bilo 6 muslimanskih vojnika oni su ubili šestoricu od nas. Ubijeni su:

1. **Augustin Radoš** oko 1964. god.
2. **Niko Kegelj** oko 1938. god.
3. **Vinko Kegelj** oko 1940. god.
4. **Vojko Stanešić** oko 1924. god.
5. **Stipo Kegelj** oko 1931. god.
6. **Pero Ljubičić** oko 1921. god.

Preživjeli smo **Ivica Kegelj** i ja. Muslimanski vojnici su se nakon toga okrenuli i otišli. Ostao je samo njihov zapovjednik. Pitao me kad sam mjenjao odjeću, rekao dam da nisam mjenjao

odjeću. Tražio je moju kožnu jaknu, dao sam mu. Nakon kraćeg razmišljanja, a pozorno me motreći dobacio mi je jaknu natrag. Ničim, kao da se ništa nije dogodilo nije spominjao sreljanje ovih ljudi.

Nakon toga potjerao nas je dignutih ruku u kuću **Stipe Kegelj** k ostalima. Sjeo sam, tražeći od žene cigaretu da dođem sebi. Nisam je dopuštao kad je došao njihov drugi vojnik i rekao: "Vas dva za mnom!"

Mislio sam da smo mi na redu za streljanje. Odveli su nas da pokupimo streljane i još dvojicu koji su tokom jutra bili ubijeni.

Bili su to **Frano Rajić** (oko 1970. god.) i **Draženko Kegelj** (oko 1972. god.). Dovukli smo ih na hrpu u garažu **Ivice Kegelj**. Morali smo krv posuti slamom, a nakon toga su nas ponovo dotjerali pred kuću **Ivice Kegelj** i postrojio nas pred zid okrenute licem prema zidu.

Mislio sam: "Gotovo je. On je dva puta puknuo, zasuo nas je malter, ali nas nije pogodio. Dotrčao je drugi vojnik koji se na njega izgalamio govoreći da to više ne čini. Ovaj koji je pucao na nas pitao je šta će s nama. Ovaj je rekao: "Vodi ih u Muslimanski dio sela."

Dok nas je vojnik vodio u muslimanski dio **Dusine** nije ništa govorio. Tamo je neki zapovjednik naredio da nam vežu ruke žicom. U to se već oformila kolona žena i djece smještenih u kući **Stipe Kegelja**. Ne čelu kolone smo hodali prema **Lašvi** svezanih ruku, a okruživali su nas Muslimani.

U jednom trenutku zaustavili su kolonu, a oni su se razišli po kućama. Mi smo stajali sat vremena na snijegu. Vojnik koji je bio kraj mene pitao me da li sam ja za Herceg - Bosnu? Rekao sam da ja kao penzioner niti gradim niti razgrađujem Herceg - Bosnu, da se kao umirovljenik nisam nadao ovome. Nudio me cigaretom. Rekao sam da ne mogu jer su mi ruke vezane. Ipak, mi je stavio cigaretu u zube i premještao kad bi i sebi. Bio je vrlo korektan prema meni, ali je rekao da će me ubiti budem li bježao. Rekao sam da neću bježati jer da nisam kriv. Pitao me jesam li u vojnim formacijama HVO? Rekao sam da neću bježati jer da nisam kriv. Pitao me, jesam li u vojnim formacijama HVO? Ja sam rekao da nisam kao što stvarno nisam.

Tako svezan došao sam zajedno sa ostalima u **Lašvu**, u školu. Tamo su me i odvezali. U Školi su bili mještani **Višnjice, Lašve** i **Dusine** - Hrvati naravno. Razdvojili su vojnike i civile, a mene pripojili civilima. Tamo sam prepoznao neke od domaćih Muslimana, na primjer:

1. **EKREM ŠIŠIĆ**
2. **FAHRUDIN DELIĆ**
3. **HAJRUDIN DELIĆ**

U školi smo bili negdje do oko 3:00 noću, kada su nas po dojavu iz **Zenice** pustili kućama. Vratili smo se kući u **Višnjicu**.

Ujutro 27.01.1993. počele su granate padati po **Višnjici**. Žena i ja smo pokupili najnužnije i zaputili se kćeri u **Zenicu**, gdje smo proveli tjedan dana. Potom sam otišao u Busovaču gdje se i danas nalazim.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a potpisom svake stranice svjedočim o njegovoj autentičnosti i provjerljivosti.

U Busovači, 3. listopada 1993.

šifra iskaza: ze101

Svjedok: A.K., muškarac, 39 godina

I S K A Z

Dolje sam bio kada je počeo sukob između Muslimana i Hrvata, navodno ono Hrvata koliko je bilo gore ne bi trebao biti nikakav sukob. Tada se desio taj najveći genocid streljanje tih ljudi. Krenuo sam iz *Donje Višnjice* sa jednim iz MOS-a kada su stupili neki pregovori koji su zakazani, krenuo sam za njima da vidim gdje su ti ljudi koji su krenuli na pregovore. Kad sam došao gore pred Komandu na *Dusini*, to je Mejtaf na *Dusini*, gdje je Armija BiH imala svoju komandu, navodno Armija BiH, jer je to bio MOS. Oni su izvršili streljanje vjerojatno u periodu od 2 sata do 2,15 izvršili su streljanje ovih ljudi: **Ivica Kegelj**, je rekao da je ubijen prvo **Avgustin Radoš**, **Niko Kegelj**, **Stipo Kegelj**, **Vojo Stanišić**, **Vinko Kegelj**, **Pero Ljubičić**, a prije su ubijeni **Kegelj Dražen** i **Franjo Raić**. Poslije toga su mučenički ubili i **Mladena Kegelja**.

Te ljude je poubijao najvjerojatnije zapovjednik streljačkog voda **VAHID** zvan **GELER**, a **Zvonko Raića** ubio je **PATKOVIĆ**, dozapovjednik **ČANDŽIĆA**. Glavni krivci za masakr na *Dusini* su bili tada: **BRAČIJA NAZIM**, **BRAČIJA EKREM**, **BRKIĆ NEZIR**, **BAKIR KARIĆ** svi su znali za ove zločine, a nisu htjeli da poduzmu nikakve mjere, oni su najveći krivci za ovo što se desilo na *Dusini* i na području *Donje Višnjice*.

Ja sam bio na raspoznavanju, nisu ih više mogli raspoznati. **PATKOVIĆ** je ubio **Zvonko Raića**. **Zvonko** je bio pošao na pregovore i on ga je ubio i onda su računali da sve poubijaju. **PATKOVIĆ** je rekao: Nemojte samo ubijati ovdje u školi bez mene. Tu su nas provocirali i pustili nas u dva sata noću. Kad su nas pustili u dva sata noću, ključeve smo uzeli prije toga da ne bi vrata provaljivali ali kad smo došli kući sva su vrata bila odvaljena. Uzeli su što su htjeli, isključivali svjetlo, koga su imali namjeru da ubiju, ja tu ni u kom slučaju nisam mogao ostati, morao sam tražiti i bježati odatle, iseliti se.

Bio sam u *Zenici* 7 dana i išao sam na raspoznavanje mrtvih tijela, išao sam tamo na uviđaj. Prvi dan sa MCK nisu nam dali prići, jer je trebalo odobrenje od A BiH, da bi se mogla ta tijela u razmjenu uzeti. Međutim, drugi dan su neki našli shodan način, ali nisu dali već su na mudar način razmjenu izvršili, a da nisu dali da se snimi i da se vidi masakr koji su izvršili. Razmijenjena su tijela i mi smo došli ovdje u *Busovaču*.

Kad sam vidio da su jednom srce vadili, jedne klali to je masakr koji se nije mogao upamtiti. Toliko koliko ja znam o tome. Imam još reći ovo da ovi ljudi koji su preživjeli ovo koji su išli tim autobusom tu su bila i moja dva sina koji su to preživjeli. Sve su mi kazali šta su radili, da su im doturali iz mjesne zajednice spisak koji su još trebali izvesti iz KPD-a da ih ubiju., To je slao **EKREM BARUČIJA**. A ovi na *Dusini* izmasakrirani koje sad napominjem **Mladen Kegelj**, **Dražen Kegelj**, **Niko**, **Stipo** i **Zvonko Raić**, **Franjo Raić**, **Pero Ljubičić** i **Augustin Radoš** i srbini **Vojo Stanišić**. E toliko sam imao da kažem još i ovo

Prilikom slučaja kada je u selu **Dusini** pobijeno 9 Hrvata i 1 srbin, muslimanske su postrojbe toga dana počinile taj zločin, tada su nas dotjerali sviju u školu u **Lašvi**. Prilikom dolaska u školu odvojili su vojsku u jednu učionicu a nas su sviju u jednu drugu. Tada je došao **PATKOVIĆ** i rekao: Vidite li koliko je vas ovdje vi hoćete da komandujete ovolikom narodu. Vas su **Kordić Dario** i vaša Herceg-Bosna, eto do čega su vas doveli. I na to je rekao: Nemoj da bi slučajno ubijali bez mog znanja. Taj **PATKOVIĆ** i izašao je odatle.

Međutim, kad je prošlo jedno izvjesno vrijeme vojsku su iz druge te učionice, koji su bili tamo, natjerali ih da viču Alah uegber i natjerali ih da skidaju oznake HVO-a. Međutim, kad su to sve morali uraditi došao je autobus do na stanicu, njih su u KPD trebali da odvedu i postrojila se njihova vojska u dvije kolone i između njih je svaki naš bojovnik morao proći, a s tim da su sve moguće udarce upotrebljavali do autobusa dok su pošli. Kad su došli u autobus, u autobusu su ih tukli do KPD-a. Samo onaj kaže: Znam te dobro. Namigne na drugoga i ovaj ga udari ili nogom ili oružjem, tupim predmetom. Tako da su došli u KPD, a 6 ih je bilo u Muzičkoj školi koji su pretrpili znatne posljedice udaraca, koji su živi mogu sve točno kazati.

Ubojstvo ovih na **Dusini** kojih je bilo 9 i ovaj jedan Srbin. Došao je spisak iz kuće **ESADA BARUČIJE**, gdje im je bio štab, taj spisak je donio **HALID HELVIDA**, **ISMETA HELVIDE** sin iz **Dusine**. Po tom spisku **JASMINA ŠARIĆA**, **ŠARIĆ** je naredio da se streljaju. Steljali su ih i nakon streljanja su izvršili strašan masakr.

Dana, 12. ožujka 1995.

šifra iskaza: ze102

Svjedok: I.F., muškarac, 48 godina

I S K A Z

Bio sam očevidac nekih stvari, bio sam u borbi, radi se o pogibiji Hrvata **Dusine** i **Višnjice**. Znam da mi je V.R. prenio o ubistvu **Zvonke** i da je ga ubio **PATKOVIĆ**, on je bio zamjenik **ČANGIĆA** zapovjednika Sedme muslimanske brigade.

Poslije te borbe na **Brdu**, zaseoka **Brdo**, kad je nastupilo primirje zarobili su nas na mučki način, tu su nas maltretirali.

Poslije maltretiranja negdje oko 11 sati noći otjerali su nas u KP Dom Zenica, sjeli smo u autobus **Lašve** u **Zenicu**. Usput su nas maltretirali, govorili: Šta ćete vi gnjide jedne, ima vas 17%, protjerat ćemo vas do **Posušja**! I još kojekakve stvari. Kad smo došli u KPD Zenica tu smo bili 14 dana niko nas tu nije dirao. Glavni krivac za masakr na **Dusini** iz ratnog predsjedništva **Lašve** **PERUĆIJA HAZIM**, sin **MEHMEDA**, on je mislim da je on sve to izdao naređenje doveo je brigadu iz **Visokog** Sedmu muslimansku, bilo ih je jedan prema dvadeset protiv nas.

Znam zasigurno da je **Zvonku Raića** ubio **PATKOVIĆ**, ne znam mu ime, ali znam da je bio zamjenik brigade, tj. **ČAMDJIĆA**. Mene su zarobili i odveli sa drugim zarobljenicima u školu gdje su nas maltretirali, a iz škole su nas odveli u KPD u Zenicu, a uz put su nas tukli

sve do *Zenice*. Glavni krivac za masakr, kriv je **HAZIM BARUČIJA**, sin **MUHAMEDA**. On je naredio ubijanje, odnosno strijeljanje Hrvata.

Dana, 6. travnja 1995.

šifra iskaza: ze103

Svjedok: M.K., muškarac, 19 godina

I S K A Z

Toga dana muslimanska vojska rano izjutra upala je u naše selo. Odmah s odvojili nas muškarce od žena u posebne prostorije. Tada su govorili da će poubijati sve muškarce, a da će samo ostaviti žene i djecu. Toga dana odvođeni su muškarci da navodno nahrane stoku. Međutim, kako se koji vraćao svaki je bio pretučen. Istog dana odveli su djevojke i djecu na mjesto zvano *Brdo*, kao živi štit, s tim da se i ostala vojska HVO-a preda, što su i učinili. Kasnije su muškarci vođeni i na saslušanje gdje su ih prebijali i mučili. Oko 15 sati toga dana, muškarci su prozvani da idu navodno ponovo na saslušanje, a nakon toga začula se pucnjava i tada su ubijeni slijedeći:

1. **Mladen Kegelj**, sin Joze,
2. **Stipo Kegelj**, sin Mate,
3. **Vinko Kegelj**, sin Mate,
4. **Vinko Kegelj**, sin Jure,
5. **Niko Kegelj**, sin Mate,
6. **Franjo Krišto**, sin Ante,
7. **Vojo Stanišić**, sin Alekse,
8. **Augustin Radoš**, sin Nike,
9. **Pero Ljubičić**, sin Mije.

Znam pouzdano da je ubistvo naređivao **VAHID SUBOTIĆ**, **SULEJMAN BARUČIJA** zvan **PULJO**, **MIRNEZ KAREMUJE**, on je ubio **Vinka Kegelja**. U toj ubilačkoj grupi učestvovali su još i **HAZIM BARUČIJA**, **NEDIM MAKANOVIĆ**. **MAKANOVIĆ NEDIM** je i doveo svoju jedinicu koja je izvršila ubijanje. Znam i to da je **BARUČIJA HAZIM** bio tada zapovjednik ovih ubica.

Tu sam došao u štab, onako isprepadan, sav izmrcvaren, otišao sam. Kad sam ja pobjegao u selu su ostali: **Kegelj Vinko**, **Niko Kegelj**, **Avgustin Radoš**, **Pero Ljubičić**, **Vojo** - srbin i **Mladen Kegelj**, oni su ostali živi, a putem pouzdanih izvora doznao sam da su oni kasnije svi streljani. A žene i djeca su otjerani u osnovnu školu u *Lašvu*.

šifra iskaza: ze104

Svjedok: K.M., muško, 24 g.

I S K A Z

Pričat ću o strijeljanju 9 Hrvata i 1 Srbina u selu *Dusina* 26. siječnja 1993. godine. Bio sam zatočen u kući gdje me muslimanska vojska zarobila i tražila od mene neko oružje koje mi

nismo imali. Jedan me njihov vojnik proveo kući, prilikom dolaska kući vidio sam mrtve **Dražena Kegelja i Franu Raiča**, koji su bili streljani odmah. Meni je prijetio ovaj muslimanski vojnik klanjem, vodio me kući i rekao ako bilo šta pokušam da će mi odmah prosuti mozak. Doveo me do kuće rekao da uđem i da mu dam oružje.

Došli smo do kuće međutim, vrata su bila zaključana, on je udario nogom i nije mogao na prozor. Prilikom prolaska kraj kuće ja sam vidio da je prozor provaljen, ja sam se pravio da ne vidim, u međuvremenu i on nije isto vidio, otišao sam s druge strane na prozor, vidio sam da je prozor zaključan. On je u međuvremenu vidio da je prozor provaljen i zvao me da se vratim da uđem. U međuvremenu on je zamakao za ćošak kuće, ja sam uspio pobjeći, bježao sam samo da me ne kolje, riješio sam da me ubiju iz puške. Pobjegao sam kroz avliju preko puta u jedno muslimansko groblje od kuće jedno 30-40 metara, kad je on izletio i ugledao da ja bježim, počeo je psovati mater ustašku i pucati za mnom. Ja sam bježao, u onom strahu nisam osjećao ništa da sam pogođen, prebjegao sam preko ograde, bacio se na jednu među, gdje je pucnjava utihnula. Tu sam sačekao jedno 10-15 sekundi, oni su vjerojatno mislili da sam pogođen. Odatle sam opet nastavio bježati prema **Merdanima**, jednom brdu zvanom **Hrastovina**, gdje sam pobjegao u jedne stijene i počeo se skidati da vidim da nisam slučajno ranjen, a u međuvremenu sam ugledao dvojicu muslimanskih vojnika kako idu za mnom. Odatle sam opet počeo bježati prema obližnjem selu **Kula**, gdje je bio naš HVO gdje sam pobjegao tamo.

šifra iskaza: ze105

Svjedok: L.K., žensko, 58 godina

I S K A Z

Stipo Kegelj je streljan na **Dusini** 25. januara. Kad je izjutra bio napad mi smo se zadesili u jednoj kući, htjeli smo da pređemo u **Busovaču** jer smo vidjeli da se sprema vojska. Došla je četvrtkom, po selu je bila vojska, po kućama, mi smo to primijetili nismo vjerovali da će oni nas napasti, mi smo mislili da će nas naše komšije obraniti. Ali takvi su komšije bili zločinci da su oni naručili tu vojsku. Oni su s njima bili uporni da nas uklone odatle jer smo im puno smetali. Kad se svanulo **Stipo** je došao od kuće, kad smo mi bili u toj kući, u tom skloništu. Ja sam pošla na vrata, zapucalo je, **Stipo** je otrčao u kuću jer je ostao **Marinko** u kući. On je otrčao kući gore, ja sam ostala, mi smo otišli u sklonište, nije pošlo 10-15 minuta, okolo je puno pucalo i vojska je se sručila, bilo je vojske najmanje od 700 do 1000 vojnika je bilo. Naših je vojnika bilo samo 8, tu u našem selu. Mi kad smo ušli u podrum moj pokojni je za 10 minuta došao u podrum, za 10 minuta mi je došao **Marinko**. Kad je sjeo ja pitam njega: 'šta se dešava?' Kaže: Dešava se sve ono što nevalja, naše su komšije uporne da nas pobiju.

On je sa mnom popričao i dao mi zlatni lančić za uspomenu, kaže čuvaj mi ovo za uspomenu. Međutim kad je toliko zapucalo kažem **Stipi**: Otvori vrata, pobit će nas, jer pucaju gore, bacili su dvije bombe u moje jetrve kuću, dvije bombe jednu u kuhinju, jednu u sobu. Onda je **Stipo** rekao ljudi ne pucajte predat ćemo se, jer nismo mislili da će tako od nas uraditi, da će nas pobiti. Vjerovali smo njima kao i sami sebi, kad smo otvorili vrata, došli su njih četvoro na vrata da nam majku ustašku, gdje ste se skrili tu, naći ćemo vas. Kad smo mi izišli jedno po jedno, **Marinko**, je usto sa mnom ispod ruke i izveo me, ja da sam bila puno bolesna. **Stipo** je izašao sa nama i svi ostali bilo nas je jedno 25. Kad smo izašli više kuće onda su nas poredali, Kaže: Sad ćemo vas sviju postreljati, da nam j... majku ustašku gdje vam je **Kordić** nek vas brani. Kaže: Gdje vam je Herceg-Bosna, hoće te li Herceg-Bosnu. Mi smo svi šutili ko zaliveni ne smijemo pričati.

Bilo je tu i jedan komšija, ja sam pogledala u njega ja sam mislila da će on spasiti nas, on se izgubio odatle, pobjegao. Ja sam se okrenula nema **Marinka**, uzeo ga jedan i odveo iza kuće. Tu nas je maltretirao jedno 10 minuta, tu su djeca počela cvrčati, mi smo ih ušutkali, onda su rekli: Hajde, krenite sa nama. Krenuli smo s njima, kad smo izašli na put gore kad sam ja pogledala prema svojoj kući, tu ima groblje muslimansko, kad sam pogledala, kad je zapucalo Marinko je preskočio, trči kroz nišane, prepoznala sam ga da je on, jer je imao crnu vestu na sebi i pulover kao neki bjelkasti. Poznala sam da je Marinko. Onda sam krenula do naše kuće. Stali smo pod jednim veliki orahom, tu su nas sviju držali, hajdete sa nama na **Dusinu** da vidite šta smo ustaša pobili.

Kad smo došli tamo u njihovo selo pretjerali su nas, na nas su pljuvali, na nas su vikali: Ustaše, ustaše šta hoćete sada, hoćete li Herceg-Bosnu? Gdje vam je **Kordić**? Kad smo se vratili iz sela došli smo u jedan potok tu smo stajali 20 minuta. Došao je **SENAD, zv. SENĆO HELVIDA** i on kaže: Kud ih gonjate što ih ne pobijete odmah tu na tom potoku. -Neka ih, nek stoje tu da ih možemo gledati šta smo radili od njih, šta bi oni od nas. Tako smo krenuli gore, otjerali su nas u kuću **Stipe Kegelja**. Tu su nas sviju zatvorili jedni su nas maltretirali, jedni su nas razgovarali, jedni su nas nudili cigarama, jedni pucali oko kuće, jedni su svezali zvono na ljestve kod kuće, zvono svezali od ovaca i kad su njih potjerali od kuće, bili smo tu možda tri do četiri sata u kući. **Stipu** nisam više vidjela, tad se on pojavio negdje oko pola dva. Došao je u kuću, pitala sam: **Stipo** jesu li te tukli? On mij nije mogao ništa progovoriti. Zadnja mu je riječ bila kaže: **Luce, Marinko** je pobjegao. Kažem: Da Bog da. Čula sam kad je jedan rekao da je leš u groblju. Ja sam čula za to, ali nisam htjela to **Stipi** da rekнем.

Nije prošla minuta i vrata su se sobna otvorila i pitaju: Ko je **Stipe Kegelj**? Kaže **Stipo**: Ja sam. Ovakvim tonom jer mu je to bila zadnja riječ kod kuće. **Stipu** su otjerali, još je njih otjerano osam otale, sedam Hrvata, **Stipo** je bio osmi i jedan Srbin. Otjerali su ih prema **Jurinoj** kući gdje smo bili u skloništu dole. Dole su ih postreljali sviju, ja sam vidila da **Stipe** nema da se više ne pojavljuje. Onda smo bili u kući do pola šest, onda su došli i kažu: Spremajte se ustaše. Netko pita: Gdje ćemo? Kaže: Zna se kuda će te. Ako i jedna puška pukne, zna se kako će te završiti. Tad su nas otjerali u školu u **Lašvu**. Išli smo jedno 50m onda stanite, iscrpljeni, gladni, prepadnuti. Tu smo bili do pola dva. Kuće su nam sve bile opljačkane i popaljene. Kud ćemo? Tu smo ostali noćili smo, kad smo vidili da se nemamo kuda vratiti. Ujutro smo pošli na voz za **Zenicu**. Nisam znala šta se dešava dok nisam u **Zenicu** došla. Drugi dan u **Zenici** došao mi je zet. Ništa više ne bi znala pričati o tome.

šifra iskaza: ze106

Svjedok: J.K., muško, 46 g.

I S K A Z

O zločinima u **Dusini** mogu da kažem podatke koje sam ja doživio. Kuća se tresla, izašao sam na vrata da vidim što je. 26. siječnja ujutro iz sela je zapucano u moju kuću, sipa fasada, sipala je meni za vrat, pogledao sam bila je magla, nije se moglo vidjeti odakle puca, ali pucalo je iz sela **Dusine** muslimanskog sela. Odmah sam zvaao suprugu da bježi bilo kuda da se skloni i ona je otišla u podrum, tamo su otišli svi u podrum se sklonili. Ja sam onda vidio da nema izlaza sa svih je strana počelo pucati, počelo je urlikanje ALAH UEGBER, Tegbir, ne znam te njihove običaje. Ja sam išao da tražim, krenuo sam prema **Rivinama** zvanim, da tražim pomoć.

Nismo mogli dobiti vezu nikakvu, ovdje gdje sam se ja zatekao, ovdje u **Busovači**, gdje su bile veze, veza je radila Viteška. Išao sam na **Hrasno** selo odatle sam saznao to su mi dokazali zet i ostali koji su saznali da su ti svi streljani gore 9 Hrvata i jedan Srbin. Tu ima mlađih ljudi ima i starijih. **Kegelj Stipo**, rođen 32. godine, **Kegelj Niko** rođen 1938. godine, **Kegelj Vinko** rođen 1940. godine, **Mladen Kegelj** rođen 1969. godine, **Stanišić Jovo**, je Srbin, on je 1926. god. **Frano, Markov**, on je 1966. godišta. Strijeljan je **Radoš Avgustin** iz istog zaselka **Brdo**, a ne znam točno koje je godišta, moguće je da je 1964. godišta. I ubijen je Zvonko, zapovjednik on je isto na Brdu negdje streljan, to sam čuo, nisam siguran pošto nisam bio prisutan. Za sve događaje ovo je pripremano, moguće da je pripremano prije nekoliko mjeseci, jer krajem 9 mjeseca početkom 10 mjeseca, na području gdje se odvaja put za **Brdo**, zaseok **Brdo**, tu su me zaustavili zapravo stavljena je barikada, ja sam naišao pošao slučajno u **Trivušu** kod rodbine. Zaustavili su me barikadom, bilo je tu i neko drvo postavljeno s puškama, tu su bili **HELVIDA MIRNEŠT, BARUČIJA ESAD (MUHAMEDOV), HAKANOVIĆ FAHRUDIN (OSMANOV) I SULEJMAN BARUČIJA ZV. POLJO (ISAKOV ZV. SEJO)**, tu su me zaustavili i zašto ja sklanjam barikadu tu.

Rekli su mi da se to ne smije dirati, ja sam pitao zašto postavljaju tu barikadu kad ovdje nitko ne prolazi osim nas. Jeste **ELVIRA ETHEM** zagalamio na njih zašto to rade, a to je samo bilo ublažavanje te situacije. To je pripremano možda nekoliko mjeseci, uglavnom mjesna zajednica je učesnik svih tih događaja. U Mjesnoj zajednici Hrvati su bili samo oni koje su oni birali,.

Glavni krivac za sve te događaje na području **Dusine**, odnosno područja **Višnjice, Dusine** gdje su Hrvati živjeli, koji su trenutno i očišćeni nema ni jednoga više. Kriv je predsjednik Mjesne zajednice tada je bio **BRIC NEZI (IBRAHIMOV), BARUČIJA EKREM (MUHAMEDOV), KARIĆ DŽEVAD (ĐULAGIN)** iz **Gornje Višnjice** i još ta kompanija **BRKIĆA, KARIĆA** koji su sačinjavali mjesnu zajednicu jer iz familije je bilo po pet, šest iz jedne familije, koji su radili te pripreme da se izvrše zločini, da se očiste Hrvati sa **MZ Lašva**.

A mogu da kažem o strijeljanju, to su bili sve spiskovi pripremljeni koje su pripremili komšije, jer su oni kad su došli na vrata, koji su se još zatekli, odmah su čitali, čitali su mene prvoga, jer sam bio na listi, prvi, tada su čitali sve po redu moju braću, moje sinove, znači i ja sam trebao biti strijeljan, to se zna, a nekom srećom sam ja izbjegao to. Uglavnom komšije su pripremile **ELVIDE BARUDŽIJE, ČAGE, I HAKANOVIĆI**, ti četiri tu imaju familije.

Još mogu da kažem ovo 25-oga na 26., u dva sata poslije pola noći, svaku našu kuću hrvatsku je pozvalo telefonom koji smo imali telefone, većina nas je imala. pozvali su i samo kaže: Dobra večer. I prekinu, a to je bio znak da znaju da mi nismo nikuda otišli, da nismo saznali da se pripremaju zločini da se izvrše sutra dan. Oružje je dovlučeno u selo **Brdo** tu je i vojska dovučena i svaka porodica u muslimanskom selu preko noći, a preko dana mu da uniformu civilnu i on se šeta, mi smo to vidjeli ali uopće nismo mislili da se to sprema nama. Jer jedini neprijatelj je bio tada Srbi. Mi smo se uvijek sa njim govorili: Jedino nam je da se obranimo od Srba. Mi smo i pomišljali da će te komšije iste pripremiti isti zločin na nama Hrvatima koji su i izvršili.

Da još dopunim slijedeći izvještaj sa tim Muslimanima mojim komšijama koji su radili slijedeći izvještaj i to pripremali. Tu se nalazi **HELVIDA FIKRET (ZAHIDOV), HELVIDA ZUHDIJA (NEZIROV), ELVIDA MEHMED ZV. OMER**, kad su izvršili te zločine vriska ih je stajala po selu, pucali su u zrak puškom kad su izvršili i pobili svoje komšije Hrvate. **SURIĆ VEHID ZV. "GELER"**, bio u Hrvatskoj u vojsci JNA, ranjen je u oko, po tome je i

nazvan "Geler", jer mu je geler izbio oko, bio je dozapovjednik MOS-a. Na *Dusini* je po njegovom naređenju izvršeno streljanje Hrvata i jednog Srbina.

Čuo sam da taj čovjek ide u Hrvatsku na kontrole, jer su mu tamo hrvatski ljekari ugradili stakleno oko.

šifra iskaza: ze112

Svjedok: anonimnan

I S K A Z

Događaj na *Dusini* koji se dogodio 26.1.1993. godine gdje je streljano 10 Hrvata znam slijedeće:

Tog dana 26.1.1993. godine spavali smo u kućama, ujutro oko 6 sati smo čuli veliku pucnjavu u našem selu gdje smo izašli iz tih kuća gdje smo spavali, sa svih strana je selo bilo opkoljeno. Čuli su se uzvici Alah uegber, i tad smo nas osam organizirali neku obranu da bi mogli civili izići, pošto je tu bilo samo 6 bojovnika nije mogla nikakva obrana biti jer je veliki broj bio MOS-a koji su napali to naše selo. Nas osam se rasporedilo, dvojica su bili raspoređeni da izvuku civile iz kuća a nas šest je bilo da držimo obranu dok bi se izvukli civili. Pošto nismo znali nikakve uvjete da bi mogli spasiti civile i nas mi smo se morali predati. Predali smo se ja i **Ivica Kegelj, Mladen Kegelj, Augustin Radoš, Čiča**. Pošto smo se predali prišli su nam vojnici i rekli da legnemo na zemlju. Mi smo legli oduzeli su nam lično naoružanje i rekli su da ustanemo. Pošto je počelo odmah maltretiranje, psovanje hrvatske majke, Herceg-Bosni, potom su nas odveli u muslimansko selo i tu nam je jedan komšija **SULJO BARUČIJA** i naredio jednom vojniku da odmah ubiju **Mladena Kegelj**. Potom je došao još jedan komšija koji je bio zapovjednik jedinice te **HAKANOVIĆ EDIN** i naredio je nama da obučemo čizme i čarape i rekao je da ćemo ići za živi štit dok se naši ne predaju. Potom su stigle i ostale komšije moje iz mog sela, **Vinko Kegelj, Niko Kegelj, Radoš, Vojo Stanišić, Pero Ljubičić** tu su nas zajedno skupili i naredili da idemo ponovo u naše selo. Tu su bili i civile dotjerali u naše selo.

....

počeli su nas odvajati žene koje nemaju djece, one starije žene koje nisu mogle ići. Odvojili su na jednu stranu žene koje imaju malu djecu i starije žene, a nas mlađe žene i cure koje su bile, morale su sa nama ići tamo za živi zid u selo Brdo, tamo gdje su se još vodile borbe.

Tu su naredili da mi idemo svi, oni su za nama išli. Kad smo došli do tog sela naredili su jednoj gospođi da zove zapovjednika **Zvonka Rajića**, njoj su naredili da rekne ako se on neće predati da će nas sve strijeljati. Potom je ona zvala zapovjednika i tako mu rekla, jer će nas sve pobiti. On se odazvao i rekao da idu na pregovore u *Lašvu* u Mjesnu zajednicu. Kad su se dogovorili nas su ponovo vratili u naše selo tamo i zatvorili su nas u kuću **Stipe Kegelja**. Tad je počelo to maltretiranje, pucanje po kući, strašenje, izvođenje iz te kuće, vođenje kućama gdje su nas tukli i tako. potom su došla dva vojnika i pitali ko je **Mladen Kegelj**, izveli su ga iz kuće, svezali ruke i odveli u nepoznato, taj se momak nikad nije vratio, svezali su mu ruke žicom od telefona i odveli u nepoznato.

Prošlo jedno dva sata, ponovo došla trojica vojnika i naredili da se svi muškarci iz kuće izvedu. Izveli su sve iz kuće, ja sam jedini ostao u kući u jednoj sobi sa djetetom i sa ženom. Pošto je taj vojnik došao da i mene vodi, ja sam jedio na podu i držao dijete u krilu, on me samo gledao i izišao iz kuće, prošlo jedno dvije minute opet je došao, gledao, gledao i nije me izveo iz kuće, izišao je. Ja sam ustao, bio je prozor u te sobe vidio sam ih vode prema kući **Ivice Kegelj**.

Kad su ih odveli dolje za jedno 10-15 minuta čuli su se rafali.

Potom, pošto je došao taj vojnik zv. **GELER** u kuću i vidio mene rekao je otkud ja tu. Ja sam rekao da sam tu bio, rekao je da pređemo u drugu sobu da dam izjavu. Pošto sam otišao sa njim u sobu on mene pitao što sam imao od oružja kad su me zarobili. Takvu sam dao izjavu, on je rekao da takvu dam izjavu i u buduće ako mi je tko bude tražio. Rekao mi da idem ponovo tamo da sjedim gdje sam bio. Tu smo bili do navečer do 10 sati kad su nas izveli **Franu, Ivicu Kegelja** i mene i rekao da idemo sa njim ponovo u njihovo selo, muslimansko selo, gdje su nas odveli među vojsku. Tu su nas odveli, naredio je da donesu žicu da nam vežu ruke. Svezali su nam ruke, odveli su nas u jednu školu gdje su bili svi zatvoreni civili i vojnici. Kad smo išli niz **Lašvu** tukli su nas, kad smo došli kroz koloniju tad je izašao iz kamiona jedan njihov zapovjednik a to je **BARUČIJA HAZIM** bio učitelj i pitao je ovog zapovjednika njihovog: Jeste li obavili sve na **Dusini**, očistili? On je rekao: Jesmo očistili.

Odveli su nas u školu gdje smo bili zatvoreni žene, djeca i vojnici, dali su amo pet minuta da se vidimo ko je imao tu roditelje, žene i djecu da se vidimo. Tad su došli Armija BiH iz **Zenice** VP i MOS, izveli su nas iz škole i tu je bila svađa između njih tko će nas voditi Armija ili MOS. MOS je govorio Armiji da su nas zarobili oni, da će nas voditi oni i tu je bila svađa između njih tko će nas voditi. Došao je njihov zapovjednik da nas mora voditi Armija u KP Dom. Tu su se dogovorili, sjeli nas u autobus i tukli nas do **Zenice**, puškama, od prozor, od glavu tukli, svašta radili.

Tu su nas doveli u KP Dom **Zenicu** tu smo boravili 14 dana, u zatvoru i po tom su nas zamijenili za **Busovaču**.

Kad su odveli Mladena Kegelja njega su ubili, kasnije su ga mučili i izivljavali se na njegovom tijelu.

šifra iskaza: ze113

anoniman

I S K A Z

Izašao sam iz noćne 25-ga, bio sam u civilu, a 26 izvršena je tu agresija. Ništa nisam znao odveden mi je sin 26-ga, nešto kasnije oko 8 sati izjutra i rekli su da su ga odveli na **Dusinu**.

Poslije toga sam se vratio nazad kući da bi spasio, vidio sam o čemu se radi, da bi spasio civilne te žrtve, ženske. Poslije toga sam vidio da smo svi okupirani, zaokruženi svi, nisam imao nikakvog drugog izlaza pošao sam da bježim, nisam mogao brisani je prostor, sakrio sam se ispod jedne štale, ono me je ranilo. Poslije kako sam ranjen, došao sam do sebe za jedno pet, šest minuta, otišao sam u podrum. U podrumu su ženskadija bila, njih je pet sišlo niz stepenice u podrum i kaže: Svi izađite vani. Mi smo svi izašli i krenuli prema tamo, u tome sve su moje

komšije, prema muslimanskom tom selu zvano Potok, bili su to znači **Stipo Kegelj, Vinko Kegelj, Niko Kegelj**, sva ženskadija. Nas je potjeralo tamo prema opet selu. Poslije ovi momci koji su dežurali nisu znali o čemu se radi, njih je odvelo tamo u selo, oduzelo im oružje, oni su ih otuda maltretirali, oni su ih povelili. Ovaj što je ubijao on je njih postrojio kod Izudine kuće uz ogradu i rekao im da dignu ruke za vrat i oni su digli, mi svi gledamo svi civili. Poslije toga neki je učinio to ne mogu kazati koji je, je li to bio ženski ili muški, uglavnom neko je rekao: Nemojte ljudi šta mislite od civilnog tog našeg naroda ovdje i on je pušku spustio nizase. Taj **UZEIR HAKANOVIĆ** sin **EDIN**, bivši penzioner Visokog, on je doveo zelenu legiju, poslije toga povelilo nas je opet tamo prema selu, ovi kaže kućete ih tamo vratite ih nazad. I oni su se vratili nazad svi ovi civili. Ja sam došao i **Blaško Bošnjak**, mene su smjestili u *Potoku* u kola od toga **EDINA**, bivšeg tog komandira njihove Zelene legije.

To je on doveo specijalce iz *Visokog*, ja sam smješten tu u kola, poslije toga ovima što su bili u *Potoku* civilima rekli su da ih vode tamo da prave živi štit. Ja sam tu došao, došla je medicinska sestra, tu su imali pokretnu kuhinju za koju nikad nije niko ni znao o čemu se to radi, oni su to smišljeno radili i ova medicinska sestra iz sela je došla i donijela mi čaj i jednu tabletu protiv bolova to znači kafetin, ja sam uzeo tu tabletu da vidim šta je može biti otrov, kad sam vidio da je to tableta kafetin ja sam tu tabletu popio i ja sam pitao: Šta ste to uradili? Kaže ona meni: Nisam ti ja kriva, nisam ja vama kriva ništa, ja sam došla da vas previje. Ona to meni i učinila.

Poslije toga ja sam zapomagao, sin mi odveden, ne znam ni šta je s komšijama, nismo ništa znali, dolje nas je napalo da nismo ništa znali. Ja sam zapomagao u kolima i taj **Blaško Bošnjak** što je bio sa mnom, odozdo su neki dolazili i vikali: Treba to pobiti! I nas je pokupilo, koliko sam zapomagao dolje kod **EDEMA HEVDE** kući i kad su tu je bio **HEVIDA EDME**, **HEVIDA SUAD**, **ČAGO MUSTO**, **HEVIDA ZUDIJA**, **HEVIDA SAMIT** i došao je neki **HARO ERKANOVIĆ** on je došao a došao je isto **Frane** batinčkina sin sa oružjem, neki njihov komandir odozdo sa ušća, on je rekao: Šta radite to? Onda su ga razoružali fino i uveli u podrum dolje, on je rekao: Neću u podrum ubijte me ovdje! **SUDIJA HELVIDA** je ispucao metak. Poslije toga došao je **FARO JAKANOVIĆ** i rekao to je naš čovjek pustite tog čovjeka, predajte mu oružje. A **EDIN HAKANOVIĆ** koji je doveo Zelenu legiju, rekao je i ovome isto to znači ovom **Marinku** da mu dadne oružje, **Marinko** nije, nisu mu dali svi oružje pa je tražio nešto ne znam šta je tražio.

Ovaj **ELVIDA ŠEVKO** on je rekao da treba to sve pobiti. Jer išli su na to da mi nismo znali ništa prvo komšije da nas svi pobiju, ali što se tiče glavni ubistvo je **BARUČIJA NEZIM** komandant 3. korpusa, **EKREM BARUČIJA** i **KARIĆ BAKIR** i **NEZIR BRKIĆ**.

šifra iskaza: ze114

anoniman

I S K A Z

Napali su nas naše komšije Muslimani negdje oko 5 sati ujutro. Bio sam zbunjen i počeo sam bježati, ali pošto nismo mogli bili smo u okruženju, sakrili smo se u kuću **Nike Kegelja**, civili, a vojnici su bili razbacani. Borbe su trajale negdje oko sat vremena jer se mi nismo imali s čim suprotstaviti pošto je njih bilo masa. Negdje oko 7 sati ujutro su napali kuću **Nike Kegelja** ušli su u kuću pošto su vidili mene među tim ženama odmah su rekli: Odavde se pucalo snajperom, šta ćeš ti tu s njima? I naređeno je bilo da izidemo, mi smo izišli i ja pošto sam invalid uzeo sam

štaku, tada me jedan vojnik udario u štaku ja sam pao, ponovo sam uzeo štaku i ustao i nastavio dalje.

Njihov zapovjednik **NEDIN NAKANović** i naredio nam je da idemo u muslimansko selo. Ja nisam mogao da idem tu su nas razdvojili od vojske, od muškaraca, bilo je tu i vojno sposobnih i starijih, tu su nas razdvojili. Civili su otišli u kuću **Stipe Kegelja**, a vojnici u muslimansko selo. po iskazima kad su se vratili bilo je psovki, pljuvanja, maltretiranja koje su komšije naše Muslimani vršili nad zarobljenicima, koje su naše zarobili. Onda su se vratili oko 9 sati , naređeno je bilo da idu na živi zid na selo **Brdo**, gdje se nalazila naša nekolicina vojnika, oko 10, da bi se i oni predali, tu su muškarci i nekoliko djevojaka bili tamo kao živi zid da bi se i oni predali.

Mi smo ostali u kući tu civili, ja jedini muškarac sa ženama i djecom. Izvodili su pojedinačno, maltretirali, psovali. Po njihovom povratku sa **Brda** svi smo bili smješteni u kući **Stipe Kegelja**, no nakon 15 minuta je ušao njihov neki vojnik, naredio da idu stoku da nahrane, oni su izišli. Nakon pola sata se svi modri, mi smo ih pitali šta se dešava neke od njih ali nitko nije smio vjerovatno da kaže, a po njihovom izgledu vidili se da su ih tukli. Tako je bilo izvođenje po dva ili tri puta da nahrane stoku, svaki put kad su se vraćali, vraćali su se modri. To je trajalo negdje do 12 sati, oko 12 sati je odveden **Mladen Kegelj** izveden je i zavezane su mu ruke žicom i odveden je, on se nije vratio. Mi smo pitali: Gdje je, šta je? - Odveden je na ispitivanje u komandu u **Lašvu**. Mi smo vjerovali jer nismo mogli vjerovati da se to desilo, jer nije bio kriv, to što se desilo. Onda su izvodili pojedinačno muškarce na ispitivanje da daju neke izjave, kad su se vraćali, navodno sa danih izjava, ponovo su bili pretučeni, tako je bilo sve do 15 sati.

U 15 sati je **HALID ELVIDA** došao i počeo da čita slijedećim redom: **Vinko Kegelj, Niko Kegelj, Stipo Kegelj, Pero Ljubičić, Augustin Radoš, Ivica Kegelj, Frano Krišto i Vojislav Staničić** da iziđu. Oni su izišli i odvedeni su, mi smo pitali: Gdje, gdje su odvedeni? Po njihovim izjavama: U komandu odvedeni na ispitivanje. Mi smo vjerovali jer smo znali da nema razloga da se desi to što se desilo. Kasnije, po izlasku, sam saznao da su oni odvedeni pred kuću **Jure Kegelja** i tu su streljani.

Međutim da se vratim na događaj gore. poslije njihovoga odvođenja ponovo su dolazili i maltretirali nas i negdje oko 6 sati su naredili da moramo da izidemo iz tog sela to je ratno područje, vode se borbe. Mi smo pokušali svi da izidemo, prvo ja nisam mogao ići jer je bila zima, noć, snijeg, led, a trebao sam pješaćiti negdje oko tri kilometra, ja sam odlučio da ostanem. Kad su oni vidjeli da ne mogu ići ostao sam sa majkom, sa sestrom i sa dvije, tri starice. Sutradan su ponovo dolazili ja sa pitao: Gdje su ostali, gdje su odvedeni muškarci? Po njihovim izjavama, navodno u KP Dom na ispitivanje, bit će pušteni uskoro, ja sam vjerovao. Međutim, kako je to trajalo sve pet dana to njihovo dolaženje, psovke: Šta ste nam uradili? Kao da smo mi njih napali, a ne oni nas. Ja sam odlučio da više ne mogu tu, nema više ostanka tu za Hrvate i peti dan sam odlučio da idem za **Zenicu**, tamo imam tetku, rekao sam mami da idemo i krenuli smo.

Došli smo u **Lašvu** i krenuli za **Zenicu** i dalje mi nije poznato šta se dešavalo. Još da nadopunim ovu izjavu da kažem imena aktera koji su naredili i izvršili ubistva, a to su po mojim saznanjima: naredio ubistva **VAHID SUBOTIĆ**, izvršio ubistvo **Marijana Kegelja SULEJMAN BARUČIJA** zvan **PULJO**, izvršio ubistvo moga oca **MIRNEZ KARAMUJA**, maloprije kao što sam napomenuo sva ubistva je naredio **VAHID SUBOTIĆ**.

šifra iskaza: ze137

Svjedok: I.F., muškarac, 48 godina

I S K A Z

Rođen sam u selu **Donja Višnjica**, bio sam očevidac nekih stvari, ujedno bio sam zapovjednik, dozapovjednik **Zvonke Raić** zapovjednik Samostalnog izviđačkog voda.

Bio sam očevidac nekih stvari, bio sam u borbi, radi se o pogibiji Hrvata **Dusine** i **Višnjice**. Znam da mi je V.R. prenio ubistvo **Zvonke** i da je ga ubio **PATKOVIĆ**, on je bio zamjenik **ČANGIĆA** zapovjednika Sedme muslimanske brigade.

Poslije te borbe na **Brdu**, zaseok **Brdo**, kad je nastupilo primirje zarobili su nas na mučki način, tu su nas maltretirali.

Poslije maltretiranja negdje oko 11 sati u noći otjerali su nas u KP Dom Zenica, sjeli smo na autobus **Lašve** u **Zenicu**. Usput su nas maltretirali, govorili: Šta će te vi gnjide jedne, ima vas 17% proptjerat ćemo vas do **Posušja**! I još koje kakve stvari.

Kad smo došli u KP Dom Zenica tu smo bili 14 dana nitko nas tu nije dirao. Glavni krivac za masakr na **Dusini** iz ratnog predsjedništva **Lašve** **PERUĆIJA HAZIM**, sin **MEHMEDA** on je mislim da je on to sve izdao naređenje doveo je brigadu iz **Visokoga** Sedmu muslimansku, tu radničku brigadu, željezarsku, uglavnom bilo ih je jedan na prema dvadeset protiv nas.

Znam zasigurno da je **Zvonku Rajića** ubio **PATKOVIĆ**, neznam mu ime, ali znam da je bio zamjenik brigade, tj. **ČAMĐIĆA**. Mene su zarobili i dveli sa drugim zarobljenicima u školu gdje su nas maltretirali, a iz škole su nas odveli u KPD-m u Zenicu, a uz put su nas tukli sve do **Zenice**.

Glavni krivac za masakr, kriv je **BARUČIJA HAZIM**, sin **MUHAMEDA**. On je naredio ubijanje, odnosno strijeljanje Hrvata.

šifra iskaza: ze138

Svjedok: Ž.C., muškarac, 26 godina

I S K A Z

Ja sam rođen u **Lašvi**, općina **Zenica**.

Bio sam pripadnik HVO-a od samog izbivanja rata. Živio sam u **Lašvi**, gdje sam bio nastanjen, tamo gdje sam doživio sve ove ratne nezgode. 24-og sam bio došao sa terena kući. kad su započeli sukobi između HVO-a i Armije, zatekao sam se kod svoje kuće. Bio sam sa komšijama i išao sam na **Dusinu**, bio sam čitavo vrijeme tamo gdje sam i zarobljen. Prisutan sam bio na **Dusini** dok je narod bio maltretiran, ovi streljani komšije mi, rođaci, gledao sam to svojim očima. Bio sam na **Dusini**, prebacio sam se na **Brdo**, tamo sam isto bio čitavi tok događaja. Gledao sam očima kad je tzv. **GELER** vojnik pripadnik MOS-a i streljao gore na **Dusini**, a također i **ŠEFIK PATKOVIĆ** kad je ubio **Zvonku Raića**, zapovjednika i kad je povezo ovih 7, ja sam se predao. Predali smo oružje i išli na pregovore u školu. Tamo su nas držali od 4,00 do 11,00 naveče, povukli su nas, tu su nas maltretirali i ispitivali. Povukli su na s prema željezničkoj stanici od škole do željezničke stanice bilo je tuče, maltretiranja, dole su bili autobusi. Sve moje komšije, kolege, rođake je uvelo u autobuse, a mene je tu ostavilo.

Tu je došao **ŠEFIK PATKOVIĆ** tu su me tukli MOS-ovci, tada me je **BATAN PAŠALIĆ** zv. **BATAVILO**, pomokrio se po meni, po glavi komšija mi je, bio sam pretučen. Ponovno me MOS oteo, stavili su me u auto, povukli su me ne znam ni ja kuda. **BAKIR ALISPAHIĆ** me oteo dva, tri puta. Bio sam u MOS-u vrlo kratko, malo su me pretukli, prebacili su me u neku kuću. Ponovo me **BAKIR ALISPAHIĆ** oteo i vrati me u *Lašvu* na *Petri dole*, tada su me stavili u autobus. Došao sam u KP Dom, bio sam sav pretučen, slomljen, samo što sam bio živ, srce mi kuca.

Tu sam bio 15 dana, za tih 15 dana **BAKIR ALISPAHIĆ** me vodio u bolnicu, slikao me, pomogao mi je, ne znam zašto, ne znam zbog čega, mogao me ubiti, svi su me u stvari htjeli ubiti, ali on nije dao, on me je sačuvao. Za vrijeme moga boravka u zatvoru davao sam izjave bio sam maltretiran. 15 dana nakon toga sam razmijenjen u *Busovači*. Poslije toga bio sam normalno ponovo u brigadi, poslije moga ozdravljenja. Kada sam se malo priliječio, bio sam čitav rat ponovno u svojoj postrojbi u Internom vodu. Imam još uvijek posljedica polomljen nos, polomljenih 6 rebara, fraktura glave, imao sam unutrašnje krvarenje, mokrim krv, oštećene bubrege, to su mi sada posljedice u toku rata od toga moga zarobljivanja.

TR 011

Svjedok: LJ.V., žensko, 58 god.

I S K A Z

Dana 07. 06. 1993. godine oko 16,00 sati došao je susjed i rekao meni i **Dragi Voliću** da se sklonimo u sklonište **Petrušić Frane**. To nam je rekao na brzinu u prolazu, a razlog nije rekao. **Drago** mi je rekao, da ne može ići u sklonište **Petrušić Frane** jer je bolestan, nego da ćemo se nas dvoje skloniti u podrum kuće, pa kada nam bude hladno, vratit ćemo se u kuhinju.

Sutra dan, 08. 06. 1993. godine, ujutro oko pola četiri sati je zapucalo. **Drago** i ja smo bili u podrumu. Ja sam rekla: Evo **Drago**, zapucalo je, koliko je sati?“

On je rekao: „Pola četiri, sat mi je sporiji 5 minuta“. Pucalo je sa svih strana. Padale su granate i sipalo streljivo. Prozori na kući uz prasak su se polomili. Kroz jedan sat i pol, nisam sigurna, pred vrata su skočila trojica ljudi. Iz podruma smo mi vidjeli noge samo do koljena. Imali su vojnička odijela. Jedan od njih je rekao: „Odvaljivaj, misli on da se ne može do njegove kuće.“ Prvo su odvalili strugicu na dvorištu, potom klizeća vrata na balkonu i vrata od kuhinje kada su ušli u gornji kat kuće. Mi smo prestrašeno šutili. **Drago** sav zelen je rekao: „Šta ćemo sad?“ Ja sam njemu rekla: „**Drago**, što ti god rekneš, ja pristajem!“ On je rekao : „Ajmo se predati“

Drago je prije 10 godina na stolarskoj mašini izgubio 4 prsta. Tri prsta na lijevoj i jedan na desnoj ruci. On je otključao vrata. Ja sam ga uhvatila ispod ruke jer se sav tresao. Tresao se kao prut, kao da je imao visoku temperaturu. Zubi su mu cvokotali jedni od druge. Ja sam mu rekla: „**Drago**, hajdemo u **Franino** sklonište“. On je meni rekao: „Ti idi, ja ću te stići, ti sporiye hodaš. Samo da vidim tko mi je u kući. Zašto mi provaljuju i preturaju kuću. Ja nikada ni sa kim nisam bio u zavadi.“ Naime, kada je počela pucnjava čuli smo muslimanske poklike „Allah uegber“. U početku smo mislili da se to naši šale. Međutim, kasnije sam spoznala da je to bio sukob između Hrvata i Muslimana. Naše selo *Krpeljići* miješanog je nacionalnog sastava. Hrvata ima oko 20 domaćinstava, a Muslimana ima mnogo više, oko 100 domaćinstava. **Drago** ništa nije rekao, samo sam vidjela po njemu da pretpostavlja danas pljačkaju susjedi Muslimani.

Dana 05.06.1993. godine oko 19,00 sati pri kavi susjedi: **Volić Vito i Petrušić Drago**, kasnije je poginuo, rekli su **Dragi Voliću**, da trebaju kopati rov od naše kuće. **Drago** je negodovao, ali je ipak iskopan rov. Rekli su mu: „Muslimanima nije vjerovat, trebamo se pripremiti za obranu“.

„Drago bilo bi dobro da se skloni negdje“. On je rekao: „Ja neću nigdje, ja sam bolestan, a ni sa kim se nisam zamjerio.“

Ja sam ga povlačila da krene sa mnom u **Franjino** sklonište. On je uporno odbijao da krene sa mnom, govoreći: „Idi ti, hoću da vidim tko je!“ Ja sam ipak krenula, a on je ostao u avliji. Došla sam u **Franjino** sklonište uz pucnjavu streljiva i granata sa svih strana. Po putu su praštali meci. Ja sam govorila: „Sveti Anto, pomoz!“ Kada sam došla u sklonište, sačekala sam malo i rekla: „Gdje je **Drago**? Zašto ne dolazi?“ Zamolila sam **Niku Ive Petrušića** da sa mnom krene da vidim što je sa **Dragom**. On je pristao. Kada smo došli do kuće, primijetili smo tijelo kako leži u dvorištu kuće na leđima raširenih ruku.. **Niko** je rekao: „Eno, vidi, zaklali su ga!“ Mi smo došli do njega, oko njega i na njegovoj glavi bilo je krvi. Ja sam pala u neznanje. **Niko** me je podigao. **Niko** je star oko 70 godina. Ja sam došla sebi. Onda me je on odveo u sklonište. Kada smo došli u sklonište, pitali su nas ostali: „Šta se desilo?“ Mi smo im sve rekli. Tada smo mi počeli bježati prema crkvi. I dalje se pucalo! U skloništu su bili sa mnom i susjed **Niko** i njegova supruga **Kata**, stara oko 73 godine, njegov sin **Franjo**, star oko 41 godinu, **Franina** supruga **Anda** stara oko 36 godina, **Petrušić Anda Nikina** sestra, stara 58 godina, **Andina** kćer **Kata**, stara 27 godina, **Kuganović Kata**, stara oko 58 godina, **Kata Volić**, stara oko 58 godina, **Katina** kćer **Branka**, stara oko 24 godine i bolesnik od dijabetesa i drugi. Bilo je i dvoje djece od 10-12 godina.

I dalje se pucalo. Došli smo do jedne štale i tu stali. Mislili smo krenuti prema **Novoj Biloj**. Najedanput ugledali smo vozila UNPROFORA. Dvije djevojke, sestre **Kata i Kike** (nadimak) ne znam im prezime zaustavile su vozila UNPROFORA. Među njima je bio jedan prevodilac iz **Viteza**, muškarac star oko 30 godina. Njih dvije su ispričale šta se sve desilo. Prevodilac je tada otišao i nešto kasnije došao sa predstavnicima UNPROFORA. Rekao nam je da uđemo u crkvu. Svećenika nije bilo. Dvije časne sestre su nam rekly da su negdje otišli i da nisu tu. To je bila crkva **Svetog Frane Asiškog** u **Gučoj Gori**. Mi smo tu bili od 08. 06. 1993. godine od 12 sati do 09. 06. 1993. godine do 17,30 sati. Muslimanska vojska je pucala i po Crkvi, tako da je UNPROFOR morao uzvratiti. Da nije bilo UNPROFOR-a sve bi nas zaklali.

Dana 09. 06. 1993. godine oko 9 sati UNPROFOR je dovukao mrtva tijela: **Volić Drage**, **Petrušić Drage**, star oko 58 godina, **Petrušić Rudo**, star oko 60 godina, **Petrušić Ljubo**, star oko 61 godinu, **Niko**, ne znam mu prezime bio je jedan u matere, mogao bi biti star oko 35 godina, **Kafadar Stipo**, star oko 42 godine, nije imao jedno oko od djetinjstva i **Volić Vlado**, star oko 34 godine, njega su mučili prije nego su ga ubili.

Kažu da je njih 6 ubila muslimanska vojska pošto su se predali, pa su ih razoružavali. Tada sam vidjela da **Drago** nije zaklan nego pogođen metkom u glavu. Rekli su mi da ga je ubio **GRABUS DŽEMO**, star oko 35 godina i **NAID**, mislim da mu je prezime **GRABUS**, star oko 30 godina, za trećeg ne znam, neki **EMINA** sin, stanuje kod džamije, svi susjedi iz **Krpeljića**. On je bio zidar i dosta je puta sjedio kod nas.

Drago i ostale je pokopao UNPROFOR, zamotane u ćebad u dvorištu crkve. Sutradan smo došli u pratnji UNPROFOR-a do **Nove Bile**, kod naših. Trenutno sam prognanik u **Novom Travniku**.

Ovaj iskaz dajem neopozivo, dragovoljno i sa potpunom istinom.

Nova Bila 13. 10 1993.

TR 048

Svjedok: N.S., muško, 71 god.

I S K A Z

Dana 07.06.1993. godine oko 12.00 sati naišao je kurir **Pašalić Franjo** star oko 65 godina i rekao da se spremimo oko 17.00 sati za povlačenje cjelokupnog pučanstva **Guče Gore**. O pravcu povlačenja nije ništa rekao. Međutim u 17.00 sati naišao je kurir i rekao da ostajemo jer će nam stići pomoć. Mi smo ostali. Ujutro, sutradan 08.06.1993.godine točno u 3.30 sati muslimanska vojska napala je **Guču Goru** iz svih pravaca. Granatirane su kuće i pucalo se po svim stranama. U jednom trenutku došao je naš susjed **Martinović Veska Nikola**, star oko 28 godina; i rekao nam: "Bježite, što čekate, evo ih u selu i kolju ljude". Kasnije sam saznao da su zaklali: **Petrušić Rudolfa** i **Volić Dragu**, stari preko 60 godina. U međusobnim borbama poginulo je oko 9 naših bojovnika, pretežno mladih ljudi. Ja sam uzeo svoju babu (suprugu) ispod ruke i kroz kišu streljiva otišao do škole. Sa nama u grupi su bježale, majke sa djecom, starim od 1 do 10 godina. Tu smo se malo pribrali i sačekali da nam se odredi pravac kretanja. Dat nam je pravac do **Šarića kuće**. Povlačenje je bilo izuzetno teško. Iako su nas muslimanski bojovnici vidjeli oni su tukli: streljivom i granatama ne obazirući se ni na djecu. Njih je bilo u napadu 4 do 5 tisuća, a mi smo organizirali obranu sa 70 bojovnika. Ja sam sa svojom suprugom uspio pobjeći i trenutno smo prognanici u općini Novi Travnik pod kontrolom HVO-a. Isti dan, pošto sam ja izbjegao, UNPROFOR je došao u selo i sve preostalo pučanstvo skupio i odveo u katoličku crkvu. Navodno ih je bilo 180 raznih polji i doba. Tu su i prenoćili. Te noći pučanstvo sabranu u crkvi čuvano je od UNPROFOR-a. Sutradan ih je UNPROFOR odvezao na slobodno područje. Ovako je UNPROFOR postupio zbog mogućeg masakra hrvatskog pučanstva od Muslimanske vojske.

Ovu izjavu dajem neopozivo i dragovoljno sa potpunom istinom.

U Novoj Bili, 13.110.1993.

TR 049

Svjedok: M.P., muško, 28 god.

I S K A Z

Ponedjeljkom 07.06.1993. naišao je **Goran Đepina** kroz **Guču Goru**, rekao je da su civili Hrvati **Jankovića, Ovčareva** i hrvatskih sela iznad **Kalibunara (Travnika)** evakuirani prema **Vlašiću**. Hrvati **Guče Gore** su bili zabrinuti na tu vijest. Taj dan je u **Guču Goru** palo par granata iz pravca **Mehurića** (muslimanskog dijela). Stanje je bilo vrlo napeto, pogotovo što nam se to učinilo odjednom, pošto smo sa Muslimanima relativno mirno živjeli. Ja sam ujutro oko 10 h otišao do komande HVO u **Guči Gori**, da vidim znaju li oni za iseljavanje hrvatskog pučanstva iznad **Travnika**. Komanda, HVO **Guče Gore** o tome nije znalo ništa. U komandi je došlo još par vojnika, da vide što će biti sa nama. Oko 10 h iz **Maljina** je dovučen **Balta Božo** iz "Postinja" ranjen. Od **Bože Đakovića**, vojnika HVO-a sam saznao o vrlo teškom stanju u **Maljinama**. Rekao je da put od **Maljina** do **Guče Gore** je blokiran od strane Muslimana. Ljudi u **Gučoj Gori** nisu znali šta da rade. Bojovnici HVO-a su se rasporedili po liniji. Na liniji u rovu sam bio do 3 h. Zapovjednik me je poslao da se odmorim. U noć bila je tišina,

puškaranja nije bilo. Došao sam kući. U kuću nisam uspio da uđem, počele su granate da padaju po selu iz pravca **Mehurića**. Ponovno sam pošao na liniju. Nisam uspio da stignem do svoga rova, počele su pješadijske borbe. Ušao sam u rov sa ocem. Moj otac nije bio vojno sposoban. S njim sam bio u rovu. Pucalo se do 6.30 sati. Meni sa strane je dolazio čovjek srednje visine; više civilna uniforma, tamnopot, sa crnom bradom, naoružan puškom, oznaku nisam vidio, učio nešto, kao da je pjevao na arapskom jeziku. Izašao sam iz rova, bacio bombu na tog čovjeka. Mislio sam da ih ima još, iz pravca odakle je došao ovaj meni nepoznat, rekao sam tati da se izvuče za mnom. Ja sam izašao 30 m od roka. Domaći Muslimani, naše komšije su pozivali na predaju. Ustaše predajte se, nećemo Vam ništa. Uz sve to su prema nama pucali. Ja mogu 100% da tvrdim, da su

1. **Vlado Volić**, 34 g. star
2. **Stipan Kafadar**, oko 45 g. star
3. **Rudo Petrušić**, 58 g. star
4. **Drago Petrušić** 58 g. star.

se predali, pošto su bili na 3 m od mene. Došao je jedan od Mudžahedina, uz povik TEGBIR pucao po njima. Ja sam otišao do skloništa, gdje mi je bila mama sa još 50 mještana, da kažem da je linija na tom mjestu pala, te da idu u crkvu. U **Gučoj Gori**, zaseok **Volići** viđeni su **Drago Volić**, na vratima svoje kuće. **Drago** je 60-ak godina star, nije bio ni u kakvoj vojnoj komisiji (psihijatrijski je bio slučaj). Ubijen je, **Petrušić Ljubo**, 60-ak godina star.

Niko Sluganović, 40-ak godina star.

08.06.'93. sam prešao u Novu Bilu.

Poginuli i ubijeni bojovnici i civili su sahranjeni, 09.06.'93. sahranjeni su ispred crkve. Sahrani su ih civili mještani koji nisu uspjeli da se izvuku iz Guče Gore, a bili su zatvoreni u crkvi Guče Gore.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 17.10.'93.

Šifra iskaza: and64

Svjedok: E.B., žensko, 46 god.

I S K A Z

U subotu, 12.06.1993., počeli su sukobi. Rođena sam u **Kovačima**, a živila u **Bradarićima**. Jedno selo od drugog je udaljeno oko 10 minuta hoda. Ljudi i žene iz **Kovača** došli su kod mene kao u sklonište. Kod mene je velika kuća, trokatnica. Došli su u moju kuću zbog granata koje su stalno odnekud padale. Kad su došli rekli su da im je tu najsigurnije sklonište. Tu je bilo 13 mojih susjeda **Kovačana**. Te večeri žene su bile u podrumu, a muškarci na katu.

U nedjelju, 13.06.1993. već su se neki počeli grupirati u neke male grupe. Imali su svezane neke trake kao neki mudžahedini. Vidjeli smo ih na oko 100 metara.

Vidjeli smo da se moramo povlačiti. Tada smo se počeli dogovarati kako i na koju stranu. Pošto je njih bilo prema **Kraljevoj Sutjesci**, morali smo ići prema **Varešu**.

Sve okolo su bili ti Muslimani s kojima smo dijelili dobro i zlo. Nikad nije prošao Bajram da mi nismo išli kod njih, niti Božić da oni nisu došli kod nas.

Dogovor između nas je bio da idemo prema *Kraljevoj Sutjesci*, prema *Grmačama*. Kasnije su ljudi još malo čekali i gledali da li se tuda može proći. Pošto smo bili u okruženju nije nam bilo drugog izlaza nego da se povučemo. Povukli smo se oko 11:00 iz moje kuće.

Pošto smo imali jednu pećinu u kojoj je bilo kao sklonište. Odmah su počeli pucati sa svih strana. Pošli smo prema toj pećini da se sklonimo. Mislila sam da će prestati.

Prije toga, možda 15 dana, dogovorili su da se neće ubijati između sebe. Između sela smo imali mirovno vijeće. Iz svakog sela je odabran po jedan čovjek koji će predstavljati to mirovno vijeće. Dogovorili su se da neće ni oni nas ubijati, niti mi njih. Zbog toga se nismo nigdje ni micali iz sela. Nismo se povlačili dok nismo morali. Ta mirovna vijeća su govorila da nitko neće biti diran.

U toj pećini smo bili do oko 13:00. Sa mnom su se povukle žene koje su bile u mojoj kući, a bilo ih je oko 14. Tu je bilo i 12 muškaraca koji su se razišli kao u odbranu. Kako oni nisu mogli ništa, vratili su se kod nas. Rekli su nam da se moramo povlačiti u tri grupe. Prva grupa je već otišla, za njom je otišla i druga, a mi iz moje kuće smo bili u trećoj grupi.

Grupa *Bradarića* iz mog sela (gdje sam udana) već je otišla, grupa iz *Kovača* (gdje sam rođena) je takođe otišla.

U trećoj grupi u kojoj su se povlačili svi iz moje kuće, povukli su se prema *Grmačama* (zване *Gobelje*). Kako smo tu došli skrili smo se u jednu šikaru. Vidjeli smo kako neki govore: "Lezite! Ruke u vis!" Tu su tukli. Tu je bila jedna močvara, a nas 14 se skrilo u toj močvari. Nešto kasnije smo provirili i vidjeli smo da je prva i druga grupa cijela pobijena. Mi smo bili u jednoj dolini, a oni su pobijeni na ledini iznad. Pobijeno je oko 17 ljudi. Tada, su još tukli ljude iz druge grupe. Neke su klali, noge su im bile prebijene. Oni su naišli na te kao mudžahedine, a sve to su bili više naši susjedi. Svi oni su bili namazani po licu, neki su imali čarape na licu, neki su imali nešto svezano oko glave. Njih je dočekalo 5 ili 6 tih vojnika.

U prvoj (iz *Bradarića*) grupi su poginuli: **Marko Bradarić** i njegova žena **Janja, Mato Bradarić, Robert Bradarić, Ivica Bradarić, Pepinko Bradarić, Anđa Bradarić**. Od njih **Markovica** (Markova žena) je zaklana, a ostali su ubijeni iz pušaka. **Markovica** je zaklana, a u nju je i pucano. To smo vidili jer smo pored nje naišli.

Ovi iz druge grupe su ubijeni vatrenim oružjem. Vidjeli smo kako su im govorili: "Lezite! Ruke raširite!" U toj drugoj grupi (iz *Kovača*) su pobijeni: **Juro Jurić** i njegova 3 sina, **Marinko Jurić, Ivo Matanović, Blaško Franjić, Jagoda Jurić**. Tu je ranjena: **Tonka Jurić** koja je i sada u bolnici.

To mi nismo smjeli gledati jer smo znali da i nas čeka. Samo smo ponekad provirivali. **Stjepan Jurić** (**Jurin** sin) je skoro do nas dopuzao. Njegove noge su bile odbijene, a tu se okretao oko 2 sata. Od te dvije grupe, tko je bio ranjen, otjerali su ih u nekakav podrum. Čula sam kad su im govorili: "Vi žene, krmače, ulazite u podrum! Ako netko od naših pogine i vas ćemo sve pobiti!" Taj što je govorio, imao je naš domaći naglasak. Jedna grupa od druge je bila udaljena oko 20 do 30 metara. Tako su išle grupe jedna za drugom. Možda bi i do nas došli da oni nisu pobijeni. To je bilo u selu *Gobelje* kod kuće **Joze Ružina i Ive Gobelje**.

Kasnije sam vidjela leševe od četvorice vojnika. Kod ovih ljudi koje su poubijali uzeli su novac i sve što im se svidjelo kod tih ljudi. Kruh su pogazili nogama, hranu su razvukli između sebe.

Cijelim putem je bila pucnjava. Tako smo stalno morali leći na zemlju. Čim bi mi legli pucnjava bi prestajala. Kad bi se ustali, da pređemo od kuće do kuće ili od žbuna do žbuna, pucnjava se nastavljala.

Oko 9:00 smo svi bili u tom selu, tamo preko potoka ima jedna kuća u kojoj je bila jedna polovina, a druga polovina je bila u mojoj kući. Ovi ljudi koje sam vidjela kako su pobijeni, bili su baš u mojoj kući. Svega ih je pobijeno oko 18.

Ivu, Blašku i Ljubomira su dotjerali na isto mjesto gdje su pobijeni i ostali **Kovačani**. Kad su ih doveli rekli su im: "Lezite ustaše! Da vam majku ustašku!" Ivo mu rekao: "Neću!" Ovaj mu kaže: "Klekni ustaša!" Na to mu on kaže: "Znam da ću poginuti, neka ovako poginem." Kako je stajao i stavio ruke u džep, tako su ga i ubili.

Od tih ljudi nitko nije davao otpor, jer su vidjeli da su opkoljeni. Ova grupa koja je bila u mojoj kući ih je molila: "Vidite da se povlačimo, da idemo sa djecom, da ne pucamo, da nemamo oružje. Pustite nas da prođemo, eto vam sve." Međutim oni ih nisu slušali samo su govorili: "Lezite!" Netko je htio leći, a netko nije.

Baš kad su doveli njih trojicu, njima su nekoliko puta govorili: "Lezite ustaše! Majku vam jebem!" -"Nećemo!" -"Lezite ili kleknite!" -"Nećemo!" Njih su samo pokosili.

Ti leševi nisu dugo pokopani. Rođak od mog muža iz **Kraljeve Sutjeske**, došao je u **Vareš** nakon 10 dana. Tražio me tamo i našao. Rekao mi je: "Nažalost, još nisu pokopani."

Ljudi koji su odlazili i dolazili i pričali su da ovi još nisu pokopani. **Franjo Bradarić** je otišao 23.06.1993. navečer, a 24.06.1993. je ubijen. Ljudi su pričali da nije ubijen, nego cijeli isječen. Ubijen je iznad **Kraljeve Sutjeske**. On je otišao sve to pregledao i dao mi izvještaj, nakon toga je ubijen. Drugi dan je otišao i **Pero Bradarić**. **Franjo** je ubijen 24.06.1993. a **Pero** se vratio nazad. **Pero** je pričao da je **Franjo** sve pregledao i pošao nazad. U putu ga je zaustavio neki **PLACO**. Taj **PLACO** je govorio: "**Frano**, kud ćeš, što nam se ne javiš." **Frano** mu je rekao da već s puškama šetaju kroz naše selo. Rekao mu: "Što nam se ne javiš, mislili smo ko zna ko je. Što se odmah nisi javio?"

Kad je bila sahrana nekog **Šansije s Poda**, došao **JE PLACO (ZLATKO)** došao je na tu sahranu i rekao: "Eno gore ne brijegu, čovjek iz **Bradarića** je ubijen. Pored njega su naočale, čini mi se da je **Frano Bradara**. Otiđite pa i njega sahranite." **PLACO (ZLATAN)** je bio Musliman, do zadnjeg dana je bio u HVO-u, a kasnije je prešao njima. **Niko** je bio na toj sahrani i do 12:00 naveče nitko ga nije mogao sahraniti.

Teševljani njih 5 ili 6 (koji su bili s njim) su se vratili. Preko njega su preskakali. Rekli su da je toliko pucalo da su samo preko njega preskočili. Pričali su kakvo je odjelo na njemu bilo. Govorili su da su mu ruke, grudi i sve ostalo isječeno. Sahranjen je iznad **Kraljeve Sutjeske** u nekom groblju na brežuljku.

Gvardijan mi je rekao gdje je on sahranjen. To je na **Grmačama**, u "čošku" je naše groblje. Taj gvardijan se zove **Stjepan**, to bolje zna i fra. **Marijan Petričević**. **Marijan** je išao sa UNPROFOR-om, rekao je da postoji ta grobnica i da je jako velika.

Kad smo se povlačili iz te pećine vidjeli smo da su neke kuće već gorile. Ovamo dalje je gorilo: **Vjeko Bradarića, Veljke Bradarića, Franje Bogelja**. Te grupe su dolazile sa strana, gdje god je bio kakav putić. Pošto je **Mijo Jurić** imao dalekozor, vidio je kako su kauče iznosili iz kuće. To su napravili prije nego su tu kuću zapalili. Kako je gledao sve nam je govorio šta vidi.

Došli smo u **Kraljevu Sutjesku**. Nitko nije znao da ćemo morati bježati, nitko nije ponio nikakve dokumente. Ljudi koji su se povukli u moju kuću, kao u sklonište ponijeli su po neku torbu. Međutim, ljudi su to u putu izgubili. Kako su ih pobili tako su im to uzeli. Neki su imali i stranih novaca. Svi ti ljudi su imali po nešto novaca. Netko je radio privatno, netko u firmi... Uglavnom svi su dobro živili. Malo tko da nije imao dukata, sve to je u putu odnešeno.

Čula sam od ljudi da je **ISO NEIMARLIJA** poručio **Boži Bradariću, Vjeki Bradari, Veljki Bradari i Miji Juriću** iz **Kovača** da se ne smiju nikad vratiti jer će biti ubijeni. Rekao je to i **Paviću Juriću**. Kad je poginuo **ZEMO NEIMARLIJA**, rekli su da će prvih 10 biti ubijeno za tog **ZEMU**. **ISO** je bio u mirovnom vijeću.

Glavni u MOS-u je bio iz sela **Kaparovića OMER SPAIĆ** - hodža. On je došao u svoje selo **Kaparoviće** i osnovao taj MOS. Vjerovatno je prije toga bio u **Sarajevu**. On je prvi osnovao taj MOS, od tada je počelo prepiranje između susjedstva. Taj njegov MOS je najviše ubijao i pravio propagandu. Vezali su trake oko glava i pravili se kao neki mudžahedini, iako smo mi znali te ljude. To su bili sve naši susjedi. Imali su oznake MOS, trake oko glave, bili neobrijani. Kad bi sretali na putu te ljude nismo ih mogli prepoznati.

U Čapljini, 05. svibnja 1994.

Šifra iskaza: and68

Svjedok: J.F., muško, 61 god.

I S K A Z

Dana, 12.06.1993. pošli smo i noćili u selu **Bradarići**. Sutradan 13.06.1993. pošli smo prema **Kraljevoj Sutjesci**. Između **Teševa** i **Kovača** dočekani smo od strane muslimanske vojske. Bili su maskirani. Kad smo bježali, među nama je bilo žena, djece i ostalih.

Izvukao sam ranjene. Ranjena mi je nevjesta i susjeda. Nas 5 je bilo tamo. Kad sam ih izvukao van, oni su nam rekli: "UNPROFOR, Hrvat, Musliman..." To je značilo da se mi predamo. U toj grupi imali smo samo dvije puške. Svoju pušku nisam ni nosio. Od susjeda sin **Stjepan**, rekao je svom ocu: "Tata! Tata! Ovdje je UNPROFOR." Puške su bacili pod jednu kacu. Oni su nam se lažno predstavili kao da su UNPROFOR. Rekli su: "UNPROFOR! UNPROFOR! Hrvati, Muslimani."

Kad su došli do nas bilo ih je 6, a bilo je nas 5 muškaraca. Kako smo bili pored jednog betonskog zida, rekli su nam da tu čučnemo. To je bio nekakav put kojim smo pošli. Tu smo čučnuli. Moj brat i drugi susjed išli su s ostalima. Kako je moj brat nosio karabinu rekli su mu: "Baci to!" Kad je bacio pitali su: "Imaš li još šta?" Rekao je: "Nemam!"

Žene i djeca su jaukale. Tu je bilo ranjenih žena i djece. Bilo je oko 7 ili 8 žena i isto toliko djece.

Netko od naših bacio je bombu. Izgleda da je ta bomba bila školska. Kad su je bacili sve se zadimilo, prebacio sam se u neko trnje.

Kad se dim razišao oni su naše 3 ranjene žene unijeli tamo u jednu kuću. Pošto su njih unijeli počeli su ubijati ostale. Prvo je izišla žena od **Mije Jurića** da uzme neku vrećicu. Kad je izišla rekla je: "Nemojte ih ubijati! Nije to vojska, to su civili." **Stjepan Jurić** je jedno vrijeme bio u vojsci, a kasnije mu je otac rekao da ide raditi u rudnik. Tako da on poslije nije išao u vojsku.

Poslije toga su ih počeli ubijati. Svi oni su ležali potrbuške. Prvo su u njih pucali rafalno, a kasnije pojedinačno.

Kad su ih poubijali, rekao je: "Daj onom što ima prsluk." To je bio susjed **Ivo Markanović**. On je bio ćelav, a moj brat je imao malo bolju kosu. Kasnije su ispalili i osmi metak. Odmah poslije toga su počeli sa svojim: "Alah..."

Nakon toga su pošli prema meni. Na sebi sam imao jednu plavu jaknu. Pitali su: "Gdje je onaj u plavoj jakni? Izlazi, vidimo te!" Mislio sam: Ne možeš me vidjeti. Ako vidiš pucaj, a ja se dići neću. Govorili su jedna drugom: "Pucaj!" Ovaj mu kaže: "Nemam municije!" Na to mu drugi kaže: "Baci bombu!"

Tada sam se preplašio: Ako baci bombu, mogu biti ranjen. Ako me i ubiju, ostali su ubijeni. Međutim, nisu bacili bombu nego su pošli odatle.

Kad su pošli na njih je otvorena vatra, iznad ovih susjeda. Još malo sam ležao u tom trnju. Nešto kasnije su izišle i ove žene. Kad su izišle počele su da govore: "Vidi: **Jure, Stjepana, Marinka, Ive, Bileta, Blaške...**"

Izišao sam iz onog trnja, nisam mogao hodati. Iako su čizme bile na meni, preplašio sam se, pa nisam mogao hodati. Od njih su uzeli dva pištolja i jednu bombu. Pištolje su imali **Mladenko i Ivo**. To su uzeli Muslimani.

Kad sam se ustao žene su počele jadikovati. Odatle su pošle prema **Sutjesci**. Moja žena je bila kod ovih dviju ranjenih na vratima. Međutim, nitko joj vrata nije otvarao.

Odatle sam i ja pošao prema **Kraljevoj Sutjesci** i prema **Poljanima**.

Moja žena je plakala i tražila me jer je čula da sam poginuo. Kad su oni došli do **Poljana**, netko joj je rekao da sam živ.

Ovi koji su poginuli su: **Blaško Franjić, Juro Jurić** i njegova tri sina (**Stjepan, Ljubomir i Dragan**), **Marinko Amezić, Ivo Markanović i Jagoda Jurić (Jure Jurić nevjesta)**.

Prvi koji je išao imao je plavu kacigu. Imao je čisto lice, drugi je bio maskiran, ostale koji su dolazili nisam vidio.

Ta kuća u koju su stavili ranjene je od **Ive Bogoljića**.

Išao sam doktoru u *Vareš*. Gledao sam mrtvih ljudi u rudniku. Tako sam se stalno susretao s krvlju. Krv mi je bila stalno u glavi. Doktor mi je rekao: "To će proći." Rekao sam mu: "Nemoj ti meni..." To sam sanjao noćima i noćima.

To ubijanje je bilo oko 7:15 ujutro

U Počitelju, 04. svibnja 1994.

šifra iskaza: ka010

Svjedok: A.J., žensko, 47 god.

I S K A Z

Nas su napali muslimani 11.06.1993. god. u našem selu *Kovačima* gdje smo živjeli. Kad su nas napali tri dana nismo mogli izići iz kuća. nas je tu bilo dvanaest stanovnika u selu civila i vojnika 6. Naše selo je bilo u okruženju od muslimana susjeda naših, pucali su po nama nismo mogli izaći iz kuća. Napadali su nas svim i svačim, granatama. Tri dana nismo izlazili iz kuće moj muž je govorio da se povlačimo. Nismo imali kuda izići, došao je u subotu naveče jedan čovjek i rekao nam da se moramo izvlačiti.

Krenuli smo, bio je mrak, imali smo malu djecu, moji sinovi pomogli su iznijeti ih gore u selo *Bradariće*, tu smo i prenoćili. Sutradan smo krenuli, 13.06., krenuli smo jedno 100 m a odozgo su susjedi na nas pucali ne možeš proći. Krenuli smo prema *Kraljevoj Sutjesci* i kad smo krenuli zarobila nas je njihova muslimanska vojska. **Jure Jurić** se predao i viče: Ljudi moji mi smo civili, ja mislim djeca se ne ubijaju! Izašao je jedan i samo viče: Da nam majku ustašku!

Puškmitraljez je naslonio na jedan zid. Rekli su nam da moramo svi leći, mi smo svi legli, **Jure** nije legao. Kad sam glavu podigla, kraj **Dragana Jurića** sam ležala, bilo nas je možda 25. Mi smo legli, a **Jure Jurić** nije legao on je stajao i vikao njima: Ljudi moji šta mislite vi, mi smo vaši susjedi da nas vi ubijate djeca su to, mi smo svi civili! Oni su odmah na njega pucali, ja vidim on pade, pucali su iz puškmitraljeza i to naslonili ga na betonski zid. On je ubijen. Podigla sam glavu, kod **Dragana** sam ležala, on meni viče: nemoj plakati! - i pritišće mi ruku. Rekoh: Kako ne bi plakala? Čujem **Stjepana** kako viče svojoj ženi, ova drži curicu od 2,5 godine, na **Stjepana** su pucali i on mrtav, žena mu ranjena noga joj visi, a curica joj u krilu, ja samo čjem gdje **Stjepan** viče: **Tonka! Tonka!** Svoju ženu zove, dva puta sam ga čula gdje je zove. **Jure Jurić**, rođen 1941. godine. Ranjena **Jurić Antonija** je 1969 godište, ostala je živa a bila je ranjena bila je u bolnici **Stjepana** koji je 1968. godište, on je ležao i oni su u njega s leđa pucali i to sve iz puškmitraljeza, jedan je pucao a drugi su stajali, gledali i psovali nam ustašku majku. Ja sam podigla glavu i vidim vode **Ljubomira**, tu su **Ljubomira** doveli, on je stajao i jednog **Ivu i Blašku**, trojicu ih. Onaj **Ljubomir** stao kraj svog tate na njega su počeli pucati i on pade po svom tati. Ja samo vidim, a ovaj što je kod mene ležao **Dragan** njega nisu odmah ubili. **Jagoda** diže glavu i viče: nemojte nam boni muškarce ubijati! Kćerka joj kraj nje ležala i oni je samo u srce pogodiše, ona se zvala **Jagoda Jurić** bila je 1952 godište.

Kćerka joj kraj nje ležala i ona je pala njoj u krilo, ova **Mirjana**, ustade i viče: Ljudi što radite? Ubijte i mene! Oni viču: Da nam majku ustašku, nećemo tebe ubiti! kako je **Mirjana** ustala oni kažu: Ustajte nosite ranjenike! Jedna je bila ranjena i još jedna **Franjić**, mlada isto teže je ranjena, ona je držala malog **Ivu i Alena** za ruku, kako su pucali za njom ranili su je u nogu, pala je i tu je vriska djece. To je sve bilo prema selu *Bradarići*. Oni nam viču: Ustajte nosite ove ranjene! Ovaj **Dragan** viče: Hoću li ja svoju nevjestu prenijeti? Oni njemu viču: nećeš ti ustašo, žene će prenijeti! Onda su nas u jednu kuću utjerali, čujem puška puče, mi smo izišli na vrata, oni nas psuju: U kuću! Mi smo u kući tu ležali, djece stoji dreka, viču, čovjek ne zna ni šta

bi. Oni pobiše :**Dragana, Marinka, Ivu. Dragan** je rođen 1973.god. **Marjanović Ivo** on je 52 godište, sve ih je poubijala ista osoba iz tog mitraljeza, a drugih je bilo jedno 6, bili su u uniformama zelenim trenirkama, maskiranih lica, to je vojska muslimanska MOS.

Tu je od poznatih bio jedan **IRFAN. Jagoda**, ona je kasnije rekla: Bolan **IRFANE** što od **Jure** poubija sinove? Sa njima si u školu išao! On je rekao: Da **Blaško** nije bacio bombu ni njih ne bi poubijali, mi bi njih vratili tamo nazad u **Kovače**. Ovaj **Blaško** što je došao, oni su došli **Ivo i Blaško**, oni su njih dotjerali, ovaj **Blaško** je bacio bombu ali bomba nije eksplodirala. **IRFAN** je iz **Makedonije**, porijeklom **Šiptar**, stanovao u **Žvaljama**, sa mojom djecom je išao u školu, godište je mog sina jer sa njim je išao u školu pa po tome znam da je on bio.

U to vrijeme nitko nije bio uniformiran, svi su bili civili samo je **Marinko** imao na sebi prsluk i čizme vojne, oni mu viču da mu majku ustašku što će to na tebi. Ja sam digla glavu i vidim imao je vojni kaiš još iz vojske donio ga, oni njega udaraju po leđima i viču: Šta će ti ovo ustaša? Ja sam digla glavu i htjela reći: Što ste vi služili? Kome ste vi služili? Titin kaiš još iz vojske donio ga, oni njega udaraju po leđima ? Oni njega udaraju i viču: Šta će ti ovo ustaša?

Nakon toga oni su nas utjerali u kuću, a oni su tu ostali, onda su se borbe vodile okolo kuće. **Mirjana** je previjala, ja sam isto ranjena bila od gelera i **Delfa Jurić** njen sin **Marinko** je poginuo, ona je isto ranjena u nogu, ja nisam nikad gelere ni izvadila iz noge.

Nas je smrtno stradalo tom prilikom, stradalo osmoro tu na tom mjestu na moje oči, sve sam vidjela, a ranjeno nas je bilo ja, **Delfa, Mirjana Franjić** i troje djece, **Željka Jurić** u prsa i nogu, **Sladana i Branko Franjić**, brat i sestra, **Branko** je ranjen u ruku.

U toj kući smo mi bili jedan sat vremena, kasnije smo izišli naš je narod naišao tuda. Mi kad smo izišli svinje hodaju kod ovih naših što su poginuli. **Mirjana** pita onog jednog muslimanskog vojnika: Daj molim te da uzmem prvu pomoć gore mi je u torbi? Ma kakvi, da nam majku ustašku, ulazi u kuću, najmanje dijete ćemo vam ubiti. Tako smo u kući sjedili oni su otišli gore se boriti. Mi smo krenuli prema **Kraljevoj Sutjesci**. Ove što su ranjene one su ostale u toj kući i kasnije ih je naša vojska izvukla.

Ovi mrtvi su ostali ne znam ni gdje su pokopani, Poslije kad sam išla u **Kakanj** čula sam da u groblju našem pokopani, ali je opet nisam sigurna, ima grobnica ali ne znam je su li tu pokopani. jedan vojnik mi rekao kad sam išla do kuće na dan Svih svetih, **MEHO**, on je sa mojom djecom bio skupa išao u školu, kaže da je bio gore kad su ih kopali .Ja sam rekla: **MEHO** ja znam gdje je tko ostao **MEHO** nije više ni riječi progovorio, on je iz **Žavalja**, susjed naš. Ja to ne mogu vjerovati niti im vjerujem da bilo šta pričaju ne mogu im više vjerovati.

Tako poslije kad smo krenuli za **Sutjesku** uz put smo viđali naše poginule. Vidjela sam dvije žene i njih su ubili oni isti što su i moje ubili i njih su ubili isto u selu **Bradarići**, a to su **Bradarić Anđa i Bradarić Janja**, isto taj dan joj je i muž poginuo, nisam vidjela muža gdje je poginuo samo sam vidjela njih dvije, a to je ista vojska pobila.

Došli smo u **Vareš** poslije ja ne znam ni gdje su ukopani.

Mi smo bili u **Varešu** ja nigdje nisam mogla. Poslije je UNPROFOR htio da ide da vidi te naše selo i da ih pokopaju. Ja bih otišla ali nisam mogla. Tako da ja ne znam gdje su pokopani, po nekoj informaciji da su u groblju, ja dođem to je zemlja nema nikakvih oznaka, ništa. Neka žena mi je rekla da gdje su poginuli da su tu ukopani. Išla sam i na to mjesto nema nikakvih oznaka.

šifra iskaza: ka011

Svjedoci: P.J. muško, 41 god; K.J. muško, 27 god.; V.B., muško, 34 god.

BILJEŠKA O ISKAZU

Tokom razgovora pomenuta trojica upoznali su nas o zločinima MOS-a koje su počinili u 06. i 07. mjesecu 1993. god. na području općine **Kakanj** a naročito sela **Kovači, Bradarići, Grmače**,

Juke, Vidići i dr. Po navodima P. J. sve zločine na području općine **Kakanj** počinili su pripadnici VII muslimanske brigade nakon što su 13.06.1993. godine probili crte obrane HVO **Kaknja**, opkolili civilno pučanstvo u manjim grupama, a zatim vršili likvidaciju istog i masakriranje. Pored pripadnika VII muslimanske brigade tom prilikom zločine su počinili i pojedini pripadnici MOS-a redom sa područja **Kaknja**. Prilikom počinjenih zločina VII muslimansku brigadu kao izviđači vodili su **NEIMARLIJA ISO, NEIMARLIJA FARUK i (ADEMI FAHRIJA** po nacionalnosti **Šiptar**) koji dobro poznaju hrvatska sela i pučanstvo na području općine **Kakanj**.

Po kazivanju pomenuta tri izvora zapovjednik MOS-ovaca u **Kaknju** je završio teološke škole u **Jordanu**.) Isti je u **Kaparoviće** doveo više mudžahedina pri tome angažirajući više mladića muslimanske nacionalnosti iz **Kaknja** u MOS kojima je bio idejni vođa i zapovjednik kao i mudžahedinima koji su se nalazili u njegovoj jedinici. Svi pripadnici MOS-a kojima je komandovao **OMERSPAHIĆ** oblačili su garderobu kao i mudžahedini. Pomenuta jedinica često je odlazila na bojišta **Busovače, Viteza i Žepča**. Najozloglašeniji pripadnik **OMERSPAHIĆEVE** jedinice kako pomenuta tri izvora navode je **KRZIĆ SEJO** rođen 1959. godine sin **ASIMA** rođen u mjestu **Kaparovići, Kakanj**. Isti je između ostalog u IV mjesecu 1993. godine u **Zgošći** općina **Kakanj** ubio stariju ženu nožem. kada ide na bojište isti nosi PM M-53, turbane oko glave i ostalu dekoraciju tako da izgleda kao mudžahedin. Isti je poznat i po nadimku **Karajica**. Tijekom 1993. godine često izjavljivao kada je išao na ratišta u **Vitez, Busovaču i Žepče**: (da mu je najveće zadovoljstvo kada kolje hrvatsku djecu).

Po navodima svjedoka dana 13.06.1993. godine oko 10 sati u mjestu **Drenovniku** općina **Kakanj** pored kuće **Joze Andrića** pripadnici VII. muslimanske brigade i pripadnici MOS-a rodnom sa područja **Kaknja** ubili su:

1. **Jurić Juru** sin **Stjepana** rođen 1941. god. u mjestu **Kovači** općina **Kakanj** gdje je i stalno bio nastanjen, iz vatrenog oružja,
2. **Jurić Stjepana** sin **Jure** rođen 1972. god. u mjestu **Kovači** općina **Kakanj** gdje je i stalno bio nastanjen iz vatrenog oružja,
3. **Jurić Ljubomir** sin **Jure** rođen 1972. god. u mjestu **Kovači** općina **Kakanj** gdje je i stalno bio nastanjen, iz vatrenog oružja,
4. **Jurić Dragana** sin **Jure** rođen 1963. god. u mjestu **Kovači** općina **Kakanj** (**Stjepan, Ljubomir i Dragan** su rođena braća i ubijeni su zajedno sa ocem **Jurom**),
5. **Marinko Jurić** rođen 1974. god. sin **Pave** u mjestu **Kovači** gdje je i stalno bio nastanjen,
6. **Jagoda Jurić** kći **Joze** rođena 1952. god. u mjestu **Kovači** gdje je bila stalno nastanjena,
7. **Ivo Markanović** sin **Franje** rođen 1952. god. u mjestu **Kovači** gdje je i stalno bio nastanjen ubijen vatrenim oružjem,
8. **Blaško Franjić** sin **Ive** rođen 1953. god. u mjestu **Kovači** općina **Kakanj** gdje je bio stalno nastanjen.

Za vrijeme navedenog masakra kome je prisustvovala **J. M.** prepoznala je i jednog od ubojica ali zna samo da se preziva **TRAKO** i da je rodnom sa područja **Kaknja**. Kako izvori navode ista je molila pomenutog **TRAKU** da ih ne ubijaju govoreći mu da ih spasi jer **TRAKO** sa njenim bratom išao u školu misleći da bi ih on mogao zaštititi. Pored **J.M.** masakru je prisustvovala **J. A.** tom prilikom i sama je bila ranjena u nogu., zatim **D. J.** kojom prilikom je i sama bila ranjena u leđa (16 gelera od rasprskavajućeg metka) i ruku, zatim **J. Ž.** kojom prilikom je i sama ranjena u glavu i obje noge, zatim **A. J.** koja je tom prilikom i sama bila teško ranjena iz vatrenog oružja, prebijena noga (otvoreni lom), zatim **J. Z.**, zatim **F. M.** Za vrijeme masakra teško je ranjena u nogu, zatim **M. R.**, zatim **M.F.** zajedno sa **M.F.** bilo je i njenih troje djece mlađe od 12. godina koji su također vidjeli masakr, zatim **J.F.** koja je i sama bila ranjena i **J. F.** On je jedini punoljetni muškarac koji je preživio navedeni masakr. Sva tri izvora navode da pobijeni nisu bili sahranjeni najmanje 60. dana već da su leševi ležali na mjestu ubojstva prepuštali vremenu i životinjama.

Svjedoci kao i druga rodbina od ubijenih tražili su od UNPROFORA da im omogući sahranu ubijenih, međutim UNPROFOR je to odbio obrazlažući time da im muslimanske vlasti i UNPROFOR ne mogu garantirati sigurnost dodajući da sahranu ne dozvoljavaju muslimanske vlasti.

Po kazivanju svjedoka istog dana tj. 13.06.1993. god. oko 11. sati na putu od **Bradarića** do **Teševa** bliže **Drenoviku** pripadnici VII muslimanske (isti oni koji su izvršili pomenuti masakr u **Drenoviku** nad mještanima **Kovača**) ubili su:

1. **Bradarić Marka** sin **Ante** rođen 1930. god., u mjestu **Bradarići** općina **Kakanj** gdje je bio stalno nastanjen,
2. **Bradarić Janju** kći **Avgustina i Anđe** rođena 1930. god. u mjestu **Bradarići** (supruga od **Bradarić Marka**). Oboje su ubijeni iz vatrenog oružja. **Marko** je ubijen u potiljak, a **Janja** je mrtva masakrirana nožem naročito u predjelu leđa.
3. **Bradarić Stjepan** star oko 1947. god., sin **Bože** iz **Bradarića** gdje je bio stalno nastanjen,
4. **Bradarić Ivo** (brat od **Stjepana**) sin **Bože** rođen oko 1950. god. u mjestu **Bradarići** gdje je stalno bio nastanjen, ubijen iz vatrenog oružja,
5. **Anđa Bradarić** rođena 1947. god. u mjestu **Teševo** bila stalno nastanjena u **Bradarićima** (ista je supruga od **Filipa Bradarića**) u momentu ubojstva u naručju je imala unuče od 3. godine,
6. **Bradarić Robert** sin **Franje** rođen u **Bradarićima** općina **Kakanj** gdje je bio stalno nastanjen, star oko 16. godina ubijen iz vatrenog oružja
7. **Bradarić Mato** sin **Pere** star oko 17. godina rođen u **Bradarićima** gdje je i bio stalno nastanjen (napomena tijelo od **Bradarić Mate** nije nikad pronađeno, a sva tri izvora navode da su muslimanski bojovnici njegovo tijelo odnijeli u selo **Zagrađe, Kakanj** misleći da je musliman i da su ga tu sahranili. Svi ubijeni su bili civili, a ubojstvo su počinili pripadnici VII muslimanske brigade uz pomoć MOS-ovaca koji su rodom sa područja **Kaknja**. Dalje sva tri pomenuta izvora navode da je 23.06.1993. god., ubijen **Franjo Bradarić** sin **Avgustina** rođen 1948. god. a da se priča da je ubojstvo počinio **PLASTO ALIJA** zvani **ALJO** brat od **PLASTO ESADA** iz **Ričice**. Preživjeli svjedoci iz navedena dva masakra navode da su ubojice bile u maskiranim uniformama sa oznakama ljiljana i da im je lice bilo premazano ratnim bojama te da su pomenutu VII muslimansku brigadu kao izviđači na hrvatska sela vodili **ADEMI FAHRIJA, NEIMARLIJA FARUK** i **NEIMARLIJA ISO** sva trojica nastanjeni u **Kaknju**.

Isto tako 13.06.1993. god. za vrijeme sukoba postrojbi Armije BiH i postrojbi HVO-a nestala je **Jagoda Franjičević** iz **Teševa** supruga od **Ive Franjičevića** zvanog **Načelnik** stara oko 60. godina, na lokalitetu zvanom **Živalji**. Osnovano se pretpostavlja da je ista ubijena od strane pripadnika MOS-a.

Pored nevedenog svjedoci su nas upoznali da su 13.06.1993. godine u mjestu **Lijeska** općina **Kakanj** ubijeni: **Filipović Marko** sin **Davorije** rođen 1948. god. i **Jurišić Jelenko** sin **Marijana** rođen 1974. god. Obojica su ubijeni kao civili vatrenim oružjem a prema neprovjerenim podacima saznanjima iste su ubili **KARZIĆ SEJO, MIRSAĐ REFIK** i **NAZIF** svi iz **Kaparovića** općina **Kakanj**.

U pljačkanju hrvatske imovine i paljenju stambenih i gospodarskih objekata istjecali su se: **KARZIĆ ISMET** (između ostalog opljačkao je i zapalio kuću od **Jurić Pave** u mjestu **Kovači Kakanj**), **KARZIĆ SEJO, KARZIĆ ZIHNIJA, KARZIĆ MUHAREM**. Kako izvori tvrde isti su popalili sve hrvatske kuće u mjestu **Kovači** općina **Kakanj**.

Po navodima svjedoka za vrijeme masakra nad civilima sela **Kovači i Bradarići** 13.06.1993. god. u mjestu **Grmače** 200-300 metara od mjesta zločina bili su i pripadnici UNPROFORA sa dva oklopna transportera i vojnicima koji su šetali oko njih. transporteri su bili stacionirani pored katoličkog groblja a više vojnika je bilo izvan transportera te su morali vidjeti pomenute masakre. Vojnici UN-a su bili pripadnici Francuskog bataljuna. Ovo tvrdi svjedok dodajući da sve ovo mogu posvjedočiti preživjeli civili sela **Kovača** i **Bradarići** iz navedena dva masakra.

Pomenuta tri izvora ističu da su u selu **Balići** općina **Kakanj** 13.06.1993.god. ubijena dvojica civila i to: **Miočević Mijo** rođen 1930. god. i **Duvnjak Jelenko** rođ. 1974. god. iz vatrenog oružja, pri tome dodajući da je veliki broj hrvatskih civila izginuo u selu **Slapnica, Kakanj**. Sva tri izvora navode da su doznali da je rimokatoličko groblje u mjestu **Kovači** i **Bradarići** općina **Kakanj** (gdje su sahranjivali Hrvati iz pet sela), skrnavljeno, kapela demolirana, ukrasna ograda odnesena a nadgrobni spomenici porušeni.

Na kraju razgovora svjedoci su nas upoznali da su pripadnici VII mjeslimanske brigade i pripadnici MOS-a sa područja **Kaknja** opljačkali, a zatim potpuno spalili slijedeća hrvatska sela na području općine **Kakanj**: 1. **Vidići**, 2. **Juke**, 3. **Šrijetež**, 4. **Božice**, 5. **Balići**, 6. **Ružići**, 7. **Žite**, 8. **Teševo**, 9. **Kovači**, 10. **Bradarići**, 11. **Grmače**, 12. **Bjelavići**, 13. **Bistrik**, 14. **Haljiniće (dio kraj ceste nije spaljen)** 15. **Klanac**, 16. **ratanj**, 17. **Kopljari**, 18. **Lipnice**, 19. **Slagošćići**, 20. **B. Polje**, 21. **Trnovci**, 22. **Bulčići**, 23. **Bištrani**, 24. **Zajezdu**, 25. **Slatnica**, 26. **Turbiće**, 27. **Goru**, 28. **Poljica**, 29. **Lučići**, 30. **Babići**, 31. **Celinkovinu**, 32. **Šošnje**, 33. **Seoce** i 34. **Ravne**.

šifra iskaza:ka013

Svjedok: Z.J., žensko, 20 god.

I S K A Z

Do lipnja 1993. god. živjela sam u selu **Kovači**, općina **Kakanj**. Rođena sam i živjela u selu **Kreševo**. Udala sam se polovinom 1992.g. u selo **Kovači**, općina **Kakanj**.

Pošto mi muž nije bio nigdje zaposlen živjeli smo u zajedničkom kućanstvu, sa njegovim roditeljima Na kraju 1992.g. dobili smo i sina, a kako moj muž do tada nije služio vojsku nije se uključio ni u vojne formacije koje su tada formirane u **Kaknju**. Ja u početku nisam primjećivala da je bilo nekih nesporazuma između nas i Muslimana, izuzev sam čula kad su bili moji svatovi, prolazili od **Kreševa** do **Kovača** da je neki Musliman htio baciti bombu na nas ali ga je netko spriječio.

Muslimani iz susjednog sela su često dolazili, nikad nisam primjećivala da su se svađali, tako mi se činilo da su u dosta dobri odnosi.

Nisam sigurna da li je to bio utorak ili srijeda početkom lipnja 1993. godine, kada su Muslimani iz sela **Ričica, Kaparovića** počeli pucati po našim kućama, odnosno po svemu što se kretalo, tako da nismo smjeli izlaziti iz kuća. Prvih nekoliko dana uglavnom mi nismo ni izlazili iz kuća mi žene i djeca, dok su muškarci, njih oko 12-13, bili oko sela na straži. Nisu pucali jer je moj svekar govorio da ne treba pucati da će se to sve srediti.

Mislim da je bio petak, odnosno dva, tri dana od početka pucnjave.

U selo **Živalji**, tu su ih zaustavili naši muški tražili da muslimani prekinu vatru, pokazivali su unproforcima svoje još neupotrijebljene puške. Unproforci su otišli prema **Živaljima**, kad su se nakon nekog vremena vratili rekli su nam da nisu stupili u kontakt s Muslimanima jer su i po njima pucali. Nakon toga Muslimani su i dalje pucali po našem selu.

Svi mi, žene i djeca bili smo u podrumu **Mije Jurića**, a inače nas nije bilo puno jer u čitavom selu **Kovači** živjelo je jedno 50-ak stanovnika od toga 12-13 vojno sposobnih, ostali su bili starije žene i djeca. Kad su naši htjeli da uzvrate vatru, jer su Muslimani bez prestanka pucali, svekar nije dao govoreći da će sve to prestati. Mi smo inače bili opkoljeni sa svih strana, izuzev što smo imali jedan uski prolaz prema **Bradarićima** u kojem su isto bili naši.

Tog dana 12.06. došao je jedan čovjek iz **Bradarića** i rekao da se trebamo provući u selo **Bradariće**, jer nam je u **Kovačima** postalo previše opasno. Istu noć između 22,00 sata i 23,00 mi smo krenuli u **Bradariće**. Kad smo stigli u **Bradariće** žene i djeca su se smjestila u kuću, a muškarci su ostali da čuvaju stražu.

U nedjelju ujutro 13.06.1993. godine otpočela je najjača pucnjava, negdje između 09,00 i 10,00 sati. U kući u kojoj smo bili došao je moj svekar rekao nam da se moramo povlačiti prema **Kraljevoj Sutjesci**. Mi koji smo bili u kući, mi smo svi krenuli. Krenuli smo preko predjela zvanog **Grab** i došli do zaseoka **Drenovik**. Tad smo krenuli do sela tu su sa svih strana otvorili na nas vatru, otvorena je pucnjava iz raznog oružja. Nekako smo stigli do **Drenovika** do kuće **Joze Andrića**. Tu je ranjena u nogu **Mirjana Franjić**. Tad smo se mi ostali sklonili u garažu. Tom prilikom lakše je ranjena **Mirina** kći **Slađana**, sin **Branko** i **Juro Jurić** i dijete od **Jelke Jurić, Željka**. Čim smo ušli u garažu trojica naoružanih skinuli su uniformu obukli civilna odjela i bacili oružje u grmlje iza garaže. Jedan je zatim provalio zid od garaže jer su vrata od garaže bila pod stalnom vatrom MOS-ca. Pa kroz taj otvor vidio što je sa **Mirjanom** te je pružio prvu pomoć, previo nogu. Sve to vrijeme MOS-ovci su pucali po garaži. Tada je **Juro Jurić** rekao da ćemo se predati. MOS-ovci su prolazili kraj garaže vičući "ALAH UEGBER" Do ulaznih vrata garaže prišla su 4 MOS-ovca sa puškama u rukama. Svi su bili u maskirnim uniformama mlađi ljudi do 25. godina.

Od njih 4 jedan mi je bio poznat iz viđenja ali ne znam točno odakle. Radi se o momku starom oko 20. godina, plave kose, srednje visine oko 175 cm, srednje uhranjen, isti je nosio naočale za poboljšanje vida, njega sam prije rata često viđala u **Kaknju** ali ne znam odakle je, ostala tri mi se nisu činila poznatim.

Svi su imali oznake MOS-a na uniformama, a jedan je bio nečim crnim namazan po licu.

Kad su nam prišli rekli su da svi iziđu iz garaže, da ranjenu **Mirjanu** iznesemo i da svi u grupi legnemo na zemlju, tada sam vidjela da iz pravca **Kreševa** dolazi još jedan MOS-ovac, a ispred njega išli su: **Ivo Markanović, Blaško Kraljić, i Ljubomir Jurić** te je očigledno bilo da su zarobljeni. Svi su oni bili u civilnim odjelima i nenaoružani. **Blaško** je u ruci nosio lovačku pušku.

Kad su prišli do nas, **Blaško** je rekao da svi legnemo, a zatim je bacio nešto prema MOS-ovcima, mislim da je bila bomba, ali nije eksplodirala. tada su MOS-ovci počeli galamiti i psovati sve živo a zatim su rekli **Blaški i Ljubomiru** da pređu k nama u grupu. Kad su njih trojica prešli k nama u grupu, tada su svih 5 MOS-a počeli pucati po nama iz automatskih pušaka, a mislim da je jedan od njih imao puškomitraljez.

Vidjela sam kako ljudi pogođeni padaju oko mene i jauču, preplašeni vrište. Ja sam u jednom trenutku vidjela na glavi **Jure Jurića** jednu veliku krvavu rupu, vidjela sam da je **Jagoda Jurić** pogođena u prsa. Zatim da je **Stjepan Jurić** sa više metaka pogođen u leđa, odnosno preko čitavih leđa. Vidjela sam malo dalje **Ljubomira Jurića** kako se neprestano trza ali nisam vidjela u šta je ranjen. Više žena i djece su također bili ranjeni. Svi muškarci izuzev **Dragana i Marka Jurića** su bili ranjeni ili ubijeni.

Ranjeni su **Delfa Jurić, Anica Jurić**, a teže je ranjena **Antonija Jurić**. Vidjela sam da **Stjepan Jurić** doziva svoju **Antoniju**, ali to je bilo nerazgovjetno pošto je bio teško ranjen. Tad su MOS-ovci prestali pucati i rekli da žene i djeca uđu u kuću vlasnika **Ive Pogarića**, a da muškarci ostanu vani. Tad još svi nisu bili mrtvi. **Dragan Jurić** je pitao da on unese ranjenu **Antoniju Jurić** u kuću, ali oni nisu dozvolili. Pošto smo mi žene unijeli žene i djecu uđu u kuću vlasnika **Ive Pogarića**, muškarci su ostali vani. Tad još svi nisu bili mrtvi. MOS-ovci su zatvorili vrata tada se izvana ponovno čula jaka rafalna pucnjava, a zatim se čulo hodanje MOS-ovaca oko kuće. Mi smo u kući pružili pomoć ranjenima **Mirjani Franjić i Antoniji Jurić**, bile su teže ranjeni, te i onima koji su bili lakše ranjeni.

Nakon izvjesnog vremena sa jedne strane kuće čuli smo dovikivanje, u međuvremenu su došli pred kuću druga grupa naših koji su bili: **Ruža Markanović** sa djecom, **Iva Bradarić, Mara Jurić, Jagoda Pranjić** i neka djeca. Opet je neko dozivao **Stjepana**, te na naš upit odgovorio da je **Pero Jurić** i koji nam je rekao da bježimo prema **Kraljevoj Sutjesci**. Mi smo rekli da imamo

teže ranjenih, on nam je rekao da mi koji možemo da bježimo, a da će oni i ostali pobrinuti se za ranjene. Kad smo mi izašli iz kuće MOS-ovaca nije bilo oko kuće, a ispred kuće su jednoj grupi ležali su ubijeni, nisu davali nikakve znakove života: **Jurić Juro, Jagoda Jurić, Dragan Jurić, Ljubomir Jurić, Blaško Pranjić, Marinko Jurić, Stjepan Jurić**. Mi smo nastavili bježati prema *Kraljevoj Sutjesci* a u kući smo ostavili ranjene. Bježeći na mjestu *Bičevac* vidjeli smo pored puta mrtve, ubijenu **Janju Bradarić** zatim blizu nje **Anđu Bradarić**, još nekoliko mrtvih kojima ne znam imena, odnosno nisam ih mogla prepoznati.

I tada su MOS-ci po nama pucali, ali više koliko ja znam niko nije bio ranjen. Mi smo stigli do *Kraljeve Sutjeske*, pa smo išli u *Poljane* i dalje do *Vareša*.

Do ranjenih su se probili vojnici HVO-a od kojih ja znam te su ih iznijeli do *Teševa*, zatim do *Poljana* dalje prema *Varešu*. Ja sam u međuvremenu čula priču kako da je neki **IRFAN** iz Živalja pričao kako su u *Kovačima* svi pobijeni, a odakle on to zna meni nije poznato.

Šifra iskaza: milj84

Svjedok: M.J., žensko, 21 god.

I S K A Z

Bilo je to 13.06.1993. kad smo se povalačili iz sela *Bradarića*, gdje smo noć prije došli. Tu smo se povukli jer se u našem selu pucalo.

Pošto je bila velika paljba, morali smo se povlačiti dalje prema *Kraljevoj Sutjesci*. Naredili su nam da idemo dalje. Povukli smo se kroz neko grmlje oko 500 metara, iako je kiša padala. To je bilo u selu *Bradarići*. Tada, nas je išlo oko 20, a bilo je žena i djece. To su bili sve civili. Dvojica vojnika su došla pomoći nositi svoju malu djecu. Bježali smo i došli do kuće **Joze Andrića**. Kad smo došli tu, odjednom su zapucali po nama. Zapucali su sa *Teševa* iz *Cema*. Izašli smo na put i tu je ranjena jedna žena. Ta žena je jedno dijete nosila, a drugo vodila za ruku. Kad su ponovo počeli pucati, ona je legla. Metak se odbijao, geleri su i ostale ranjavali. Tu je bilo dosta ranjenih. Odatle smo utrčali u jednu garažu.

Tada je **Jure Jurić** zavikao ovoj dvojici vojnika, da skinu uniforme i bace oružje. Oni su to učinili. Vidjela sam da jedna žena nije ušla u garažu, nego je ostala kod ove žene što je ranjena. Uzela sam jedan zavoj i otišla za njom. Tu smo previli tu ženu. Ta žena je bila ranjena u nogu. Ta žena je bila iz *Viškoljena*.

Kad je došla vojska **Jure Jurić** je rekao da se predamo. Rekao je: "Mi smo civili, neće nam ništa." Rekli su nam da izađemo na put. Kad smo izašli, **Jure Jurić** je rekao svima da izađu.

Kad smo izašli, bila su samo četvorica njihovih vojnika. Imali su plave oznake na rukavima na kojima je pisalo MOS i nešto arapskim slovima. Svi su bili nečim crnim namazani ili išarani po licu. Na glavi su imali zelene marame. Samo jedan od njih nije bio maskiran. Taj je bio plav i imao je naočale.

Izašli smo i iznijeli ovu ranjenu ženu. Žena je govorila: "Nemojte nas! Mi smo civili." Oni su nam opsovali majku ustašku i rekli da šutimo.

Kad smo izašli rekli su nam da legnemo. Kad smo legli govorili su da se dignemo. Tako je bilo stalno: diži se, ležite... Ako je koji muškarac bio blizu tog vojnika udario bi ga nogom. To je trajalo oko 15 ili 20 minuta. To je trajalo sve dok nisu doveli trojicu naših. Pitali su gdje su vam muškarci.

Oni su kao nas pratili, štitili. Kad su čuli kako žene i djeca plaču, vjerojatno su se i oni izgubili. Nitko od njih nije imao oružje. **Blaško Sadić** je imao lovačku pušku. Kad su ih doveli uzeli su od **Blaška** pušku. On je potrčao prema nama i izvadio bombu. Samo je izvadio osigurač i bacio pred moje noge

Kako je ovaj bacio bombu, netko mi je rekao samo da legnem. To sam i napravila. U tom trenutku, oni su rafalima zapucali po nama. Tada je i bomba eksplodirala. Ležala sam i čekala da me netko pogodi. Osjetila sam kako kamenje pada po meni.

Ustala sam i mislila da nitko nije pogođen jer nisam ni ja. Ustala sam i vidjela da su svi oni pogođeni i mrtvi. **Juri Juriću** je raznijelo pola glave, skupa su tekli krv i mozak ovom jednom po nogama. Pitala sam ga je li ranjen, rekao je da nije.

Drugi vojnik je došao, stavio ovom pušku na glavu. Pošto je našao futrolu od pištolja, odveo ga je u garažu da mu pokaže gdje je sakriven pištolj. To je od **Pavića** sin, **Marinko**. Kasnije ga je vratio i rekao da legne na isto mjesto. Opet su naredili da legnu ovi koji nisu bili ranjeni.

Nisam htjela i govorila sam da me ubiju. Rekla sam im: "Hvala vam. Juče ste sa mnom zajedno išli u školu, a sad mi sve moje poubijašte. Ubijte i mene." Na to su mi oni rekli: "Nećemo tebe." Molila sam ih da i mene ubiju: Što da i ja živim kad su mi svi pobijeni. Na to su mi oni rekli: "Nećemo mi tebe." Rekla sam im: "Molim vas, ubijte me!" Kasnije su mi naredili da ja prenesem ranjene u jednu kuću.

Svi oni su pucali po nama, osim jednog. Taj nije htio nikako pucati po nama. Otišao je i razvalio vrata od kuće. Govorila sam da mi pomognu. Jedan koji nije bio ranjen govorio je: "Mogu li pomoći nevjesti?" Rekli su mu: "Ne može! Ti lezi! Ti si muškarac." Kasnije mi je pomogla jedna ranjena žena. Ovaj što je razvalio vrata mi je rekao: "Evo ti jedan zavoj. Sad ćemo se mi povući, a ti se vrati i uzmi ostale pa ih previj." Rekla sam da zovu hitnu, na to mi je on samo odmahnuo rukom. Stajala sam na vratima. On mi je rekao da zatvorim vrata. Pošto nisam htjela tukao me. Rekao mi je: "Zatvaraj! Brže!"

Čim sam zatvorila vrata začula su se dva rafala. Nakon 5 minuta otvorila sam vrata i vidjela mrtvu dvojicu momaka. To su bila ona dvojica vojnika. Oni su kao počeli bježati i pored jednog grma su ih ubili.

Od **Jure Jurića** sin je bio ranjen, njegova žena je bila ranjena, a malo dijete je ostalo. On je uzeo svoju nogu i povlačio se u grm. Bio je presječen preko leđa, ispod i iznad koljena, raznjelo mu je nos i dio obraza.

Tu sam previjala ove ljude. Nakon sat vremena, otvorila sam vrata i vidjela kako svinja čupa nogu od ubijene žene. Pošla sam da potjeram tu svinju, ali mi nisu dale druge ženske koje su bile tu. Nekako sam se izvukla i otjerala svinje. Otišla sam do **Jurina** sina i vidjela da je mrtav.

Vratila sam se. Pitali su me ima li u ovog ili onog novaca. Kad sam govorila da me ubiju, samo je susjed **Blaško** govorio da šutim. Ležao je potrbuške. Kad sam se kasnije vratila ležao je na leđima i bio cijeli izmasakriran. On je bio ranjen u noge, kad su ovi vidjeli da je živ uživljavali su se na njemu.

Uzela sam malo djeteta od kojeg je mama bila ranjena, a otac mrtav. Odatle smo bježali prema **Teševu**. Naša vojska je vikala: "Bježite!" Govorila sam: "Ako ste naši, neka neko dođe pomoći ranjene nositi." Oni nisu htjeli doći, dok mi nismo došli gore.

Ove dvije što su bile teško ranjene ostale su dolje, a ovi što su bili lakše ranjeni nekako su došli do sela **Teševo**.

Tada su ranjeni: **Mirjana Franjić, Antonija Jurić, Branko Franjić, Slađana Franjić, Anica Jurić, Željka Jurić, Delfa Jurić**. Mrtvi su: **Ljubomir Jurić, Dragan Jurić, Marinko Jurić, Juro Jurić, Jagoda Jurić, Blaško Franjić, Ivo Markanović**. Iznad garaže su bile dvije žene iz **Bradarića**. Njih su ubili prije nego su počeli pucati po nama.

Od vojnika sam prepoznala **NESUDINA IMARLIJA**. On je bio maskiran i imao je zelenu maramu oko glave. Bio je najgori i najviše je pucao. U ovih ostalih vojnika koji su poginuli našli su neke tablete kao drogu i po džepovima dosta zlata. Ubijali bi civile i to im uzimali. Našli su i dokumente, jedan je bio iz **Vareša**, jedan iz **Zenice**, dvojica su bili domaći, a jedan je bio iz arapskih zemalja.

Naša vojska koja se vratila po te dvije ranjene žene uzela je dokumente i predala vareškoj policiji.

U Stocu, 05. svibnja 1994.

šifra iskaza: ko047

Svjedok, M.K. muško, 25 god
I S K A Z

U kritično vrijeme ja sam stanovao u selu **Orlišće** općina **Konjic**. U to vrijeme predsjednik ratnog predsjedništva u Konjicu bio je **SAFET ĆIBO**. Odmah po njegovom dolasku na mjesto predsjednika, on je stvarao zategnute i netrpeljive odnose između Hrvata i muslimana na tom području. Prije nego je izvršen napad na selo **Orlišće** bilo je zaključeno nekakvo primirje između hrvatske i muslimanske strane. Sjećam se točno bilo je to dana 25.03.1993. godine odmah iza 12:00 sati. Otpočeo je silovit napad sa svih strana na selo **Orlišće**, od strane MOS-a.

U prvi mah nitko od nas se nije snašao a i mi smo brzo shvatili da se radi o napadu muslimanske vojske. Bila je gusta magla, pa nas je to spasilo tako da se većina stanovništva spasila bježeći iz sela. Tom prilikom ubijen je **Branko Kostić**, a pored njega ubijen je **Ivan Kostić, Janja Kostić**, i nepokretna starica **Anda Kostić**. Odmah pri ulasku u selo jer je vrlo mali otpor pružen, muslimanska vojska je počela paliti pa su odmah zapaljene dvije kuće i jedna štala. U štali su izgorile i životinje koje su bile zatvorene. Koliko se sjećam u štali su bile krave i konji.

Zapovjednik Brigade "Neretvica" bio je **HASAN HALAKOVIĆ**, odnosno on je bio zapovjednik brigade, a **MIRSAD BARJAKTAREVIĆ** je bio zapovjednik nekog voda, a nekakav zapovjednik bio je i **MUHAREM BULJINA**. Ja ne znam točno kako su se te njihove jedinice zvale ali njih osobno poznajem. Poznato mi je da je u sastavu te brigade "Neretvica" bio i **HAMZA AJANOVIĆ, MUHAREM MRAVOVIĆ I SAMIR BARJAKTAREVIĆ**.

Nije mi poznato kakve su njihove dužnosti bile u toj brigadi. Moram napomenuti da je prilikom muslimanskog napada na naše selo uspjeli se izvući svi Hrvati osim ovih koje sam maloprije poimenično spomenuo, a oni su dakle koji su ostali, svi poubijani. Nakon izvjesnog vremena predstavnici Crvenog križa, su uspjeli ući u selo i izvući leševe **Ande Kostić** i **Ivana Kostić**, koji su pronađeni u njihovim kućama.

Ne bih imao više ništa izjaviti. Slušao sam glasan diktat u zapisnik, pa su moje riječi istinito unesene, pa ga potpisujem vlastoručno.

U Mostaru, 24.02.1995.

šifra iskaza: ko048

Svjedok: A.J., muško, 26 god.

BILJEŠKA O I S K A ZU

Svjedok je potvrdio da je da dan masakra bio kišan dan i gusta magla (po njegovom sjećanju to je bilo 25.03.1993.) U momentu napada on se nalazio na putu prema selu, gdje su mu bili žena i djeca. Zahvaljujući sretnim okolnostima uspio je izvući ženu i djecu ispod kiše metaka kako izjavljuje.

Potvrdio je da su u masakru u selu **Orlište** poginuli:

- **Ivan Kostić**, rođen 1907. godine
- **Branko Kostić**, rođen 1937. godine
- **Janja Kostić**, rođena 1937 godine
- **Anda Kostić**, rođena 1923 godine, zadnjih osam godina nepokretna, ranjena, a potom od zadobivenih rana umrla.

Po iskazu on je sa grupom mladića, nekoliko dana nakon masakra, noću ušao u selo. Bio je visok snijeg, selo je bilo popaljeno. U selu su zatekli **Andu Kostić**, koja je bila teško ranjena kroz usta, metak joj je izišao na lijevu stranu vrata. Tu su joj dali vode, ali joj ništa nisu mogli pomoći jer je osjećala strahovitu bol, pri svakom dodiru je ječala. Zbog opasnosti da ih ne primijete, ali i zbog visokog snijega nisu joj mogli ništa više pomoći.

Naknadno je došla mješovita komisija Međunarodnom crvenim križem, ali je **Anda** u međuvremenu umrla.

Po svjedokovom iskazu od poznatih počinitelja masakra, bili su:

- **SAMIR BARJAKTAREVIĆ**, niži oficir u Armiji BiH, porijeklom iz MZ **Džanići**, općina **Konjic**
- **MUHAREM MARAVOVIĆ** zvani "MRAV" iz **Parsovića**, općina **Konjic**
te vojnici iz obližnjih sela **Buljine**, **Raotića**, **Parsovića**, **Redžića** itd.

šifra iskaza: ko049

Svjedok: M.J., muško, 42 god.

B I L J E Š K A O I S K A Z U

Dana 25.03.1993. godine iz različitih smjerova oko 12:00 sati snage MOS-a su izvršile napad na selo **Orlište** koje se nalazi u podnožju planine **Bitovnja**. Dan je bio maglovit, otpočela je snažna

pucnjaca i većina stanovništva (kojeg su činili civili) uspjela se povući u obližnje hrvatsko selo **Obrenovac**.

Tom prilikom u selu su ubijeni slijedeći civili:

1. **Ivan Kostić**, sin **Tade**, rođen 1907. godine, iz **Orlišta**
2. **Janja Kostić**, rođena 1913 godine, iz **Orlišta**
3. **Branko Kostić**, sin **Tade**, rođen 1937. godine
4. **Anda Kostić**, žena **Ilije**, rođena 1924. godine, prvo ranjena kroz usta, nakon toga šesti dan umrla.

Po svjedokovom iskazu napad su izvršili ekstremni pripadnici MOS-a, pod zapovjedništvom **HASANA HAKALOVIĆ**, među kojima se naročito isticao:

1. **MIRSAD BARJAKTEREVIĆ**, sin **SALKE**, rođen 1969. god., iz sela **Lokve**, općina **Konjic**
2. **MUHAMED BULJINA**, rođen 1960 godine, iz sela **Bukovja**, općina **Konjic**

Prilikom ovog napada hrvatska imovina je opljačkana, a selo u potpunosti spaljeno i uništeno.

šifra iskaza: sil011

Svjedok: I.K., žensko, 47 god

I S K A Z

Branko Kostić je stradao 23.03.1993. godine. Razilazili smo se iz kuće, jer netko je izgonio ajvan a mi gonili ajvan i hodali kada je on bio između kuća. Ovi su došli da se priobuku kad oni idu pored mene odozdo. Nisam gledala u njih. To je bila muslimanska vojska. Zapovjednik je bio **ACO**, kako ga zovu, i to su bili njegovi ljudi. **ACO** se prezivao **ARKALOVIĆ** iz **Gornjeg Višnjevca**. S njima je bio **Mirsad Barjektarović** iz **Lokve**. Ja zaboravim njihova imena. Oni su iz susjednih sela.

Izazivali su dva-tri dana prije i govorili nam ustaše i da nam majku ustašku i da će nas popaliti. Naših vojnika je bilo deset-petnest, a bilo je i nešto oružja u našoj kući. Zato su oni izazivali. Nekad oni otjeraju naše, a naši njihove i kada je bilo neko primirje navukli su svoje iz **Sarajeva, Konjica...**

Iz **Sarajeva** su došli mudžahedini koji su bili plaćeni. Dali su im 25.000 DM da oduzmu tu kotu. Svaodkud je došao napad. Grupe su dolazile svaodkud. Taj **ZUKA** je došao isto. Mi smo se prepali kada smo vidjeli koliko je vojske došlo s autobusima.

Ja kada sam ugledala one i kada su mi rekli - stoj, ne bježi - onda sam se okrenula a inače ne bih ja njih ni vidjela. Pitao me je ima li ovdje vojske. Ja sam šutila. On ode između kuća. **Branko** govori - koji je to način da se selo napada? To je bilo taj dan kada su ušli u selo, deset minuta prije. Kada su ušli nisu nas tjerali. Upali su i gotovo. Izazivali su. Oni metak našima, naši njima. Njihov treći zapovjednik je bio iz **Vukovlja**, tri četiri km iza našeg sela prema **Jaseniku**, prema **Fojnici**.

Mijo hoće da se obuče, a ja mu govorim - **Mijo**, evo ji! On veli - ko? Pa, balije. A **Branko** tamo između kuća, nije bilo dva metra od mene. Ja sam izbjegla. A je imao pušku i metke u džepovima, jer on je bio vojnik u postrojbama HVO. Mi smo našli njegov leš tri metra ispod kuće. Kuću su zapalili i ubili njija. To je bilo poslije sedam dana kada smo došli na mjesto

zločina zajedno s Crvenim križom. One koji su bili u kućama našli su ih. Mi nismo išli nego samo po njizi. **Andu** i **Ivana** su donijeli, a **Janju** i **Branka** nisu našli (oni su bili u snijegu).

Poslije 14 dana, a to je bilo 01. četvrtog kada smo išli prvi put, kada je išla prva komisija našli su **Andu** i **Ivana**. Oni su bili civili. **Anda** je bila 22. godište, a **Ivan** 07. godište. Oni nisu supružnici. **Andin** suprug je bio u snijegu. Mi smo te mrtve opremali za ukop. **Anda** je bila sva ukočena, nisi joj mogao ništa. Sedam dana je bila ranjena dok onako savijena nije izdanula. Bila je ko klupko. Metak je prošao kroz usta pa na desnu stranu, **Ivan** je pogođen u čelo i sve mu je bilo obrezano.

Jesu li ga rezali živa ili kasnije. Nije imao uho, nos, usta, ni grkljan. Oblačila sam ga, pa sam to vidjela. On, Ivan je nađen u njegovoj kući. Našao ga je njegov sin. Našao ga je u sjedećem stavu. **Andu** su pokušali naši vojnici spasiti dok je bila živa. Snijeg je bio tada visok metar i nešto. Nisu je mogli nositi. Dali su joj vode, a voda samo ode. Čim su ju uzeli ona bi se derala. Nisu ju smjeli nositi. Stavili ju u vreću i dali joj vode i hrane i ostavili, nisu joj mogli ništa. Drugi dan iza toga kada je došla komisija našli su ju mrtvu.

Branka smo našli ispod kuće na ulazu u kuću, tri četiri metra dalje. **Andu** smo našli trideset metara dalje od njega. To je bilo u zaseoku **Orlišće**. **Branka** smo našli kod bandere zatrpanog snijegom. Kada je komisija dolazila prvi put nismo mogli doći do njega. Išla je **Vida**, kćer od ove što je bila sedam dana ranjena a šlagirana sedam godina, to jest kćerka od **Ande** i kada se vraćala vidjela je Branka kada je ostao ležeći.

Ona je njima govorila gdje je on ostao. Onda smo mi išli razgrćati snijeg i tražili ga. Od pasa gore je imao rane, na jednoj ruci je imao oko trideset rana. Samo dolje nije imao rana. Glava je sva izvaljena s jedne strane, s desne strane. Pušku su mu odnijeli, a meci jesu bili u džepu. Sat je ostao na ruci, to mu nisu uzeli. **Janja Kostić** je naša komšinica, nije nam ništa u rodu. Ona je trinaesto godište. Rođena je u **Jesovini**.

Ona je isto ubijena od strane muslimanske vojske. Ona je imala veliki ključ na prsima. To je ona nosila, da joj se ne izgubi. Tu su joj bile i moći i 900 DM. Stresli su rafal u nju kako je gore išla. Ključ je bio prebijen. Ja sam ju oblačila. Imala je ranu na sisi, malo na ramenu. Ključ je bio velik, to od onih starih brava. Ukopani su u **Obrenovac**. **Obrenovac** nije bio osvojen od muslimanske vojske, nije bio nikako osvojen dok je bila naša vojska tamo. Naši su sve držali.

Kada smo drugi put išli snimali smo tajno s kamerom. Kuće su sve opljačkane i zapaljane. Zapalili su dvije kuće čim su upali u selo. **Janjina** štala je izgorila, a i krava, tele, konj i ovce u njoj. Sve je izgorilo, sve je živo izgorilo.

Otjerali su nam muslimani naših 57 ovaca. Imali smo osmero goveda: krave, volovi i junad. Imali smo i konja i kokoši. Goveda nisu sve otjerali, nešto su klali, a ovce su sve otjerali. Sve to su uradili muslimani. Komšije su ih doveli, a drugi su potpomagali. To su činili **FEJDO KEZO** i braća mu, pa **FERID, HAMID I MUHAREM ZATEGA**, jedan i drugi. Nisam ih volila i nisam im ni imena pamtila. Bili su svakako obučeni. Nisu svi imali oružje, a svejedno su svi išli.

Kada smo ukopali **Branka** opet sam se vratila dolje, jer gore nije nitko mogao biti. Ja nisam mogla biti više gore. Ja sam došla u **Mostar** u prvom mjesecu. Vojska se povukla u sedmom mjesecu, a ja sam tek onda kada sam našla nekog ko me je preveo preko šume nakon toga kada sam platila. Platila sam 1000 DM. Bilo nas je petnaest. Platili smo 15.000 DM jednome iz **Višnjevca**. On se preziva **Arkalović**. Znala sam mu i ćaću, radio je u fabrici.

Da bi došli na slobodno hrvatsko područje tražili bi i po dva mjeseca tko će nas prevesti. Moraš mu dati 1000 DM za to da ide pred tobom.

Mi smo išli na **Bukovicu**, gore i na **Vrljinu ravan i Bučevicu**, prema **Rami**, prema **Prozoru**. Ja sam bila u **Prozoru** kada su izvršili pokolj u selu **Here, Vrane**. I tako smo došli u **Mostar**.

U Mostaru, 20.10.1995.

šifra iskaza: sil014

Svjedok: F.K.. muško, 43 god.

I S K A Z

Selo **Orlište** se nalazi u predjelu **Klis** u općini **Konjic**. To je u blizini **Butorović Polja** i **Seonice**. To su veća sela, koja su poznatija u našoj blizini. Više sela je bila crta obrane HVO prema muslimanima. Nas je bilo desetak, koji smo držali stražu na smjene. Napali su nas, vjerojatno preko dvjesto njih.

To je bilo sedam dana prije Uskrsa 1993. godine. Mi smo se morali povući. Nismo se mogli braniti. Oni su upali u selo, pobili četvero civila, zapalili dvije kuće i jednu štalu. Pobili to četvero starih ljudi, jedino je jedan bio malo mlađi. I on je imao preko pedeset godina. Ostali su imali preko šezdeset, čak preko sedamdeset-osamdeset godina. Datum ne znam.

To je bilo sedam-osam dana prije Uskrsa 1993. godine. Bio sam u postrojbama HVO-a i morali smo se povući. Ja sam otišao u susjedno selo pošto ja nisam mogao dalje. Vidio sam da mi se pogoršava stanje zbog toga što sam imao operaciju. Nisam mogao dalje ići. Tako sam jedno vrijeme bio u susjednom selu kod tetka. Tu sam prespavao dok smo uspjeli izvući mrtve iz sela.

U selo smo se vratili s Crvenim križem. Tada smo uspjeli izvući dvoje, a dvoje nismo našli. Izvukli smo **Ivana Kostića** i tu ženu koja je bila nepokretna. Tu ženu smo zvali **Budisanka** Njih smo uspjeli izvući, sahranili u našem hrvatskom susjednom selu **Obrnovcu**. Nakon četiri-pet dana opet smo išli ali sada je išao ne Crveni križ nego išao je jedan musliman i jedan naš Hrvat iz HVO.

Bio je dogovor da se ode i zato nisu pucali iznad sela, gdje su imali straže. Tako smo uspjeli naći i to dvoje: **Janju Kostić** i **Branka Kostića**. Našli smo ih u snijegu, jer prvi put ih nismo mogli

naći zato što je bio velik snijeg. Nas je napala većinom muslimanska vojska; kolovođe su bili susjedi, ali glavni su bili mudžahedini s **Igmana**.

Zapovjednik njihove Neretvica brigade je bio **HARKALOVIĆ** iz **Gornjih Višnjevica**. Njegove su postrojbe bile jedan dio, a jedan dio su bili s **Igmana**. Tko je bio zapovjednik tih s **Igmana**, ne znam. Odakle su mudžahedini isto ne znam, valjda iz islamskih zemalja. Imena tih susjeda isto ne znam, jer ja sam davno otišao sa sela u **Sarajevo**.

Oni su bili iz susjednih sela: **Raotići**, **Buljina** ili **Bukovlje**, netko zove **Buljina** a netko **Bukovlje**, bili su iz ta dva sela i iz **Gornjih Višnjevica**, odakle je glavni zapovjednik Neretvica brigade. Ovi s **Igmana** su **ZUKINI**, **ZULFIKARPAŠIĆA**. On se tako preziva. Zovu ga **ZUKA**. Njega osobno znam iz **Sarajeva**.

U momentu kada su ubili civile ja nisam bio tu, jer smo se tada povlačili. Što sam saznao oni su **Ivana Kostića** ubili u kući. On je sjedio na kauču. Oni su upali u kuću. Rekao im je - ja s kauča nigdje neću. Ja sam njima obadvoma govorio da idu iz sela, da ih izvučem. Nisu htjeli. On je govorio i meni - ja s kauča neću. I na kauču su ga ubili i to s metak dva iz udaljenosti najvjerojatnije s težim oružjem jer sam našao metak mitraljeskog oružja od 7,9 mm. Glava mu je bila probijena. Mozak mu izišao.

Svu su kuću išarali, bacali bombe, sve pobacali po kući, pravi rusvaj u kući, tako u svakoj. Nisu pisali u kući dok smo mi bili. Pucali su i bacali bombe po kućama gdje su živili, a ima nekoliko kuća gdje nitko nije živio - tu nisu ulazili. Po tome se zna da su predvodili susjedi, jer što zna mudžahedin gdje je tko živio.

Bio je jedan predvodnik tih napada iz **Bukovlja** sela. Ja mu ne znam ime. Znam da mu se mati zove **MUŠKA**. To sam čuo. Taj je bio u našoj kući i pio kavu s nama u jedanaestom mjesecu 1992. - tada kada sam ja bio kod njih, pa sam ga prepoznao. Ime mu ne znam, jer ja sam davno otišao od kuće. Jedan **Miće** mi je rekao da mu je mater **MUŠKA**. On im zna imena, tamo je išao u školu i bio je tamo stalno.

Janja Kostić je vjerojatno, prema onome kako sam je našao, pošla gasiti štalu i tu su je presjekli s mecima. Znam po tome jer je imala veliki ključ od podrumskih prostorija, veliki klaus ključ. Koliko je ključ debeo, kao prst, bio je sav presječen. Malo se držao ovdje. Kako su je presjekli tako je pala, nisu je dirali.

Znam da ju nisu dirali po tome, jer je imala malu vrećicu s moćima i nešto maraka u njoj. Po tome znam da ju nisu dirali. Bila je zatrpana u snijegu. Prvi put je nismo mogli naći koliko je bila zatrpana. Prvi put smo pokušali ući to je bilo dan dva prije Uskrsa. Tada smo ušli s Crvenim križom.

Kuća je ostala. Nije srušena. Ostala je kada sam ja otišao odozgo. Ja sam pet-šest dana poslije Uskrsa, kada se stišalo, s jednim prijateljem iz **Seonice** prišao s kolima kroz **Ostrožac** i kroz **Jablanicu**. Bilo se stišalo, pa su puštali promet i naši i njihovi, koji su kontrolirali, tako sam uspio izići. Morao sam doći ovdje kod brata. Otišao sam opet u bolnicu. Zato sam morao doći ovdje da bi otišao u **Mostar**. Kuća je ostala gore, a što je kasnije bilo ne znam. Nisam uspio kasnije otići, jednom sam pokušao i nisam mogao.

Ubijene smo pokopali u susjednom selu. Selo se zove **Obrenovac**. Tu su blizu i **Obre**, malo niže.

Nisam oženjen. Ovdje sam u HVO-u evo punih godinu dana. Gore smo imali dvije kuće, dvije štale, sto duluma zemlje. Sve to, koliko sam čuo, koriste zemlju a u kućama nema nikoga. To je visoko, nitko neće gore, jedino sad iz **Srebrenice** da su uselili, to ne znam. Sela oko jezera su naseljena. Naselili su se muslimani iz **Istočne Bosne** i oni koji su protjerani iz **Banja Luke**. Naselili su **Kostajnicu, Butorović Polje, Folanovo Brdo**. To znam sigurno.

U štali su imali konja, kravu, tri-četiri ovce i tele. To je izgorilo skupa sa štalom. Zapalili su sa štalom i stoku. Štala je bila zatvorena. To smo vidjeli kada smo došli tamo, vidjeli smo izgorenu stoku, još je tinjala vatra. Tada su zapalili tri objekta; dvije kuće i štalu. Te kuće od ove dvojice, od ovog **Mije** i od još jednog **Jurčića**, koji su od prvog dana bili u HVO-u, a iz tog su sela **Bukovlja** i vazda su se prepirali s njima. Te kuće su zapalili, a štalu su zapalili misleći da je štala od ovog **Mije**.

Sjetio sam se - onoj nepokretnoj ženi je ime **Anda Kostić**. Sjetim se naknadno, jer živci su otišli poslije onoga skroz. U **Sarajevu** mi je operirana gušterača, jedva sam ostao živ. To je bilo u petom mjesecu, kada sam operiran. Bio sam u bolnici peti i šesti mjesec. Nije bilo lijekova. Već počeo rat. Nisu uradili kako treba. Pojavila se neka guta ovdje, pa sam to morao skinuti u **Mostaru**. Sada, hvala Bogu, dobro.

U Pločama 02.11.1995.

Svjedok: D.K., žensko

I S K A Z

Do 22.12.1993. živjela sam u **Križančevu selu** do 6:30 sati. U 6:00 sati ujutro ustala sam s namjerom da napišem pismo bratu i snahi u **Zagreb**. Muž je ustao ranije da skuha kavu i naloži vatru. Muž nije uspio popiti kavu već je otišao u 6:10, bez puške jer su puške mijenjale smjene u rovovima odnosno na crti razgraničenja. U 6:20 iznjela sam djevojčicu od 7 godina iz sobe u kuhinju ne znajući da ću za pet minuta napustiti kuću jer su već tada padale granate. Otrčala sam do prve susjede. Na njenom dvorištu sam susrela drugu susjedu **Andu** u spavaćici sa kćerkom **Danicom** i dvoje unučadi **Dajanom i Anom**. Rekla mi je da je moj suprug ranjen i da su Muslimani kod njene kuće. Tad sam shvatila da moram bježati jer su od moje kuće bili udaljeni samo 100 metara. Susjeda **Anda** i ja izišle smo među zadnjima. Od kuće smo bili 700-800 metara. Okrenula sam se i vidjela veliki plamen. Gorjela je štala, šupa, garaža od susjede **Ružice Križanac (Ružica)** je stara oko 50 ili 51 godinu). **Ružica** je zaplakala, ne zbog kuće koliko zbog sina koje je poginuo od muslimanske ruke te je i mrtav ostao u tuđim rukama.

Moje djete je otrčalo sa susjedom **Danicom**. Po stizanju u **Vitez** moja curica je otrčala sa mladim ženama. Putem kojim smo bježali naišli smo na ranjenog hrvatskog vojnika, pomogli smo ga prebaciti do **Viteza**, a odatle u bolnicu u **Novu Bilu**. Njegovo je ime **Franjo Šamija**. U **Vitezu** sam saznala da mi je muž teško ranjen. Moj muž je umro u bolnici u **Novoj Biloj**, prije 11:00 sati istog dana.

Četvrti dan, u nedjelju, vratila sam se u **Križančevo Selo** gdje sam po njivama, putevima i ispred kuća vidjela leševe.

U **Vitezu**, snaha od moje susjede nazvala je kući u **Križančevo Selo** i isti momenat je bacila slušalicu iz ruke. Na moj upit što se dogodilo rekla je: "Armija BiH". Biralimo ponovo broj u želji da ja sa njima razgovaram. Kad smo ih dobili pozdravila sam ih sa "Dobar dan!" i

pitala sam s kim razgovaram. Odgovoreno mi je: "Zovem se **TERAHIJA**, iz **Počulice** (selo u neposrednoj blizini sa većinskim muslimanskim življem)." Pitala sam ga zašto pale, ne znajući da su ubili već toliki broj ljudi i žena. Rekla sam im: "Koji vi to suživot hoćete ako palite i ubijate ljude?" Odgovorio mi je: "Zapalio sam onu štalu da se zna da smo tu." Isto tako spomenula sam mu moje susjede Muslimane i rekla sam da mu svi mogu posvjedočiti da smo ih ispratili sa suzama, da su ponijeli što su htjeli i da nikome nije falila dlaka s glave, spomenuvši da su oni zauzvrat Hrvate s *Počulice* ispratili mecima, na što mi je on odgovorio da se sve zna, da mu je ispričala moja susjeda **BIHASA** što potvrđuje da je istina da su oni dobrovoljno iselili odvozeći sve što su željeli. Rekao mi je da se vratimo da nam se ništa ružno neće dogoditi. Pitala sam: "Što poslije, kad se vratimo?" Odgovorio mi je da ćemo samo lijepo biti zatvoreni. Dok sam s njim razgovarala neprestano sam čula drugi glas koji ga je opominjao da je dosta razgovora. Po boji glasa zaključila sam da je mlađi čovjek što sam mu i rekla pitajući ga zašto sve to. On mi je priznao da ima 30-ak godina. Kad nam je uputio poziv da se vratimo rekla sam da ćemo razmisliti ne znajući za dimenziju žrtava koje su ostale u **Križančevu Selu**.

Svakih 10-15 minuta stizale su informacije o poginulim civilima (**Kata, Matilda, Stipo, Franjo**). Svi stariji od 50 godina ubijeni na kućnom pragu. U bježanju je ranjena **Stanislava Maros** zvana **Beba**, a muž joj je poginuo isto tog jutra.

Tog ranog jutra u Križančevu Selu je poginulo više od 30 ljudi i to sve bez puške. Baka **Kata**, star 70-ak godina, pričala mi je jer je sve gledala sa prozora svoje kuće ne znajući što se događa. Zvali su ispred moje kuće: "Što ne pucate?" stoga pretpostavljam da su cijelu akciju predvodili naši susjedi.

Poginule osobe iz Križančeva Sela su:

1. **Dragan Križanac** rođen 1945.
2. **Dragan Križanac** zvani "**Čuran**" star oko 30 godina
3. **Tomo Križanac** star oko 30 godina
4. **Anto Križanac** star oko 52 godine
5. **Joso Križanac** rođen 1938.
6. **Franjo Križanac** imao je više od 60 godina
7. **Ivica Križanac** star oko 30 godina
8. **Ranko Križanac** star oko 30 godina
9. **Slavko Maros** star oko 45 godina
10. **Jerko Miličević** star između 50 i 60 godina
11. **Ivo Šamija** star skoro 60 godina
12. **Marinko Šamija** star između 20 i 30 godina (brat **Blaženov**)
13. **Blažen Šamija** star između 20 i 30 godina (brat **Marinkov**)
14. **Jozo Jakešević** izbjeglica iz **Jajca**
15. **Kata Alilović** (majka **Marinkova**)
16. **Marinko Alilović** (sin **Kate**)
17. **Franjo Alilović**
18. **Jozo Tomić**
19. **Matilda Pranjković**
20. **Josip Pranjković** zvani "**Čop**"
21. **Stipo Livančić**
22. **Milorad Nedić** (srpske nacionalnosti)
23. **Zdravko Kozina**
24. **Jako Maros**

25. **Ivo Knežević** (otac **Nikin**)
26. **Niko Knežević** (sin **Ive**)
27. **Stipo Štrbac**
28. **Snježa Kovačević** (srpske nacionalnosti)
29. **Zoran Čečura** zvan **"Vitko"**
30. **Dragan Rajić**
31. **Goran Livančić** - poginuo od snajpera
32. **Ante Grebenar**
33. **Ivan Grebenar**
34. **Ivica Maros**

To je samo što se to jutro dogodilo u **Križančevu Selu**, a istog momenta desila se muslimanska agresija na **Grobčić** i **Šafradine** gdje su ginuli civili i vojnici, među 71 osobom ukupno poginulih sa Križančevim Selom.

Još trojica izbjeglica, među njima dva brata sa prezimenom **Delije**, a trećem ne znam prezime.

Sredinom siječnja 1994. Međunarodni crveni križ, UNHCR i predstavnici vlasti izvukli su 30 tijela iz masovne grobnice koja se nalazi na lokaciji Crvena zemlja. Identifikacija je izvršena u Vitezu a nemoguće ih je bilo prepoznati po bilo čemu drugom osim garderobe po kojoj su ih roditelji prepoznali.

U Vitezu i okolici ubijali su stoku, krupnu i sitnu, jednom riječju sve što se kretalo. U Križančevu Selu krave zavezane za jaslancima, zapalili su. Dok su one umirući mukale, muslimanski vojnici sa crvenim i zelenim beretkama svirali su harmoniku i plesali.

U Vitezu, 22. veljače 1994.

šifra iskaza: vz013

Svjedok: S.P., žensko, 38 god.

I S K A Z

O pogibelji **Željka (Mirka) Šafradina**, rođ. 04.11.1964. god. dipl. veterinar, od muslimanske vojske, na dana, 22.12. do 29.12.1993. god. u selu **Šafradini**, općina **Vitez**, kako i o ostalim dešavanjima u svezi pogibelji ostalih pripadnika HVO od muslimanske vojske.

Dana, 16.04.1993. god. počeo je sukob između HVO i A BiH na području općine **Vitez**. Moja kuća u kojoj živim sa svojom obitelji nalazi se u neposrednoj blizini "**Mahale**" koja je pod muslimanskom kontrolom. Odatle je A BiH djelovala na Hrvate. Tukli su sve živo što se kretalo i vidjelo. Mi smo se povukli u podrum moje kuće.

Kod nas su došli susjedi, tako da nas je bilo ukupno trinaestero, među kojima i beba od 6 mjeseci. Deset mjeseci smo spavali u podrumu. Jedva smo se pohranjivali jer nam nije stizala pomoć u hrani, te smo trošili naše kućne zalihe. Prvu pomoć u hrani smo dobili u kolovozu mjesecu. Muslimanski vojnici su pucali vatrenim oružjem po mojoj kući. Nekada nismo smjeli proviriti iz kuće, ni na prozor, koliko su bjesnili pucajući.

Zapaljivim mecima uspjeli su zapaliti tavan, te smo ga jedva ugasili. U 12 mjesecu 1993. god. dobila sam obavijest od **Ivice Zdenke**, rođena 1958. god., da se odmah javim kod nje. Tu sam obavijest dobila preko našeg svećenika **Franjaš Drage**. Ona stanuje u središtu **Viteza**. Ja sam osjetila da nešto nije u redu.

Ona je zvala 22.12.1993. god., a ja sam dobila poruku 23.12.1993. god. ujutro, kad sam otišla. Dana, 22.12.1993. god. ujutro sa svoga tavana vidjela sam da gore **Šafradini** u kojem su živjeli **Mara Šafradin** i **Željko Šafradin**. Kada sam došla do **Zdenke**, vidjela sam njeno zgrčeno lice. Bila je u paničnom strahu.

Ona je sa prozora svoga stana vikala: "Ulazi, ulazi!" Ja sam joj rekla: "Čekaj dok stavim auto u garažu!" Ona je strčala niz stepenice i otvorila vrata od auta. Rekla je panično: "Izlazi nema **Želje**!" Tada je rekla: "Trebalo da vidimo što je sa mnom!" Nisam ni pomišljala da je mrtav. Tako sam pomislila jer je veterinar, a ja zdravstveni radnik, koja sam pomagala u Karitasu (apoteka) ne samo Hrvatima nego i ostalima. Ja sam se pribrala i ostavila auto u garažu.

Potom sam ušla u stan. Zdenka mi je rekla da je dobila vijesti da je **Željko** živ, odnosno zarobljen. Prijavila sam njegov nestanak u zapovjedništvu "Viteške" brigade. Srela sam **Gorana Kovača**, star oko 32. god., pripadnik Vojne policije HVO. Pitala sam ga za **Željka** i ostale u **Šafradinima**.

On mi je rekao da od **Željka** susjed leži u ambulanti ranjen, te da bi mi on mogao dati podobnije informacije. Otrčala sam u ambulantu. Našla sam susjeda. On se zove **Šantić Nikica**, nadimak **Pida**. Bilo mu je zamotano koljeno, čini mi se lijevo. Pitala sam ga: "Jesi li vidio moga **Željka**? Je li živ?" On je odgovorio: "U kući u kojoj sam ja bio, svi su ostali živi".

On mi je rekao imena i prezimena, sve su to bili susjedi. To sam javila u "Vitešku" brigadu. Bila je blokada. Pokušala sam putem telefona dobiti prijatelje iz **Zenice**. Tražila sam dr. **CERU IBRAHIMA** spec. kirurg i putem telefonske linije iz **Švicarske** sam ga dobila. On je pretražio čitavu bolnicu u **Crkvicama** i nije našao **Željka**. On je poznao osobno **Željka** i rekao je da će učiniti sve što je u njegovoj moći.

Iz **Švicarske** su moji rođaci izravno zvali dr. **CERU**. Zvali su i muža moje prijateljice u **Zenici** kojemu je ime **VEHBIJA**, prezimena se ne mogu sjetiti, njegova supruga tj. moja prijateljica je Hrvatica. Od njih sam dobila informaciju da je ranjen i da je van životne opasnosti.

Tražila sam **Željka** na sve strane putem UNPROFOR-a i putem pisama prijateljima Muslimanima u Zenici, koje sam slala preko UNPROFOR-a. Nakon 7. ili 10. siječnja nisam dobila nikakve informacije, preko gore navedenih da je živ. Saznala sam iz Švicarske, preko **Bore Šafradina** i **Zore Inhof**, koji su telefonirali u **Zenicu**, da se informacije više ne mogu dobiti ili su me možda htjeli poštediti. Rekli su mi da su oni izgleda sakriveni. Da rade u nekom rudniku Nisu mi rekli od koga su dobili informacije.

Dana, 01.02.1994. god. izvršena je razmjena. Bila sam tu jer sam smatrala da mogu dobiti informacije. Nisam vjerovala da je mrtav. Međutim, šok se desio u meni. Među 30 isporučenih leševa od muslimanske strane nalazio se i **Željko**. Prišla sam lešu. Pogledala sam leš i konstatirala ustrijelnu ranu u lijevom kuku kirurški obrađena i zamotana zelenim zavojem. Koža potpuno očišćena, nema tragova krvi. Iz nosa mu je curila krv. Glava mu je bila sprijeda

spljoštena, a otpozadi smrskana. Hlače svučene skroz. Gaće svučene do koljena. Jakne nema. Skinut mu je sa ruke zlatni prsten. To je uvijek nosio jer mu je bila uspomena.

Imao je srebrni lančić i njega nisu skinuli. Ostali leševi su bili mokri i zemljavi od izrazito žute zemlje. **Željko** leš je bio suh što znači da nije bio zakopan. Leš od **Šafradina Franje Stipo** je bio totalno masakriran. Leš me se strašno dojmio, zaprepaštenjem. Nisam mogla vjerovati što ljudi ljudima mogu uraditi. Oči su mu bile izvađene, glava sva smrskana strahota, kao da je tokmakom (veliki čekić) ili cjepanicom bio udaren.

Leš od **Josipa Šafradina**, rođen oko 1969. god. bio je sav izboden nožem po grudima. Mislim da je bilo deset uboda nožem. Pogledam jedan pa drugi leš i dalje nisam mogla gledati. Spazila sam leš od **Delije Živko**, Hrvat, izbjeglica iz **Grahovčića**, kome je vrat bio prerezan doslovno od uha do uha, još uvijek je curila krv. Izgledalo je kao da je jučer zaklan.

Oni su nestali 22.12.1993. god. i od tada je proteklo 40 dana do razmjene, a bile su očite razlike starosti leševa, što navodi na zaključak da nisu isti dan poubijani. Tu noć sam sahranila **Željka**, jer se to po danju nije moglo obaviti, od vatrenog djelovanja muslimanske vojske. I noću pri sahrani su pucali po nama. Tada je na tom groblju **Donja Dubravica** sahranjeno čini mi se 19 mladih Hrvata.

Pri identifikaciji leša bili su prisutni tri liječnika opće medicine:

1. **dr. Boško Pavlič**
2. **Strižak Ljiljana**
3. **Franjo Tibolt** spec. epidemiolog.

Po sukobu muslimanske vojske i HVO ja sam bila učesnik u zaštiti oko 80 Muslimana od kojih su neki bili i vojno sposobni. Prijavili smo ih Međunarodnom Crvenom križu, kada su ih oni prema željama rasporedili na muslimansku teritoriju. Muslimani su znali i za mene i **Željka**, nisam mogla vjerovati da će ga muslimanski vojnici ubiti pri zarobljavanju i to na takav gnusan način.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, sa potpunom istinom, na moj zahtjev, što svjedočim svojim potpisima na svakoj stranici iskaza.

TR 008

Svjedok: P.B., muško, 16 god.

I S K A Z

08. 06. 1993. godine, utorak u jutro, razoružala je muslimanska vojska naše bojovnike u selu. Komplet naše selo je skupljeno u **Gornje Maljine** i tu su nas razdvojili, muškarci na jedno mjesto, a žene, djeca i stariji i nemoćni na drugu stranu. Tada su nas muškarce povelili prema **Mehuriću**, sa naši bojovnika su poskidali maskirne uniforme, a to je bila sve strana vojska, **Krajišnici** i **Arapi Mudžahedini**. Neki su bili u crnim uniformama, neki u maskirnim uniformama, nosili su crnu zastavu sa natpisom arapskih slova.

Žene su odveli u **Mehuriće**, a nas muškarce u selo **Bikoše** (Travnička općina). Jedan od naših ljudi je počeo da bježi, a oni su zapucali na tog čovjeka (**Pušelja Vlado** sin **Andrije**

poginuo poslije pet dana na **Pješčari** gdje su ga naši vojnici ubili, tako da su mislili da je Musliman, jer je naišao na naše položaje), a on je uspio pobjeći.

Zatim je počela pucnjava po nama, a nas je bilo 40, petorica su pobjegli. Jedan strani Mudžahedin je krenuo od jednog do drugog i pucao u glave naših ljudi, poslije strijeljanja, jer nije htio da i jedan ostane živ, a u međuvremenu puko je jedan metak od asfalt i ranio tog Mudžahedina u nogu. Mudžahedini su ga odnijeli u **Mehuriće** i tada je **Darko Pušelja** ustao, ranjen je bio u desnu stranu grudnog koša, desni kuk i u desnu ruku. Rekao je „Ima li iko živ, a nas petorica smo ustali. Ja sam sa njima krenuo u selo **Podstine** oko 2 km od **Mehurića**, došli smo u jednu šumu, ja sam **Darka** uspio previti sa svojom košuljom i zavojem. Zatim su za nama došla dvojica vojnika Armije BiH i pucali na nas. Zatim su nam govorili da se predamo, a ja i još jedan smo uspjeli pobjeći, a oni trojica su bili ranjeni i nisu mogli bježati tako da su ih zarobili. Došli smo u selo **Orašac** oko 3 km od **Podstinja**, ušli smo u jednu šumu i tu smo bili dva dana i noći i odatle smo krenuli prema **Biloj** i subotom ujutro smo stigli u **Bilu**. Ovaj drugi je ušao u bolnicu u **Biloj** da mu zamotaju nogu jer je bio lakše ranjen. Sutradan sam došao u **Busovaču**.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno, a njegovu autentičnost i povjerljivost svjedočim svojim potpisom na svakoj stanici.

Busovača. 08. listopada 1993. godine.

TR 010

Svjedok: M.B., muško, 53 god.

I S K A Z

08. 06. 1993. godine (utorak) oko 4 sata u jutro, začula se pucnjava iz sveg artiljerijskog naoružanja. Ja sam bio u selu **Postinju**, a inače sam iz **Podova**, gdje se narod iselio prije 5 dana (petak), a samo su se muškarci zadržali da hrane stoku i paze kuće, a 08. 06. i oni koji su ostali u **Podovima** i **Postinju** su otišli u **Maljine** i **Guču Goru**.

Postinje je čisto hrvatsko selo (oko 20-ak kuća), a okolna sela su: **Maljine** (muslimansko selo i nešto oko 30-ak hrvatskih kuća), **Lager** (hrvatsko selo – **Pušelje** – 20-ak kuća), **Fazlići** i **Mehurići** (muslimani) i **Suvi Do** (također muslimansko selo) i sva ova muslimanska sela su napadala na **Postinje**.

Ja sam izišao iz kuće i sa prve linije je ja mislim došao jedan i rekao da se svi povlačimo prema **Maljinama**, a u **Maljine** smo stigli u rani svit jutro (nas oko 40, svi muškarci) i u maljinske rovove nismo uspjeli ni ući ni da se branimo, jer su iz **Maljina** svi otišli i povukli se, a nas su zarobili odmah čim smo stigli u selo, jer smo bili okruženi.

Na putu od **Postinja** do **Maljina** ima ubijenih i ranjenih, a to su:

Pušelja Tomo – ubijen kod zastave (u **Maljinama**) i stariji od mene, oko 1930. godište, u rovovima ubijen.

Pušelja Franjo (Vinkov) – mlađi, oko 25 godina, on je u selu ubijen pri povlačenju iz kuće do kuće.

Balta Mare, žena **Matina** – oko 1930. godište, ubijena također u selu pri prelazu iz kuće u kuću, a ja sam bio u ambulanti na previjanju kada su ovi pobijeni, a s njima i

Jurčević zvani **Buco**, **Nikin** sin – oko 25 godina, isto ubijen u selu.

U toku borbi čulo se dozivanje na dogovor, da se ne puca, da se preda oružje i sa naše i sa muslimanske strane, ali od toga dogovora ništa nije bilo, nego su se borbe nastavile, a u toku

tih borbi se čula vika muslimana među kojima je bilo dosta Mudžahedina i vikali su „Tegbir braćo“ i „Alah Uegber“, a Mudžahedini su bili maskirani i govorili su arapskim jezikom.

Iz ambulante nas je odvezlo na kamionu, nas osmero, a našim doktoricama, nisu dozvolili da idu s nama u **Bikoše**, a potom u **Mehuriće**, gdje su se nalazili i ostali ljudi iz okolnih sela. A iz ove grupe koja je bila vođena u **Mehuriće** izdvojena je jedna grupa mladića i vojnika i starijih civila, a i jedna djevojka u uniformi (njih oko 32-oje), a sa tom grupom smo se sreli u **Poljanicama** i sviju nas vratili nazad u **Bikoše**. To bi sve moglo biti oko 9-10 sati. Jedan vojnik, naoružan i uniformisan, nije Mudžahedin, maskiran, pričao normalno i još jedan sa njim, koji je poslije bio ranjen, a govorili su i pitali: „Znate li šta je ĐENET?“, a kada mu nismo odgovorili, jer ne znamo, on je rekao: „Znaćete sada“ i prijetili su da će nas pobiti, da ovo nikada neće biti Hrvatska i Herceg-Bosna i stigli smo na **Bikoše**, na cesti (asfaltu) pored jedne stare male kućice (štale) idući tako u koloni jedan od naših ljudi koji je imao bolest (padavicu) i on se razderao i zajaukao i kako se on tako zaderao tako je i po nama zapucano, od njih možda 8-10 Muslimana, jer je svako od njih vodio nas pet. Začulo se sa svih strana po cesti jauk i zapomaganje naših tih ranjenih ljudi, a jedan je tražio pomoć - **Barać Bojan** – oko 20-ak godina), ali mu niko nije uspio prići i pomoći, a jedan od tih Muslimana je bio ranjen i pucnjava je prestala dok su oni izvukli tog svog ranjenog Muslimana, a i sam sam ranjen u rame dok sam bio u tom ležećem položaju – u plećku, ali na sreću lakše. Primijetio sam u tom metežu i gužvi našu četvoricu ljudi kako bježe, a i ja sam krenuo za njima i svi smo skupa pobjegli preko livade, pa ne znam što je bilo sa ovom grupom na cesti a među njima su bili:

Bobaš Niko – brati mi, 1937. godište, oženjen, šestero djece, civil

Bobaš Goran – sin **Nikin**, 1971. godište

Bobaš Slavko – **Fabijanov**, preko 30-ak godina, ostalo troje djece iza njega (civil)

Janković, Stipo, Frano – preko 30 godina, civil

Janković Dalibor - sin **Stipin**, mlađi, još u armiju nije išao, 18-ak godina.

Bobaš Pero (Mijin) oko 23-24 godine, neoženjen

Pušelja Predrag (Kažimirov) – oko 22 godine

Pušelja Ljuban (Berešin) – oko 30 godina, oženjen, otac troje djece

Iz **Postinja** trojica braće: **Balta Anto** i brat.

Jozo i Nikica (Franini sinovi).

Balta Ivo (sin **Nike**) – oko 25-26 godina iz **Čukala**, oženjen iz **Postinja**.

Peša Tihomir (sin **Drage**) – 15-16 godina (nije bio uniformisan).

Barać Bojan (Zvonkin) – 22 godine – **Pušelja**.

Brat mu **Davor** – 16 godina, neuniformisan.

Bobaš Srećo (Franin) – oko 30-ak godina, oženjen, ima jedno dijete.

Pušelja Vlado (Andrijin), oko 30-ak godina, pobjegao od Muslimana iz te grupe ubrzo za nama, ali naši ne znajući da je to naš čovjek, ubijen je, kod **Šarića kuća** na pješčari **Banovići**.

Za **Pušelju Franju (Mijin)** 22-23 godine ne znam ništa od napada – borbe u Maljinama, za njega, a nije bio u toj grupi što se predala i u grupi ovih streljanih.

Matić Anto (Mijin) – 30-ak godina.

Za ove ostale se ne mogu sjetiti, ko su i kako se zovu, a inače su iz **Maljina**.

Još uvijek tog istog dana 08. 06. oko podne u Pustinjskom polju pored vodenice, sjeli smo da se odmorimo ja i prethodno navedena četiri čovjeka, koji smo pobjegli sa ceste, začula se pucnjava i vikali su na nas „Predajte se, opkoljeni ste“. Ova dvojica mladih su preko vode pobjegli, a mi (nas trojica) jer smo bili ranjeni nismo mogli pobjeći i predali smo se. Od nas trojice odvelo je dvojicu na previjanje (**Želju** i **Darka Pušelju**) a ja sam ostao sa njima pored vodenice, njih je bilo 10-ak od kojih znam i prepoznajem. **SALKO**(sa **Lagera**) oko 30-ak godina, sin **RAŠIDOV**, bio je i **SULJAN BAJRIN**) iz **Lagera**, 25 godina, on je govorio ostalima da me treba ubiti i **NAIL** – oženjen na **Lageru** od **SEIDE**, njih dvojica su skupa inzistirali i zahtijevali od ostalih da me ubiju, ali drugi nisu dali da me udare kundakom i da

mi se približe, znam i ostale ali im ne znam imena. Pitali su me za oružje u selu, za miniranje, ali me nisu udarali. Naredili su mi da zovem ovo dvojicu što su pobjegli da se predaju, ali su oni već bili pobjegli.

Od vodenice smo otišli do **Zvonka Baraća** kuće da vide da nije možda tu pobjegao i tu je pristigao jedan nepoznati milicionar u pratnji jednog doktora (za kojeg oni kažu da je doktor), on je upitao ko je zarobljen, a on je pitao: „Ustašo priznaj gdje vam je oružje i gdje su vam minska polja“, a pri tom je cijelo vrijeme držao nož pod vratom i pitao me, a ostali su stajali i gledali. Ja sam rekao da smo oružje predali, a tražio je i moja osobna dokumenta, predao sam mu to na pregled, a bilo je i 5000 HRD koje je odmah poderao, a 30 DEM mi je vratio, nisu ih zadržali. Poslije tog pregleda odveli su me na **Mehuriće** u školu, gdje sam zatekao ostalo stanovništvo iz **Maljina, Podova, Postinja i Orašca**, ukupno 280-300 ljudi, žena i djece u školskoj fiskulturnoj dvorani, gdje je zadržao taj narod 17 dana, sve do razmjene 24. 06. 1993. godine.

U međuvremenu me je nakon 4 dana odstranilo kao vojnog zarobljenika, do dolaska Crvenog križa, kada su nam dali neke kartice, dva puta su nam hranu davali, bili smo pod ključem, puštali su nas po potrebi u WC, bili su korektni prema nam. **ARIZ** iz **Podova** bio je pravnik na pilani na **Novoj Biloj**, on nas je ispitivao o stanju u selu, u vojsci, pita nas – pa piše, kod nas je stalno radio, bili smo kućni prijatelji, unazad 10 dana prije nego se sve ovo desilo, dolazio mi je orati – frezati njivu i ja mislim da sam zahvaljujući njemu ponovno vraćen u školu, dvoranu, gdje sam ostao do razmjene, a ova četiri dana smo bili u nekoj maloj šupici, gdje nas je bilo 13, a pušteno nas 7, za njih sam poslije čuo da su ih odveli u KPD **Zenici** i do danas ih nije pustilo

Vitez, 18. 10. 1993. godine.

TR 035

Svjedok: A.J., žensko. 68. god.

I S K A Z

Ponedjeljkom uvečer, 07. 06. 1993. godine bila sam u skloništu **Jakić Mate**. U tom skloništu su bili: **Martinović Kata** – rođena 1926. godine, njezin muž **Ivo** - 1927. godine, **Vera Kramar** – oko 55 godina stara.

Sutradan u sklonište su došli rano u jutro oko 5 sati **Ivo Pušelja**, njegova žena **Ljubica**, **Ivina** kćerka **Mira**, **Anica Pušelja** – starija žena (65 godina stara), **Anto Lucić** – 70 godina star, njegova žena **Mara Lucić** – 70 godina stara, **Franjo Jakić** – rođen 1924. godine. U jutro oko 5 sati smo svi krenuli preko šume prema **Radonjićima** da se spasimo. Na putu prema **Radonjićima** pridružio nam se **Mato Kramar** – 60 godina star. Bježali smo prema **Radonjićima** da se spasimo. Svi ljudi koje sam navela nisu bili ni u kakvoj vojnoj formaciji. Izašli smo na brežuljak zvani **Crvene stijene**. Zbog pucnjave smo se morali skrivati ispod žbunja, pretrčavali od grma do grma. **Franjo** je išao ispred nas da izvidi teren U takvom jednom izviđanju nije se ni vratio. Ja mislim da je **Franjo** ubijen. Do danas 16. 10. 1993. godine nema nikakvih informacija o njemu. Ja sam se skupila ispod jedne stijene. Ja sam ostala sama, nikoga nisam više vidjela. Čula sam povike Muslimana „Alah Uegber“ u blizini. **Kata, Vera, Mara, Ljubica, Mira, Anto, Ivo, Mato** svi su bili otjerani prema lovačkom domu na **Carinama**.

Otjerala ih je muslimanska vojska koja je rano u jutro stigla na **Carine**. Ja sam ostala sama, nisam znala kuda ću. Odlučila sam da se vratim u selo u svoju kuću. Opet sam pretrčavala od žbuna do žbuna, po rosi i kiši. Kad sam se vratila kući ispod moje kuće sam zatekla tri

uniformirana vojnika, imali su zelene trake oko glave, nisam ih prepoznala. Oni su stajali pored kamiona, stvari iz moje kuće su bile već odnesene, opljačkane. Isti dan pred mrak oko 18 sati je došao **SULJO DAUTOVIĆ (VEHABOV sin)**. Pitao me otkud je tu. Rekao je da mogu ostati u svojoj kući. Noć nisam mogla da prespavam od straha. U jutro 09. 06. 1993. godine oko 8 sati ušla sam u kuću, za mnom je upao vojnik sa maskirnom uniformom, mlađi, sa oznakom ljljana na ruci. Držao je nož vojnički u ruci i krenuo prema meni. „Baba gdje su pare i zlato“ pitao je. Ja sam zaplakala, rekla da nemam ništa. Rekao je: „Zaklat ću te“. Rekao je „Baba zaklat ću te – zaklat ću te baba, daj naušnice, istjeraj psa“. Moj pas je utrčao u kuću za mnom. Dala sam mu svoje naušnice. Izišla sam plačući iz kuće. Pred kućom su stajali moje komšije **SULJO DAUTOVIĆ, SULEJMAN DAUTOVIĆ, SMAIL DAUTOVIĆ (braća)**. Rekli su da to rade Krajišnici koji su bijesni na sve. Dok sam bila u svojoj kući (dva dana) sve moje su odnijeli, opljačkali, oteli sinovi i kćerke **VEHABA DAUTOVIĆA, TARAKCIJA RAHMAN, PRCANOVIĆ RAHMANA sin**. To su bile moje komšije.

10. 06. 1993. godine **VEHABOVI** sinovi su rekli da ne smijem biti više u svojoj kući. Otjerali su me u kuću **Ante Kramara** koji je bio sa suprugom **Katom**. Pucalo se oko kuće tako da nismo smjeli izlaziti van. **Anto i Kata** su bolesni stariji ljudi (oko 70 godina stari). Sedamnaest dana smo bili u kućnom pritvoru. 24. 06. 1993. godine smo razmijenjeni. Nadala sam se da ću sresti **Franju, Franje** nema. S njim je nestao **Mato Kramar**, penzioner koji do današnjeg dana se nije nitokud javio.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 16. 10. 1993. godine.

Jakić Ana rođ. 1925. godine sa stalnim prebivalištem u Maljinama, domaćica, privremeno smještena u staroj kući Ljubičić Joze ul. 18 Studeni, BUSOVAČA.

Ja sam ujutro počela bježati iz sela, moj muž Franjo, Martinović Ivo (Cajet) i njegova žena, Lucić Anto i njegova žena, Kramar Mato, Pušelja Ivo, Njegova žena, Ivina kćerka Mira, Poščanka, bio je Peša Anto i njegova žena Mara, Kramar Vera.

Izišli smo do Crvenih stijena. Moj Franjo je izišao da vidi (izvidi) šta je na Crvenim stijenama. Od tada ga nisam više vidjela. Ja sam se vratila kući. Nisam znala kuda ću. U svojoj kući sam noćila. Ujutru kad sam ustala, došle su komšije Muslimani pitali me koga još imam? Upadali su u kuću vojnici pripadnici a BiH komšije i ljudi sa strane.

Strani vojnik je držao nož u ruci, pitali me za zlato, oružje, pare, ima li vojske, još koga?

Rekli mi da izvadim ušnjake ili ću te zaklati. Izvadila sam i dala ušnjake. Komšije mi nisu mogle garantirati sigurnost.

Rekli su mogu doći strani (ljudi sa strane) i ubiti te. Rekli su mi da odem kod komšije Kramar Ante i njegove žene.

Dolazile su komšije, obilazili nas, nudili hranu. Pitali me za moje krave (2) da oni sebi privedu krave.

Odvukli su mi sijeno, stočno brašno a da me nisu pitali.

Odnijeli su mi 3 (tri) televizora, kasete radio i što im se svidjelo.

Zlatić Hasan me pitao za brašno, dala sam mu. Kad sam bila kod Kramar Ante nisu mi dozvolili da posjećivam svoju kuću.

ISKAZ UZELA:

Dr. Ljubica Pušelja Djaković

SVJEDOK:
Jurić Smiljka

ISKAZ DALA:
Jakić Ana

TR 036

Svjedok: **K.B.**, žensko, 28 god.

I S K A Z

Nedjeljom 06. 06. 1993. godine sam trebala da se javim na posao u **Travnik**. Nisam mogla zbog zatvorenosti puteva prema **Travniku**. Put prema Travniku su kontrolirali pripadnici Armije BiH. Napetost u selu je rasla. Pripadnici HVO-a su me upozorili da budem spremna za eventualna ranjavanja (ratna dejstva, nešto sanitetskog materijala, zavoja, rastvora, lijekova) je bilo u selu. Nedostajalo je plahti koje sam tražila od mještana. Sumnja na nešto strašno da će se desiti se obistinila.

Ponedjeljkom 07. 06. 1993. godine u jutro dovučen je **Božo Balta**, ranjen u **Postinju**. Poslije ukazane medicinske pomoći prebačen je u ratnu bolnicu „Dr. Fra MATO NIKOLIĆ“ **Nova Bila**. To je jedini ranjenik kojeg je maljinski sanitet uspio da prebaci do bolnice.

Istog dana je blokiran, presječen put od strane muslimanskih snaga prema **Gučoj Gori** i dalje prema **Novoj Bili**. Bili smo u nemogućnosti da ranjene transportiramo prema **Novoj Biljoj**.

Ponedjeljkom u jutro ranjena je **Jurić Mara** – rođena 1937. godine u zaseoku **Jurići** (dio **Maljina**). Pomoć joj nije mogla biti ukazana zbog djelovanja snajpera iz pravca **Donjih Maljina** koje su muslimanski dio. **Mara** je preležala ranjena čitav dan, ispred svoje kuće. Uvečer su njeni sinovi **Anto, Zoran i Pero** donijeli je u improviziranu ambulantu.

Tavić Anto rođen 1940. godine civil je bio ustrijeljen u grudni koš. Transport nije bio moguć prema dalje. **Anto** je umro na putu preko šuma do **Guče Gore**.

Ranjeni su pristizali i **Jurić Drago, Matić Anto, Bobaš Marijan**. Mogla im je biti ukazana samo opća medicinska pomoć.

Utorkom rano ujutro negdje oko 3.20 probudila me je pucnjava i detonacije. Bila sam sa **Tavić Ivankom**, dežurala pored ranjenih. Kuća u kojoj je bila ambulanta služila je kao sklonište. U skloništu je bilo žena, djece, starijih negdje 30-40. U skloništu je vladala panika i strah. Djeca su plakala, žene stisnute jedna uz drugu Bogu se molile i tiho plakale.

U jutro oko 6 sati ispred skloništa je ubijena, ustrijeljena u grudni koš sa stijene **Vranjača, Balta Mara**, 60-ak godina stara. Nastala je još veća panika. Borbena djelovanja su se povećavala. Bili smo onemogućeni bilo kuda, bilo šta da uradimo. Pristizali su bojovnici, ranjeni **Pušelja Predrag, Bobač Srećko, Pušelja Ana, Balta Jozo** kojeg nam pripadnici armije BiH nisu dali medicinski obraditi. Zbog približavanja pripadnika Armije BiH, MOS-ovaca i Mudžahedina prema selu, jedini izlaz je bio predaja na koju su nas pozivali sa stijene **Vranjača**. U 8.30 selo je bilo opkoljeno, a zbog straha za sudbinu ranjenih i civila u skloništu bila sam primorana sa doktoricom da se predamo. Izašle smo iz ambulante preko livade do prvih pripadnika Armije BiH. Bili su uniformirani, sa šarenim maskirnim uniformama, oznakom (amblemima sa ljiljanima), imali su crvene trake oko glave. Sa jednim od njih po imenu **IBRAHIM** iz **Kotor-Varoša** smo doktorica i ja pregovarale o predaji. Pitale smo šta će sa ranjenima i civilima. Obećano nam je da će ranjeni biti upućeni u bolnicu, civili će bit

smješteni u *Mehurić*. **IBRAHIM** je rekao, ako se ne predamo, bićemo prepušteni Mudžahedinima, Armija BiH želi da nas spasi.

Tražio je da se bojovnici koji su se zatekli u skloništu razoružaju i da im neće ništa biti. Prolazeći putem do **IBRAHIMA**, vidjela sam dva ubijena pripadnika HVO-a **Pušelja Franju i Jurčević Dragana**.

Prolazeći pored ubijenih bojovnika, pucali su na nas, iako je **IBRAHIM** upozoravao da ne pucaju. Civili su bili odvedeni prema *Mehurića*.

Ranjene, njih su pripadnici Armije BiH „utrпали“ u kamion mercedes strane proizvodnje.

Ranjeni transportirani kamionom kojeg je vozio niži rastom, tamnoput, bradat, nije znao naš jezik:

Matić Anto

Pušelja Predrag

Bobaš Srećko

Balta Jozo

Bobaš Marijan

Jurić Mara

Balta Luka, civil, ranjen u svibnju 1993. god.

Tavić Stipo, civil, ranjen u veljači 1993. god.

Jurić Mara je bila na liječenju u zeničkoj bolnici. **Bobaš Marijan** se nalazi u *Grbavici*, općina *Vitez*.

Za ostalih 6 ranjenih, i djevojka **Pranješ Ana**, rođena 1972. god. koja je radila pri sanitetu, se ne zna ništa. Do danas 12. 10. 1993. godine nisu se javili.

Obećano je doktorici i meni da ćemo ići uz pratnju ranjenih. Po pričanju moje koleginice, nisu nam dozvolili pripadnici Armije BiH, zapravo Mudžahedin koji je bio bijesan što je doktorica imala oznaku Crvenog križa na nadlaktici.

Sa ranjenim u kamionu su odvezeni razoružani bojovnici, njih 11:

Tavić Jako

Pušelja Vlado

Pranješ Zdravko

Bobaš Goran – Sin

Bobaš Niko – Otac

Dalibor Janković

Pušelja Darko

Balta Ivo

Balta Anto

Balta Nikica

Pušelja Željko

Po pričanju, svjedoka ranjeni, razoružani su strijeljani.

Mještani, Hrvati *Gornjih Maljina* su istjerani sa svojih ognjišta, zatočeni u Osnovnoj školi u *Mehuriću*. Skupa sa **Tavić Ivankom**, ranjenom trudnicom **Pušelja Anom** i doktoricom sam zadnja napustila selo. Bila sam zatočena sa ostalim civilnim pučanstvom – njih točno 270 je bilo smješteno u fiskulturnoj sali Osnove škole u *Mehuriću*.

Dolaskom u *Mehurić*, **Ivanka**, doktorica i ja smo bile na neugodnom saslušanju od strane policije Armije BiH.

U zatočeništvu sam bila 17 dana.

24. 06. 1993. godine je bila razmjenjena, kojom prilikom je razmijenjeno 250 ljudi, žena i djece. 20 ljudi je zadržano kao vojni obveznici. Oni su prebačeni iz *Mehurića* u KPD-*Zenica*.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 12. 10. 1993. godine.

TR 037

Svjedok: M.J., muško, 29 god.

I S K A Z

U selu *Maljine*, gdje živim miješan je nacionalni sastav pučanstva., Hrvatima i Muslimanima. U *Gornjim Maljinama* žive Hrvati, a u *Donjim Maljinama* žive Muslimani. Hrvata ima 100 domaćinstava, a Muslimana duplo više, oko 200 domaćinstava.

Dana 16. 04. 1993. godine, neposredno iza Uskrsa, vozila koja su vožena iz pravca *Guče Gore* prema *Maljinama*, od strane pripadnika HVO *Franješ Marka Franjo*, star oko 38 godina, vozio je teretno vozilo marka Mercedes i *Pranješ Ante Niko*, star oko 29 godina, vozio je putničko vozilo marke Golf, bila su zaustavljena uslijed pucnjave po njima, pješadijskim naoružanjem rafalno, od strane Muslimanske vojske, susjeda iz *Donjih Maljina*. Pri tome je u blizini rezervoara pogodeno teretno vozilo. Oni su uz bržu vožnju uspjeli doći u selo. Prisutni bojovnici HVO u selu su se organizirali i pripucali na Muslimansku vojsku da ih vrata od puta. Ja sam bio dozapovjednik HVO u selu, a zapovjednik je bio **Jurić Mije Slavko**, star oko 36 godina. Stariji ljudi u selu: **Pranješ Anto**, **Pranješ Ivo**, **Pranješ Anto** (zvani veliki tata), **Tavić Ivo** (zvani unuk), **Tavić Dragun** i drugi pokušali su stupiti u kontakt sa Muslimanima radi pregovora. Međutim, neki su bili voljni da pregovaraju, ali su u tome bili oružano spriječeni od **JUSUFOVIĆ JUSE**, star oko 45 godina iz *Donjih Maljina*. Poslije toga sa *Donjim Maljinama* nismo imali nikakvih kontakata. Našim ženama ni u crkvu nisu dali ići, jer su na njih uvijek otvarali vatru iz pješadijskog naoružanja, na putu prema crkvi u *Gučoj Gori*. Neke žene, krijući se iza grmlja, po livadama, uspijevale su doći u crkvu na uobičajenu molitvu. Takvo stanje je trajalo dva mjeseca. Nakon toga smo ih zamolili da nesmetano obavimo poljske radove. Oni su to dozvolili. Dana 01. 06. 1993. godine u večernjim satima, poginuo je nesretnim slučajem naš zapovjednik **Jurić Mije Slavko**, star oko 36 godina. Pošto smo obavili poljoprivredne radove ponovno su počeli pucati po nama, tako da nam je kao i prije bio blokiran izlazak iz sela. Ja sam imao osjećaj da smo za potrebe Muslimana obavljali poljoprivredne radove na našoj zemlji.

Oko 20. 04. 1993. godine mi smo postavili crtu obrane prema: *Mehurićima i Suhom Dolu* isključivo radi obrane i organizacijske pripremljenosti. Prema *Donjim Maljinama* nismo imali crtu, sem uobičajene straže, da nas susjedi ne bi pogrešno shvatili.

Mi smo pokušali ponovo, uspostaviti kontakt sa njima, da bar ne pucaju po civilima, kada se ide u crkvu. Nismo u tome uspjeli.

Dana 07. 06. 1993. godine u jutro iz *Postinja* dovezan je ranjenik *Balta Veska Božo*, star oko 24 godine. Ranili su ga muslimanski bojovnici iz sela *Fazlića*, općina *Travnik*, snajperom u nogu. Sanitetskim vozilom sa urednim oznakama crvenog križa, po nalogu liječnika, pokušao je prijevoz ranjenika do *Guče Gore*. Međutim, muslimanski bojovnici, rafalno i pojedinačno pucali su iz pješadijskog naoružanja na sanitetsko vozilo. Umalo nisu pogodili vozača. Zrno je prošlo tik iznad glave, probivši prozor od vrata vozača i krov vozila. Oni su pucali sve dok auto nije izišlo iz vidika. Kasnije se vozač nije smio vratiti nazad. Čuo sam da je **Božo** ostao bez noge. Mi smo bili primorani uzvratiti vatru. Tako smo se borili čitav dan. Tada je poginuo **Anto Jakova Tavić**, star oko 54 godine. Ne znam jesu li Muslimani imali gubitaka. Sutradan

rano ujutro oni su nas napali sa jakim snagama iz sela; **Mehurići, Suhi Dol, Poljanice, Dub, Jezerci, Fazlići, Gornje i Donje Orahovo, Zagrade, Skomorja, Višnjevo, Podovi** i druga sela, bile su i snage iz **Zenice**. Kažu da su nas Hrvate iz **Ovnaka, Čukle, Grahovčića, Postinja, Podova, Orašca, Radonjića, Bukovice i Guče Gore**, napadnulo 12 tisuća bojovnika. Ja znam da su bili mnogobrojni mi smo se povukli. Povukli smo se prema **Gučoj Gori** pa prema **Novoj Biloj**. Civilno pučanstvo se nije uspjelo izvući, a zarobili su i oko 50 bojovnika HVO iz: **Maljina, Postinja, Podova** i jedan dio iz **Orašca**. Civilno pučanstvo iz pomenutih sela zbililo se u **Gornje Maljine**.

Saznao sam da su Mudžahedini u zeseoku **Bikoši**, odmah po zarobljavanju, strijeljali: **Tavić Ive Miju**, starog oko 31 godinu, bolesnika od epilepsije, **Kramar Mije Slavka**, star oko 26 godina, **Prenješ Drage Anu**, bolničarku, star oko 20 godina, svi iz **Maljina**.

Skupljeno je još vojnika HVO kojima ne znam tačno imena i prezimena iz sela **Postinja, Podovi i Orašac**. Sa strijeljanja su neki uspjeli pobjeći: Još su neki uspjeli pobjeći sa strijeljanja u **Bikošima**, ali su ponovo uhvaćeni i dovedeni u zatočeništvo na **Mehuriće**, gdje su bili zatočeni civili. Civili su vidjeli: **Pušelja Želju**, star oko 27 godina iz **Podova**, općina **Travnik** i još neke kojima ne znam ime. **Zlatko Jurić**, star 19 godina i **Fabijan Jurić**, star oko 33 godine, te ja sa preostalima smo uspjeli se povući. Bilo nas je ukupno 33 bojovnika, a od toga 25 iz **Maljina**, koji su se uspjeli povući do **Nove Bile**. Pretpostavlja se da su zarobljeni bojovnici HVO, sada u zatočeništvu KP dom Zenica, a to su:

Tavić Ive Jakov, star oko 23 godine,
Tavić Pere Stipo, star oko 22 godine,
Volić Joze Ivo, star oko 40 godina,
Martinović Nike Franjo, star oko 33 godine,
Kramar Drage Mirko, star oko 40 godina
Lucić Ive Franjo, star oko 40 godina
Kramar Mato, star oko 55 godina,
Jakić Franjo, star oko 65 godina
Jurić Ive Željo, star oko 28 godina,
Jurić Ante Drago, star oko 56 godina,

svi iz **Maljina**.

Balta Mate Luka, star oko 24 godine,
Balta Franjo Anto, star oko 33 godine,
Balta Franje Nikica, star oko 26 godina,
Balta Franje Jozo, star oko 23 godine,
Balta Nike Ivo, star oko 29 godina,
Jurčević Marka Juro, star oko 26 godina,
Balta Mate Žarko, star oko 32 godine,
Balta Vesko, star oko 50 godina

svi iz **Postinja**.

Zatočeni su i drugi bojovnici iz sela **Podova i Orašca**, za koje ne znam imena.

Na crti obrane su poginuli:

Đaković Ante Božo, star oko 28 godina iz **Maljina**, **Pušelja Vinka Franjo**, star oko 31 godinu i **Jurčević Nike Dragan**, star oko 22 godine, obojica iz **Postinja**, i drugi za koje ne znam tačan broj.

Ove iskaze dajem dragovoljno, neopozivo i sa potpunom istinom.

Svjedok: LJ.Đ.P., žensko, 30 god.

I S K A Z

02. 06. sam došla u *Maljine* da obiđem i posjetim familiju. 04. 06. 1993. godine sam htjela da se vratim u *Travnik, Kalibunar*, gdje stanujem i gdje radim. Stigla sam 04. 06. 1993. godine do *Ranjge*, do ulaza u *Travnik*. Dalje nisam mogla. Vratila sam se ponovo u *Maljine* misleći da će do ponedjeljka biti bolje. Petak, subota i nedjelja su bili puni napetosti i neizvjesnosti. Tih dana sam stupila u kontakt sa, medicinskom sestrom. Radile smo na organiziranju improvizirane ambulante. Nešto sanitetskog materijala i lijekova selo je imalo, dobilo od ljudi koji su privremeno zaposleni u inostranstvu. Ponedjeljak, 07. 06. 1993. godine u jutro oko 9 sati sam obaviještena da trebam biti u ambulanti, da se očekuje ranjeni bojovnik, **Balta Božo** iz *Postinja*. Ranjeni bojovnik je stigao oko 9 sati na konju, uz preplašenost. Poslije ukazane opće medicinske pomoći vojnik je upućen u Franjevačku bolnicu u *Novoj Biloj*. Na vozilo (landrover) sa zastavicom Crvenog križa se pucalo iz *Donjih Maljina*, a na putu *Maljine-Guča Gora*.

U 10.30. stigao je ranjeni **Tavić Anto**, civil. Radilo se o ustrelnoj rani u desnu stranu grudnog koša. Ukazana je opća medicinska pomoć. Put prema *Gučoj Gori* i dalje je bio presječen. Transportovati ga nisam mogla. Čovjek je lagano umirao. U 13 sati rodbina je odlučila da ga prenesu na rukama zaobilaznim putem preko šuma i brda. **Ante** je bio u jako teškom stanju, do *Guče Gore* je izdahnuo.

Ponedjeljkom 07. 06. 1993. radio je snajper iz pravca *Donjih Maljina* (muslimansko naselje), u zaseoku *Jurići* ranjena je **Jurić Mara**, civil, rođena 1937. godine. Ranjena je u prijepodnevnim satima. Pristup **Mari** nije bio moguć zbog snajpera, ležala je i čekala. Njeni sinovi **Ante, Zoran** i **Pero** su čekali da padne noć, da bi je prenijeli do ambulante.

Ružan dan. Ponedjeljkom popodne sam po selu organizirala skupljanje zavojnog materijala, plahta, te lijekova iz kućne apoteke. Ponedjeljkom uvečer **Maru** su sinovi prenijeli do ambulante. Dobro se držala. Dežurala sam do nje zajedno sa medicinskom sestrom, i priučenom bolničarkom. U ambulanti sam bila do 1.30. Bio je 08. 06. 1993. god. utorak. U to vrijeme sam otišla do mamine kuće da joj se javim. Mislila sam i da malo odspavam. Spavati nisam mogla. U 3 sata u jutro krenuo sam prema ambulanti. Došla sam do skloništa smještenog u štali, gdje je bila **Matilda, Tavić Josipa** – rođena 1987. godine i njezin brat **Tihomir** – dječak od 6-7 godina, **Pušelja Ana**, trudnica i njeno dijete **Mišel** - star oko 5 godina. U 3.20 sam istrčala iz skloništa. Pod kišom metaka sam stigla do ambulante. Uz ambulantu je bilo sklonište koje se ubrzo od 5-6 sati napunilo. Mahom su to bile žene i djeca. Na ulazu u sklonište je pogođena **Balta Mara** iz *Postinja*. Na licu mjesta je ubijena razornim projektilom u leđa. U skloništu je bio njen brat **Pranješ Ivo** te njegova žena **Julijana**. Strah i panika su ispunjavali prostor skloništa. Dio bojovnika je stigao sa ranjenicima (ranjeni: **Pušelja Predrag** – ranjen rasprskavajućim projektilom u lijevu nadlakticu, **Bobaš Marijan** je imao prostrelnu ranu lijeve potkoljenice, **Bobaš Sucko** – prostrelne rane na obje noge, natkoljenica i koljena).

Vrijeme odmiče, panika i strah hvata. Pomoći niotkuda. Radio veza sa *Gučom Gorom* je prekinuta od zore. Ranjeni jauču. Djeca plaču, žene vrište. Medicinskoj sestri predlažem da izađemo napolje, zaurličemo i da se predamo. Sa *Vranječe* stijene iznad sela čuju se usklici „Allah Uegber“, uglavnom su to bili Muhadžiri (uobičajnije Mudžahedini).

Uzela sam nekoliko traka na kojima je bila oznaka Crvenog križa, spojila ih flasterom. Imala sam krpu kojom ću zamahati i predati se. Uzela sam štap, preko njega stavila krpu i provirila. Čovjek do mene **Pranješ Anto (Antun)** je jako glasan, te sam mu rekla da on

govori ono što ću mu ja govoriti. Pitao je: „Hoćete li pucati?“ rekli su da neće. Krenula sam sa medicinskom sestrom preko livade, gdje me je na 100 metara čekao pripadnik Armije BiH, po imenu **IBRAHIM**. Na putu prema njemu u sebi sam se oprostila sa mamom i tatom, da mi oprostite, ako me ne bude više. Tridesetak koraka od ambulante ležala su dva pripadnika HVO-a. Bojala sam se pogledati ih, bojala i željela da vidim ko je. Mogao je biti moj brat, mogao je biti moj muž, mogao je biti mogao je biti bilo ko. Svejedno. Ja volim sve vojakе koji su bili na liniji i čuvali selo. Oba umrla, ustrijeljena čovjeka su mi bili isti. Bože i isti su. Prolazi prema **IBRAHIMU**. Metak fijuknu pored glave. „Ne pucajte“, **IBRAHIM** ljut iz sveg glasa viče. Dolazim do njega. Bitno mi je da počnem da pričam i da mu kažem da ljudi u skloništu nemaju namjeru da pružaju otpor. **IBRAHIM** traži da mu kažem ko sve ima u skloništu i ambulanti. Rekla sam mu. Učinio mi se razuman. Traži da se vojska koja se povlačeći našla uz sklonište razoruža. Šalje medicinsku sestru da donese oružje od razoružanih vojaka. Ona se vraća praznih ruku. Neće, kaže. Medicinska sestra ostaje kod **IBRAHIMA**, ja se vraćam u ambulantu u sklonište. Prolazim ponovo pored dva umrla vojaka, opet nikog ne prepoznajem. Dvoje leže ovdje, prolazi mi kroz glavu. Dolazim u sklonište „ljudi nemamo izbora, moramo se predati“. Nikad neću zaboraviti oči koje su me gledale, ne znajući šta da se radi. Ponavljam, „nemamo izbora“. **Darko Pušelja, Davor Janeković, Vlado Pušelja, Bobaš Niko** i njegov sin **Goran, Balta Anto i Balta Nikica** – braća, **Barač Davor i Pavo** – braća, **Balta Ivo, Tavić Jako i Pranješ Zdravo** su pripadnici HVO-a, nerado odlaze svoje oružje. Boje se bilo šta da učine. Boje se i sram ih, ali ništa ne učine. Ipak predaju mi svoje oružje. Odlazim sa oružjem. Ponovo isti put prelazim pored umrla dva bojovnika, gledam ih i ne prepoznajem. Bacam puške pred **IBRAHIMOVE** noge. Pripadnici Armije BiH su sve bliže, slijevaju se sa svih strana prema skloništu. „Mi smo Armija BiH, neće vam ništa biti, iznad nas su Mudžahedini, hoćemo da vas zaštitimo od njih“, govorio je **IBRAHIM**. Civili iz ostalih zaseoka su se skupljali na **Uzojornik** (zaseok) gdje je ambulanta i sklonište. Ranjeni mi pristižu. Medicinska sestra odlazi po **Pušelja Anu** – trudnicu, civil, ranjenu. Dolazi mi **Balta Jozo** dječarac 17-ak godina, ranjen, ne daju mi da ga medicinski zbrinem. Žuri im se. **Anu** sam uspjela djelomično zbrinuti. Iznenada kao iz zemlje da su nikli pojavise se dva Mudžahedina i jedan domaći Mudžahedin. Uzimaju kamion od **Franješ Ante** da transportuju ranjene. Pitam gdje će sa ranjenim. U zeničku bolnicu, mi rekoše. Hoću da idem i ja. Pripadnik Armije BiH mi se obraća, bolje je da ne idem. Tražim Mudžahedina da razgovaramo. Ne, kod njega nema razgovora. Ja imam oznaku križa na traci na nadlaktici, nema on tu šta razgovarati, mimikom pokaziva ispruženi palac ispod vrata – to njoj treba. Auto (kamion) loše pali, uz vrisak guma kamion odlazi, odlaze i moji ranjeni za koje ne znam do danas 01. 07. 1993. god. gdje su:

Matić Anto

Bobaš Srećko

Pušelja Predrag

Balta Luka, civil, ranjen 15 dana ranije.

Tavić Stipo, civil, ranjen 4 mjeseca ranije.

Balta Jozo, ranjen, medicinski nezbrinut.

Među ranjenim utrpanim u kamion bila je i **Jurić Mara**, civil ranjen iz snajepera ispred kuće u **Jurićima**, dan ranije. **Mara** je ostavljena negdje na cesti i neki ljudi su je prenijeli do ambulatne u **Mehurićima**, kako ona kaže. **Mara** je prebačena u zeničku bolnicu na ortopediju

Bobaš Marijan, koji je također bio sa ranjenim u kamionu je razmijenjen dana 24. 06. 1993.

Na putu **Maljine** – **Mehurić** nestali su ranjeni., nestao je dio civila, izdvojen iz konvoja, dio razoružanih vojaka.

Tavić Mijo (epileptičar) Ive, rođ. 1962. godine
Kramar Slavko (mentalno retardiran)
Pranješ Zdravko
Volić Ivo – otac Stjepana
Volić Stjepan – sin od Ive
Marjanović Berislav
Balta Anto (Antara)
Pušelja Vlado, groblje „Prahulje“
Balta Ivo
Bobaš Niko – otac od Gorana
Boaš Goran – sin od Nike
Barač Bojan
Janković Stipo – otac od Dalibora
Janković Dalibor – sin od Stipe
Barač Pavo
Barač Davor – brat od Pave
Pranješ Drago – otac od Ane
Pranješ Ana – kćerka od Drage, streljana.

Nova Bila, 30. 06. 1993.

TR 046

Svjedok. B.M., muško, 27 god.

I S K A Z

Dana 08.06.1993. godine, utorak u jutro oko 4 sata, Muslimani (Armija BiH) su napali naše položaje. Bio je to kombinirani topničko pješadijski napad. Topništvo je tuklo po linijama, ali i u dubinu teritorija po selu i civilnim ciljevima. U napadu su koristili strašno puno vojnika i vrlo brzo se pokazalo da će njihova brojčana premoć biti presudna po ishod napada. Borbe su trajale sat do sat i pol kada su nam probili linije i opkolili nas. Posao im je bio olakšan činjenicom da su *Maljine* bile okružene skoro sa tri strane muslimanskim selima. Selo je pokušalo obraniti oko 40-50 pripadnika HVO-a. Tri su poginula u samom napadu. U nasrtajima na selo koristili su i zapaljivu municiju kojom im je pošlo za rukom zapaliti nekoliko kuća čime su unijeli dodatnu paniku. Jedan dio pripadnika HVO-a se uspio izvući prema *Gučoj Gori*, a ostali su stjerani u selo gdje je bilo ostalo dosta civila, jer su se selili ljudi iz drugih sela. Mislim da je bilo oko 300 civila. Pripadnici HVO-a su se u selo povukli oko 6 sati, ali Muslimani nisu ušli sve do oko 13 sati. Pucali su sa okolnih kota i izvikivali nerazumljive arapske riječi. Prepoznao sam "Alah Uegber" kao najučestaliju. U selu je vladala panika i iščekivanje. Ja sam bio u kući u kojoj je bilo 15-ero žena i djece. Dvoje djece nije imalo ni godinu dana. Nas trojica vojnika smo shvatili da nam nema druge nego predati se sa civilima. Muslimani su upali oprezno, osvajali su kuću po kuću pucajući ne znajući na kakav otpor ili neotpor mogu naići. Vidjeli smo da civili iz drugih kuća izlaze pa smo i mi postupili isto. Predali smo se.

Predali smo oružje **Volić Ivo**, **Volić Stjepan** i ja. Bili smo korektni. **Volić Stjepan** ih je poznao i zna njihova imena. Ja ne, jer sam i drugog kraja. Pokupili su nas sve i skupili pred jednom kućom u centru sela. Operaciju samog prikupljanja provodilo je 10-15 ljudi, dok je ostalo mnoštvo muslimanskih vojnika bilo dalje. Svi su bili uniformirani i nosili su crne i

zelene trake. Još uvijek su bili uglavnom korektni. Među njim je kao glavni nastupao vojnik, vrlo mlad, oko 20-21 godinu, crne ravne kose. Domaći momci su mi rekli da je iz **Suhog Dola**. Nosio je snajper. On nam je rekao da ćemo svi u **Mehuriće**. Počeli su izdvajati, kako su govorili "bojovnike". Uglavnom su to bili ljudi preko 40 godina,. Bilo ih je mislim oko 15. Mene nisu izdvajali, niti još 7-8 pripadnika.

Prije nego smo mi krenuli oni su već odveli jednu skupinu vojnika, bilo ih je oko 18. Sa nama je bilo i oko mislim 60-ak civila. U preostalom dijelu sela još uvijek su skupljali Hrvate, među kojima su bili i ranjenici: **Tavić Stipo** - 1972.godište, **Luka Balta** - 1969.godište, **Balta Nikica** - 1972.godište, **Bobaš Srećo** - 1962. godište, i **Jurić Mara** - 1939. Godište, civil. Krenuli smo prema **Mehurićima**. Nakon 15-ak minuta na putu prema zaseoku **Bikoše** dočeka nas je jedan Mudžahedin, bio je u maskirnoj uniformi, nizak, crn i sa pravom mudžahedinskom bradom. Nije govorio hrvatski. Znao je samo reći sa vidnom primjesom arapskog izgovora "ustaša" i "bojovnik". Sa njima je bio i prevodilac za kojeg ne znam da li ga je tko god poznao. Bio je plavokos, isto visine kao i Arapin i neizbrijan (par dana staru bradu). Prevodilac je sa lakoćom čini se baratao arapskim. Mudžahedin je prišao jednom od momaka i strgao mu lančić sa vrata na kom je bio križ. Križ je bacio na tlo, ugazio ga petom čizme, lančić stavio u džep. Razgledao je cijelu skupinu i izveo nas 7-8, od kojih smo bili vojnici nas petorica, ali smo bili u civilu. Preostali izdvojeni bili su vojno nesposobni: **Tavić Mijo** - epileptičar, 1960. godište i **Slavko Kramar** - duševno zaostao, 1968. godište. Osim ovih vojno nesposobnih bili su izdvojeni još:
- **Volić Ivo**, 1953. godište, **Volić Stjepan**, 1977. godište i još jedan momak s **Podova** kojem ne znam ime i ja.

Mudžahedin je tražio da mu poguramo Golf koji nije htio upaliti. Mi smo gurali Golf 500-700 metara jednim putom, a civili su ušli u zaseoku **Poljanice**. Dok smo gurali Golf u kojem su bila četiri domaća Muslimana i Mudžahedin vikali su nam: "Gurajte ustaše, gurajte, dovoljno ste jaki. Priključili smo se koloni civila, a zbog nizbrdice koja je uslijedila Golf je išao bez guranja.

Između **Mehurića** i **Poljanica** susreli smo prvu skupinu vojnika, njih 18, koja je iz **Maljina** odvedena u **Mehuriće**. Nije mi bilo jasno zašto se vraćaju iz **Mehurića**. Kolona se zaustavila kraj nas. Naše momke vrlo grubo su provodila petorica, u maskirne uniforme odjeveni vojnici. Trojica su imali "NINJA" maske s prorezom za oči na glavi i govorili su hrvatski. Druga dvojica su komunicirala sa zarobljenim Hrvatima isključivo uz pomoć prevodioca iz Golfa, koje se uz Mudžahedina koje je trgao lančić i još jednog novog također priključio. Jedan sa "NINJA" maskom je ušao među civile sa drvenom palicom i vrlo grubo izdvojio nas koji smo gurali Golf tukući palicom poneke. Predao sam petomjesečno dijete koje sam nosio i priključili smo se ovoj osamnaestorici vojnika.

Civili i ljudi preko 40 godina su produljili prema **Mehurićima**, a nas su vratili u pravcu zaseoka **Poljanice**.

Jako im se žurilo pa su nas požurivali da što brže hodamo. Na ulazu u **Poljanice** susreli smo grupu od 15-ak civila. Zaustavili smo se. Mudžahedin čije smo vozilo gurali pristupio je jednoj djevojci koja je bila u maskirnoj uniformi sa znakom Crvenog križa na rukavu, strgao joj taj crveni križ, zgazi ga, pogledao joj je. Razmičući okovratnik ima li lančić oko vrata i izdvojio je k nama. Bila je to **Pranješ Ana** - 1973. godište.

Produžili smo dalje i u selu **Poljanice** sreli naše ranjene (naprijed pobrojane) i sa njima još pripadnike HVO-a: **Balta Anto** - 1959. Godište, **Balta Jozo** - 1963.godište i **Pero Bobaš** - 1970. godište. Oni su nosili ranjenike. Bila su još 3-4 civila muškaraca postarija, koji su pomagali nositi ranjenike, ali im ne znam imena. Vojnik sa palicom i "NINJA" maskom (bio je u trapericama i tenisicama) je prišao ranjeniku **Niki Balti** (ranjen u koljeno) i požurivao ga s nekoliko udaraca palicom, vikao je: "Ustaj, ustaj, brže, da te ne bi sahranjivao ovdje. Hoćeš Herceg-Bosnu ustašo". Priključili su nam ranjenike, osim **Jurić Mare**, pa smo krenuli

prema zaseoku **Bikoše**. Čovjek sa palicom i "NINJA" maskom je bio najagresivniji. **Luki Balti** je govorio da su upravo zapalili crkvu u **Guča Gori**. Dovedi su nas u selo **Bikoše**. U koloni smo išli po dva. Ranjenici su išli sa štakama. A **Sreću Bobaša** koji je bio ranjen u obje noge, nosili smo na nosilima. Bilo nas je sve skupa oko 35-40. **Mijo Tavić** koji je bio epileptičar, zadobio je napade epilepsije od straha i počeo se neaktivirano glasati i grčiti. U tom trenutku na sred ceste između dvorišnih zgrada počeli su rafalno pucati po nama. Ja sam osjetio pogodak u nogu. Svi smo popadali. Dok smo bili na zemlji počeli su pojedinačnim hicima pucati u glavu ljudima na zemlji. Musliman koji je bio blizu meni, kako je pucao iz bliza nisko u ljude na zemlji, ranio se odbijenim metkom od asfalta. Zavikao je da je ranjen i odšepao u njivu sišavši sa asfalta.. To se događao pred kućom **Kramar Ante i Kozina Drage**. Ostali Muslimani su se strčali prema njemu. Jedan od naših je zavikao: "Ima li itko živ da pomogne, ranjen sam" . Mi smo se preživjeli usudili podići glave i vidjeli da su se Muslimani skupili oko samo ranjenog Muslimana. Vidio sam da krv svuda curi asfaltom. Vidio sam da su još 3-4 ustala i počeli smo bježati. Okupljeni oko samo ranjenog naše ubojice nisu primijetile naš bijeg, ali su zato primijetili Muslimani koji su bili 200-300 metara lijevo od mjesta strijeljanja i zapucali na nas 7-oricu koji smo bježali. Od nas sedmorice koji smo bježali svi mi osim **Zdravka Pranješa i Stjepana Volić** krenuli smo prema selu **Postinje**. Išli smo kroz žbunje, niz rijeku **Bilu**. Kad smo došli do **Postinja**, čisto je hrvatskog sela, polovica kuća je bila već spaljena. U nekom žbunju smo se međusobno previjali. Tek što smo se previli na udaljenosti od 100-150 metara naletjeli smo na dvojicu Muslimana koji su s uperenim puškama vikali: "Lezi i predaj se". Mi smo nastavili bježati razdvajivši se na dvije grupe. Sa mnom je nastavio jedan, a drugu grupu (**Darko Pušelja, Željo Pušelja i Marijan Bobaš**) su zarobili. Mi smo nastavili bježati prema selu Orašac. Ovaj drugi je poznavao teren, tu smo u šumi noćili. Od zarobljavanja ništa nismo ni jeli ni pili. Dok smo bili u šumi vidjeli smo kako Muslimani pljačkaju, a potom uz opće veselje i pucnjavu pale hrvatske kuće. A ujutro su već dvojica Muslimana počeli kositi travu na našim livadama.

09.06.1993. godine krenuli smo noću oko 11 sati prema **Guča Gori**. U **Guča Goru** smo došli 10.06.1993. godine oko 3 sata noću, ne znajući da je **Guča Gora** pala. Krenuli smo prema samostanu u **Guča Gori** i vidjeli smo da nema nikog, shvatili smo da je to Muslimanima palo u ruke. Vidjeli nered po selu i iznijete i razbacane stvari.

U svanuće smo krenuli prema **Novoj Biloj**. Kod **Bandola** su Muslimani nas otkrili i otvorili vatru i ponovno smo krenuli put **Guče Gore**. Pokušali smo proboj prema **Vlašiću**, ali smo i tamo bili otkriveni, pljačka **Guče Gore** je bila u punom jeku. Bježali smo prema hrvatskom selu **Šarići**, opet su nas otkrili i krenuli za nama, ali srećom smo se uspjeli dokopati naših linija.

Na sigurnom smo bili 10.06.1993. godine oko 7 sati. Noga mi je već bila u takvom stanju a više nisam mogao hodati, pa su me odvezli u improviziranu bolnicu **Nova Bila**.

Iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 06. listopada 1993. godine.

šifra iskaza: tr082

ISKAZ

Dana 21.06.1993.god. od strane mladića koji je bio očevidac strijeljanja zarobljenika u mjestu **Bikoši** kod **Mehurića**, općina **Travnik**:

"Ja sam iz sela **Podovi**, općina **Travnik**. Zajedno s drugim mladićima i sposobnim muškarcima sudjelovao sam u čuvanju našeg sela jer smo se svi bojali napada muslimanskih snaga a naročito smo se bojali mudžahedina kojih je bilo mnogo na području **Mehurića**. Naš strah od napada još se više pojačao kad smo saznali da je krajem travnja u susjednom selu **Miletići** masakrirano pet muškaraca.

Dana 06.06.1993.godine nama je iz **Guče Gore** javljeno da se povučemo u selo **Postinje** zbog toga što nam u našem selu prijete velika opasnost. To smo učinili tako da je nas oko 50 osoba, pretežno muškaraca i nekoliko žena, s napomenom da su većinom bili stariji muškarci, povuklo se u obližnje selo **Postinje** koje se nalazi s druge strane rijeke Bile.

Dana 08.06.1993.god. oko 4,00 sati počeo je napad na muslimanske vojske na selo **Postinje** i susjedno selo **Bikoše**. Mi nismo pružali otpor nego smo se opet povukli u susjednom selu **Maljine** tako da su se u tom selu našli svi stanovnici ta tri sela. Napad je nastavljen i na to selo. Već je bilo dosta mrtvih, ja sam svojim očima vidio nekoliko leševa. Javljeno nam je da smo opkoljeni, tako da smo prestali pružati i ono malo otpora što je bilo. S muslimanskom vojskom stupila je u kontakt vođa saniteta. Njoj je rečeno da će biti pobijeni svi civili ako se ne predamo. Imali smo samo nešto malo pješadijskog oružja koje smo odmah sve predali a muslimani su ga pokupili u automobile i odvezli. Poneko od nas je na sebi imao uniformu HVO-a, ali smo svi iz straha tu uniformu skinuli i obukli se u civilna odjela, tako da nakon toga nitko nije imao uniformu.

Kada smo mu se približili i opkolili na jednom mjestu vidio sam da među njima ima dosta mudžahedina stranaca iz arapskih i muslimanskih zemalja, zatim dosta pripadnika MOS-a, kao i pripadnika Armije BiH. Odmah su razdvojili na jednu stranu sve muškarce a na drugu žene i djecu te nešto staraca te nas sve tako razdvojene povelili prema **Mehuriću**. Usput su nas maltretirali i nazivali pogrđnim nazivima. Dok su nas vodili, izdvojili su se mudžahedini i otišli ispred. Kad smo došli na jedan kilometar do **Mehurića** zaustavili su nas sedam mudžahedina. Trojica su imali preko cijele glave navučene zelene kape sa otvorima samo za oči na kojima su bila ispisana arapska slova. Ostala četvorica su bili bez tih kapa tako da je bilo očigledno da su iz arapskih zemalja. Međutim svih sedam njih je govorilo arapskim jezikom. Oni su izdvojili nas 30 mladih muškaraca i vratili nas u suprotnom pravcu. Usput smo susreli dvojicu ranjenika koji su se mogli kretati te još dvojicu zdravih mladića koji su nosili trećeg ranjenika. Mudžahedini su uzeli i njih petoricu tako da nas je sada bilo oko 35 i sve su nas doveli do ulaza u selo **Bikoši**. Zaustavili su nas na putu. S desne strane je bila jedna izgorena kuća, a s lijeve dvije čitave. Mudžahedini su prvo nešto obilazili onda su se vratili i odjednom nas zasuli rafalnom pucnjavom. Svi smo popadali. Ja nisam izgubio svijest, a zadobio sam tri prostrijelne rane. Još su se malo zadržali provjeravali tijela da li je netko živ. Do mene nisu došli, a zatim su svi otišli. Ja sam uspio ustati i vidio sam da je ustalo njih još četiri koji su preživjeli

Od onih koji nisu preživjeli to streljanje ja osobno poznajem sljedeće:

1. Stipo	Janković		/oko 40 godina/	iz Podova
2. Dalibor	Janković	sin Stipe	r.1973.g.	iz Podova
3. Pero	Bobaš	Mijin	r.1970.g.	iz Podova
4. Sreća	Bobaš	Franjin	r.1961.g.	iz Podova
5. Niko	Bobaš	Perin	/oko 60 godina/	iz Podova
6. Goran	Bobaš	Nikin	r.1972.g.	iz Podova

7. Bojan	Barač	Zvonkin	r.1971.g.	iz <i>Podova</i>
8. Davor	Barač	Zvonkin	r.1975.g.	iz <i>Podova</i>
9. Predrag	Pušelja	Kazimirov	r.1972.g.	iz <i>Podova</i>
10. Tihomir	Peša	Dragin	r.1977.g.	iz <i>Podova</i>
11. Slavko	Bobaš	Fabijanov	r.1946.g.	iz <i>Podova</i>
12. Ljubo	Pušelja	Bartola	r.1956.g.	iz <i>Podova</i>

Među streljima su također iz *Postinja*:

13. Anto Balta	sin Franje	oko 40 godina
14. Balta Nikica	sin Franje	oko 25 godina
15. Jozo Balta	sin Franje	oko 22 godine
16. Luka Balta	sin Mate	oko 25 godina - bio ranjen

Također je među strijeljanima bilo muškaraca iz *Maljina* ali njihova imena ne znam.

Mi preživjeli smo se uspjeti spasiti tako što smo dotrčali do prvih kuća. Ja sam prevezen do bolnice sanitetskim vozilom Armije BiH. Sada se nalazim na skrivenom mjestu, svoj identitet ne smijem otkriti jer se bojim. Čim budem uvjeren da za mene ne bude opasnosti ovakvu izjavu bih dao pred svim domaćim i stranim organima i za svaku riječ ove izjave garantiram da je apsolutno točna.

TR 014

Svjedok: I.P., muško, 72 g.

I S K A Z

Selo *Miletići* nadomak *Mehurića*, selo kuća pamtiće se za sva vremena.

Bilo ih je oko 50 kad su došli u *Miletiće* bilo je i Muđahedina i domaćih Musliman. Opkolili su selo i otjerali nas sve na jedno mjesto kod štale **Sreće Pavlovića**. Bilo nas je oko 40 osoba kad su nas sve povezali konopcem za veš, među nama je bilo 5 (pet) muškaraca vojno sposobnih i njih su odvojili od nas, a ostale (uglavnom žene, djeca, starci) odveli na *Mehurić*. Smjestili nas u *Savića* kuće gdje smo bili dvije noći.

Nakon toga su nas pustili u selo gdje smo vidjeli stravičan masakr, vidjeli smo ubijene:

- **Pavlović (Jozo) Stipo star od 45-50 godina**
- **Pavlović (Mije) Frano star oko 30 godina**
- **Pavlović (Zorke) Vlado star 19 godina**
- **Pavlović (Sreće) Tihomir star 19 godina**
- **Petrović (Stipe) Anto star oko 50 godina**

Muslimani su sve mrtve prenijeli u moju kuću, okrenuli su ih na stomak, licem prema podu, kod **Pavlović Frane** sam vidio na vratu tragove davljenja konopcem.

UNPROFOR je civile prevezao do Nove Bile jedino nisu dali da idu meni, **Pavlović Marko, žena mu Mara, Pavlović Zdravko i žena mu i Srećko Pavlović.**

Bili smo u selu navečer bježali u šumu i kad su iz *Malina* dotjerali zarobljenike i nas su otjerali jedino ne znamo gdje su:

- **Pavlović Zdravko i žena mu Mare**
- **Pavlović Srećo**

TR 015

Svjedok: A.P., žensko, 54 g.
I S K A Z

Mjesec dana prije događaja u *Miletićima*, s muslimanske strane, iz sela *Zagrađe*, dolazili su svijetleći metci i osvetljavajuće naprave noću. Mještani *Miletića*, Hrvati su pitali Muslimane *Zagrađa*: "Što je to?" Rekli su da to rade mladići, koji ne slušaju starije. Hrvati *Miletića* nisu mogli ići u crkvu (u crkvu *Brajkovići*) jer je put do crkve vodio kroz tri muslimanska sela (*Mehurići, Pode, Han Bila*). Žene su u zadnje vrijeme mogle slobodno da se kreću, ali muškarci, Hrvati nisu. **Pavlović Marko** je išao u *Jezerce* ka *Mišovici*. U *Jezercima* (muslimansko selo) mu je rečeno, da se ne kreće, dok se "ovo ne riješi". Mi nismo imali pojma, šta se to trebalo riješiti. Od ožujka nitko iz *Miletića* nije nikuda išao. Mještani *Miletića* nisu znali razlog, zašto se ne smiju kretati.

Subotom 24.04.1993. god. vraćala sam se s djetetom iz *Mehurića*. Naišla sam pored kuće *Sreće Pavlovića*. Ispred kuće sa **Srećom** su sjedila 3 Muslimana, naši susjedi, iz *Donjih Miletića*. Poslije podne ti isti ljudi (**DEDO SULJIĆ i AKIF SULJIĆ**, treći je **RAŠID** iz *Fozlića*) došli su (**DEDO, AKIF i brat im AVDO**) u selo *Miletići*, rekli su: Izmakli su se kontroli Mudžahedini, otišli su prema *Miletićima*, šumi dođite da se dogovorimo, da se odbranimo i da nam kaže da se ne bojimo, da se skupimo na selo, ispred kuće **Stipe Pavlovića**. Svi smo se skupili, žene, djeca, muškarci. **DEDO** je naredio da **AVDO** i **Franjo Pavlović** idu u komandu na *Mehurić*, javiti da dođe pomoć Armije BiH-a, da zaštiti nas od Mudžahedina. **Franjo** i **AVDO** su otišli na *Mehurić*, u međuvremenu, Mudžahedini i domaći ekstremisti su opkolili selo. Imali su šarenu maskirnu uniformu, namazani bojama, blatom - domaće Muslimane sam prepoznala. Ne znam im imena, ali znam odakle su bila dvojica iz *Jezerca* naseljena u *Mehuriću*, braća su. Jedan je bio iz *Fezlića*, jedan iz *Zagrađe*, zove se **TAHIROVIĆ OSMAN**. Bio je jedan iz *Vranića*. Svi su imali neku oznaku, ja ne znam koju. Ukupno je vojske bilo 20-ak, poslije ih je bilo više. Radio stanicom su kontaktirali i dolazili sa autima. Kada su krenuli prema selu, **DEDO** je rekao da uđemo u kuću **Stipe Pavlovića**. Svi mještani nisu uspjeli ući u kuću. Dok su se pomaljali prema kući, počeli su pucati. Došli su na vrata, odvalili vrata. **Stipo Pavlović** je imao pušku. Opalio je i ubio jednog "dana" iz *Jezerca*, koji je odvaljivao vrata. Ubili su **Stipu**, ženu mu ranili. Bacili su dvije bombe. Mi smo se ušutili u kući, tako da misle da nema nikoga. Počeli su da odvaljuju vrata od sobe, te su ušli u prostoriju, gdje smo bili. Istjerali su nas napolje. Kad sam izlazila, pred vratima sam vidjela mrtvog **Stipu Pavlovića**, te "onog" iz *Jezerca*. Na polju su nas postrojili, natjerali da sjednemo na zemlju. Rekli su, tko ima oružje da donese, ako neko ne preda oružje a nađe se, pobiće nas sviju. Tko je šta imao od oružja donio je iz svoje kuće. Oružje se odlagao na jednu deku. Uzeli su nas i povezali sa štrikom za veš. Povezali su nas ljudi, crni s bradom, sitni, ne znaju naš jezik i domaći Muslimani koji su prijetili da će nas zaklati, noževe su držali u rukama, premještali po rukama i govorili da ćemo mi platiti, što je jednom u *Prijedoru* nastradala, poklana porodica. To je govorio jedan Musliman iz *Jezerca*. Mislio je da ga ne znamo, ili da ga nećemo prepoznati. Nismo smjeli ništa pričati, govorili su nam da ne smije niko ništa govoriti, vrištati. Plakala je sestra od **Stipe Pavlovića**, **Pavlović Manda**, zaprijetili su nam da će nas pobiti ako nastavi plakati. Sa *Mehurića* su se vratili **Franjo** i **AVDO**. Mudžahedini i domaći Muslimani su opkolili **AVDU** i **Franju**. **AVDO** je rekao, raširivši ruke "Udrite, ja sam brat Musliman". Mudžahedin je ih okrenuo nazad od kud su došli. Otišli su 100 metara. Iz *Fozlića* je "jedan" rekao nisu oba Muslimani. Zovnuo je **Franju** nazad. "**Franjo**, ti se vrati!". Otjerali su **Franju** u njegovu kuću da im donese ključeve od auta. Svezali su **Franju**, jedan od Muslimana je rekao:"Njega treba pojačati, jače svezati ruke". Postrojili su nas po dvoje i uputili prema *Mehuriću*. Pratili su nas sa svih strana, sprijeda, sa strane i nazad. Tako postrojeni išli smo kroz *Mehurić* (muslimansko selo). U koloni nas je bilo 31. Dotjerali su nas do **Savić Milojka** štale. Rekli su da se razdvojimo, muškarci na jednu

stranu, žene na drugu. Muškarci su ostali kod štale, a žene su nastavile put do **Milojkove** kuće. Žene i djecu su utjerali u podrum te kuće. Bila je noć. Donijeli su nam svijeću. U podrumu su bile već dotjerane dvije Srпкиnje, **Savić Smiljka i Savić Savka**, one su iz **Poljanca**. Nismo ništa smjeli pričati, samo smo plakali. Bili smo u podrumu od 21-23 sati. U 23 sata su nam rekli da idemo nazad u **Miletiće**. Rekli su da je došao autobus po nas. To je rekao **DERVIŠ SULJIĆ** i **AMID SULJIĆ**, te **RIBO SULJO**, te da nas čekaju muškarci. Kad sam ušla u autobus primijetila sam da nema 4 muškarca. Nije bilo **Petrović Ante**, **rođenog 1937. god.**

Pavlović Franje, rođ. 1960. god.

Pavlović Tihomir, rođ. 1973. god.

Pavlović Vlado, rođ. 1973. god.

Kad sam ušla u autobus pitala sam: "Gdje su!" rekli su (**AMID** i **DERVIŠ SULJIĆ**) da se ne brinemo i da im neće biti ništa. Dovukli su nas od **Milojkove** kuće (**Poljanice**) do škole u **Mehurićima**, rekli su: "Srbi neka idu u školu, a **Milećani** idu u **Zagrađe**, u muslimanske kuće". Rekli su da ne možemo u **Miletiće**, dok ne dođe komisija zbog poginulih, **Stipe Pavlovića** i Muslimana iz **Jezerca**.

Pripadnici Armije BiH su rekli da se vraćaju u **Mehuriće** da vide šta je sa naša četiri čovjeka. U **Zagrađama** smo noćili u kući **OSMANA RIBE**. Do 12 sati smo čekali da čujemo što je sa našim ljudima. Na pitanje što je sa našim ljudima, šutili su. U 15.30 sati UNPROFOR je otišao u **Miletiće**, nama nisu dali da idemo sa njima. **Dragoljub** sa **Orašca** nam je rekao da je išao s UNPROFOR-om u **Miletiće** i da su ubijeni (**Franjo, Tihomir, Vlado, Anto**). U **Miletiće** nam nije dala Armija BiH da idemo. Prenoćili smo u nedjelju u **Zagrađama**, u istoj kući.

Ponedjeljkom, 26.04.1993. godine smo otišli u selo. U selu nikog nije bilo. U selu je stigla Armija BiH, čitav dan su bili u selu pripadnici Armije BiH-a. Naoružani, uniformirani sa šarenim odijelima, hodali su po selu. Čekali smo UNPROFOR da dopremi sanduke za mrtve. Lice, osim **Tihomirovog** nismo vidjeli. Na bradi je bilo tragova od petka. Ostali (**Franjo, Vlado, Anto**) ležali licem okrenutim prema podu

(ležali su u kući **Pavlović Ive**). Na **Franji** sam vidjela da mu je vrat prerezan, odvojen od glave. Odjeća mu je bila sva u krvi. Mrtva tijela (**Franje, Ante, Vlade, Stipe i Tihomira**), su ležala prekrivena dekama, našim iz kuća.

26.04.1993. godine UNPROFOR je evakuirao seljane Hrvate iz **Miletiće** u **Novu Bilu**.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 09.10.1993.

TR 016

Svjedok: S.P., muško, 47 g.

I S K A Z

24. travnja 1993. godine radio sam na njivi. Oko 17.30 sati su do mene došla neka djeca koja su mi rekla da je Musliman iz **Donjih Miletića** (muslimanski zaselak u **Miletićima**) **DEDO SULJIĆ** (1934.god.) došao u selo i da nas sve poziva na sastanak. Ja i **Pavlović Stipo** (1934.god.) i **Franjo Pavlović** (1960.god.) smo odmah pošli u selo... Sa nama je također bio **Pavlović Srećko** (1931.god.) i **Pavlović Ana** (1938.god.), te **Pavlović Ivo** (1947.god.) i njegova žena **Pavlović Manda**

(1952.god.). Svi smo krenuli u selo. Na sred sela pred štalom **Srećka** već su se iskupili svi sumještani. **Gornji Miletici** su bili hrvatski zaselak **Miletića** s 10 kuća, trinaest domaćinstava, oko 50-tak duša. Osim mještana Hrvata tamo su bili i Muslimani iz **Donjih Miletica**:

1. **DEDO SULJIĆ, 1934.**

2. **HASO SULJIĆ, 1915.**

3. **HAKIF SULJIĆ, oko 1955.**

4. **AVDO SULJIĆ 1958.**

DEDO, HAKIF i AVDO su braća, a **HASO** im je stric. Svi su bili u civilu. Svi okupljeni Hrvati su bili također u civilu.

DEDO nam je rekao da će nam nešto reći, ali da ne paničimo. Rekao je da su oko sela Mudžahedini, da im ne pružamo otpor i da se ne plašimo, dokle god je on

(**DEDO**) i njegova braća tu, bez obzira što su Mudžahedini odlučili uzet naše selo. Mi smo govorili da nikad ništa Muslimanima nismo napravili i da nema razloga da napadnu nas i naše selo. Nismo vjerovali da bi nas netko mogao napasti i dogovoreno je da **Franjo Pavlović** i **AVDO SULJIĆ** odu u zapovjedništvo muslimansko u **Mehurićima** i provjere da li je to njihova zapovijed, ili to Mudžahedini rade na svoju ruku. Oni su otišli u zapovjedništvo i to s traktorom. Tek što su oni otišli **Božo Pavlović** (1957.god.) je rekao: "**DEDO**, ja ti ne vjerujem, ti nama spremaš klopku. Ja idem bježati a ostali kako hoće". Otišao je u kuću u nakani da uzme pušku i pobjegne. **DEDO** nas je i nadalje uvjeravao da nema mjesta panici. Da je bila riječ o klopki kasnije mi je potvrdio **Božo** koji je čuvajući ovce vidio Mudžahedine pred **DEDINOM** kućom. Dok smo još razgovarali sa **DEDOM** iza kuća je izbilo 15 naoružanih Muslimana, 11 Arapa Mudžahedina i četvorica domaćih Muslimana. Zapucali su na **Božu**, koji je upravo izlazio iz kuće. Na sreću nisu ga pogodili i on je pobjegao. Zavladao je panika. Žene i djeca su vrištala i plakala. **Pavlović Stipo**, je rekao: "**DEDO**, lažove idem u kuću i niko me neće odvesti". Musliman iz **Jezerca** po imenu **KASNIM JUSIĆ** je pitao: "Gdje je **Stipo**?", iako je i sam vidio gdje je. "Sad ću ja po njega" - rekao je, i sa uperenom puškom pošao u kuću. Otvorio je

(razbio) nogom vrata i dva rafala su se slegla u jedan i **Juso** je pao. Potom se začuo još jedan rafal kojeg je na prozor ispucao jedan Mudžahedin te eksplozija bombe nakon koje se je začulo zapomaganje **Stipine** supruge **Lucije** da joj ubiše muže i da je i sama ranjena. Ušli su unutra Mudžahedini i donijeli je k nama. Nije mogla stajati na nogama. Htjela je sjesti nauznak i pošao joj je pomoći **SULJIĆ AKIF** ali ga je Arapin pogodio puškom po licu. **DEDO** je govorio: "Ubiše mi brata!" "Ubit ćemo i tebe", rekao je Arapin koji im je izgleda bio vođa. **DEDO** je potom ušutio. Arapi su međusobno komunicirali na arapskom i još više francuskom. Ja sam i jedan i drugi jezik znao jer sam četiri godine živio i radio kao radnik Hidroelektre u Alžiru. Objašnjavali su kad su upali u selo da to selo ni dosad nije smjelo ostat. Da treba razdvojiti i pobiti vojno sposobne muškarce. Svi su bili u uniformirani, tamne puti i većina ih je imala brade. Inače smo ih i prije viđali u muslimanskom dijelu **Miletića**. Neki su kod **DEDE** i spavali i njegove braće, a baza im je bila u školi u **Zagrađu**. Domaći Muslimani su bili umazani ilovačom da ih ne bi prepoznali, no ipak sam prepoznao:

1. **TAHIROVIĆ OSMANA iz Zagrađa**

2. **SULJIĆ BUĆU ZIJADOVA iz Mehurića**

3. **JAŠAREVIĆ SAKIJA unuk iz Fazlića**

4. **DEDE JUSIĆA sin iz Jezerca**

U međuvremenu je prispjelo još njihovih vojnika (domaćih Muslimana) ali ih nisam prepoznao.

Stigla su još i dvojica Mudžahedina sa Landroverom. Otpočela je pljačka po selu a privodilo se i one koje se još našlo u kućama. Tad su se vratili iz **Mehurića** **Franjo Pavlović** i **AVDO SULJIĆ**, rekli su nam da u zapovjedništvu ne znaju ništa o ovoj akciji u **Miletićima**. No, da to nije tako, svjedoči i činjenica da jedan od ovih Mudžahedina što su stigli

Landroverom bio i glavni zapovjednik iz *Mehurića* Arapin **RAMADAN** koji će osobno ravnati kasnijim hrvatski i pitao je: "Obojica Muslimani?" **DEDIN** brat **AVDO** je rekao da su obojica Muslimani, našto je prišao netko od novopridošlih domaćih Muslimana i rekao, da je jedan od njih Hrvat. Arapin **RAMADAN** je rekao: "Hrvat ovamo" i priključio **Franju** ostalim Hrvatima. Jedan domaći Musliman je uzeo **Franji** ključeve i odvezao mu automobil. Rekli su ako nađe još negdje skriveno oružje da će sve poubijati. Ja sam priznao da imam bombu. Pošao sam sa Arapinom i predao mu bombu. Pitao sam ga na francuskom zašto su napali selo. Bio je iznenađen. Pitao me je otkud znam francuski. Rekao sam mu da sam bio u Alžiru 4 godine. Rekao mi je da je **ALIJA IZETBEGOVIĆ** bio u *Bukovici* (8 km od nas) i da je tražio da se zauzme ovaj prostor, da su se mještani Muslimani tome usprotivili i da je potom **ALIJA** rekao: "Dobro, onda barem možete pomagati Mudžahedinima, oni će to obaviti umjesto nas. Mi radimo samo ono za što smo plaćeni, i što nam je naređeno" - rekao je. Obećao mi je da ja i moja žena nećemo biti vezani. Kad smo se vratili otpočeli su vezivanje ruka na leđa. Sjekli su uže za sušenje rublja i vezali nas. Jedino nisu vezali djecu ispod 12 godina. Sve preko 12 godina muškarce, žene i djecu su vezali. **Vladu** i **Tihomira Pavlović** su tu uhvatili za kosu i tukli ih koljenom u lice. Oni su inače pripadnici male zajednice "Jehovih svjedoka" *Bili Han* i tražili prigovor savjesti, da im religija ne dopušta nošenje oružja, što je HVO i usvojio i nikad nisu bili mobilizirani. Tukli su i **Petrović Antu** na isti način. Rekli su nam da će ubiti svakog nevezanog ako se ne javi, ili ako se naknadno pokuša odvezati. Tad su rekli da će prozivati i da prozvani istupe iz grupe. Prozvali su:

1. **Pavlović Franju (1960.)**
2. **Petrović Antu (1937.)**
3. **Pavlović Vladu (1973.)**
4. **Pavlović Tihomira (1973.)**
5. **Pavlović Stipu (1934.)**

Prozvani su istupili i po zapovjedi Arapina **RAMADANA** morali su kleknuti kao u crkvi. Zapovjedi je izdavao na hrvatskom jeziku.

Nas ostale su postrojili u kolonu po dva i naredili pokret put *Mehurića*. Naprijed pobrojani Hrvati su ostali klečujući.

Nadomak *Mehurića* su nas čekala dva osobna vozila u kojima su bili domaći Muslimani u civilu, sinovi **POPARIĆA RAME**. Bili su zaposleni u Švicarskoj. Napali su Mudžahedine da, što im to rade susjedima, što ih zavađaju sa njihovim ljudima. Mudžahedini su im prislonili puškom na čelo i prijetili da će ih pobiti. **POPARIĆI** su nam rekli da će doći u *Mehuriće* i oslobodit nas za sat vremena. Produžili smo u *Mehuriće*. Smjestili su žene u kući Srbina **Milojka Savića** kojeg su već prije protjerali. Žene su išle u kuće a muškarci u štalu. I dalje smo bili svezani. Oko 21.30 sati su nam rekli da idemo u selo *Zagrađe* i da će nas razmjestiti ponovno po muslimanskim kućama. Tad su nas i odvezli. U autobusu je nas dočekaio liječnik, pitao je treba li pomoć. Došli smo u *Zagrađe* gdje su nas razmjestili po muslimanskim kućama. Bili su vrlo korektni i iskazivali su žal zbog onog što je učinjeno u *Miletićima*. Tamo smo ostali dvije noći. Tražili smo da odemo u *Miletiće* da vidimo što je sa izdvojenim ljudima. Rekli su da možemo, ali da ne smijemo ništa dirati, da tamo treba doći UNPROFOR i zajednička komisija HVO i Armija BiH.

Nas četvorica, ja i :

1. **Pavlović Srećo**
2. **Pavlović Marko**
3. **Pavlović Zoran**

Kad smo došli 27.04.1993. godine u kući **Pavlović Stipe** pronašli smo njegovo tijelo, koje je bilo izrešetano mecima. U drugoj prostoriji našao sam **Franju Pavlovića** koji je ležao potrbuške. Bio je zaklan. Kraj glave mu je bila šerpa od oko 8 litara i do pola puna krvi. U šerpi je bila grabilica za juhu. Okolo su se vidjeli tragovi krvi, kao da je netko raznosio krv i

razlijevao je pri tom iz te grabilice. Do **Franje** je bilo tijelo **Vlade Pavlovića**. Ležao je na leđima. Imao je na lijevoj strani grudi tragove paranja nožem kao i ubod na vratu. Bio je očito tučen po licu. U drugoj sobi na kauču je bio **Tihomir Pavlović**. Zatekao sam ga u sjedećoj pozi, podmotanih nogu ("po turski") i ruku na leđima. Po bedrima je imao rupe od metaka. Jedan metak je očito dobio i u bradu. U kući **Ive Pavlovića** smo našli tijelo **Petrović Ante**. Bio je na boku zgnječen, koljenima dodirivala bradu. Bio je sav krvav. Kuće su sve bile opljačkane i rasturene.

Vratili smo se u **Zagrade**. Sutradan je UNPROFOR došao po nas, mogao je ići tko je htio. Sedmero starih i oboljelih ljudi nisu htjeli ići - rekli su "Umrijet ćemo kod svojih kuća". Bili su to:

1. **Pavlović Marko - 1910.**
2. **Pavlović Mara - 1913.**
3. **Pavlović Ivo - 1919.**
4. **Pavlović Luca - 1922.**
5. **Pavlović Zdravko - 1925.**
6. **Pavlović Mara - 1925.**
7. **Pavlović Srećko - 1931.**

Pavlović Luca koja je teško ranjena pri ubojstvu svog supruga **Stipe** umrla je od rana.

U srpnju mjesecu su razmijenjene 4 osobe. Po njihovu pričanju u šumu su pobjegli misleći da ih Muslimani love da ih ubiju, a ne da ih razmjene:

1. **Pavlović Zdravko**
2. **Pavlović Mare**
3. **Pavlović Srećko**

Još i danas ne znam što je s njima.

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a potpisom svjedočim im njegovu autentičnost.

U Vitezu, 07.10.1993.

TR 017

Svjedok: B.P., muško, 36 g.

I S K A Z

Dana 24. travnja 1993. godine oko 17.30. sati ja sam na njivi čuvao ovce i primijetio sam da iz **Donjih Miletića**, muslimanskog dijela sela (**Gornji Miletići** su hrvatski) idu tri civila prema Gornjim Miletićima. Bila su tri brata u civilnoj odjeći:

1. **SULJIĆ DEDO** oko 60 godina
2. **SULJIĆ AKIF** oko 45 godina
3. **SULJIĆ AVDO** 1958. godište

Čuo sam kako **DEDO** govori: "Za sve je kriv **HAMID**". (Riječ je zasigurno o sinu **SULJIĆ AKIFA** kome se **DEDO** obraćao kada je to govorio). Bili su od mene udaljeni oko 100 metara i nisam čuo **AKIFOV** odgovor. Produljili su u selo. Nekakva slutnja mi je govorila da razlog njihova odlaska u hrvatski dio sela nije uobičajen pa sam ostavio ovce i požurio u selo. Sreli smo se nasred sela pred štalom **Sreće Pavlovića**. Kad sam stigao sa njima je već razgovarao, **Tihomir Pavlović** (1974.) i **Vlado Pavlović** (1974.). **DEDO** je govorio, a ova dvojica su šutjela. Rekao je da je došao da nas upozori da će nas Muslimani napasti i da bi najbolje bilo da budemo svi na okupu, da budemo nasred sela. Ja sam rekao da je pametnije da bježimo, da je to bolje. **DEDO** je rekao: "Ostanite, bolje, mi ćemo vas zaštititi". Ja sam

rekao **DEDI** kad ste nas već mislili štititi što niste ponijeli oružje da nas branite? U selu je (u hrvatskom dijelu) bila mala zajednica Jehovih svjedoka kojoj su pripadali **Srećo Pavlović**, sinovi mu **Tihomir i Vlado**. Oni i članovi njihove obitelji su odložili kod HVO tzv. prigovor savjesti, jer da im vjera brani korištenje oružja, što im je HVO i prihvatio, te nisu nikad bili mobilizirani. Inače, u hrvatskom dijelu sela (**Gornji Miletići**) bilo je 13 domaćinstva s oko 50-60 članova.

DEDO je uvjeravao - bolje vam je ne bježite ali se nemojte niti hvatati oružja, jer će te se teško suprotstaviti Mudžahedinima. U muslimanskom dijelu sela (**Gornji Miletići**) su inače već početkom zime stigli arapski državljani (uniformirani - Mudžahedini) koji su imali bazu u školi u **Zagrađi** (ispod **D. Miletića**), a neki su spavali i u **DEDINOJ** i **AKIMOVOJ** kući, valjda zato jer su im sinovi radili u lokalnom muslimanskom zapovjedništvu. **DEDO** mi je govorio da bi bilo najbolje da ja odem u njihovo zapovjedništvo i da tamo razjasnim stvar. Ja sam to odbio jer sam pretpostavljao da je to zamka, ali je **Franjo Pavlović** to prihvatio i otišao se opremiti. **Franjo** je inače dan prije sa svojim konjima **AKIFU SULJIĆU** išao orati njive. Ja sam i na dalje insistirao na bježanju, ali stric mi **Srećo** nije vjerovao da bi se išta od tog moglo dogoditi i protivio se bježanju. Žene i djeca koja su se u međuvremenu sakupili otpočeli su plakati. Odlučio sam zatvoriti ovce i pošao u kuću zatvoriti ovce. Uzeo sam pušku i zaključavao vrata kad je netko zapucao na mene. Bila je ova posjeta očito dogovorena samo s ciljem da nas što lakše pokupe i pobiju, već smo bili opkoljeni. Meci su udarali po zidu, razbili prozor. Vidio sam na sve strane puno uniformiranih vojnika - Muslimana. Počeo sam bježati prema šumi, prema selu **Jezerci**. Ljudi nasred sela u bili već opkoljeni, nitko od njih nije imao oružje i nisu imali šanse pobjeći jer su bili u klopci. Usprkos pucnjavi pobjegao sam, mislio sam tražiti pomoć u hrvatskom selu **Orašac**. Došao sam do seoskog zapovjednika **Ljubomira Bobaša** i molio za pomoć, no on mi je rekao da ih je premalo, da se boji da se isto ne dogodi i u njegovom selu, a i bez zapovjedi da ne može ništa učiniti. Vidjevši da pomoći nema odlučio sam se vratiti u selo. Dovukao sam se na stotinjak metara do kuće, a svi moji sumještani uključujući i djecu bili su svezanih ruku na leđima. Sjekli su konopac za sušenje rublja i vezali ljude, žene, djecu. Formirali su kolonu po dva i povelili ih put **Mehurića**. Bilo je oko dvadesetak domaćih Muslimana i 5 Mudžahedina. Bila su tamo i naša trojica "dobrotvora", koji su kad je kolona krenula zaputiti se prema **D. Miletićima** zajedno sa njima. **Lucija Pavlović** (oko 60 godina) očito ranjena, je pokušavala puzati za kolonom. Stric mi je rekao da su joj ispalili nekoliko metaka u noge. U koloni sam vidio sve osim:

1. **Pavlović Stipe**
2. **Pavlović Franje**
3. **Pavlović Tihomira**
4. **Petrović Ante**
5. **Pavlović Vlade**

Od domaćih Muslimana prepoznao sam **TAHIROVIĆ OSMANA** iz **Zagrađa** (oko 30-tak godina). On nije za razliku od ostalih namazan po licu.

Kad je kolona otišla počelo je pljačkanje sela, odvodili su stoku i iznosili stari. Po **Pavlović Luciju i Pavlović Maru** koje nisu mogle hodati (prva ranjena druga stara i nemoćna) došao je automobil "zastava" i odvezao ih.

U međuvremenu je pala noć. Noćio sam u šumi iza sela. Ujutro oko 5.30 sati odlučio sam ući u selo, iskoristiti svitanje i vidjeti da možda netko nije ostao u selu, skriven ili ranjen. Došuljao sam se do svoje kuće gdje je sve bilo razbijeno i razbacano. Potom sam ušao u kuću **Pavlović Stipe** i na hodniku sam našao mrtvog **Stipu** kako leži na leđima. **Stipina** glava je bila sva smrskana i jedva sam ga prepoznao. Pogledao sam u drugu sobu (dnevnu sobu) tamo je na kuću u sjedećoj pozi sjedio **Pavlović Tihomir**. Noge su mu bile podmetnute tako da je sjedio "po turski". Ruke su mu bile na leđima. Bio je sav krvav. Na bedrima su mu bile vidljive rupe od metaka te na bradi. Bio sam kao u transu. U susjednoj spavaćoj sobi našao

sam dva tijela. **Franjo Pavlović** je ležao potrbuške, a glava mu je bila u nekakvoj šerpi koja je bila puna krvi. U šerpi je bila i grabilica za juhu (poljak, kutljača). Kad sam ga pokušao okrenuti prsti su mi ušli u veliku rupu u predjelu srca. Bio je sav krvav. Uz njega je bio i **Vlado Pavlović**. Ležao je na boku, zgrčen tako da su mu koljena bradu dodirivala. Bio je kao i ostali sav u krvi. Otišao sam u kuću **Pavlović Ive** gdje sam našao **Petrović Antu**. Ležao je na podu. Uz glavu mu je bio prislonjen televizor razbijenog ekrana. Usta su mu bila puna trave, zemlje, a iz usta mu je virila stapka (stabljika) ruže. Prošao sam i sve ostale kuće, ali osim razbijanja, nereda, razbacanih stvari nikog drugog nisam našao. Tada sam tog istog jutra 25.04.1993. godine zaputio se prema muslimanskom selu **Jezerci**. Ušao sam u Jezerce a tamo je već bio UNPROFOR s tri oklopna vozila. Ugledali su me Muslimani i **SAFET** (ne znam mu ime) me razoružao. Iz onog što sam shvatio UNPROFOR-ci su se raspitivali za **Miletiće**, a Muslimani okupljeni su ih pokušavali odvratiti od toga. Bili su bez prevodioca. Pokazivali su na kartu i spominjali "**Miletići**". Ja sam im pokazivao rukom smjer u kojem su **Miletići**. Put preko **Jezeraca** ka hrvatskim selima bio je jedini mogući, stoga sam iskoristio gužvu oko transporterata i nestao. Otišao sam put **Orašca** i došao u zapovjedništvo i objasnio što se dogodilo.

Taj dan u **Miletićima** vidio sam slijedećih pet ubijenih civila:

1. **FRANJO PAVLOVIĆ 1960. godište**
2. **STIPO PAVLOVIĆ star oko 60 godina**
3. **TIHOMIR PAVLOVIĆ 1974. godište**
4. **VLADO PAVLOVIĆ 1974. godište**
5. **PETROVIĆ ANTO star oko 55 godina**

O **Pavlović Zdravku** (1925.) i majci **Pavlović Mari** (1925.) od tog dana ne znam ništa. Ne znam da li su mrtvi ili živi, kao i o **Pavlović Srećku** (oko 65 godina).

Ovaj iskaz dajem dobrovoljno i odgovorno, a njegovu autentičnost svjedočim potpisom svake stranice.

Nova Bila, 07.10.1993.

drugi izvori / šifra iskaza: tr075

Svjedok: B.P., muško, 26 g.

I S K A Z

Dana 24.04.1993.god. oko 17,30 sati dok sam se nalazio na njivi i radio svakodnevnih poslova primjetio sam da je kod kuće **SULJIĆ /DERVIŠ/ DEDE** parkirano auto neposredno uz ogradu s ciljem da se teže uoči.

Neposredno iza toga dotični **SULJIĆ DEDO** nas je upozorio da se kod njegove kuće nalaze Mudjehedin i da hoće da nas napadnu i pobiju. Predložio je da se skupimo na jedno mjesto, da ne pružamo otpor i ne pokazujemo oružje. Isto su potvrdili i njegova dva brata koji su došli skupa sa njim.

Moram reći da smo od Zapovjedništva HVO brigade "Frankopan" tj. njihove 3. satnije upozoravani o mogućnostima ovakvog napada i to 22. i 23.04.1993.god., te da smo dobili zapovijed o evakuaciji stanovništva kao i vojno sposobnih, ali da nitko iz sela nije otišao. Neposredno nakon što nas je **DEDO** upozorio mogućnosti napada selo je bilo napadnuto i opkoljeno sa tri strane, tako da nije postojala nikakva mogućnost bijega. Budući da se većina

ljudi okupila na jednom mjestu u centru sela kako im je DEDO savjetovao napadom Mudjahedina oni su pohvatani i povezani, a ja sam u međuvremenu uspio ući u kuću i uzeti pušku. Videći što se sprema ni trenutka nisam čekao, nego sam se udaljio u pravcu obližnje šume koja se od centra sela nalazi neki 100 metara. Gledajući sa tog mjesta bio sam svjedok zločina koji se dešavao nad nenaoružanim pripadnicima hrvatskog naroda.

Oko 20-30 Mudjahedina postrojili su ih i povezali Hrvate koje su zatekli u selu tjerajući ih da kleče, a **Antu Petrović** da jede travu i cvijeće trgajući ih ustima jer su mu ruke bile vezane. Kako su pojedini žitelji sela još uvijek bili u svojim kućama Mudjahedina je krenulo da pretražuje kuće i istjeruju preostale ljude iz njih. Među Mudjahedinima nisam mogao prepoznati o kome se radi jer su po licu bili namazani zemljom i bojama a bio sam udaljen oko 100 metara.

Međutim, ipak sam prepoznao da je jedan od njih bio osoba po imenu **KASIM** a mislim da se preziva **ŠEHIĆ**. Njega sam prepoznao jer nije bio namazan a imao je i bradu. Isti **KASIM** zajedno sa još nekoliko Mudjahedina je također tražio ima li po kućama još koji stanovnik sela. Kada je došao do kuće **Stipe Pavlović** i pozvao Stipu da se pridruži drugima u centru sela, **Stipo** je kroz zatvorena vrata otvorio vatru iz ruskog automata /dobošar/ i usmrtio **KASIMA ŠEHIĆA**.

Istovremeno su zapucali i Mudjahedini i tom prilikom ubili Stipu te provalivši vrata kuće ubacili bombu u kuću koja je ranila Stipinu ženu Luciju koja se također nalazila u kući. Nakon toga Mudjahedini su između postrojenih ljudi u centru sela izdvojili sve mlađe muškarce na vojne obveznike i odveli ih u Stipinu kuću a one starije, te žene i djecu putem prema **Mehuriću**.

U Stipinu kuću su uvedeni slijedeći muškarci:

1. **Franjo Pavlović, sin Mije rođen 1960.g.**
2. **Tihomir Pavlović, sin Sreće rođen 1973.g.**
3. **Vlado Pavlović, sin Zorka rođen 1973.g.**
4. **Anto Pavlović, sin Stipana oko 40 godina**

Nakon toga počela je pljačka po kućama Hrvata. Između ostalog prepoznao sam **OSMANA TAHIROVIĆA SINA TUFIKA** iz **Zagrada** koji je otjerao fiću vlasništvo **Franje Petrovića**. Mogao sam ga prepoznati budući da se nije mazao. Nakon toga ja sam se udaljio u pravcu sela **Orašac** s namjerom da o zločinu izvijestim Orašane. U međuvremenu već je padala noć, a iz **Stipine** kuće čulo se pet do šest pojedinačnih pucnjeva. Kada sam došao u **Orašac** izvjestio o masakru ponovno sam se vratio u **Miletiće**, ali budući da sam tu zatekao još 4-5 Mudjahedina udaljio sam se s namjerom da se ponovno vratim u **Orašac**. Ali kako me u muslimanskom selu **Jezerci** zaustavila patrola muslimanskih snaga u tom selu sam prenoćio. Tu mi je oduzeta automatska puška.

Ujutro 25.04.1993.g. oko 6,00 sati iz **Jezeraca** sam se ponovno vratio u **Miletiće** da vidim što je sa selom te da bih nekome pomogao ako bude ranjen. Zajedno sa mnogim iz **Jezeraca** su došla i dva Muslimana. Znam ih samo iz viđenja, a jednoga znam da ga zovu **ŠVABO**/krupan plav/ a drugi je crn. Po dolasku u selo prvo sam ušao u svoju kuću a nakon toga u kuću **Stipe Pavlovića** koji mi je prvi komšija. Vrata **Stipine** kuće bila su provaljena. **Stipo** je ležao na hodniku, na leđima odmah do ulaznih vrata. Nije imao jedno oko i jednog dijela glave. Ostala trojica su svi bili u jednoj prostoriji. **Tihomir** je sjedio na kauču sa rukama iza leđa a noge su mu bile namještene tako da je sjedio "turski". Oko vrata je imao tragove davljenja i rane po stegnima. **Vlado** je ležao postranice skupljn kao da su mu zajedno vezani glava i noge, sve mu je bilo oteklo, bio je sav krvav. Pored **Vlade** na stomaku je ležao **Franjo** sa glavom u posudi u kojoj je

bilodosta krvi. Glava je bila skoro potpuno odsječena a bilo je puno rana i po cijelom tijelu. **Antu** sam našao u kući moga amidje **Ive**. Na glavi mu je bio televizor, polupan na način da mu je bio nataknut na glavu. Svuda je bila krv.

Nakon što sam se uvjerio da su svi mrtvi i da im ne mogu pomoći obišao sam i druge kuće u selu. Sve kuće su bile pokradene, imovina opljačkana, po kućama sve razbacano, a naročito se bjes iskaljivao na vjerskim obilježjima, /križevi polomljeni, svete slike iscjepljene i sl./.

Tu sam se zadržao oko dva sata, pa sam onda preko **Jezeraca Orašca i Čitluka** otišao za **Grahovčice**, gdje u Zapovjedništvu dao izjavu.

U Travniku, 07. svibnja 1993.

tr080

Svjedok: A.P., žensko, 34 god.

I S K A Z

Svjedokinja navodi da su dana 24.travnja 1993.god. oko 17,30 sati u mjesto **Miletiće** došli njihovi sumještani **SULJIĆ DEDO, SULJIĆ AKIF i SULJIĆ AVDO**, koji su im kazali da su ih došli upozoriti jer u mjesto **Miletiće** dolaze pri-padnici tzv. "mudžahedina" te da im prijete opasnost. U vrijeme dok su od navedene trojice dobivali upozorenje do njih je došao **Pavlović Božo**, rođ. 1957.g. sada sa prebivalištem u **Divljaku, Vitez**, koji im je rekao da se sa brda vidio kako se mjestu **Miletići** približava traktor na kojem su se nalazili "mudžahedini". Sve prisutne upozorio je da nemaju što čekati nego da svi napuste mjesto **Miletiće**, inače će svi biti ubijeni.

Budući da ga mještani starije dobi nisu poslušali on ih je zamolio da makar djecu izvedu iz mjesta **Miletićina** sigurno, jer neće ni ona biti pošteđena. Budući da se nitko nije htio odvajati od svoje djece, a **Pavlović Božo** više nije imao strpljenja da ih nagovara sam se dao u bijeg, plašeći se da će ga "mudžahedini" likvidirati. Ubrzo su se mjestu **Miletići** počeli približavati "mudžahedini" koji su tom prilikom pucali, na što su se svi sklonili u kuću.

Pavlović Ana navodi da se sklonila u kuću **Pavlović Stipe** r.1934.g. koji je tom prilikom zaključao ulazna vrata, govoreći da je to njegovo privatno vlasništvo i da nitko ne može nasilno provaljivati. Nakon toga uzeo je automatsku pušku i bio spreman uzvratiti ukoliko bi "mudžahedini" nasilno pokušali ući u njegovu obiteljsku kuću.

U tom trenutku na vratima se približila osoba po prezimenu **JASAREVIĆ**, imena se ne sjećam star oko 40 godina koji je počeo lupati po vratima, kao i pucati kroz ista, nakon čega je **Stipo** uzvratio vatru te ubio **JASAREVIĆA**. Budući da je došlo do istovremene paljbe poginuo je i **Pavlović Stipo**. Tom prilikom ranjena je i **Stipina** supruga, **Pavlović Lucija**, sada sa prebivalištem u **Vitezu** koja je zadobila ustrijelne rane u predjelu grudnog koša. Ostali nazočni sklonili su se u zadnju sobu obiteljske kuće te su iščekivali što će se dogoditi.

Ubrzo do zadnje sobe došao je NN muškarac, pripadnik "mudžahedina" za kojeg navodi da je visok oko 175 cm, slabije tjelesne građe, star oko 30 godina, koji je u njih nakon što je otvorio vrata sobe uperio auomatsku pušku zapovjedivši da izađu svi van te upitao da li ima među nazočnima muškaraca. Svi "mudžahedini" imali su iste uniforme, a nosili su i brade. Za

"mudžehedine" navodi da su to bili muslimanski fundamentalisti, uvezeni plaćenici iz arapskih zemalja, a da su u svoje redove regrutirali i domaće ekstremiste pripadnike muslimanskog naroda od kojih ona poznaje samo braću **JAŠAREVIĆ**, dok su joj ostali nepoznati. U obiteljsku kuću **Pavlović Stipe** sklonili su se:

- **Pavlović Katica,**
- **Pavlović Marija,**
- **Pavlović Vlado,** rođ.1973.god.
- **Pavlović Anđa,** rođ.1973.god.
- **Pavlović Manda** majka od **Katice, Marije i Lucije Pavlović.**, kao i dr., a po izlasku na dvorište ispred obiteljske kuće ugledala je nekoliko "uvezenih mudžahedina" sa kojima su bili i domaći "mudžahedini", koji imaju prebivalište u mjestu **Miletići**. Predmetna im je rekla da oni nisu ništa krivi te da ih ostave na miru. Nakon toga prišla im je osoba po prezimenu **JAŠAREVIĆ** koji se predstavio da je rođeni brat od gore navedenog **JAŠAREVIĆA** koji je ubijen u obiteljskoj kući **Stipe Pavlovića** te je pitao tko mu je ubio brata. Pripadnici "mudžahedina" rekli su im da ih nitko ne bi dirao da pripadnici postrojbi HVO-a nisu izvršili pokolj u mjestu **Ahmići** nad civilnim stanovništvom. U njihovu zaštitu stavio se **SULJIĆ DEDO**, star oko 50 godina koji je rekao da nitko od nazočnih Hrvata nije napuštao mjesto **Miletiće** te on garantira svojim životom da su to sve poštene ljudi. Ubrzo zatim uslijedilo je vezanje ruku svim muškarcima pripadnicima hrvatske narodnosti, a sa njima su zajedno svezani i **SULJIĆ DEDO, AKIF i AVDO**.

Posebno su izdvojili Hrvate:

- **Pavlović Franju,** rođ.1960.g.,
- **Pavlović Tihomira,** Rođ. 1973.g.
- **Pavlović Vladu I Pavlović Antu,** star oko 60 godina.

Njima četvorici svezane su ruke, a nakon toga natjerali su ih da kleknu na koljena. Ostale muškarce kao i žene i djecu u koloni "mudžahedini" su sproveli u svoju bazu, a predmeta navodi poimenično:

- **SULJIĆ DEDO** star oko 50 godina,
- **SULJIĆ AKIF** star 40 godina,
- **SULJIĆ AVDO** star 35 godina,
- **SULJIĆ ASO** star 70 godina,
- **Pavlović Srećko**
- **Pavlović Zdravko,** rođ.1925.g. sada sa prebivalištem u **Staroj Bili** i njegova supruga **Pavlović Ivka,**
- **Pavlović Marko,** star oko 85 godina, sada boravi u **Delnicama** kod kćerke **Pavlović Zore** i njegova supruga **Pavlović Mara,**
- **Pavlović Ivo,** star oko 70 godina, za kojeg navodi da boravi u **Busovači** ili kod kćerke u **Čapljini,**
- **Pavlović Draženko,** star 15 godina, a boravi kod rodbine u mjestu **Bizovac,**
- **Pavlović Ivana,** stara 7 godina,
- **Pavlović Manda,** r.1952.g.
- **Pavlović Stipo,** star oko 62 godine i njegova supruga **Slavka,** za koje navodi da borave u **Vitezu,**
- **Pavlović Anđa,** r.1963.g.,
- **Pavlović Vule.**

Predmetna navodi da je sveukupno u koloni bilo oko 35 civila, a sada ih ne može sve poimenično navesti. Pošto su sprovedeni u bazu odvojene su žene i djeca od muškaraca, a zatim su smješteni u odvojene prostorije u 20,00 sati. Oko 22,00 sati pripadnici Armije BiH došli su u bazu "mudžahedina" da oslobode navedene civile pripadnike hrvatske nacionalnosti. U sjećanju su joj ostali - **RIBO SULJO**, star od 35-40 godina po zanimanju profesor, a koji je mobiliziran u Armiji BiH na časničko mjesto. Isti je bio obučen u uniformu. Zatim NN muška osoba, stara oko 40 godina, predstavljao se kao vojni liječnik i **SULJIĆ DIŠAN**, koji je bio obučen u vojnu uniformu, a isti se obratio riječima "došli smo vas osloboditi, ima li među prisutnima ranjenih". Nakon toga pružili su prvu medicinsku pomoć **Pavlović Luciji**, koju su nakon toga službenim vozilom Armije BiH prebacili na bolničko liječenje u **Zenicu**. Preostalih 34 civila autobusom je prevezeno u mjesto Luka gdje su prenoćili u obiteljskim kućama mještana pripadnika muslimanske narodnosti. Predmetna je prenoćila u obiteljskoj kući vlasništvo **RIBO OSMANA**.

Sutradan ujutro htjeli su otići u mjesto **Miletiće** budući da ih je interesiralo što se dogodilo sa četvoricom muškaraca koji su ostali zadržani, no to im nije bilo dozvoljeno. Pripadnici britanskog bataljuna UNPROFOR-a iz **Viteza**, sastavili su komisiju za očevid koju su sačinjavali pripadnici Armije BiH iz Zenice od kojih navodi zapovjednika po prezimenu **MERDAN** i pripadnika HVO-a **Nakić Franju** časnika. Predmetna navodi da joj je poznato da je po navedenoj komisiji obavljen očevid te da je napravljen fotoelaborat. Poznato joj je da fotografije izmasakriranih Hrvata posjeduje i **Pavlović Anđa**, rođ.1963.g., sada sa boravištem u **Grubišnom Polju, Kralj Zvonimira 34** te se iste mogu od nje zatražiti.

Od strane pripadnika UNPROFOR-a sutradan ujutro rečeno im je da se mogu vratiti u svoje obiteljske kuće, a da će im sigurnost garantirati pripadnici Armije BiH. Na tu ponudu negativno su odgovorili te su napustili navedeno područje. U mjestu **Miletići** do lipnja 1993.god. ostali su **Pavlović Zdravko** i njegova supruga **Mara**. Srećko Pavlović preminuo je u svibnju 1993.god. Koliko joj je poznato bio je pregledan po liječniku koji je konstatirao prirodnu smrt. Po pričanju **Pavlović Mare** saznala je da je mrtav u staji, a pored njegove glave pronađeni su tragovi krvi te predmetna smatra da bi trebalo obaviti inf. razgovor sa **Pavlović Marom** budući da je ona vidjela mrtvo tijelo te bi mogla kazati da li je vidjela tragove, a koji bi upućivali na nasilnu smrt.

Predmetna kao bitno ističe da su pripadnici Armije BiH pred njima govorili da nisu izvršili masakr nego da su to učinili mudžahedini. Na te riječi energično je reagirao zapovjednik "mudžahedina" osoba po prezimenu **RAMADANI**, koji je rekao da im je osoba po prezimenu **SIFIĆ ili SIPIĆ**, inače pripadnik Armije BiH rekao gdje se nalazi mjesto **Miletići**, isto tako im je zapovjedio da trebaju izvršiti masakr nad civilima pripadnicima hrvatske nacionalnosti. Za **Pavlović Božu** rođen 1957.g. sada se nalazi u **Divljaku, Vitez**, navodi da je navedenog dana pobjegao plašeći se da će biti likvidiran, a u kasnim večernjim satima vratio se u mjesto **Miletiće** gdje je zatekao izmasakrirana tijela **Pavlović Stipe, Pavlović Frane, Tihomira, Vlade i Petrović Ante**.

Zajedno sa predmetnom u službene prostorije ovog Odjela došla je i njena majka, koja je navela da je 24.-04.1993.g.pri upadu "mudžahedina" pobjegla u svoju obiteljsku kuću. Sjeća se da je došla osoba po prezimenu **JAŠAREVIĆ ZV. "ŠTRUMPF"**, koji je kundakom puške udario u drvena vrata dok ih nije razvalio, a nakon toga ušao je u prostoriju te joj rekao da je neće ubiti. Tom prilikom bio je obučen u civilnu odjeću. Poznato joj je da su petorica izmasakriranih Hrvata sahranjeni na groblju **Šikovo** u mjestu **Graovčići**. Za navedenog **JAŠAREVIĆA ZV. "ŠTRUMPF"** navodi da je visok oko 160 cm, star oko 30 godina, srednje tjelesne građe, kestenjaste kose, a da je prije rata bio sklon asocijalnom ponašanju.

Na gore navedene okolnosti predmetne više nisu imale što za izjaviti.

šifra iskaza: tr081

Svjedok: A.P., žensko, 42 g.

I S K A Z

Razgovor je vođen na okolnosti počinjenog masakra nad petoricom Hrvata iz BiH, koji su ubijeni od strane tzv. "mudžahedina" dana 24.04.1993.god. u mjestu *Miletići*, općina *Travnik*.

Događaj se zbilo u *Miletićima* dana 24.04.1993.god. oko 18,00 sati, kada je u selo stigla grupa oko 30 mudžahedina (koji su sami sebe tako nazivali), a svi su bili naoružani lakim naoružanjem i djelomično u maskirnim odorama. Počelo je tako što su **SULJIĆ DEDO** iz *Miletića*, **SULJIĆ AKIF** iz *Miletića* i **SULJIĆ HASO** iz *Luke*, pozvali i nakon toga oteli **Pavlović Franju** (r. 12.05.1960.g.), a zatim ga odveli u muslimansku komandu u *Mehurić*. Ostale su upozorili da ne pružaju nikakav otpor. Iza toga su stupili u akciju i ostali mudžahedini i povezali sve žene i djecu. Žene i djecu su povezane, zajedno i sa njom, odveli u selo *Poljanice* i tamo ih zadržali tri dana. U selu su ostali već ranije otet **Pavlović Franjo**, **Pavlović Vlado (1974.)**, **Pavlović Tihomir (1973.)**, **Pavlović Stipo (1935.)** i **Petrović Anto (1938.)** svi su iz *Miletića* i u međusobnoj uskoj rodbinskoj vezi.

Nakon tri dana kada je puštena iz zarobljeništva, vratila se u *Miletiće* i tada pronašla navedenu petoricu ubijene i izmasakrirane, u kući od **Pavlović Stipe** i **Pavlović Pere**. Iz fotografija je vidljivo da su svi mučeni, a nakon toga zaklani.

Od mudžahedina koji su učestvovali u zločinu prepoznala je slijedeće:

1. TAHIROVIĆ	OSMAN	iz <i>Zagrada</i> ,
2. SULJIĆ	DEDO	iz <i>Miletića</i> ,
3. SULJIĆ	AVDO	iz <i>Miletića</i> ,
4. SULJIĆ	AKIF	iz <i>Miletića</i> ,
5. SULJIĆ	HASO	iz <i>Luke</i> ,
6. BEŠO	ZAIR i njegov mlađi brat	iz <i>Jezerca</i> ,
7. JAŠAREVIĆ	ZV. "ŠVABO"	iz <i>Jezerca</i> ,
8. JAŠAREVIĆ	DEDE I NJEGOVA DVA SINA ZV. "ŠTRUMFOVI"	iz <i>Mehurića</i> ,
9. KORIĆ	ISMIJAN ,	
10. MUHIĆ	MUSTAFA	iz <i>Vranića</i> .

Od ostalih mještana saznala je da su u akciji učestvovali još:

11. KUMRO	BAHRUDIN , zapovjednik II Bat.306 brigade, (zenički korpus), iz Pode,	
12. LUKOVIĆ	SENAD	iz <i>Han-Bile</i> ,
13. KASUMOVIĆ	ŠABAN	iz <i>Han-Bile</i> ,
14. JUSIĆ	COSO	iz <i>Han-Bile</i> ,
15. JUSIĆ	MUSTAFA	iz <i>Han-Bile</i> ,
16. HODŽIĆ	"BILAN"	iz <i>Mehurića</i> ,
17. DELIĆ	"FUHAD"	iz <i>Han-Bile</i> ,

18. JAŠAREVIĆ	JASMIN	iz <i>Han-Bile</i> ,
19. ČOLO	HEDIN	iz <i>Donje Maljine</i> ,
20. PRCANOVIĆ	ERŠEF	iz <i>Pode</i> ,
21. KASUMOVIĆ	ERŠEF	iz <i>Han-Bile</i> ,
22. KASUMOVIĆ	ZUHDIJA	iz <i>Han-Bile</i> ,
23. ARNAUTOVIĆ	DŽEVAD	iz <i>Han-Bile</i> ,
24. DELIĆ	ZUHDIJA	iz <i>Han-Bile</i> ,

Prije izvršenog masakra u kućama ubijenih izvršeni su pretresi. Smatra da nije bilo nikakvog povoda za ovaj zločin.

Nakon izvršenog zločina pripadnici UNPROFOR-a (iz Poljske) su preživjele prevezli u *Novu Bilu*, odakle je ušla u RH u srpnju 1994.god. Pored nje, svjedoci u ovom zločinu su i osobe koje su tada bile neposredno prisutne u *Miletićima*:

Ista još napominje da joj je poznato da **KORIĆ ISMIJAN**, koji je učestvovao u masakru ima brata **KORIĆ ZIJafa** koji već 10-15 godina živi u Zagrebu, a radi kao liječnik u jednoj od bolnica. Spomenuta četvorica **SULJIĆA** koji su učestvovali u masakru (**DEDO, AVDO, AKIF I HASO**), imaju također blisku rodbinu u RH, u nekom selu kod *Našica*, **RIBO OSMAN** i dr., bave se ovčarstvom (drže oko 400 kom. ovaca), a 1992/93.godine su **SULJIĆIMA** slali pomoć u hrani.

Drugo nije imala što za izjaviti.

U Grubišnom Polju 02. listopada 1995.

šifra iskaza: tr084

I S K A Z

PREGLED

tragičnog stradanja Hrvata katolika župe
Brajkovići

Prema do sada prikupljenim podacima na području župe *Brajkovići* izvršeni su zločini od takozvane Armije BiH i njezinih grupacija kako slijedi:

1. Dana 24.02.1993.god. masakrirani su petorica /5/ muškaraca u selu *Miletići* kod *Mehurića*. Njihova imena navedena su u prilogu. Na tom području nije bilo nikakvih vojnih postrojbi niti borbe.

2. Dana 08.06.1993.god. u selu *Bikoši* kod *Mehurića* streljani su zarobljeni civili i pripadnici HVO-a od strane Mudžahedina. Broj streljanih je 35 ljudi od kojih su trojica /3/ preživjela. Od sveukupnog broja streljanih šesnaest /16/ ih je s područja župr Brajkovići. Streljani su

pokopani na **Pješčarki** iznad **Maljina** nedaleko kod puta prema **Bikošima** u zajedničkim grobnicama. /Prilog/.

3. Također 08.06.1993.god. u selu **Sušnju** i po selima župe streljano je 27 /dvadesetsedam/ ooba od kojih su dvije žene gorile. Među strijeljanima najveći je broj civila koji su ostali kod svojih kuća i poslije borbi Armije i HVO-a. /Prilog/.

Od svih poginulih na području župe samo je jedan dio pokopan u grobljima uz dužno poštovanje, a veći dio pokopan je neadekvatno po dvorištima, njivama i tranšeamama/ **Čeke, Čukle, Mrkonje, Rajkovići**/.

- S pravom se može pretpostaviti da nisu pronađeni svi poginuli, te prema tome nisu ni sahranjeni.

4. Od materijalnih dobara navodno da su sve kuće u župi /njih 950/ opljačkane, pa i župni ured i prema našem uvidu spaljeno je cca 100 kuća, a o drugim materijalnim dobrima da i ne govorimo.

Kao dokazni materijal postoje zapisnici, svjedoci, snimci i fotografije.

SPISAK POGINULIH I STRELJANIH IZ ŽUPE BRAJKOVIĆI

1.	Marković	Vlado,	Bariše	1922.g.	iz Šušnja,	strijeljan pokopan	
	Ovnač						
2.	""	Anto,	Mate	1926.g.	""	""	""
3.	""	Kazimir,	Stipe	1951.g.	""	""	""
4.	""	Drago,	Pavla	1933.g.	""	""	
	""						
5.	""	Stanko,	Pavla	1931.g.	""	""	""
6.	""	Ilija,	Zorke	1962.g.	""	""	""
7.	""	Rudo,	Zorke	1952.g.	""	poginuo	""
8.	""	Zoran,	Joze	1956.g.	""	""	""
9.	""	Ljupko,	Stanka	1956.g.	""	""	
	""						
10.	Vidošević	Dragun,	Mate	1909.g.	""	strijeljana	""
11.	Vidošević	Ilija,	Stipe	1912.g.	""	""	""
12.	Vidošević	Anto,	Ante	1916.g.	""	""	""
13.	Vidošević	Niko,	Stipe	1922.g.	""	""	""
14.	Vidošević	Jordan,	Tome	1970.g.	""	""	""
15.	Vidošević	Željko,	Ante	1970.g.	""	""	""
16.	Vuleta	Ivo,	Drage	1952.g.	""	""	""
17.	Vuleta	Ivica,	Marka	1957.g.	""	""	""
18.	Martić	Ilija,	Stipe	1968.g.	""	""	""
19.	Martić	Dragan,	Ante	1969.g.	""	""	""
20.	Lauš	Ivica,	Fabijana	1940.g.	Čukle	""	u selu Čukle
21.	Lauš	Drago,	Ivice	1959.g.	""	""	strijeljan
	""						
22.	Lauš	Miro,	Ivice	1970.g.	""	""	""
23.	Lauš	Fabijan,	Ivice	1961.g.	""	poginuo	
	Ovnač						
24.	Janković	Vinko,	Marka	1933.g.	""	strijeljan	u
		selu Čukle					
25.	Stojak	Tomo,	Joze	1936.g.	""	""	""
26.	Stojak	Franjo,	Joze	1928.g.	""	""	""
27.	Marjanović	Zlatko,	Stipe	1965.g.	""	poginuo	""
28.	Marjanović	Dragun,	Marka	1924.g.	""	strijeljan	""
29.	Erić	Drago,	Ive	1958.g.	""	poginuo	
	""						
30.	Kozina	Pero,	Ive	1959.g.	""	""	?
31.	Kolenda	Pero,	Ivice	1964.g.	""	""	?
32.	Gazibarić	Mara	ž.Pere	1925.g.	""	streljana i spa.	u selu Čukle
33.	Žabić	Božo,	Ive	1927.g.	""	?	?
34.	Peša	Jako,	Ive	1926.g.	Orašac	strijeljan	u selu Čukle
35.	Peša	Manda,	ž.Jake	1919.g.	""	""	""
36.	Matković	Pero,	Matije	1968.g.	Brajkovići	poginuo	?

37.	Matković	Alfonz,	Joze	1933.g.	""		strijeljan
		OvnaK					
38.	Klarić	Anto,	Drage	1926.g.	""	""	?
39.	Bebaš	Stjepan,	Marka	1926.g.	""	""	pored kuće
40.	Josipović	Marko,	Pere	1934.g.	""	""	""
41.	Barbić	Marijan,	Nike	1958.g.	""		poginuo ?
42.	Lešić	Boro,	Nike	1966.g.	OvnaK	""	u Čekama
43.	Martinović	Jozo,	Marijan	1973.g.	Plavičići	""	?
44.	Barbić	Tomo,	Ferde	1962.g.	Grahovčići	""	?
45.	Barbić	Marko,	Nike	1967.g.	""		strijeljan Grahovčići
46.	Bilić	Željko,	Sreće	1971.g.	""		poginuo ?
47.	Bilić	Niko,	Stjepana	1967.g.	""	""	Grahovčići
48.	Marković	Boran,		1967.g.	""	""	""
49.	Čturić	Stipo,	Draguna	1928.g.	""		strijeljan
		OvnaK					
50.	Čturić	Ana,	ž.Stipe	1927.g.	""	""	""
51.	Barač	Iva,	Ante	1927.g.	""	""	""
52.	Janković	Stipo,	Franje	1949.g.	""	""	""
53.	""	Dalibor,	Stipe	1973.g.	""	""	""
54.	Bobaš	Pero,	Mije	1970.g.	""	""	""
55.	""	Srećo,	Franje	1961.g.	""	""	""
56.	""	Niko,	Pere	1937.g.	""	""	""
57.	""	Goran,	Nike	1972.g.	""	""	""
		""					
58.	""	Slavko,	Fabijana	1946.g.	""	""	""
59.	""	Marijan,	Pere	1940.g.	""	""	""
60.	Barač	Bojan,	Zvonke	1971.g.	""	""	""
		""					
61.	""	Davor,	Zvonke	1975.g.	""	""	""
		""					
62.	Pušelja	Predrag,	Kazimira	1972.g.	""	""	""
63.	""	Ljubo,	Bartola	1957.g.	""	""	""
64.	""	Željko,	Pere	1976.g.	""	""	""
65.	""	Vlado,	Joze	1966.g.	""	""	""
66.	""	Vlado,	Andrije	1958.g.	""	""	""
		""					
67.	Peša	Tihomir,	Drage	1977.g.	""	""	""
68.	Mandić	Ivica,	Tome	1960.g.	Konjević	poginuo	?
69.	Janković	Miroslav,	Drage	1967.g.	Čukle	""	?
70.	N.N.	starija žena nađena u	Grahovčićima	strijeljana	OvnaK	strijeljan	
		OvnaK					
71.	Kurt	Jadranko,	Pere	1973.g.	D. Bila	poginuo	?
72.	Brkić	Franjo,	Sreće	1970.g.	""	ubijen	?
72.	Petrović	Anto,	Stipe	1937.g.	Miletići	masakrir.	
		Grahovčići					
74.	Pavlović	Stipo,	Joze	1934.g.	""	""	""
75.	""	Franjo,	Mije	1960.g.	""	""	""
76.	""	Tihomir,	Srećka	1973.g.	""	""	""
77.	""	Vlado,	Zorke	1974.g.	""	""	""

78. N.N. stariji muškarac nađen na Ovnaku
Ovnak

'''

'''

šifra iskaza: ko072

Svjedok: J.Š., muško, 75 god.

I S K A Z

A ne znam šta da vam izjavim, samo vam mogu ovo izjaviti: 1993. godine kad je ta muslimanska vojska odozgo napala na naše selo. Što se ticalo vojske, vojska je nosila rakiju, video, radio po koji televizor. Nosila je ručno, ručno je nosila, uzme video odnese, uzme radio odnese. Onda gonila nam je stoku, pa eto pljačkali, to je točno pljačka. Ja sjedim u kući svojoj on dolazi, iz kuće mi kupi što mu zapada, što mu se zamjerilo, što mu se sviđa. Hvata moje ovce, otjera ih. Nisam nikog poznavao to dolaze sve mlađi, **ALIJINA** vojska, **ALIJINA** vojska to je bila bosanska vojska ili **ALIJINA**, ista je muslimanska.

Ko god dolazi na vrata puška prva uđe, okrenuta je, ja ne znam hoće li on pucati ili neće, prvo ulazi na vrata puška, nego čovjek, vazda je okrenuta prema nama. A što se tiče da nas je ko tukao, dirao nije, ali su primećali što je bilo gore, to su rušili dole, već jedno 15-20 dana. To je bilo četvrti, peti mjesec 93., narod je prije pobjegao iz sela, ostalo je nas tu četvoro. Ja i moja baba i još tri ženske.

Jedan put su neki tzv. **ZUKINOVCI** došli, počeli su praviti nered. Jednu babu, malo je mlađa od moje, učerali su u sobu, šta su radili od nje, pitali je svašta, zapitivali. U tom momentu došlo je iz komande te njihove vojske i njih je spriječila i sprovela, koliko ja znam u komandu. Četvorica su njih bila, koliko ja znam da su ih proveli u komandu, a šta je bilo dalje ne znam.

Onda prema tome kad su se ove tri žene uplašile one su pobjegle u selo **Okše**. Ja nisam htio ići, ja sam ostao sam gore, tako sam bio jedno 8, 10 dana sam sam bio u selu. Selo je bilo puno stoke i ja bi to ko malo uveče zatvorio, ujutro otvorio. Svaku večer crkne, ujutro ne osvane, onda krava, onda tele, onda ovako, eto to bi ti pljačkaši otjerali. Čuvao sam ja ovce svoje, a **Cvitan** svoje, ovaj što je poginuo. A u roku kad smo zajedno sjedili, on je u roku sat i po, **Cvitan** je bio ubijen, poslije nego smo mi sjedili. U roku sat i pol **Cvitan** i ovaj **Brko** su bili pobijeni. Zovu se **Cvitan Knežević**, **Ilija Ilić**. Ovaj momak je meni rekao da su pobijeni na desnoj strani, momak se valjda uplašio, a oni su pobijeni na lijevoj strani. Tu moja komšinica žena jedna, došla je i kaže: Hajdemo, dedo, otići u to selo **Reziće**, našli smo tamo **MEHU LIPOVCA** u selu **Reziću**.

Njemu smo ovako ispričali, ja mu govorim: Hajdemo **MEHO**, oni su u šumi jednoj, hajdemo **MEHO** da ih unesemo unutra, da ih ne izjede noćas živina. **MEHO** kaže: Ja ne mogu sam. Tu je kao odbornik neki **ŽIKO SALKO**, ali njega nema, otišao je u drugo selo. **MEHO** je gotovo da ide, došla njegova žena: Nećeš ići, nećeš ići, ubiti će te. Ukoliko te ubiju njihovi, misli u koliko te ne ubije hrvatska vojska, ubit će te naši, šta će tamo. Mi smo se vratili kući, onda sam ja došao ovoj dvojici i ova žena išla sa mnom u to selo, a gdje su poginuli na licu mjesta.

U **Ilije** ovog **Brke**, nema glave do očiju i ova desna mu je ruka, leži, kao da je sjekirom zasječena meso, debeo čovjek i bio. A **Cvitan** leži do njega jedno 4 m, **Cvitan** leži strmoglavce. Bog ti dragi pomogao, napale te muhe, sunce grije strašno, sunce grije ja sam našao tu, pošto su tu izbacili i smeće i svašta, jedan veliki najlon, metnuo sam njima na glave, da im muha ne pada na njih i onda sam došao kući, bila je već noć, oni su tu noć prenoćili tu.

Sutradan sam vikao ovim ženama, ove dvije i njegova žena, taj mali što je meni doletio, sin mu: Hajdemo ih barem unijeti u podrum, nedjelja je bila, u podrumu mrtvi, sutradan je došla od ovog **Cvitana** žena. Meni kaže: Hajde da ih pokopam Ja sam iza njih ostao jedno pet minuta nisam otišao. Kad sam došao njihovim kućama nema žive duše tu, nema ni nje premda je otišla dole. Ja sam misleći da je ona otišla na groblja i da su joj došle te komšije da ih kopamo.

Ja sam otišao odatle na groblje, daleko 1 km i više, na groblje došao nema nikoga. Vratio se opet nazad ka njihovim kućama. Tu sam našao **ISMETA ŽIKU**, on je sam jedini došao da pomogne da ih ukopamo. Ne možemo ih nositi na groblje. **Iliju** i njegovu ženu, kako je umrla oni dan kad i on, ona je svojom umrla. Iznijeli smo ih od kuće za 3 m, tu smo im napravili grob, pokopali ih, pokrili najlonom. E sad treba **Cvitana**. To je čovjek težak od 100 kg da i njega idemo pokopati.

Onda on Musliman **ISMET** kaže: Vala **Cvitan** nije zaslužio da se kopa bez groblja, hajdemo ga nositi u groblje. Ja kažem: Ja vam ljudi moji ne mogu pomoći. Kaže on, nosit će ga on i njegov sin, ako se smiju odmarati. Rekoh smiješ, odmaraj se sto puta. Ja sam ponio krampe i lopate, a oni **Cvitana**, pa su mi onda i ove dvije žene iz sela pomogle. Njih četvoro su ih odnijeli do groblja. Otvorili smo tetkin grob i tu smo **Cvitana** sahranili.

A nisam nikad čuo ni od koga, niti ja mogu ni na koga reći, niti sam išta čuo u vezi toga ko ih je pobio. **Cvitan** je bio 1942. godište. **Ilija** 1912. godište, samo ovaj **Ilija** je imao još od onog rata tih posljedica ratnih. Ja ne mogu ni na koga reći, neko jeste, a od Muslimana, oni su ih pobili, a koji su pojma ja nemam.

Pa i **Brko Ilija**, oni su s njima vazda bili dobri. **Ilijinom** je ocu bilo ime **Antun, Ante Ilić, Cvitanovom** je ocu bilo ime **Blaž**. Bila su obadvojica zemljoradnici, a **Cvitan** je bio kao i prijevoznik, ovako šverc prijevoznik, nije se tamo učlanjivao da je prijevoznik, zemljoradnici su bili.

Ja sam napustio **Mrkosovice** 8 ili 10.05.1993. godine. Napustio sam zato što mi je prijetila opasnost, ostao sam sam tu. U svako doba dolaze novi iz kuća, pljačka se. Što se tiče vojske ja ne znam što ću reći, kad svaki od njih nosi ko god da dođe pušku. Radi toga sam morao napustiti. Kad sam sašao u to selo **Lukšić**, dole imaju tri kuće Muslimanske, oni su me rado dočekali, nikad mi nije niko rekao ni tamo se stari. Pa sam bio ko sa svojom braćom gore. To vam je imam reći.

Šifra iskaza: sil006

Svjedok: I.D., muško, 65 god.

I S K A Z

Svjedok sam ubojstva dvojice ljudi u **Mrkosovicama**, selu pored **Lukšija**. Mi se kopamo u jedno groblje. U biti jedno smo selo. Ima nas četrdeset domaćina.

To se dogodilo 02. svibnja 1993. u sred dana.

Taj pokojni brko **Ilija** je došao po mene, da ja pomognem **Cvitanu**, a on je otišao navodno u **Redžice**. Trebali smo pomoći da skujemo sanduk njegovoj ženi jer ona je u noći umrla normalnom smrću. On je došao po mene u **Lukšije**. Kad sam ja došao **Cvitan** je bio na stepenicama. Držao je kemijsku i malo papira. Pošao je da uzme mjeru za sanduk. U tome sam ja došao i odmah smo produžili tamo i uzeli mjeru. Vratili smo se od **Brkine** kuće od te mrtve žene u **Cvitanovu** garažu. Uzeli smo **Cvitanovu** dasku. Daska je bila duga četiri metra. Mi smo je prerezali. Trebalo ju je malo skratiti. Ručno smo krajčili i rezali jer nismo imali nikakva alata. U

tome je **Cvitan** zavikao - eto nam ide i **Brko**. **Brko** je suprug od te pokojne žene kojoj smo htjeli napraviti sanduk a nismo ga napravili. Kako smo mi ono rezali ja nisam gledao i nisam vidio **Brku**. **Cvitan** je pustio dasku i izašao i on na vrata. Pošto je **Cvitan** izišao na vrata - to je bila brzina, a da nije ja bi njih možda i prepoznao. Ugledao sam kroz garažu **Cvitana** kako je došao do njih dolje, što je oko dvadeset metara udaljeno, a **Brko** viče jednome. Jedan od njih je vojnik. Držali su puške, meni se čini tandžare, one dugačke. Oznake im nisam mogao vidjeti. To je trajalo možda dvije tri minute. **Brko**, **Ilija Ilić**, je 12. godište, Hrvat, a **Cvitan** je 42. godište, prezime mu je **Knežević**, rođen je u **Obrima**. Tetka ga je donijela tu poslije Drugog svjetskog rata s obzirom da mu je otac nestao ili poginuo za vrijeme rata. Oni su ga tu odgojili i oženio se tu. **Brko** je rođen u **Mrkosovicama**, a oni dva su bili kuća uz kuću.

Ta dvojica kod kojih je **Cvitan** došao, a **Brko** im nešto govorio, jedan od njih malo krupniji i crn, kape nije imao, a drugi je bio okrenut leđima prema meni. Taj je imao maskirnu vojničku uniformu. Imao je svezanu maramu na glavi, repovi su visili otraga, a kosa mu je bila kovrčava plava. Onaj drugi je imao pravu crnu kosu gore okrenutu. Crni je pitao **Cvitana** - ima li gore netko. Čuo sam to. Šta je njemu **Cvitan** rekao to ne znam. U tome kada je **Cvitan** došao on je odmah prstom pokazao tamo kud su ih odveli, jedno šezdeset metara cestom dalje u pravcu prema **Lukšijama**. Ja sam i dalje ostao u garaži. Kada sam obukao svoju jaknu izišao sam vani. **Cvitanova** žena je izišla pred kuću. Ona meni veli držeći se za obraze - šta ono? Zatim reče - kuda ću ja sada, da izvinete u pizdu materinu?! Ona meni veli - hajde ti gore u našu štalu ili na naš tavan, eno ključ je u vratima na tavanu pa se negdje sakrij. Ja sam se ili pripao, ili ne znam šta, ja se nisam za jedno deset minuta odatle maknuo.

Kada su oni njih odveli ispalili su dva hica, a iza toga odmah i treći je hitac ispaljen. Mislio sam da su ubijeni, a mislim da možda i nisu. Kada su u nas inače do tada dolazili oni bi ili otjerali nečiju frezu, ili bi otjerali nekoga, provocirali, pucketali, ili bi odvezli nečije auto. Mislio sam tada - vratit će ih. Krenuo sam i vidio sam **Cvitanovog Tunju** više kuće, za jednim panjem, u žutoj vindjakni Prije dva dana digao se snijeg. Blato se stvorilo svukud. Kod nas se dolje zelenilo i vidio se pokoji behar. Trešnje su počele bearat. Ja sam došao **Tunji**. Pitao me je - jesi li ih ti vidio? Jesam. Znaš li ti? Rekao sam - znam. Jesi li ti ikoga poznao? Ja mu kažem - kako ću ja poznavati, ti kao mladić bi mogao njih poznavati. On je **Cvitanov** sin. On i njegova mater su platili nekom koji ih je preveo u Hrvatsku. Plaćalo se čini mi se čak po tisuću maraka za to. Ne znam gdje se nalaze sada.

Tunja i ja smo se sakrili iza onog panja, stajali smo tamo. Rekao sam **Tunji**, da rekne svojoj mami neka ode tamo i neka vidi. Otišla je tamo i ubrzo se vrati i ode **Brkinoj** kući. Ja sam mislio da će ona doći k nama. Čekali smo i čekali oko sat i pol iza tog panja. Međutim, ona je otišla odatle u **Rediće** da javi to. Sutradan su mene zvali da ih idem zakopati. Ja nisam htio. Kada su ispaljena ona tri hica oni su ubijeni. **Brku** su i njegovu ženu sahranili pred kućom u bašči, a **Cvitana** su latili u ćebe i odvukli ga u groblje. Otvorili su grob te njegove tetke koja ga je primila. Tko je to radio ne znam. Vidio nisam, čuo jesam. Onda sam ja otišao odatle od **Tunje**, jer nisam mogao više čekati. Imao sam visok tlak, a eve već dvije godine nemam. Prije sam padao i razbio sam glavu, to prije rata.

Njih dvojica su ubijeni šezdeset metara dalje od njihovih kuća. Kuće su im bile jedna do druge.

Kada su oni pobijeni to je bilo drugoga. Po mene su došli petoga. Došli su **FADA AMIĆ**, **FADIL** i **MUHAREM MRAOVIĆ**. Jedan je iz **Parsovića**, a jedan iz **Podhuma**. Mi smo sjeli nas sedam, osam staraca, svi koji smo ostali kako je vojska otišla. U mojoj kući smo zajedno molili Boga i večerali smo, pa i kavu smo popili. Otišli su svatko svojoj kući. Od moga rođaka

žena je bila bolesna, bolila je noga. Ona i još jedna od mog stričevića žena su bile u mojoj kući. One još nisu izišle, da idu spavati. U tome je bilo pola jedanaest. Ja sam rekao - ja odoh spavati, vi sjedite koliko hoćete. Svjetla nije bilo, nego one lojne svijeće. Debele zavjese su bile navučene, ali svejedno se moglo vidjeti izvana malo svjetla. Kad jedno gruva na vrata, a jedno na prozor. U mene su metalna vrata. Kako ono zvecku mi šutimo. Ono opet zvecku i poče zvati. Zvao je moju ženu. Ja šutim. Taman sam pošao i oslonio se na sudoper, a ostali su bili u dnevnom boravku. Ja sam onda, slušajući kako stalno tuckaju i zovu, rekao ženi - javi se. Ona se javila. Pitala je tko su oni. Međutim, oni nisu rekli tko su, nego su samo govorili - otvori bona što ne otvoriš. Ja sam joj rekao - hajde otvori. Tada sam mislio da će me ubiti. Žena je otišla i otvorila. Kada oni uniđoše rekoše - dobra večer, dobra večer, pa šta ne otvorite i vadi onu staru osobnu kartu. Reče - evo, bona, nemoj se bojati, ja sam **AMIC FADIL**, ja sam došao, dobio sam naređenje, da te ja privedem. Ti ćeš se vratiti ujutro kući. Ženskadija se poče derati. Mene su odveli u **Parsoviće**, u školu. Zatvorili su me u jednu sobu, posebno, ne sa zatvorenicima. Bio sam posebno pet dana, sam. Imali su tu kauč. Meni nije bilo loše. Bile su tu knjige od tog **FAĐE**. On bi tu ulazio, pisao nekog vruga. Te večeri kada su me odveli nisam išao na ispitivanje. Sutradan sam morao ići na ispitivanje kod tadašnjeg načelnika **JUSE HADŽAJLIĆA**. On mi je kazao - e, dedera ti sada malo pjevaj. Što ću pjevati? A, on mi veli - ti znaš kako je to gore bilo, ti ćeš nam to fino kazati. Ja mu kažem - ja ću vama sve kazati. On meni na to - nemoj bolan lagati. Ako hoćeš vjeruj, ako nećeš, šta ću ti ja. Ja ti ne mogu drugačije pričati. Ono što sam vidio, vidio i eto. I, tako im ja pripovidim ko što sada pripovidam. On tada kaže jednomu - vodi ti njega, a gumenjača će kazati, ko da će me išidrikati. Ja sam otišao i njega do dan-danas nisam vidio. Otišao sam pred **SAFETA JUGA** i to četiri puta. On je zamjenik toga **JUSE**, bio je u toj bezbednosti, vrug ga zna, nisam ga nikada vidio do tada. On je fino sa mnom. Ti znaš, dedera ti meni pripovidi. Te, ja mu kažem ko što sam i drugima pripovidio. On kaže da lažem, da sam konj, da sam svinja. Ja ne znam što ću mu drugo govoriti. On su mene tjerali da ja kažem da su to Hrvati uradili. Da sam im ja kazao nešto oni bi mene isto držali u zatvoru kao što su me držali. Oni bi s time skinuli svu krivicu sa sebe. Tako sam ja to procijenio. Jedan dan, drugi, pa treći, pa četvrti dan, svaki dan išao sam pred njega. U zatvoru, u **Parsovićima** sam bio točno četrdeset jedan dan. I 16. lipnja dođoše, pokupiše nas fino u autobus, nas osamnaest, i u **Konjic**. Svi su bili iz **Bušćaka**, moje komšije iz **Lukšija**, onda bili su dvojica iz **Vratne Gore**. **Josip** je uhvaćen u **Vratnoj Gori**. Oni su došli iz **Banje Vrućice** po neku odjeću. **Vratna Gora** je bila pusta, pa su njih dvojica rekli - ajmo malo prići tamo, jer to nije bilo daleko, da uzmemo neke odjeće i da naspu bidol rakije ako nađu. Oni su našli to u vremenu od tri sata koliko su bili u tom selu. Vidjeli su ih na dvogled, javili na komandu. Pohvatali ih i s njima u **Šcipe** u zatvor i dvadeset dana. Ubilo sveca u njima. Njih dvojica su prošli teške muke.. Oni su bili u **Šcipama** dvadeset dana, pa su bili dvadeset dana s nama u **Parsovićima**, pa su bili s nama u **Konjicu**. U **Parsovićima** ih nije nitko tukao. Kada su došli u **Konjic** Bože te sačuvaj. Mi smo bili u **Konjicu** u sportskoj dvorani, na **Mušali**. Tu sam bio do 13. kolovoza.

Tretman nad zatočenicima je bio - ma ne mogu reći kako je to bilo u **Konjicu**. Bili smo gladni, jedva smo hodali, ljudi su padali kao svijeće. Padali smo od gladi, od iscrpljenosti u nesvijest. Ni zraka nije bilo unutra. Eno jedne večeri onaj **Pavo Matković** sa **Radešina** i njegova obojica sinova padoše ko svijeće, ko pjevci. Jedan put **Đopa**, naš **Ivo**, i on je jednom tako pao.

Svako četvrti, peti dan zvali su tko će dobrovoljno dati krv. Govorili su da ćemo dobiti dobar ručak, večeru, ovo-ono. Kada dadneš krv dobiješ mrvu, a kasnije ništa. Tako opet treći, četvrti dan i rekli bi nam - ajte, da mi ne kontroliramo, a ako budemo kontrolirali onda ćeš morati.

Mene u **Konjicu** nije nitko maltretirao, samo sam se patio zbog gladi. Nisu me gonili da radim.

Znači, u *Konjicu* sam bio od 16. lipnja do 13. kolovoza.

Ja sam razmijenjen 13. kolovoza 1993. i otišao sam gore na *Nabrđe* gdje je naša vojska bila. Nadali smo se da će doći neki konvoj. Bio sam mjesec i pol dana gore na *Nabrđu*.

U Rodoču, 25. srpnja 1995.

šifra iskaza: vz001

Svjedok: S.B., žensko, 63 god.

I S K A Z

U subotu 17.04.1993. zarobljeni smo ja i :

1. **Stipo Brković**, rođen 1934.
2. **Jozo Brković**, rođen 1943.
3. **Anto Brković**, rođen 1951.
4. **Nikola Brković**, rođen 1969.
5. **Kata Ceko**, rođena 1927.
6. **Kata Stojak**, rođena 1914.
7. **Ana Brković**, rođena 1938.
8. **Štefica Brković**, rođena 1946.

Zarobile su nas naše komšije:

1. **AKIF SMAJIĆ**,
2. **AKIF CICVARA**,
3. **NIHAD SAMJIĆ**,
4. **NEDŽAD VARUPA**

i drugi (oko 28 naših komšija).

Najopasniji su bili **ESAD SIPČIĆ**, **NIHAD SMAJIĆ** i **SMAJIĆ** zvani "**PUHO**".

Muškarce su otjerali subotom, a žene nedjeljom. Otjerali su nas na *Bukve* u školu. Tu smo noćili dvije noći i bili dva dana. Odatle su nas otjerali u *Preočicu* u školu. U *Preočici* smo bili isto dva dana i dvije noći. Treći dan kad smo bili u školi na *Bukvama*, nisu nam dali da jedemo. Uvečer su nas otjerali za *Preočicu*. Tri dana smo u *Preočici* čistili, žene vojničku sobu, a muškarci dvorište. Iz *Preočiće* su odvojene žene i sprovedene sa dva vojnika pripadnika Armije BiH za *Počulicu*. Muškarci su ostali u *Preočici*. Kad smo došli u *Počulicu* smjetili su nas u omladinski dom. Tu smo našli petnasetak muškaraca iz *Počulice* i *Vjetrenica*, to su bili Hrvati, nismo ih poznavali. U domu smo samo prenoćili.

Ujutro smo oko 9:00 sati čuli svađu pred domom. Od stražara se tražio ključ od doma. Stražar nije htio da da ključ od doma, rekao je, ključ je kod šefa, ja samo čuvam da neko ne bi pobjegao. S vana je dovikivalo: "Izlazite!" Vani se vodi borba. Naši mkuškarci su rekli da legnemo. Taj spolja je opalio dva rafala kroz vrata. Samo troje ljudi nije bilo ranjeno, trojica su bila ubijena (oko 14 ljudi je bilo ranjeno).

Na spratu je bila "prva pomoć", prva pomoć nam je bila pružena onome tko je lakše bio ranjen. Žurilo im se, dok im nije došao UNPROFOR. Pokupili su nas i odvukli u "KP-dom" *Zenica*. Tu nas nisu htijeli primiti, jer smo bili ranjeni. Odvukli su nas u *Crkvice* u bolnicu. Doktoru su bili dobri prema nama. U bolnici je stražar bio pored vrata i kad treba u WC,

stražar me vodi do WC-a. Ja sam bila pokretna i nosala sam "tutu", pomoćnu posudu, vodu.. Sestre (medicinske) smo zvali, uzalud - mahom su to bile Muslimanke. Moj prijatelj **Ljupko** je preko vozača koji dovozi ranjene, izbavio mene iz bolnice. Izašla sam ja, **Štefica i Ana Brković**, te **Kata Stojak**.

U Novoj Bili, 16. srpnja 1993.

šifra iskaza: vz002

Svjedok: J.J., muško, 67 god.

I S K A Z

Dana 16.04.1993. u **Počulici**, većinskom hrvatskom selu (oko 90 domaćinstava hrvatskih i 30 muslimanskih) iznenadno oko 9:00 sati otpočeo je muslimanski napad.

Bilo je iznenada, jer do tada nije bilo ništa što bi ukazivalo na sukob. Do tada nije bilo čak ni linija, selo je potpuno izmješano, radili smo jedni drugima, zajedno pili kavu. **Počulica** je inače bila potpuno okružena muslimanskim selima **Prnjavor** i **Vrhovine**.

Sjedio sam u kući sa suprugom kad je otpočela rafalna pucnjava po selu. Žena je izašla iz kuće da vidi što se događa. Pred kućom je stajao susjed **KRELIĆ "FREJZER"**, ne znam mu ime. Bio je u uniformi i imao je pušku. Rekao je ženi da izidemo vani, da radi vlastite sigurnosti idemo pred društveni dom. Malo je padala kiša, izašla je susjeda **FERIDA TAHUNIĆ** i rekla da što ćemo mi kod doma, bolje da sjednemo kod nje u kuću. **"FREJZER"** je rekao da ne dolazi u obzir da moramo ići u dom. Supruga i ja smo prvi koji su dovedeni u dom. Akcija je očito bila dobro pripremljena. Oni su išli od kuće do kuće i hvatali iznenađene ljude. Nisu mogli otključati dom (pokušavao je to sin **MUHAMEDA DŽIDIĆA** iz **Prnjavora**), pa su nas odveli u kuću **NAŠIDA BERTAŠA**. U kući su nas čak ponudili kavom, bili su vrlo korektni. Ponovo su nas doveli pred dom, tamo je već bilo naših mještana. Strpali su nas oko 70 u dom i u još dvije kuće. Naši sumještani Muslimani su bili korektni i čak nas pokušavali štititi, ali su na to vojnici koje nismo poznavali stalno prijetili. Vadili su noževe i govorili: "Ovim nožem ću vas klati!" ili bi repetirali puške i zauzimali poziciju da će pucati po nama, ali to nisu činili. Hvatali su Hrvate i stalno ih odvlačili. Bratovu štalu i kravu u njoj su zapalili. Stalno su nas provocirali govoreći da je kompetan **Vitez** pao i da ovo nikad neće biti Herceg-Bosna. U jednom trenutku sa minatera džamije oglasio se i seoski hodža, pozivajući sa minareta Hrvate da se predaju i da im neće biti ništa.

Drugi dan su i nadalje nastavili sa dovlačenjem Hrvata iz drugih sela. Taj drugi dan nitko nas nije dirao. Susjedi Muslimani su nam krađom donosili hranu. Posebno su se oko nas trudili **MUHAMED DŽIDIĆ** i **NAŠID BEKTAŠ**. Stražar je stalno govorio: "Ovo nije dobro što se radi!".

Spavali smo na betonu. Imali smo po deku. U ostalom dijelu bilo je nekoliko dana u redu. Povremeno u dva navarata upali su dvojica vojnika koji su tukli naše mlađe momke. Ostalo se svodilo na prijetnje poput "ustaše sve ćemo vas poklat, j.... vam majku ustašku". Povremeno su gurali kroz ključanicu cijev - puščanu cijev i njome kružili po dvorani, prijeteći da će nas upravo pobiti. Srećom te redovne prijetnje nisu ni jednom sproveli.

Negdje oko 21.04.1993. odbrojali su nas dvadeset. Rekli su da trebaju pokopati dvojicu svojih mrtvih, a kako im je groblje blizu linija HVO-a, da se boje da bi pripadnici HVO-a mogli pucati, pa da je naš zadatak da ih štitimo svojim tijelima od snajpera.

Nakon toga, snajper srećom nije pucao, vratili su nas u dom. Sutradan su odvojili 18 ljudi koji su imali zadatak da zakopaju najprije svinje (sve svinje su u selu pobili) a potom da kopaju rovove za muslimansku vojsku. Ti ljudi se za vrijeme mog boravka više nisu vraćali u dom.

Provociranja i prijetnje ubijanjem su postala sve učestalija i grublja. 24.04.1993. ujutro oko 7:30 čuo sam kako neki glas viče: "Otvori vrata!" Stražar je rekao: "Ne mogu, ključ je u komandi". Nakon toga je uslijedila rafalna paljba kroz vrata. U tom trenutku nas je bilo 15, od čega 5 žena i 10 muškaraca. Ja sam u odnosu na ulazna vrata bio na lijevoj strani i zavukao sam se u kut. Ispaljeno je mislim oko 100 metaka. Mislim da su dvojica pucala. Otvorila su se vrata na kojima se sve dimilo. S vrata je dolazio jedini izvor svjetlosti, jer su nam prozori bili zakovani daskama. U domu se čulo jecanje i zapomaganje. Bila je stravična slika: dvoje mrtvih i deset ranjenih.

Poginuli su:

1. **Jozo Vidović (Počulica)** star 45-50 godina,
2. **Ivo Vidović (Počulica)** star 45-50 godina,
3. **Pero Papić (Počulica)** star oko 28 godina.

Ivo Vidović je kad su otvorena vrata davao znakove života. Krvario je po leđima.

Ranjeni su:

1. **Pero Papić** (otac pokojnog **Pere**) rođen 1929.
2. **Jozo Jurčević** (ime oca **Ilija**) rođen 1937.
3. **Željo Papić** rođen oko 1950.
4. **Anić** iz **Zenice** rođen oko 1955.

Ranjeno je i svih pet žena koje su bile zarobljene, ali ne znam im imena. One su iz sela **Potkovići (Vitez)**.

Pozvali su liječnika. Došlo je četvero, petero ljudi iz saniteta, nisu imali baš previše volje da pomognu ljudima koji su ranjeni. Stalno su išli po nešto, dogovarali se i nagovarali da odu po neku od medicinskih potrepština. Od njihove nevoljkosti je umro **Ivo Vidović** koji je živio još pola sata nakon pucnjave, a da mu nitko od tog liječničkog osoblja nije uopće pristupio.

U međuvremenu su ušla dvojica vojnika zapvjedničkog držanja i vladanja. Slikali su mrtve, a od ranjenih i ostalih nepogođenih uzimali podatke. Jedan od njih je rekao: "Ama, trebali su ubaciti dvije bombe i stvar bi bila riješena." Tek nakon toga su počeli odvoziti ranjenike u **Zenicu**.

Nakon toga su nas trojicu nepogođenih prebacili u kuću **Franje Jurčevića**. Tamo su bile žene i djeca, nas oko 25-ero.

SENAD TAHUMIĆ je pozvao mene i **Peru Tomića** da idemo izvući nekog mrtvog muslimanskog vojnika, koji je ostao na brisanom prostoru kod HVO linije. **Pero** je bio 1938. godište. Kako sam se ja razbolio od ležanja na betonu, rekli su da **Pero** ide prvi. Dali su **Peri** konopac, oni su držali jedan kraj na sigurnom, a **Pero** je za drugi kraj trebao povezati mrtvacu i onda bi ga oni izvukli. Rekli su **Peri** da viče da je Hrvat i da ne pucaju. Ja sam ostao oko 100 metara iza njega. **Pero** je vikao tko je i što je i onda je otpočeta pucnjava i s jedne i sa druge strane. Muslimanski vojnik koji je bio uz mene (imao je turban na glavi) pitao me: "Što je

bilo?", rekao sam: "Pogodili su ga." Bio sam uistinu uvjeren da je mrtav, no po izvršenoj razmjeni doznao sam da je uspio pobjeći na stranu koju kontrolira HVO. Vratio sam se. U kući u kojoj smo bili smještni bila su manja maltretiranja.

Razmjenjen sam 01.05.1993.

Iskaz dajem dobrovoljno, a potpisom svake stranice svjedočim njegovu autentičnost.

U Vitezu, 12. listopada 1993.

šifra iskaza: vz003

Svjedok: A.P., muško, 62 god.

I S K A Z

16.04.1993. u **Počulici**, većinskom hrvatskom selu (ne znam koliko ima kuća), izjutra rano u 5:30 čula se pucnjava (artiljerijska pucnjava po selu). Na vrata je došao komšija **Marijo Jurčević** (rođen 1979.) koji nam je rekao da idemo u sklonište i da bježimo niže iz sela. Mислеći da će i ova pucnjava kratko trajati, kao i one prethodne, ja sam ostao u kući, a žena i djeca su otišli do jednog dijela zvanog **Potok**, a ostali koji nisu otišli bili su uskoro zarobljeni kao i ja oko 10:30 kad sam krenuo iz svoje kuće u susjedni podrum gdje su me na cesti susrela četvorica maskiranih i naoružanih (dvojica su imali brade), prekopali su me, pitali gdje idem, rekli mi da dignem ruke u vis i sproveli do džamije, a onda do doma gdje se nalazilo još 5 komšija - također zarobljenih, tako da se do sutradan u domu nalazilo 30 zarobljenika, od kojih su svi bili muškarci, a bio je i jedan stariji bračni par koji su prenoćili jednu noć i odvelo ih nekuda, a kuda je to ne znam. Jedan komšija **Đida**, donosio nam je pasulja i pogače da jedemo, to je bilo dva dana, a poslije smo jeli čaj i po jednu krišku kruha za 24 sata. Uslovi za smještaj su bili neuslovni. Ležali smo po golom betonu, a tek poslije smo dobili po deku, ali više nas je mučila glad nego studen. Kroz prozor na vratima su pokazivali nož, puške i prijetili, psovali da će nas od 24:00 sata (od ponoći) početi klati kao svinje, i ostale strahote kao: neće ovo biti Herceg-Bosna, majku ustašku nam psovali i druge strahote govorili.

Nakon nekoliko dana odvelo nas je iz doma na rekavši nam ništa gdje idemo, dok nismo došli do **Sivrinog sela**, tad nam je **BEŠO** iz **Kruščice** rekao da idemo na groblje kao živi zid, a Muslimani su kopali dva groba za svoje poginule. Donijeli su nam da jedemo po jednu konzervu ribe i komad kruha. Ponovno smo se vratili uvečer u dom bez ikakvih problema, a provokacije su se nastavljale i dalje, kao što su tjeranje da učimo njihove molitve (ezam). Jedan od Muslimana bi kroz vrata govorio ezam, a mi smo morali ponavljati za njim, a ako ne bi ponavljali oni bi prijetili da će pucati ili baciti bombu u dom ako ne ponavljamo za njima.

Poslije dva, tri dana od zarobljavanja, odvojilo ih je od nas iz doma, a poslije smo saznali da su u **Sivrinom selu** na kopanju rovova.

Dan uoči pucnjave u dom nam je dovelo pet žena koje su bile dovedene iz **Preočice** za razmjenu. Prijetnje su bile sve učestalije, a posebno 24.04.1993. kada se ujutro rano (kad se straža smjenjuje, ne znam koliko je bilo sati) pred vratima začula galama, a neko je govorio stražaru da otvori vrata, a stražar je vikao da neće otvoriti, a ovaj glas da će pucati kroz vrata, što je i uradio pucajući prvo u vrata, a onda je nogom razvalio vrata. Ja sam se zadesio kod vrata pa me je odgurnuo vratima u zid, udario u rame vratima i ja sam pao pa je taj sa vrata opet pucao po prostoriji, a bio je mrak, ne znam koliko je metaka ispalio, ali mi se čini da sam

čuo da mijenja oko 5 okvira municije. Potom se sve utišalo, taj je otišao (nisam ga vidio). Onda su u prostoriju, brzo nakon pucnjave, došla također dvojica naoružanih ljudi i rekli da je šteta što nije ubilo sve, a ne samo **Ivu, Josu i Pericu**, da je trebalo baciti dvije bombe u salu, a ne sve ovo razbiti, a pogledao je taj jedan u mene, **Jozu i Peru** i rekao da što nije i nas trojicu "svinja ustaških" ubilo, a onaj njegov što je bio skupa s njima ga je povukao i odveo.

Nakon dužeg vremena došli su doktori, prva pomoć se ukazala, ali nije na vrijeme i brzo, nego tek poslije pola sata od pucnjave.

Neko je bio skinuo deke i daske sa prozora što je bilo zamračeno, pa smo vidjeli sav užas i nered što je načinjen pucnjavom, gdje je poginuo:

1. **Jozo Vidović (Počulica)** star oko 46 godina,
2. **Ivo Vidović (Počulica)** star oko 50 godina,
3. **Pero Papić (Počulica)** star oko 30 godina,

a ostali su svi bili ranjeni, a i mene je metak ranio, ali lakše, pa mene nisu odveli u zeničku bolnicu kao ostale, nego su nas prebacili u kuću **Franje Jurčevića**, gdje smo ostali oko četiri, pet dana, a onda je izvršena razmjena i otišli smo, neko u **Vitez**, a neko u **Zenicu**, a ja i ne znajući gdje mi je porodica uputio sam se u Vitez, gdje sam se našao sa svojimima.

Iskaz dajem dobrovoljno, a potpisom svake stranice svjedočim njegovu autentičnost.

U Vitezu, 13. listopada 1993.

šifra iskaza: vz004

Svjedok: Ž.P., muško, 30 god.

I S K A Z

16.04.1993. u 12:30 sati začula se pucnjava iz svog naoružanja (artiljerija, granate i dr.). Ja sam bio na položaju sa još 10 svojih komšija na uobičajenoj straži, nismo imali iskopane rovove niti tranšee. Ja i **Perica Papić** rođen 1960. (**Perin** sin) krenuli smo prema selu da se dogovorimo sa preostalim stanovništvom u selu, da vidimo što da se radi u slučaju da Muslimani krenu u proboj, jer smo u prethodnim razgovorima sa svojim komšijama Muslimanima bili dogovorili da neće biti promjena u našem selu i da se poštuje taj dogovor, međutim Muslimani su taj dogovor već bili prekršili, jer su pucali po selu i opkolili ga i okružili sa svih strana (iz pravca **Prnjavora, Vjetrenice, Vrhovina**), a to su sve čisto muslimanska sela, a moje selo je bilo 70% hrvatsko, a 30 % muslimanskog življa. Oko 70 hrvatskih kuća, jedan mali dio stanovništva (Hrvata) se uspio izvući, a ostali su uskoro zarobljeni. Išli su Muslimani redom po selu, od kuće do kuće, zarobljavali žene i djecu, pucali po kućama i vodili ih do doma u **Prnjavoru**. **ASIM BEKTAŠ**, otprilike star oko 35 godina, iz **Prnjavora** rodnom, a nastanjen u **Počulici**, vođa je Mudžahedina, skupa sa **BEKTAŠ-ZEKRIĆ, MUHAMEDOM KULBEGOVIĆEM I JASMINOM SIVROM**, koji su prvog momenta bili najistaknutiji pri zarobljavanju naroda, oni su rekli da neće biti nikakvih problema, da vrše ono što moraju da rade. Nisu nas u tom privođenju tukli, niti su još tada tražili naoružanje, do dolaska u **Prnjavor**. Dočekao nas je njihov vjerski vođa (hodža) koji je obećavao sigurnost i potom je tražio da se iz grupe odvoje žene od muškaraca, gdje su žene i djeca (negdje oko 30-ero) odvedeni u kuće **ZIJADA BEKATAŠA, te ČAZIMA i TARAHIJE REUFA-FEHRETA**, čime sam ja i ostali muškarci izgubili svaki kontakt sa njima. Mi smo odvedeni u dom (šestorica muškaraca). Samo još da napomenen da je u tom zarobljavanju u selu u kući **Pere Papića** (u podrumu) ostalo četiri starije žene **Anda Papić**

rođena 1912, **Mara Vidović** rođena 1915., **Mara Krišto** rođena 1920. **Ljubica Krišto** rođena 1917. **Milko Papić** rođen 1937., jer njih Muslimani nisu htjeli povesti sa ostalima. Komandant te njihove armije **SAFET SIVRO (MEHIN sin)** iz **Počulice**, živio u **Vitezu**, rođen 1958. došao je u dom i rekao da je njihov šef šehid **REDO** poginuo od našeg snajperiste i tražio od nas da netko prekine to krvoproliće nad Muslimanima, a i on nam je kao komandant armije garantovao sigurnost, a ja sam rekao da mi nismo prvi napali selo, nego da on vidi šta se dešava sa našim kućama i življem. On je ljutito izišao napolje.

Do uvečer nas je bilo zarobljenih u domu 28, a privođenje je trajalo i dalje. Od te grupe pritvorenih bilo je desetak uniformiranih lica, a ostalo su bili civili i vojno nesposobna lica, stariji ljudi. Od samog dovođenja u dom uslovi su bili nemogući za boravak (hodnik nepokriven, prozori razbijeni, nedostatak deka i spužvi za spavanje), tek poslije su na prozore metnute deke, da se ne može gledati šta se dešava u selu, jer smo gledali kako nam pljačkaju kuće, iznose stvari, voze aute, traktore, a ja sam lično vidio **ZEJDINA TATAREVIĆA** kako sa svojom djecom vozi opljačkane stvari. Poslije smo dobili još nekoliko deka za spavanje.

Prva tri dana su dozvoljavali našim ženama da nam donose hranu iz naših kuća (ono što nije bilo odneseno), a i to je nakon tri dana ukinuto i potom smo dobivali neukusnu hranu, neredovne obroke, neslano, što se zadržalo do kraja. Ljudi koji su nam donosili takvu hranu rekli su nam u povjerenju, da je tako naredio njihov vođa koji je bio logističar Mudžahedina, a ti isti Mudžahedini su i sami učestvovali u našem zarobljavanju. Bili su maskirani, imali su crne čarape na licima, ali su se prepoznavali po govoru, bili su u maskirnim uniformama kao i ostali pripadnici muslimanske vojske, a ova tri Mudžahedina su imali crne marame na glavi. A jedan od tih Mudžahedina je 17.04.1993. oko 18:00 sati ušao u dom u salu sa hrvatskom zastavom i bacio je među nas i jedva nekako promrmljao "Herceg-Bosna" i izišao napolje. Imao je crni ten, maramu crne boje preko glave. U toku mog boravka u domu trajala je konstantna tortura i teror nad nama, prijetnje strijeljanjima, da će nas sviju poklati, pobiti, sve ružno što su mogli reći to su nam govorili, a to je najučestalije bilo kada je na vratima stražu čuvao **ASIM BEKTAŠ** zvani **LEPINA**, naš komšija iz **Prnjavora**, koji ih je čak i nagovarao da nas maltretiraju.

Nakon dva dana su odveli: **Pericu Papića, Antu Krešu i Franju Jurčevića** da sahrane **Antu Krištu** koji je poginuo kod škole u borbama, a sahranili su ga kod svinja i ostalih životina, koje su poubijali.

21.04.1993. u 10:00 sati ujutro odvelo je mene, **Josipa Papića, Pericu Papića i Franju Jurčevića** da zakopamo **Andu Papić** koja je umrla prirodnom smrću u onoj kući (u podrumu) gdje je boravila sa ostalim starijim ženama. Nju smo sahranili na groblju (hrvatsko) "**Zvizda**" - **Vjetrenjačama**. Dozvolili su mi da napravim sanduk, a mi smo na svoj rizik tražili da je sahranimo na groblju, a ne u bašti pored kuće, a čuvali su nas dvojica njihovih stražara od kojih jednoga ne poznajem, a drugi se zvao **ENKO BEKTAŠ** iz **Prnjavora**.

Poslije te sahrane nas četvorica smo vraćeni u dom gdje nije bilo nikoga (jer su ostali bili odvedeni na kopanje u **Sivrino selo**). Tada su u dom došla trojica uniformiranih lica - sa oznakama Armije BiH i maltretirali nas da za njima ponavljamo uzvike, kao što su: "Alah Uegber" i slično. A ako to ne uradimo bacit će bombu među nas. Potom je došao stražar po nas, smjestili su nas (četvoricu) u auto i odveli na kopanje u **Suve Rastove** (povrh željezničke stanice) gdje su tada bili smješteni Mudžahedini, a sam sam razgovorao sa njima i jedan se predstavio kao student medicine iz Sarajeva, a pričao je kao Šiptar - hrvatski jezik. Bilo je njih oko deset u dvije kuće. Ponašali su se prema nama korektno i čak nam nisu dozvolili da

pođemo kopati dok ne jedemo, jer po njihovom kazivanju njihovi običaji ne dozvoljavaju da se maltretiraju zarobljenici, djeca, žene, vjerska lica i rušenje vjerskih objekata - ali dozvoljava im se - oko za oko, zub za zub, što znači: ti moje dijete, ja tvoje. Tu su nas zadržali do mraka i onda su nas skupa sa ostalima koji su se vraćali iz **Sivrinog sela** vratili u dom, a uz put od **Sivrinog sela** do **Prnjavora**, od više vrsta muslimanske vojske doživljavali razna maltretiranja (pljuvanje, psovanje, vrijeđanje - kao što je: ustaše, vidite dokle vas je doveo **Boban**, ući ćemo u **Vitez** za dva dana, šta ste vi uradili u **Ahmićima** i mi ćemo u **Vitezu** i ostale uvrede).

Sutradan 22.04.1993. ušao je policajac sa oznakom policije III. korpusa **EDIN BEŠO**, rođen u **Kruščiću**, star oko 27 ili 28 godina, radni kolega - skupa smo radili na **Ilidži** u **Krušćici** i rekao da treba u **Sivrinu selo** poslati 18 ljudi na rad, s tim da ne mogu ići otac i sin, dva brata istovremeno, a glasno je rekao: "Ti nećeš ići na rad", ali nije dao obrazloženje zašto da ja ne idem. I on je izdvojio iz grupe 18 ljudi i od tog dana više se nismo vidjeli. Tu istu noć dovedeno je pet žena koje su bile zarobljene u **Preočici**, a rodnom su iz **Putkovića**. a jedna od njih je **Kata Čeko**. Dovedene su u dom sa obrazloženjem da tu noć prenoće sa nama, a ujutro će ih premjestiti u neku od kuća.

U toku tog istog dana u dom su privođena još tri lica (čovjeka iz **Zenice**) koje su pustili iz **Zenice**, da idu u **Njemačku**, ali su ih tu zarobili. Dovedeni su u poslijepodnevnim satima, a odvedeni uvečer. A čuvar na vratima **MEHMET ALAGIĆ** nam je u tajnosti rekao da su odvedeni na strijeljanje, jer je utvrđeno da su špijuni, ali se ništa nije moglo provjeriti, a ja sam u priči sa jednim od njih trojice saznao da je skupa sa njima bila jedna časna sestra, koja je bila odvedena kod žena u kuću. U toku dana njih je mnogo puta izvodilo na saslušanje, a nama nije bio dozvoljen razgovor sa njima. Imena im ne znam. Opremu i auto su im oduzeli.

24.04.1993. ujutro oko 8:30 sati, čuli smo neku galamu pred vratima, otvorite, pobit ćemo sve ako ne otvorite, pucaćemo preko vrata. Pošto im stražar nije otvorio vrata rekavši da neće i ne smije nikoga pustiti unutra, čuli su se pucnji preko zatovrenih vrata koja su bila od željeza, a ja mislim da su mogli pucati najmanje iz tri puške, jedna kroz vrata, a druge preko malog prozorčića na vratima. Ja sam se nalazio u lijevom gornjem ćošku od vrata, a potom su se začuli jauci gori nego u ulici **Vase Miskina**. Osjetio sam bol u ruci, potom u vratu, pa u leđima, u meni je ostao još dva neizvađena zrna, a imao sam sedam rana u svim djelovima tijela. Kada sam se okrenuo oko sebe ugledao sam prašinu i mnogo krvi oko sebe, a sa vrata se čuo jedan od njih koji je rekao: "Sve ću vas pobiti", ispalio je još jedan šaržer i otišao. Po tragovima na zidu i ostalom zaključujem da je moglo biti ispaljeno najmanje 150 metaka. Tada sam vidio da je svih pet žena ranjeno, ranjen je još **Jozo Jurčević**, **Pero Papić** i ja, a poginuli su:

1. **Perica Papić** rođen 1960.
2. **Jozo Vidović** rođen 1945.
3. **Ivo Vidović** rođen 1937.

Jozo i **Perica** su na mjestu ostali mrtvi, a **Ivo** je živio još desetak minuta i podlegao. **Jozo** je pogođen u predjelu glave (u čelo), a **Perica** preko leđa (rafalnom pucnjavom). Nakon pet minuta uletio je **SAFET SIVRO**, upitao čuvara ko je to uradio, a stražar je odgovorio da ne zna, a **ASIM BEKTAŠ** zvani **LEPINA** je rekao da ne zna. Taj isti komandant je naredio da dođe prva pomoć i da nam se ukaže pomoć, a došao je bolničar **SEAD HASELJIĆ** sa **Vjetrenica**, koji je pokušao sve da učini, čak je **SAFET** tražio da se meni ukaže prvome

pomoć, jer sam bio najteže ranjem, a čuo sam da šapću da neću preživjeti, ali su me ipak previli i ukazali mi pomoć na vrijeme, i meni i ostalima isto tako.

Nakon 15-ak minuta ušao je jedan bolničar, a **SEAD** ga je upozorio i ljutio se zašto i on nije došao da pomogne. Bili su u bijelim mantilima, a ovaj drugi nepoznati bolničar je odgovorio da je to sve trebalo ubiti, nije ukazivao pomoć i napustio je tu prostoriju.

Tog istog dana tek oko 11:00 sati odvezeni smo iz doma ka bolnici, ali ne direktno u bolnicu nego u krug KP doma. Tu smo čekali i tek oko 12:00 sati su nas prebacili u **Crkvice**, u bolnicu. I od samog ulaska u bolnicu nismo imali potpunu slobodu, imali smo stalno patioce, stražare, nije nam bio dozvoljen razgovor ni sa kim. Ja sam tek uvečer operiran. Poslije operacije boravio sam u sobi sa **Jozom Jurčevićem** koji je također operiran, **Mirom Grabovcem** iz **Viteza** (koji je ostao bez jednog oka) i **Andelkom Kvesićem** iz **Busovače**. Imali smo stalnu stražu, pratnju čuvara, (pregledi, vođenje na injekcije) a za mene je pukla priča da sam ja jedan od učesnika iz **Ahmića**. Nisu nam dozvoljavane posjete, nismo sami bili u stanju da uzmemo vode, hrana je bila redovna za ručak riža, kao i ostalim bolesnicima.

U bolnici sam bio 21 dan sve do razmjene, koja je bila 13.05.1993. kada smo razmijenjeni ja, **Jozo** i **Kata Čeko** koju sam ponovno vidio u toku razmjene.

Poslije razmjene sam došao u *Novu Bilu* u bolnicu gdje sam ostao još mjesec dana.

Iskaz dajem dobrovoljno, a potpisom svake stranice svjedočim njegovu autentičnost.

U Vitezu, 22. listopada 1993.

šifra iskaza: ko003

Svjedok: B.J., žensko, 33 god.

I S K A Z

O događajima u vrijeme napada muslimanskih snaga na selo **Radešine** u općini **Konjic**, u razdoblju od 14.04.1993. do 28.05.1993.

Dana, 14.04.1993., u srijedu u 17:00, muslimanske snage napale su naše selo. Dan ranije, zauzeli su selo **Javorik** u kojem su živjeli samo starci, sve su ih protjerali, nisu nikog ubili, samo su odveli jednog starijeg čovjeka (**Ivana Tomića**) i čuli smo da su ga isprebijali i da je sad u bolnici. Počeli su nas napadati u srijedu.

Napadali su nas snajperima, granatama, PAM-ovima, nisu birali ciljeve. U selu je bilo oko 300 ljudi, civila i vojnika. Prvi dan nas je napalo oko 20 ljudi, ali ih je drugi dan došlo toliko da se sve crnilo. Najprije je išla **ZUKINA** vojska, oni su obučeni u crno i zovu se Crni labudovi. Iza njih su išli mještani iz susjednih sela i oni su pljačkali naše kuće. Četiri dana su se naši branili.

Dok su borbe trajale, mi žene i djeca smo bili u podrumima. U borbi nije bilo poginulih, samo su ranjeni **Ivica Azinović** i **Kruno Krizanović**. **Ivica** je ranjen u stomak, sada je u bolnici u **Jablanici**, a **Kruno** u ruku i njega su iz bolnice vratili u zatvor.

U subotu su oni ušli u selo i počeli paliti kuće, a mi smo se morali povlačiti u 21:30. Oni su nas vidjeli dok smo se povlačili i pucali su po nama. Povukli smo se u zaselak **Silići** prema cesti i tu noćili u 3 kuće. Toga dana naši ljudi su išli do UNPROFOR-A i rekli su im da nas spase.

Sutradan, u 7:00 ujutro UNPROFOR nas je čekao na cesti. Naši muškarci su položili oružje i muslimani su ih zarobili.

UNPROFOR im nije mogao ništa, samo je nas civile štitio. Prilikom predaje ubijena su 2 naša vojnika (**Željko Azinović i Šćepo Pandža**). Nestao je **Luka Matković** i ništa se za njega ne zna. Muslimani su tada zarobili 74 naša muškarca. Oni su izdvojili sve muškarce od 15 do 75 godina (jedan dedo ima toliko godina).

Odveli su ih u školu u **Čelebiće**, a nas su rasporedili (oko 190 žena sa djecom, malo u **Ostrožac**, a malo u **Čelebiće**, u 4 hrvatske kuća. Tu nas je čuvao UNPROFOR. U **Ostrožcu** hrvatske civile čuva muslimanska vojna policija, njima je puno gore.

Crveni križ nam je davao hranu, a muslimani su nam je oduzimali. Svašta su nam govorili, psovali i prijetili nam. Zapalili su sve naše kuće osim onih uz cestu (te vidi UNPROFOR), i u njih uselila muslimanska vojska.

Prije 5 dana zapalili su crkvu u našem selu. Tamo je pokraj crkve bila dvorana, od CARITAS-a, puna hrane. Tu su hranu svu odnijeli, a dvoranu i crkvu zapalili. Sve kuće su nam opljačkali, a aute i stoku otjerali.

Naši muški, zarobljenici su im kopali rovove, pravili prugu za Bosnu, prenosili su im robu koju su Muslimani opljačkali od nas. Muškarce tuku i u zatvoru su ubili **Marinka Pandžu**. Ispalili su mu 3 metka u glavu, a **Slavka Kolara** su ubili snajperom dok je vani radio.

Kad je danas UNPROFOR došao po nas domaći Muslimani nam nisu dali da idemo. Prijetili su nam i pucali na naše aute. Iz auta su izvadili **Irenu Tomić**, bolesnu djevojčicu, njenu sestru **Ivanu**, i majku **Dragicu Tomić**.

Izišli smo moje troje djece, jedna trudnica i jedna bolesna žena iz sela .

Potpisom svake stranice ove izjave, potvrđujem njenu autentičnost, da je izjava dana bez ikakve prisile i da sve što je pisano odgovara istini.

U Čitluku, 28. ožujka 1993.

šifra iskaza: ko014

Svjedok: P.M., muško, 55 god.

I S K A Z

Svoj iskaz ću početi 12.04.1993., uz napomenu da smo do tada imali zajedničke straže za čuvanje svog naseljenog mjesta sastavljene od Hrvata, Muslimana i Srba (Srbi su bili uglavnom pripadnici postrojbi HVO-a). A u mome selu nešto preko 80% nastanjenih bili su obitelji Hrvata, a sloveli su kao izuzetno vrijedno, relativno bogato i napredno selo, a prosjek obrazovanosti nešto iznad srednje spreme. Naše okruženje je bilo djelomično nastanjeno sa srpskim, a najvećim dijelom muslimanskim življem. Pošto je najveći broj Srba bio protjeran, ili sam izbjegao, jedino je neposredno uz nas ostalo petnaestak domaćinstava, koje smo mi štitili od progonstva.

S Muslimanima smo imali također dobre odnose i mada je u našem okruženju živjelo nešto preko 1500 Muslimana nismo imali nikakvih problema, čak smo u našim vikendicama smjestili dvadesetak prognanih muslimanskih obitelji iz područja zahvaćenih ratom, pomagali im u hrani, ogrjevu i drugim potrebama.

Naš dogovor sa susjedima Muslimanima bio je da oni ne napadaju nas, niti ćemo napadati mi njih, te da se međusobno, čuvamo i pomažemo.

12.04.1993. naši najbliži susjedi Muslimani **SEJO** i **MIRSAD HAJDUK** dođoše predvečer, prije straža, pred našu kuću, a oba su bili kućni prijatelji i zatražiše da mi i kompletna postrojba HVO **Radešina** predamo oružje i predamo se, pošto je došla velika muslimanska vojska. To nas je iznenadilo, pošto nikada nitko nije osporio legalitet i legitimitet Hrvata i njihovo pravo na pripadnost HVO-u.

Naravno, znajući što znači položiti oružje i prepustiti sebe i svoje obitelji na milost i nemilost pljačkaškim hordama, mi to nismo htjeli i dogovorili smo se da napustimo svoje domove s priobalnog dijela **Jablaničkog** jezera, povučemo se na gornje **Radešine**, iznesemo njihov ultimatum o predaji, te ih izvijestimo o ishodu. Prije toga smo zamolili još jednom svoje susjede da promisle o takvom svom potezu. Kazali smo im da mi na njih bez obzira na ishod dogovora nećemo pucati niti granatirati ih. Skrenuli smo im pažnju da su njihova sela locirana ispod nas, zbijena, puna žena i djece i izbjeglica i da bi bila prava katastrofa da upotrijebimo tehniku protiv njih.

Oni su to prešutno prihvatili, kao i čuvanje naših kuća, naše imovine i naše stoke koju nismo uspjeli izvući, pošto smo već primijetili nastupanje njihovih jedinica iz pravca **Čelebića**, a znali smo da se određene njihove jedinice već nalaze i u našem malom selu **Javorik**.

Jedva smo imali vremena da u podrume smjestimo djecu i žene te bolesnike, a njih je bilo preko 370, a otpočeo je artiljerijski napad na naše kuće, našu djecu, naše žene, naše starce, i to iz svih pravaca. Bili smo odsječeni, i u potpunom okruženju, a nas je svega 82 muškarca bilo sposobno za obranu.

Samo tog 12.04.1993. na uže područje oko crkve, gdje su bila smještena najvećim dijelom djeca i starije osobe, pale su 74 minobacačke i topovske granate, i to s lokaliteta **Bolobani, Ribići, Čelebići, Seljani i Štrbina**.

Za sve to vrijeme na nas su djelovali PAM-ovi i nekoliko sijača smrti, uglavnom rasprskavajućom municijom. Sutradan se to nastavilo, još intenzivnije, s tim što su pješačkim napadom iz svih pravaca pokušali da probiju našu obranu i zauzmu selo ali bezuspješno, s tim što su zapaljivom municijom iz pravca **Ribića i Seljana** zapalili tri kuće, koje smo uspjeli ugasiti, a djecu i žene povući ka sredini sela. Od 12. do 24.04.1993. registrirali smo preko 700 granata, te 6 VBR projektila samo na bliži lokalitet, gdje smo mogli voditi evidenciju, a naše malo selo neprekidno su napadali sa šest PAM-ova, 15 sijača smrti, te ručnim bacačima, zoljama i osama, u čemu su sudjelovale sljedeće jedinice:

- jedinica "Akrapi", pod zapovjedništvom **MITKE PIRKIĆA**,
- dijelovi jedinica 44-te motorizirane brigade iz Sarajeva,
- diverzantski vod iz **Hrasnice**,
- jedinica "Crni labudovi" iz **Sarajeva**,
- jedinica "Cipelići" iz **Sarajeva**,

- bataljun "Ljubina" pod zapovjedništvom *Hote*,
- pripadnici muslimanskih jedinica iz *Ribića, Obra, Čelebića i Seljana*.

Svako predvečerje pokušavani su pješački napadi i proboj njihovih jedinica, a čitavo vrijeme i čitavog dana snajperi i pješačko naoružanje je djelovalo na svaku našu kuću, na svaki prozor i na svaka vrata, na sve što se kretalo.

Pravo je čudo da nitko nije poginuo za sve to vrijeme.

Pošto nismo dobili nikakvu pomoć, mada je obećana za par sati, potrošili smo municiju, imali veliki broj ranjenika bez ikakve mogućnosti da ih izvučemo, bez veze sa svojom komandom, očekivali smo ili smrt, pošto nismo htjeli u proboj a da ostavimo svoju nejač, ili da će stići UNPROFOR da razdvoji zaraćene strane, jer je imao mandat za takav potez, ili da on sam preuzme naše civile.

I pored obećanja, a i činjenice da smo mi malo hrvatsko selo napadnuti i danima se branimo od dvadesetak puta jačeg protivnika i regularnih jedinica Armije, UNPROFOR nikako nije htio da se zamjeri jačem i mi smo vidjeli da je on uglavnom na strani jačeg i pribjegli smo jedinom mogućem rješenju: proboj sa svojom djecom, ženama, starcima, bolesnicima i ranjenicima, na magistralni put, gdje smo zaustavili dvije kolone Španjolskog bataljuna UNPROFOR-a, objasnili svoj položaj i svoje stanje.

Zašto su se oni "smilovali", da nas saslušaju ili je na njih djelovao ogroman broj bespomoćne djece, starih i iznemoglih, bolesnih i ranjenih, ili su od samog početka imali namjeru da nas izruče na milost i nemilost protivniku, nije nam jasno. Ali uz konzultacije, izgleda čak do *Madrida*, i čekanja 3 do 4 sata dogovorili smo se da mi njima položimo sve oružje, a oni da preuzmu brigu i naš transport prema *Hercegovini* ili *Klisu*.

Međutim, oko 10 sati njihovim transporterom i uz prisustvo njihovog komandanta dolazi upravo muslimanski zapovjednik "Akrapa", čak u kombinezonu, i oni njemu i njegovim vojnicima predaju nas i naše civile. Nije bitno da li u uniformi ili u civilnom odijelu, djecu od 16 godina ili muškarce od 70 godina - sve, i uz sve moguće psovke i uvrede, naočigled naših supruga, naših majki i naše djece. Nas 72, s rukama na glavi i u razvučenoj koloni, dok su naši dragi ostali plačući, uz najružnije psovke i uvrede, pljuvanja i dobacivanja, stalna batinanja, sprovedeni smo i gledali kuće u plamenu, a naši dojučerašnji susjedi su nas pratili uz najružnije uvrede. Usput smo morali odbacivati prsluke, novčanike i vrijedne predmete.

Toga 25.04.1993. u 12:00 sati sprovedeni smo pred školu u *Čelebićima*, gdje smo dočekani od stotine lica punih mržnje. I ne samo da smo morali slušati psovke i pogrde tipa:

"Gdje vam je **Tuđman**, gdje vam je **Boban**? Ustaše, majku vam..."

"Sve vas treba klati i ubiti i nitko živ neće izaći."

"Pokažite sad vašu Herceg-Bosnu..."

Poslije nekoliko dana, kada sam mogao bar približno normalno razlučivati, vidio sam sliku užasa, preko 50 ljudi doslovno razbijenih. Najteže povrijeđeni bijahu:

- **Božo Šilić** - glava razbijena, rasječena gornja usna i vilica, polomljeni zubi;
- učitelj **Vinko Kolar** - polomljene vilice, otekline oko očiju i na čelu, povrijeđenih bubrega i plavilom u predjelu srca;
- **Marijan Zovko** - pretučenog čitavog tijela;
- **Mirko Tomić** također ležao polomljenih rebara;

- **Ivica Đopa** - slomljene ruke na nekoliko mjesta, te povrede u predjelu leđa i nogu;
- ja sam imao potres mozga uslijed težih povreda glave, a sav sam bio plav u predjelu grudnog koša te leđa i lijeve noge;
- **Luka Mijić** - s teškim povredama lica i ruku.
Njega je kao i mnoge druge bilo teško prepoznati.

Samo manji broj je prošao s lakšim povredama i pomogao nam u tim teškim trenucima.

Nakon nekoliko dana otpoče isljeđivanje. Tražilo se oružje - sakriveno i ostavljeno, podaci o organizatorima, ne obrane, nego napada na Armiju BiH - kakve li ironije; o poginulim i izvučenim bojovnicima, a to isljeđivanje je posebna priča, kao i ljudi koji su ga vršili.

Jedan po jedan pripadnik je odvođen u susjednu prostoriju i fizički maltretiran. Svaki dan nanovo. Mada smo se dogovorili da damo iskaz o svakom skrivenom oružju, te točan popis, i mada su pojedinci pod stražom išli na prikupljanje i iskopavanje oružje, isljednike nije bilo moguće uvjeriti da smo se mi s tako malo i s takvim naoružanjem mogli tako dugo suprotstavljati njihovim najelitnijim jedinicama.

Zbog toga je bila strašna i sama pomisao na približavanje vremena kada su naši mučitelji trebali ući u zgradu. Najozloglašeniji su bili **NUNA** i **ŽIKA**, posebno ovaj prvi, na čijem licu nikada i nitko nije vidio osmijeh i nitko nije kod njega ušao da nije bio doslovno prebijen ili on nikada nije ušao u našu prostoriju a da nekoga nije fizički zlostavljao. Posebna meta su bili oni za koje se pretpostavljalo da imaju negdje u kućama sakrivenih deviznih sredstava ili dragocjenosti. Na primjer, **Šćepo Šilić**, najstariji od trojice braće, morao je pod prisilom obećati da će mu od skrivenog novca (njemačke marke) dati tisuću DM, da bi ga ovaj prestao zlostavljati. To je samo jedan od mnogih primjera.

Moram dati kraći opis same prostorije u kojoj smo bili smješteni. Naime, to je bio školski kabinet od 30 kvadratnih metara u kome je bilo smješteno nas 72. Bili smo na katu, a da bismo upotrijebili toalet trebalo je sići do prizemlja. Posebna priča je bila savladati taj prostor gdje je bila smještena njihova ambulanta, komanda bataljuna i vojničke spavaonice. Uvijek je tu netko čekao na naš prolazak, da bi se izivljavao nad nama i nije čudo da su mnogi tu nanovo maltretirani. Pravi spas za nas je došao kad je naše čuvanje preuzela korpusna policija koja je ipak donekle korektno obavljala svoju dužnost, mada su i tada mnogi na prolazu do toaleta bili teško pretučeni.

U ovom vremenu od mjesec dana mnogi su ulazili u prostoriju da zadovolje svoju strast zlostavljanja nad nama. Ulazilo se, uglavnom, s oružjem, pod punom ratnom spremom.

Najgori bijahu za čitavo ovo vrijeme: **SUBAŠIĆ (BRUT)**, **PAJAZITI**, **AVLO LAPO** sa sinovima, **OMEROVIĆ** (zamjenik komandira bataljuna **LJUBINA**), **CERO NAZIF** iz **Ribića**, te **CERO MEHO** iz **Čelebića**, koji istina nije sudjelovao u fizičkom zlostavljanju, ali kao komandir policije ne samo da nas nije ni pokušao zaštititi nego je i drugima davao povod za naše zlostavljanje.

Poseban tretman ovih dvadesetak dana i kod ispitivanja imali su zapovjednik voda, te zapovjednik minobacačkog odjeljenja.

Svaki dan su ispitivani i tučeni, uglavnom po glavi, i mislim da nisu slagali ni jednu riječ jer se i nije imalo što kriti. Već nakon petnaestak dana nitko ih nije mogao prepoznati. Otok glave je bio

takav da je ona bila ogromna i nije mi jasno kako netko može podnijeti takvo fizičko zlostavljanje.

Treba navesti čime su se sve koristili **NUNA** i **ŽIKA** pri ispitivanju. Na primjer, svatko je morao dati pismenu izjavu, a pri ispitivanju su iskoristili neuračunljivog mladića, također zatvorenika. Naravno, nakon petnaestak dana neprekidne tuče teško je bilo prepoznati ovog čestitog mladića, studenta elektrotehnike, ali moram na plastičan način opisati zadnji dan ovoga zlostavljanja. Mislim da je bio 19. ili 20.05.1993. Oko 13:00 sati u prostoriju je ušao visok mladić, ime mu nisam doznao, sa snajperskom puškom. Bio je ranjen u vrat i u nogu. Bio je pripadnik "Crnih labudova". I pošto je kao obvezno prozvao zapovjednika da ustane, zatražio je da se javi onaj koji je pri jednom od napada psovao balijsku mater njemu i njegovoj jedinici.

Kako se, naravno, nitko nije usudio javiti, to je zaprijetio da će doći za 15 minuta i svakih 5 minuta strijeljati po jednog čovjeka ako se nitko ne javi, a ako se javi, ili jave, on je obećao da će ga samo 15 minuta prebijati. Bio je uvjerljiv. Kada je izišao mi smo se dogovorili da se petorica koji su najmanje ozlijeđeni jave da dobiju batine, da bi ostali preživjeli ovaj užas. Kada je ponovno ušao s njim bijahu još dvojica. I sam pogled na njih, na njihovo oružje, na pune redenike oko njih, unosio je užasan strah. Naravno, samo bi se lud čovjek, gledajući u njih prijavio i, naravno, ova petorica ne smjedoše se javiti. Poslije ponovnih prijetnji te ispitivanja, kako se nitko nije javio i kako ovi htjedoše ostvariti svoju prijetnju strijeljanjem **Darko Matković** ustade i javi se: "Ako netko treba zato dobiti batine, ja se javljam. Ja sam psovao." Plakali smo gledajući ga, onako velike, krvlju podlivene glave, ali punog ponosa i prkosa. Kada smo pomislili da će doći do najgoreg, ovaj ranjeni Sandžaklija ga samo pogleda i reče: "Nisi ti taj, to sasvim dobro znam, i neću te pretući." I uz jednu podužu moralnu prodiku ode zajedno sa svojim pratiocima.

Sutradan oko 10:00 sati ponovno **Darko, Bero, Mario i Luka** naočigled nas bijahu tučeni. Najviše **Darko i Bero**. Dok su **Darka** ponovno zlostavljali, njegov otac **Ivan** je pored vrata šćućuren promatrao scenu ponovljenu, mislim, po dvadeseti put, a postao je u licu potpuno crn. **Darko, Bero i Maksim Kujundžić** su od nas izdvojeni i prebačeni u Jablanicu, a mi smo pomislili da ih nikada nećemo vidjeti. Bili smo tužni.

Taj dan se zbio još jedan tužan događaj koji se protivi svim pravilima ponašanja prema zarobljenim osobama.

Svakog dana je određen broj osoba izdvajan za određene poslove a posebno je teško padalo kada smo bivali odvođeni na kopanje rovova na prve borbene linije u **Orahovci**. Nije nas brinulo toliko što su tu bila ratna djelovanja, koliko zlostavljanja nas zarobljenika. Taj dan je određeno 15 jačih mladića. Stalno smo pogledavali kao da smo predosjećali da će se nešto tužno dogoditi, i predvečer tužna povorka se povrati, naravno mnogi isprebijani, a bez **Slavena Kolara**, možda najljepšeg mladića među svima, koji nas je hrabrio u najtežim trenucima. Bio je došao po svoju suprugu i dijete, i rat ga upravo tog dana spriječio da svoju obitelj odvede u Zagreb, a bio je civil.

Tužno je bilo gledati njegovog prebijenog oca, koji ležaše skrhan novim bolom za svojim sinom.

Prema izjavama očevidaca, stražari su poslije **Slavenove** pogibije koga je snajper tko zna odakle ubio, isprebijali šestoricu zarobljenika, a nitko ih nije zaštitio. Jedan primjer zlostavljanja moram navesti. Dok su jedni tukli tri zarobljenika, dvojica, vjerojatno pijanih vojnika, postavili su licem uza zid dvojicu zarobljenika i pošto je jedan vojnik usmjerio pušku u pravcu njih, prisutne je

upitao: "Kojeg da ubijem?", a drugi uz smijeh odgovorili: "Svejedno kojega. Ustaša je i jedan i drugi. Jebi mu majku."

Pošto se puška klatila u pijanim rukama, svima je zastao dah. Ispaljen je kratak rafal i samo je Bog učinio da su meci pogodili između njihovih sastavljenih glava, a oni ostali neozlijeđeni. Naravno, opći smijeh i čestitanje "vrsnom strijelcu".

Pošto nam je omogućeno da pokojnog **Slavena** opremimo i sahranimo, i to na *Radešinama*, po želji njegovog oca i majke, tada doznasmo da tamo više nema nikoga, niti jednog čovjeka, a doznasmo da je već deset dana gore, u stanju raspadanja, poslije predaje ubijen **Šćepo Pandža**, civil - otpravnik vlakova, **Željko Azinović**, vojnik HVO-a, iza kojeg ostade dvoje male djece i žena, od toga jedno dijete teško bolesno; **Branko Rajić**, star 56 godina - radnik TADIV-a; **Luka Matković**, umirovljenik star 62 godine. Ubijeni kukavički, a ubio ih je stariji sin **AVDE LAPE**, a njegov mlađi, četrnaestogodišnji sin ubio je **Marka Marića**.

Sutradan, 26.05.1993. dođe i druga naša grupa istim putem i po istom scenariju bi raspoređena i pronese se glas da smo dovedeni ovdje i da će se za par dana izvršiti razmjena. Najčešće smo imali nazovi dva obroka: jedan oko podne i jedan pred večer. Oba puta, na četiri osobe malo prokuhane vode s rižom, često već uzljučene, nikad osoljene i bez kapi ulja, a to 4 do 5 žlica po osobi. Ponekad samo jedan obrok. Kruh je posebna priča. Jedanput na dan, obično uvečer, dijeljen na 6 do 11 osoba, za čitav dan, a događalo se da po dva, pa čak i četiri dana uopće nema kruha.

Padali smo od gladi, jer upravo tada kada smo mi došli otpoče već poznati scenarij zabrane dostave hrane od obitelji. Iznurivanje na ovaj način je trajalo 45 dana i mnogi od nas su bili toliko iznureni da nisu mogli biti prepoznati. Prava je sreća bila ako je netko mogao da nam s rada kradomice donese sendvič, obično sakrivajući ga za pas ili u čarapu. Oni koji su išli na rad: kopanje rovova, odnošenje hrane na položaje, odvoženje smeća i drugo, i pored izloženosti maltretiranju, pa i fizičkom zlostavljanju, bili su sretni da se nahrane, jer nema niti jedne hrvatske duše koja nije živjela i radila samo za to da obvezatno, svaki dan, njima dostavi hrane. A prava umjetnost je bila kako su se te plemenite i hrabre žene znale snalaziti da se uvijek nađu, kao slučajno, na putovima kuda su u koloni prolazili zarobljenici. I svi su dobijali hranu. Najlakše je bilo ako bi ih vodio čestit stražar. Sklone se za ćošak kuće ili u kanal i odjednom se tu pored njih nađe toliko hrane da je nemoguće i pojesti; ili kao slučaj, kad prolaze otvore se sama od sebe vrata garaže a ona puna svih mogućih jela; ili prolaze na kamionu zarobljenici a ono sa svakog balkona, s prozora, iz ulaza u kamion se baca svega i svačega.

Tih dana nismo bar imali kolektivno prebijanje kao u Čelebićima, dok su ipak svake noći prebijani pojedinci i uz pijanke stražara prozivani u kasne noćne sate. Tako je nakon 4-5 noći mučenja podlegao Srbin **Bogdan Živak**, pripadnik HVO-a.

Dvojicu *Vrčana* nakon nekoliko noći zlostavljanja tužno je bilo pogledati, a posebna priča su dvojica mladića iz okoline *Prozora*. Na nesreću su priznali da su kod Prozora zarobili nekoliko Muslimana. Oni su desetak noći mučeni, a kako su se ti mladići ipak uspjeli održati nije mi jasno.

Sredinom sedmog mjeseca dovedeno je 10 Bosanaca iz *Dusine*, zarobljenih kod *Fojnice*. Dugo ih nismo uspjeli vidjeti, a skrivani su i od Crvenog križa koji nas je tada posjetio. Jednostavno ih tada nije bilo, da bi se drugog dana njih pet pojavilo u dvorani i to u stanju u kakvom smo i mi bili, dok petoricu nikada nismo uspjeli vidjeti, ali smo u jednoj od svlačionica svake noći čuli krike i jauke. Rečeno nam je da su ta petorica priznali silovanje i ubojstvo jedne Muslimanke.

U ovim tučama, zlostavljanjima i maltretiranjima posebno mjesto zauzimaju **MACIĆ** i dvojica **ĆIBA** kao i upravnik **ŽILIĆ**. Posebno **MACIĆ** zvani **MACA**, na čijem licu nikada nitko nije vidio osmijeh, nikada nije ušao u dvoranu a da svakoga ne zazebe oko srca.

Razmijenjen sam 13.08.1993. nakon nepuna 4 mjeseca i najdraži trenutak mi je bio kada sam na crti razdvajanja ugledao toliko svojih dragih lica

U Tomislavgradu, prosinac 1993

Šifra iskaza: and15

Svjedok: J.LJ., žensko, 31 god.

I S K A Z

U siječnju i veljači 1993. primijetila sam da susjedi Muslimani okreću glavu od nas, da neće da se pozdrave s nama. U mome selu (*Trusina*) je bilo podjednako i Muslimana i Hrvata. Omjer stanovništva je otprilike bio pola-pola. Ja ne znam što su Muslimanima Hrvati skrivili. Nisam nikad mogla primijetiti da naši njima nešto spremaju, niti sam ikad čula. Kroz *Trusinu* su prolazili i vojnici HVO-a i Armije BiH. Bilo je napetosti između njih. Znali su skupa sjediti (pripadnici HVO-a i Armije BiH) u kavani, piti i družiti se. Nitko od Muslimana iz *Trusine* nije bio u HVO-u. U postrojbama Armije BiH u *Trusini* bili su u početku samo Muslimani iz *Trusine*, sve sam ih poznavala, međutim poslije su se počeli pojavljivati drugi ljudi koje nisam znala. Jedan od zapovjednika Armije BiH je **HASAN HAKALOVIĆ**. Njega dobro poznajem. On je brigadir u brigadi Neretvica koja je za područje *Klisa*. On je iz sela *Višnjevica*. Prije je bio lopov, kriminalac. Bio je po zatvorima. Ima oko četrdeset godina. Znam još **JUSA**, ali njemu ne znam prezime. Prije rata je imao trgovinu u našem selu. On ima četrdeset do pedeset godina. Bio je zajedno s **HASANOM**.

Klisa je cijelo područje od *Ostrošca* pa nadalje. Obuhvaća sela *Trusinu*, *Butrović Polje*, *Seonicu*, *Sutiče*, *Parsoviće* itd. U *Seonici* je miješano stanovništvo (Hrvati i Muslimani), u *Sutičima* isto tako. U *Parsovićima* je većinsko muslimansko stanovništvo. U *Butrović Polju* je izmiješano stanovništvo. U *Kostajnici* je hrvatsko stanovništvo.

HVO je držao položaje prema četnicima. S njima na liniji je bila i Armija BiH. Zajedno su držali linije prema četnicima. U *Klisi* nije bilo četnika, nije bilo nikakvih problema.

16. travnja 1993. ustala sam oko sedam sati. Otišla sam kod sestre na kavu. Sjedile smo i pile kavu. Ponegdje se čuo rafal i pucnjava, ali ja sam mislila da je to tek tako, prolazno. Pucnjava je postala sve učestalija. Prešle smo u drugu sobu, ali je pucnjava bila sve bliža i bliža. Krile smo se po kući. Vidjela sam kroz prozor da je velika sila vojske došla pred kuću i u susjedstvo. Pucnjava se čula sa svih strana. Sestra i ja smo bile same s djecom u kući. To je bilo oko osam sati. Nismo ni kavu stigle popiti. Najednom su dva muškarca počela lupati na vrata nogom. Sestra im je rekla da ne lupaju, da će otvoriti. Bojali smo se. Prepoznala sam jednog. On se zove **SEID HAKALOVIĆ**. Inače je iz *Butrović Polja*. Imali su šarene uniforme s "ljljanima" i crne trake oko glave. Pitali su ima li muškaraca na što smo im odgovorile da smo same s djecom u kući. Ušli su u kuću, bez obzira na to i pregledali sve sobe. Kad su vidjeli da nema nikoga taj kojeg poznajem je ostao sjediti u kući, a drugi (kojeg nikad prije nisam vidjela) je otišao u moju kuću. Kada je **HAKALOVIĆ** sjeo rekla sam mu da ga znam odnekud na što je on odgovorio da i on mene pozna, ali da moju sestru bolje poznaje. Rekla sam mu da se ne mogu sjetiti odakle je, na što je on rekao da nije bitno odakle je. Ušli su u moju kuću. Čula sam da ispaljuju rafale po kući, da pucaju. Zvali su muškarce da izađu iz kuće. Govorila sam im da tamo nema nikoga, da su svi otišli na stražu. **HAKALOVIĆ** je govorio da se pogrešna politika vodi u *Grudama*. Da ovo neće

biti Herceg-Bosna. Da Herceg-Bosna može biti samo u *Širokom Brijegu, Čitluku i Grudama*. Da će *Konjic* i *Mostar* biti njihovi. Pitao nas je što nam to treba. Rekla sam da mi nismo za to krivi. Nakon toga su otišli. Tad je došla na vrata jedna žena s puškom. Tu ženu nisam nikad prije vidjela. Bila je crna, niska, otprilike mojih godina. Po govoru i izgledu bih rekla da je domaća. Bila je isto obučena u uniformu, s puškom i bombama. Ona je bila jedina žena među njima. Naredila je da dvije žene izađu van. Od nas se nitko nije usudio da izađe. Ponovila je opet: "Dvije žene van! Pucat ću!" Izašle smo ja i jedna susjeda **Mara Drlja** koju su oni ranije doveli iz susjedstva. Rekla sam joj da idemo ili će nas ubiti. Ta žena nam je rekla da nas tamo čekaju dva muškarca i da trebamo ići donijeti puške s puta jer da se puca i da oni ne smiju. **Mara** i ja smo otišle dole na put. Pokupile smo oružje. Sa svih strana su meci udarali o asfalt. Bilo nas je strah. Ne znam otkud su se te puške našle na asfaltu. Vidjela sam i leševa po putu. Ne znam da li su to bili njihovi ili netko od mještana koji su se na neki način oduprli. Pokupile smo te puške i odnijele ih njima. Oni su se svi zaklonili iza jedne kuće. Pitale smo da li se možemo vratiti djeci u kuću. Neki od tih muškaraca su nam rekli da možemo, ali je ona rekla da ne možemo ići gore nego da ih pozovemo i da idemo s njima. Otišle smo po djecu i moju sestru. Rekli su da nas vode gore u selo i da tamo ima još civila. Ta žena je zapovijedala, nju su svi oni slušali. Dok smo išli putem ti njihovi muškarci su davali djeci bombone i čokolade i ispitivali ih gdje su im očevi, imaju li puške i pištolje. Došli smo gore u selo. Tamo sam vidjela naše koji su bili na položaju. Svi su bili vezanih ruku, poredani uz jednu štalu, okrenuti licem uza zid. Kad smo stigli, ta žena im je naredila da se okrenu licem prema nama.

Bili su tu: **Željko Blažević** (1961. godište) inače je bio pripadnik HVO-a, a tad je bio u civilu; **Nediljko Krešo** (oko 40 godina) pripadnik HVO-a; **Ivo Drlja** (došao je prošle godine iz JNA - mlad); **Pero Krešo** (1961. godište); **Franjo Drlja** (oko 50 godina) civil; **Dragan Drlja** (14 godina).

Tad su još svi bili živi. Jedan od njihovih vojnika je rekao **Draganu Drlji** da izađe i da ide među žene jer da je još mlad. On je prešao k nama. Tada nam je ta žena rekla da prođemo iza štale. Poredali su nas uz jednu kuću. U tom trenutku smo čuli rafale i PAM i sve naoružanje koje su imali. U toj vojsci sam od Muslimana iz *Trusine* prepoznala samo **SEIDA HAKALOVIĆA** i još jednog kojem ne znam ime (radio je u *Butrović Polju* u kafiću on je šurjak od **MUJE MUSTAFIĆA**). Niko nije ni pokušao da ih odvrati od strijeljanja. Nisu znali što da rade sa nama. Ta žena (ona je bila jedina žena među njima) je rekla da nas odvedu u jednu kuću, poliju benzinom i zapale. Bilo je među njima ljudi koji to nisu mogli napraviti. Ušli smo u kuću i sjeli. Došao je jedan (njega ne poznajem) i tražio da stavimo na stol novce i zlato, tko ima kod sebe. Izvadili smo što smo imali. Oni su to pokupili. Opet su nas izveli van. Ta žena nije dala da izađemo stalno je govorila da nas treba zapaliti. Otišli smo da vidimo te strijeljane ljude. Vidjeli smo kako leže po zemlji. Naredili su nam da nosimo na njihove položaje municiju, granate i oružje koje su našli kod naših. Išli smo uz brdo *Marjevac* (brdo iznad sela) vodeći djecu i noseći oružje. Bilo nas je više od dvadeset. Svi smo bili civili. Ja sam nosila sanduk municije i vodila sam dijete od tri godine. Nisu mi dali ni da se odmorim, niti su mi htjeli pomoći. Mali mi je počeo plakati. Nije više mogao hodati, ali ja sam mu stalno govorila da ćemo brzo stići, da ne plače. Sa mnom su tu bili **Bosiljka Krešo** susjeda **Mara Drlja** s djecom (jedna kćer šesti, druga treći razred), **Anica Blažević** (supruga od pokojnog **Željka**) s djetetom od dvije godine i sve žene iz tog sela. Kad smo stigli na to brdo dozvolili su nam da sjednemo. Ona žena je opet govorila da nas treba baciti u kuću i zapaliti benzinom. Neki muški su rekli da neće tako, da nama ne smije faliti dlaka s glave. Neki drugi su predložili da idemo u *Parsoviće* (tamo gdje su njihovi) u školu. *Parsovići* su muslimansko selo. Tamo im je vojarna i komanda. U tom trenutku im je javljeno radio-stanicom da civile vrata kući, da će se vratiti po civile ako im bude falilo. Naredili su nam da se vratimo kući. Da svi budemo u jednoj kući i da ne izlazimo jer ima straža i

dole. Vratili smo se u selo gdje su oni počinili masakr. Nismo mogli tu biti. Rekla sam da ja idem dole u sestrinu kuću pa što bude. Produžili smo svi dole. Ostali smo u sestrijoj kući taj dan i noć i drugi dan do poslije podne. Vidjela sam susjeda **SMAILA MEMIĆA**. Bio je u uniformi i imao je oružje. On je čuvao da ne izlazimo dok smo bili zarobljeni. Za to vrijeme nitko nam nije prilazio. S njim su još stražarili **MIRALEM MEMIĆ** (njegov brat), **SEJDO PADALOVIĆ** (iz *Butrović Polja*) koji je bio zapovjednik jednoj grupi. **Mara Drlja** je pitala **SMAILA MEMIĆA** zašto su nam to napravili. Rekla mu je da su gore u *Gaju* sve naše ljude ubili. On je odgovorio: "Šta ću vam ja. Muškarce sve ubijamo. Žene i djecu neće nitko dirati. Vama ništa ne fali."

Ti ubijeni ljudi su ostali ležati nepokopani pred štalom. U tom dijelu gdje su oni ubijeni su sve bile hrvatske kuće. Pred štalom su ubijeni oni čija sam imena nabrojala. Ubijen je još **Stipo Ljubić**, ali je on ubijen u kući **Andrije Drlje**. **Andrija** je također tu ubijen. Njih dvojica su vjerojatno ranije ubijeni jer nisu bili pred štalom prije nego su ostali strijeljani. Ubijeni su i neki stariji civili. **Branko Drlja** je ubijen u svojoj kući. Njih su ubili prije nego smo mi došli gore. **Toma Drlja** je isto ubijen u svojoj kući. To su sve civili. Ljudi pedesetih godina.

Ubijen je još i **Zdravko Drlja**. On je ujutro došao sa straže i kad je čuo pucnjavu u selu izašao je u civilnom odjelu da vidi što je. Nije stigao ni pobjeći. Ubili su i njega. Ona žena mu je naredila da baci pušku. Morao ju je baciti. Njih je bilo sigurno stotinu. Poslije sam ga vidjela mrtvog pored puta gdje je ubijen. Poslije smo vidjeli da su pored puta ubijeni još **Veljko Krešo**, **Ivica Krešo**. Njih dvojica su isto imali 50 ili 60 godina. **Ante Drlja** je isto ubijen pred svojom kućom. Istjerali su ga van i onda ga ubili. Oni su rekli da muškarce sve redom ubijaju. Ubijena je i **Kata Drljo Antina** supruga. Pokušala je da pobjegne. Ubijena je također i **Antina** majka **Kata Drljo** (isto se zove kao i supruga). Ubijen je njihov susjed **Ivan Drljo** s leđa. Pričala mi je njegova supruga. Ubijen je **Smiljko Krešo** u svojoj kući. Žena i unuka su mu pri tome ranjene i jedna njihova susjeda je isto ranjena. Poslije su zapalili kuću i **Smiljko** je u toj kući izgorio. Dole na kraju sela je ubijen **Ilja Ivanković**, a prvi susjedi su mu bili Muslimani. Ubijena je pred kućom i njegova supruga **Anda Ivanković**. Vidjela sam je kako leži.

Tada su pošli u *Polje*, htjeli su da napadnu i *Polje*, ali su se vratili kad su vidjeli da neće tamo proći kao što su prošli u *Trusini*. Kad sam vidjela da dolaze ti nepoznati u susjedstvo govorila sam da bismo trebali otići odatle, da nam nije dobro tu biti. Ti nepoznati su dolazili kod **ZEJNILA GOSTOVIĆA**. On je bio autoprijevoznik. Ti nepoznati su svi bili u šarenim uniformama. Dolazili su autima. Imali su prečicu iz muslimanskog sela do njihovih kuća tako da nismo mogli vidjeti svakoga čim dođe. Imali su malo dužu kosu, nosili su naušnice i puno prstenja po rukama. **ZEJNIL** se u zadnje vrijeme nije čak s našima ni pozdravljao. Njegov se sin igrao svaki dan s mojom djecom. Oni su ga tukli i branili mu da ne dolazi mojoj djeci. Prije smo bili u dobrim odnosima. Onda je odjednom zašutio. Kad je bio njihov Bajram izbio je prvi sukob. Od tada nas nije više ni pozdravljao.

Sve se to desilo ujutro. Drugi dan pred mrak mi smo otišli iz sela. Svi leševi su ostali tako nepokopani. Popodne oko četiri sata došla su dva njihova vojnika i rekli nam da je poslana jedna muslimanka iz *Butrović Polja* da vidi što je s nama civilima u *Trusini* i da treba netko od nas civila otići u *Butrović Polje* da im prenese pravu istinu. Jedna cura je otišla u *Polje*. Prenijela im je da smo u kući moje sestre. Rekli su joj da dođemo svi dolje u *Polje* jer da imaju i oni sedam civila zarobljenih.

Tada smo svi koji smo bili u kući moje sestre otišli za *Butrović Polje*. Nismo znali što je sa ostalim civilima dok nismo došli u *Polje*. Kada su vidjeli da nismo svi došli poslali su po ostale.

Bilo je još civila zatvorenih u jednoj muslimanskoj kući. U **Butrović Polju** smo ostali dva, tri sata dok nije pao mrak. Onda smo preko jezera prebačeni čamcem u **Kostajnicu**.

U Kostajnici nisu znali što se dogodilo u **Trusini**. Znali su samo da je bilo pucnjave. Kada smo došli ispričali smo im sve što se događalo. U **Kostajnici** sam ostala petnaest dana. Ljudi su mi rekli da je put dalek, da je kišno vrijeme, da će mi biti teško s djecom, ali ako se usudim da odem. Od **Kostajnice** do **Kučana** sam cijeli dan išla pješke. Kada smo krenuli iz Kostajnice penjali smo se uz planinu. Za nama je ostala jaka pucnjava. Pucnjava se čula od **Butrović Polja** i **Parsovića**. Sa svih strana se pucalo. Sa mnom je krenula sestra s djecom. Išle smo s djecom koja idu konjima po municiju. Kada smo kretali rečeno nam je da se pazimo jer da gore ima još njihovih položaja.

Kada smo mi bili stigli u **Butrović Polje** tamo više nije bilo Muslimana, a u **Kostajnici** žive samo Hrvati.

Kad smo im morali nositi municiju uzbrdo spominjali su nekog **ZUKU**. Tko im je preko stanice javio da nas vrata u selo, to ne znam. Kad su nas vratili u selo vidjeli smo kroz prozor Muslimane iz našeg sela. Oni su normalno hodali po selu. Vidjela sam baš **ZEJNILOVOG** malog kako se igra ispred kuće. Žena je normalno radila svoj posao. Nitko nama nije ništa govorio. Jedan čovjek se drugi dan spremio i otišao gore u njihovo selo. Kada je došao gore uopće mu nisu dali ući u tu kuću u kojoj su se oni dogovarali nego je morao sjediti pred kućom. On je krenuo gore da ih pita zašto su to napravili, zašto nisu javili da se civili spase. Pitao je **ZEJNILA** kako je mogao njegovog **Nediljka** ubiti, a bili su najbolji prijatelji. Rekao mu je da su svi u **Gaju** strijeljani. **Zejn**il se pravio iznenađen, ali je bilo jasno da svi znaju. Ja mislim da su oni znali da se to sprema Hrvatima. Non-stop su dolazili u tu kuću.

Gaj (gdje su naši strijeljani) je jedan dio sela **Trusine**. Ubijeno je 23 ljudi tog dana u **Trusini**.

Selo **Bušćaci** (hrvatsko selo) se nalazi iznad **Parsovića** (**Parsovići** su muslimansko selo). To selo je dva dana ranije palo u njihove ruke. Bilo je puno civila u njemu. Još uvijek nitko nije došao od tamo. Ne može se saznati što je u tom selu. Oni drže to selo i imaju tamo svoje položaje. Predviđa se da je tu još veći masakr nego u **Trusini**. **Trusina** je imala pedesetak kuća (hrvatskih i muslimanskih). Napadnut je položaj i selo.

Oni su imali svoje položaje pa su onda i naši čuvali. Tu nije bilo četnika. Kad su napali položaj i selo naši su se odupirali koliko su mogli. **Marijan Krešo** je bio na položaju. Poslije mi je pričao da ih je **Stipe** prvi primijetio. Rekao je da idu trojica prema njima. Otvorili su vatru, pa su naši uzvratili. Onda su vidjeli da ide **Mila Drlja**, žena od **Andrije**, prema položaju s dva njihova vojnika. Nisu mogli pucati kada su vidjeli tu ženu. Žena im je prišla s ta dva vojnika. Rekla je: "Dole su u selu. Rekli su da se predate." Neki su htjeli, neki nisu. Znali su da su dole u selu djeca. Čuli su dreku i viku u selu. Momci koji nisu imali djece su pobjegli, a ostali su se vratili dole i bacili puške. Dovedi su ih u selo. Neke su natjerali da prave kavu. **Željku** su obećavali da će ga odvesti u **Konjic** kad ovo sve prođe, i njega i ženu i dijete. Da će opet zajedno piti. Za deset minuta je bio strijeljan.

Prozor sobe u kojoj sam ja spavala tog je jutra sav izrešetan od metaka. Srećom ja sam nakon tog što je **Ivina** kuća pogođena od te strane odlučila spavati u podrumu. Prozor mi je gledao u njihov položaj.

REDO iz *Trusine* (ne mogu se sjetiti prezimena, on je **JUNUZOV** sin) je palio kuće. Bio je isto u Armiji BiH. Zapaljene su tri hrvatske kuće, kuća od **Smiljka Kreše**, kuća od **Jure Anđelića** i stara kuća **Ivice Kreše**. Jedna žena, koja nije odmah s nama išla na razmjenu, morala je dati ključeve od svoga auta. Odvezli su auto do **Marine** kuće i vidjela ih je kako tovore pakete u auto. Naši su sa položaja vidjeli da nakon tog dana dolaze s traktorima, frezama i autima ispred kuća i pljačkaju.

U Ljutom Dolcu, 5. svibnja 1993.

Šifra iskaza: and26

Svjedok: I.T., muško, 65 god.

I S K A Z

Još od osmog mjeseca 1992. godine bilo je pomalo pripucavanja, ali bi se to brzo stišalo. Dali bi komandu i s jedne i s druge strane da se to prekine. U tom prekidanju oni bi se pregrupirali i organizirali. Uvijek su tvrdili da smo mi zajedno i da se nećemo međusobno potući već da ćemo se zajednički boriti protiv četnika. Međutim u siječnju 1993. godine situacija se počela zaoštavati. Do najvećeg zaoštavanja je došlo u *Konjicu* i u *Butrović Polju* između naše i njihove policije. U *Konjicu* su bile dvije policije, a u *Butrović Polju* samo naša. Onda se naša policija rasformirala i prešla u HVO. Naš HVO je držao vojarnu u *Seonici*. Oni su je tijekom ove godine dva puta napadali. Jedanput u siječnju, a drugi put u veljači, ali su obadva napada odbijena. U to vrijeme jedan muslimanski zapovjednik po imenu **MUSTAFA BUTOROVIĆ** je rekao da napadaju zato što će to biti njihova zemlja, njihova država. Mislio je da će to biti njihova muslimanska država. Poslije je došlo do velikih političkih zaoštavanja između sela. Došlo je do napetosti, ali još nije bilo oružanih sukoba. Deset dana prije nego što je izvršen pokolj, masakr u selu *Trusini*, koje je susjedno selo do moga, osjetili smo da nešto nije u redu. Vidjeli smo pedesetak vojnika koji su često prolazili ispred naših kuća. Među njima je bila i jedna ženska. Izvještavali smo našu komandu u *Kostajnici* o tome jer smo smatrali da ih možemo razoružati. Komanda nam je odgovorila da ih pustimo na miru. Tako je to ostalo.

16.04.1991., u 8:45 ujutro naglo su upali u selo *Trusina* i počeli pucati. Naši su počeli s ove strane otvarati vatru na njih. Čuo sam **Ivana Krešu** kako galami, ali se nije moglo razaznati što govori. Čuo se njihov glas kako zove Alaha u pomoć da što više ubiju. Za sat vremena ubili su 22 čovjeka. Ti ljudi su pobijeni, strijeljani, poklani... Ubijen je **Ilija Ivanković**, zatim njegova supruga **Anđa Ivanković**, **Jure Anđelić**, zatim dva **Mandića**, sin i otac kojima ne znam imena, **Smiljan Krešo**, njegov sin **Pero Krešo**, njegov amidžić (stričević) **Ivica**, **Veljko**, **Tunjo Drlja**, njegova majka, njegova žena, **Branko Mikota**, **Frano Mikota** i njegov sin, **Ivan** i njegov sin, **Andrija Mikota** i njegov sin, **Nedo Krešo**, **Stipo Ljubić**.

Moja kuća je udaljena od centra *Trusine* gdje se to dogodilo oko 500 metara. To je selo do sela, samo nas rijeka dijeli. Vidjeli smo kad su ulazili u selo. Imali su šarene uniforme. Nosili su bijele trake oko ruke. Te ljude su vodili naši susjedi **ŠAĆIR POTUROVIĆ** i njegov brat **AZIZ**, **SENJIN PADALOVIĆ** (on je glavni vođa te koljačke grupe), **HAMID SULTIĆ**, **ABDULAH MAŠIĆ** i njegov sin, **ŠEFKIJA SULTIĆ** sa svoja dva sina **ALMIROM I HADISOM**, **VESID SULTIĆ** sa svoja dva sina **SULEJMANOM I SEJOM**, **HABIB SULTIĆ**, **JUSUF AKETA I ŽIKO**. Svi su oni tu iz tog sela i deset dana su tu koljačku grupu pripremali po svojim kućama. Oni su svi iz *Trusine* i *Sultića*. Naši susjedi. Imali su pomoć sa strane. Tu je bilo Šiptara, mudžahedina, Sandžaklija, muslimana iz *Vakufa*, *Foče* i *Čajnića*. Kad su izvršili to zlodjelo u *Trusini* bio je petak. Mi smo bili dva dana u kući.

Nismo nikuda smjeli izaći. Samo smo gledali kroz prozor. Stalno su pucali mitraljezima po kućama i po dvorištima. 17. uvečer u 23 sata smo se pokušali izvući. Bilo nas je stotinjak civila i 24 vojnika. Krenuli smo iz **Sultića** kroz jedan potok koji se zove **Kotlarica**, pa uz brdo **Gaj** preko prijevoja **Krivače** i spustili se u selo **Obre**. Tu smo ostali deset, petnaest dana. Mi civili smo se povukli do **Kostajnice**. Vidjeli smo da nema nikakve jake pomoći. Mislili smo da će **Vrci** pasti. Kad smo vidjeli kakva je situacija u **Kostajnici** svi civili iz ova dva spaljena sela: **Sultići i Trusina** smo krenuli truhom za kruhom.

Gledao sam sa brda kada su spaljene kuće. A taj kojem sam najbolje valjao u životu mi je kuću zapalio. Javno su nam govorili da križ i oni koji se križaju nemaju mjesta u **Klisi**. Oni su govorili to po selu. Čak se i među djecom tako govorilo. Meni osobno nitko od odraslih to nije rekao, ali mladići su znali kao kroz šalu govoriti: "Ići ćeš ti odavde. Ovo će biti naša država, građanska država. Ovo će biti muslimanska država." Čudno mi je to što je bilo među njima i starijih ljudi, muslimana. Kako je on navečer u pet sati uzeo pušku i krenuo iz svoje kuće prema mojoj kući da puca na mene? Ja sam mislio da će taj **VEJSIL SULTIĆ** doći do mene i reći: "Ne možete ovdje opstati zasada. Opkoljeni ste. Sa svih strana se stežu obruči." Mislio sam da će biti tako kako smo se dogovarali, da neće biti međusobnih sukoba i da nećemo dozvoliti da nitko sa strane puca na nas. Mislio sam da će nam reći da nas ne mogu obraniti i da će reći da nam je jedini izlaz da pobjegnemo. On to nije učinio već je otišao u susjednu kuću i nanišanio pušku u moj prozor. Nije pucao. Nije niti jedna puška pukla dok smo se mi izvlačili. Od napada na **Trusinu** mi smo ostali u selu cijeli taj dan i noć i sutra do 23 sata. Čuli smo samo kuknjavu i odjednom je nastala tišina. Naši iz **Obara** su saznali za te događaje su došli i otvorili vatru na njih. Tada su oni pobjegli i nastala je tišina.

To je strašno. To nisu nikakvi ljudi. To ništa ljudsko nema u sebi. Ne razumijem kako mogu doći u kuću i ubijati žene, djecu i starce. I to klati i crijeva vaditi.

Sva stoka je ostala u štalama. Prvo su mislili da smo se mi zabarikadirali po kućama. Kad su vidjeli da smo mi otišli krenuli su po štalama i pustili krave da hodaju, a svinje su sve pobili i stavili na gomilu.

Bilo je trinaestero naših zarobljeno u kući od **Janje**. Kad su naši zapucali pustili su ih i rekli da pokopaju mrtve pa da se vrate, ali su oni iskoristili priliku i pobjegli u **Butrović Polje**. Leševi su svi ostali nepokopani. Moguće je da su ih oni poslije uvukli u te popaljene kuće i popalili kad su osjetili da će UNPROFOR doći. Sve je bilo popaljeno.

Naši vojnici su bili tu desetak dana.. Čim su otišli mi smo opet bili u strahu. Onda je došla druga smjena vojske.

Mi koji smo došli u **Kostajnicu** (iz **Trusine i Sultića**) svi smo se razbjegli od **Splita** do **Beča**, gdje je tko imao porodicu

Sela iz kojih su protjerani Hrvati su još **Tovarnice, Gornje Višnjevce i Donje Višnjevce**.

Sela u kojima su Hrvati u okruženju su **Seonica, Budišnja Ravan, Obrenovac, Ljesovinja, Obri i Kostajnica**. U čitavom **Klisu**, osim tih sela, nema više niti jednog hrvatskog sela u kojem su Hrvati ili hrvatski vojnici.

U Studencima, 28. svibnja 1993.

Šifra iskaza: and27

Svjedok: M.M., žensko, 33 god.

I S K A Z

16.04. 1993. oko 9 sati i 15 min. ujutro počela je pucnjava. Jako se pucalo. Kiša je padala. Bilo je hladno. Odjednom se čula galama blizu kuće. Na jednom dijelu su bili Hrvati, a na drugom Muslimani. Odjednom su se otvorila vrata od podruma. U podrumu je bio s nama jedan naš susjed. Jedan je ušao na vrata i krenuo prema tom susjedu tražeći pušku. Rekao mu je da nema ništa. Nas je istjerao van. Tog koji je ušao na vrata ne poznajem. Bio je u crnom odijelu. Imao je traku i oružje. Dijete je plakalo i govorilo mu da ne puca. Rekao nam je da izlazimo. Psovao nam je majku. Meni je rekao da idem gore. Vidjela sam kako kuća pokraj moje gori. To je kuća **Jure Anđelića**. Njih je bilo oko 20. Stajali su s obje strane ceste. Svi su bili u crnom. Trčala sam. Nosila sam dijete umotano u "jorgan". Trčala sam cestom. Nisam znala gdje ću. Vidjela sam mrtvog čovjeka kako leži na cesti. To je bio **Veljko Krešo**. Prošla sam pored njega i stigla do jedne kuće u kojoj sam znala da ima sklonište. Ušla sam, ali unutra nije bilo nikoga. To je kuća **Ilije Kreše**. Pucalo se i dalje. Sjela sam malo da se odmorim. Vidjela sam dvojicu kako stoje. Moja rodica i još jedna žena su bile isto vani. Ta žena je plakala i tražila djecu. Rekli su nam da idemo. Da ćemo mi ići sa strane, a oni u sredini. Pitali su nas gdje su nam muževi. Rekla sam da smo izbjeglice, a on je rekao da će provjeriti. Odveli su nas do kuće. Tamo je ležala ranjena žena, **Šagolj**. Ležala je sva krvava. Mislila sam da je mrtva. Bila je blijeda. Dijete joj je bilo ranjeno pa su ga previjali. Žene koje su je nosile bile su skroz krvave. Tu smo ušli kod te žene koja se zove **SEJDEFA**. Tu je bilo skladište. Bilo je puno brašna. Zaklonili smo se za to brašno. I dalje se pucalo. Tu smo ostali do 20 sati (navečer). Ta **SEJDEFA** isto ima malo dijete. Njeno dijete je slobodno hodalo. Ništa se ona nije bojala da bi granata mogla pasti. Bilo me je strah da ne bi ovi iz **Obara** i ovi odozgo opet udarili po nama jer smo kod njih u kući. Ona je rekla da neće jer da su **Obre** "sređene". Rekla je da nam je to **Boban** kriv, da ne mogu dvije vojske biti u jednoj državi. To je govorila ta **SEJDEFA**. Ona se preziva **SULTIĆ**. Ona je supruga od **SALKE**. U osam navečer su rekli da hoće nekuda ići. Pitala sam njenog supruga, **SALKU SULTIĆA**, da nam kaže ako misli da mi trebamo negdje otići. On je rekao da nam je pomogao i da bi nam pomogao koliko on može. Reкао je još da bi on najviše volio da se to nije dogodilo, ali kad je tako da bi trebali otići. Mi smo ponijele tu ranjenu ženu do vrata. Kad smo došle na vrata skupilo se puno vojske. To su sve bili poznati, domaći. Pomogli su nam da je odnesemo do njene kuće. Tu je još bilo zarobljenih. Kad smo stigli, počeo nam je psovati. Reкао je da nitko ne smije pokušati bježati jer da će nas sve zapaliti. Tražio je ključ da nas zaključa. Na svu sreću nije bilo ključa. Prije toga su joj bacali bombu. To je kuća **Vide Drlja**. Ključ je tražio **SEAD PADALOVIĆ**. On je iz **Gostovića**, to je susjedno selo. Ja sam godinama radila u trgovini, tako da ga poznajem. Ona je nešto počela pričati, a on joj je stavio cijev na stomak. Reкао joj je da neka samo proba još jednom progovoriti. Dok je bio civil on nije nigdje radio. Nije nam dozvolio da upalimo svjetlo. Također nam je zabranio da izlazimo van iz kuće. Nakon toga je otišao. Bilo nas je tridesetoro unutra. Među nama je bilo i dvoje ranjene djece kao i jedna ranjena žena. Nijedno dijete nije smjelo zaplakati. Kada bi ustala, nisam znala gdje sam, samo bi upalila upaljač da vidim gdje mi je dijete. Tako je to trajalo do jutra. Ujutro su počeli dolaziti susjedi. Donijeli su nam hrane, mlijeka i borovnice (da pravimo sok za tu ranjenu ženu). Rekli su da će doći **SEAD PADALOVIĆ** i da će nas odvesti u dio **Trusine** koji zovemo **Gaj**. Poslali su jednu ženu da ode u **Sultiće** i da im kaže da predaju oružje pa da im onda nitko neće ništa napraviti. Ona nije htjela da ide. Mi nismo znali tko je poginuo, samo ono što smo vidjeli. Kad su došli ti susjedi Muslimani koje poznajemo, pitali smo ih tko je još poginuo. Oni su znali tko je sve ubijen. "**ZUKINA**" vojska je još uvijek bila u selu. Rečeno nam je da ne idemo nikuda jer da će se sad voditi borbe u **Kostajnici** i **Butrović Polju**

i da nam je najsigurnije da tu ostanemo. Ali mi više nismo imali povjerenja u njih. Jedan čovjek je plakao i tražio da ga odvedu kod oca.

HVO nije imao punkt u *Trusini*. Imali su položaj na jednom brdu. Ispod tog brda je jedno manje brdo na kojem su Muslimani imali položaj. Tu nikada nije bilo sukoba. Tu su ih uhvatili i strijeljali. Neki su uspjeli pobjeći. Neki su se predali jer su ih ucjenjivali ženama i djecom. Bilo je ljudi sa oružjem, ali nisu pružali otpor. U *Trusini* nije pružen nikakav otpor. Napad je počeo oko 9 sati i 15 min. U *Trusinu* je upalo oko 30 vojnika. Napada je trajao do 10 sati. Poslije toga nisam vidjela tu vojsku. Bilo im je sve slobodno. Mogli su ići kuda su htjeli. Pucalo se. Oni koji su preživjeli, nisu mogli izaći. Bili su u kući i nikoga nisu mogli vidjeti. Nitko im nije pružio otpor. Vjerojatno su i mještani sudjelovali u tom napadu. Znali su točno koga će ubiti. Čula sam, nisam vidjela, da je jedan susjed, **ŠAĆIR...**, da ih je doveo. Selo se sastoji od tri dijela (*Gaj, Kreše*). Od susjeda Muslimana nije bilo nikakvih prijetnji prije sukoba, ali ovima koji su došli netko je pokazao koga sve treba ubiti. Došli su pred kuću u koju je moja ujna tog jutra svratila na kavu. Sin od te žene, čija je kuća, je bio u HVO-u. Udario ju je šakom i pitao je gdje joj je sin. Vjerojatno su znali koga treba ubiti. Svi koje sam ja vidjela su jednako ubijeni ili metak u čelo ili preko leđa, kao da je to sve radio jedan čovjek. Vidjela sam ubijene **Andu i Iliju Ivanković**. Ubijeni su pred kućom. **Anda** je pogođena u čelo, a **Ilija** preko leđa. Dvojica susjeda **Mandića**, koji su došli iz Sarajeva, su također ubijeni. Svi ljudi su ubijani vani. Čula sam od žena koje su unijele mrtve u kuću da su svi na taj isti način ubijeni (metak u čelo ili preko leđa). Vidjela sam još da je ubijen **Veljko Krešo**.

Tog drugog dana su nas obilazili. Pazili su nas fino. Dozvolili su nam da se krećemo po kući, ali su nam rekli da ne izlazimo van jer da ima snajpera. **SEJDEFA** je dolazila običi tu ranjenu ženu. Navečer su nam rekli da će ujutro doći auto po tu ranjenu ženu i odvesti je u *Parsoviće*. Mislila sam da je sve gotovo jer da bi se stiglo u *Parsoviće* treba proći kroz *Butrović Polje*. Međutim nisu došli. Ta žena je odvezena u kolicima. Do tada nitko nije znao gdje smo mi. Kada su nju odvezli onda su rekli da smo mi zarobljeni i da ne možemo nikuda.

Moja kuća je izgorjela nakon dva, tri dana. Bili smo dva ili tri dana u *Kostajnici* i te noći prije nego što ćemo krenuti ovamo moja kuća je izgorjela. Selo je opljačkano i svi auti su odvezeni. To su napravili naši susjedi, a ne vojska. Za vrijeme napada je samo jedna kuća izgorjela. Naša vojska kod *Obara* drži položaj i sa tog položaja se vidi *Trusina*. Svaki dan gledaju kako pljačkaju. U svakoj kući ima mrtvac. Bez obzira na te mrtvace oni iznose iz kuća, pljačkaju. Ne znam kako mogu. Ja sam u nedjelju ujutro išla kući. Tada se već osjetio smrad. Kako se tek osjeti nakon 20 dana. Nije mi jasno kako mogu ući u te kuće. Navodno su poručili da se dođe sahraniti te ljude, ali su rekli da se dođe bez oružja. Meni je jedan susjed, **MEHO ŠABIĆ**, pomogao da ih unesem u kuću. Pitala sam zašto su to učinili. Rekao mi je da je moj brat, navodno, ubio njegovog brata tog istog dana. Premda znam da nije on jer znam tko ga je ubio. Pitala sam ga da li je svjestan koliko je ljudi ubijeno. Rekao je da zna tko je to napravio. Nisam ga htjela dalje pitati jer sam se bojala da ne bih imala problema zbog toga. Djeca su mi bila ostala kod jedne žene.

Kad su bili sukobi u *Orlištu* tada smo prvi put čuli za 'ZUKINU' vojsku. Tamo su ubili sve na koga su naišli. Tamo je ostalo malo ljudi. To je malo selo koje je udaljeno, tako da je tu bilo malo stanovnika. Možda je bio netko mlađi ili netko od izbjeglica. Znam da su ubili jednu ženu koja je bila nepokretna već sedam godina. Čuli smo preko radija da su gore bili "ZUKINI" vojnici.

HALID PADALOVIĆ, SEADOV brat, je poginuo u *Gostovićima*. Tamo je bilo prvo pucanje. Tada je jedna muslimanka iz *Trusine* rekla: "Poginuo je **HALID**, gorit će *Trusina*." To je rekla **ADVERA ŠAHIĆ**. Nije mi jasno zašto jer to uopće nema veze s *Trusinom*. Niti je njega netko iz *Trusine* ubio, niti su borbe bile u *Trusini*, niti bilo šta drugo.

Kad su nas doveli gore u kuću od **SEADA**, neke su odveli u susjednu kuću. Ta je kuća od njihove sestre. Naše žene su plakale, a sestra od **SEADA** i **HALIDA** je rekla: "Sad vidite kako je mojoj majci. Tako i ona plače."

Svakom su uzimali novce. To im je bilo glavno. Tražili su "marke". Hrvatske dinare nisu htjeli. Moju torbu su ostavili. U nedjelju kad sam išla kući, našla sam je na cesti.

Ti vojnici u crnim uniformama bili su 1970. do 1975. godište. Bili su baš mladi. Znam po mom bratu, on je 1969. godište, a oni su izgledali još mladi.

U Gabeli, 31. svibnja 1993.

Šifra iskaza: and29

Svjedok: A.K., žensko, 28 god.

I S K A Z

Napad na naše selo počeo je oko 8 sati ujutro. S nama je bila starija jedna žena, komšinica. Bili smo tu **Krešo, Mara, Irena, Arijana, Sandra, Ana, Krešo Smiljko** i ja. Kasnije su stigli k nama **Andela Šagolj** i njena sestra **Spomenka** i mali **Mario** od 2 godine. Izišli su kroz prozor svoje kuće i došli k nama. Ušli smo u sobu do ceste. Svi smo se tu sastali. **Mara i Ana Krešo** su stale za vrata, **Arijana**, ja i **Sandra**, najmanja, iza ormara. Tu je usko, pokrila sam ih jorganom i kad je jače pucalo pokrivala sam ih sobom. **Irena i Spomenka Šagolj** ležale su na podu. **Andela** je bila s gornje strane vrata, mali **Mario** je spavao na krevetu, ona je sjedila kraj njega. Trajalo je sat i nešto. Samo smo se tako skrivali. Odjednom čujemo neko psuje u avliji, psuje Boga, da vam Bog mater. Odjednom neko počinje vikati: "Izlazite, izlazite." **Smiljko** pita ženu pita što da radi. "Pa iziđi." -"A da se sakrijem?" -"Pa sakrij se ako možeš." On je taman izišao iz te sobe gdje je bio, vrata su nam bila jedna do drugih. Uletjeli su, nisu ga ništa ni pitali, ubili su ga.

Uletjela je jedna ženska, kratko ošišana, crna, i muškarac, visok, crn. Imali su crnu uniformu, svašta okačeno na sebi, crne trake oko glave. Nisam vidjela nikakve oznake neke vojske. Ona ženska koja je ušla u kuću ima oko 25 god., bila je konobarica kod **ACE HAKALOVIĆA** u *Seonici*. Bila je naoružana. Pucali su njih dvoje. Imali su puške. Po sebi su imali svašta. Pucali su u kuću i u vrata. Oni su **Smiljka** ubili, nisu ni riječ progovorili, samo su tako galamili i uletjeli, ubili ga tu na hodniku a onda rafalom kroz vrata napola otvorena. Mi smo stajali iza vrata. Kad je pucalo ja sam **Arijanu** pokrila. Oni su rafal opalili i onda smo se svi počeli derati: "Nemojte djeca su, djeca su!" Onda su ovi uletjeli u sobu: "Izlazite, izlazite!" Oni su svi izišli, ja sam zadnja izišla s **Arijanom**, vodim **Arijanu** a ovu od tri godine **Sandru** nosim. Ja samo vidim krv ispred vrata, tu gdje su oni bili.

I kad smo bili na hodniku kaže naoružana žena meni: "Neko je pucao." Ja govorim da nije niko pucao. Ona mene rukom udari i kaže: "Šta nije, sad je neko na nas pucao iz ove kuće!" Ja sam onda, kad smo izišli iz kuće, vidjela da je **Arijana** ranjena, tek tad. Onda je jedan od njih uzeo i zamotao samo to Arijani. Poslije sam vidjela da **Andela Šagolj** pade u nesvijest. Nisam znala da je i ona ranjena. Oni su nas istjerali kod zida, malo joj dali vode... Ona je tu ostala iza

nas. Što su oni tu njoj radili ne znam, poslije su je doveli. Tek navečer. Gore u tu kuću gdje su nas odveli.

Kad smo išli cestom kažu nam da uza zid idemo. Poredali nas tako. Kažem jednoj ženi da povede ranjenu ženu pošto ja nosim ovu malu. Ona samo odmahne... kaže da ne može ni ona, ubili su joj muža tamo u šupi negdje, tamo je bio. Onda je **Ivan Krešo** uzeo **Sandru**, a ja sam **Arijanu** nosila. Onda je jedan od ovih koji su nas pratili uzeo **Arijanu**, ja sam onda vodila ranjenu ženu. Došli smo u tu njihovu kuću. Svi su se derali. Kaže jedna njihova **JASNA**: Vodimo vas u bolnicu. A mi znamo da nema bolnice prije **Konjica**, a on nas vodi tom gornjom ulicom koja ne vodi prema **Konjicu**.

Kad smo išli, samo nam je taj jedan rekao: "Lijevo." Ništa on s nama nije pričao. Jest rekao: "To vam je **Boban** dao, on nama ne da brašno, ne da ništa, mi nemamo ništa." Mi velimo: "Šta mi imamo od **Bobana**?" Veli: "Šutite!" Kad smo ušli tu u jednu kuću sestre od tih **PADALOVIĆA** tu udata. Tu su bile njihove, dvije komšinice Muslimanke. Veli: "Sad će vam one to premotati." Kad su one vidjele da je toliko ranjenih, ova jedna pala je u nesvijest. Mi se još bojimo da nas ne bi ubili. Onda je jedna rekla: "Vodite ih iz moje kuće!" Izveli su nas i odveli u kuću **Vide Drljo**.

Tu smo bili do nedjelje. U subotu su dolazile komšije Muslimani, prijatelji **Ivana Kreše**. Mi smo tražili za ranjenike. Rekli su da oni mogu što se njih tiče oni će ranjenike pustiti, ali da će nam gore biti ako odemo u **Kostajnicu**. Mi smo tražili da nas prevedu do tog njihovog mjesta, dolje u **Trusini** do kraja, da mi pređemo... Ja sam povelu ovu malu **Arijanu**, i **Andelu** smo stavili u kolica, i vozila je njena sestra, i njenog malog je nosila **Ana Šagolj** i išlo je još dvoje **Anine** djece, oni su mogli hodati, 7 i 6 godina, išli su s nama. Ranjena žena nije mogla ići, ostala je gore u svojoj kući. Dvojica komšija, **POTUROVIĆ** i još jedan, išli su s nama dok nismo prešli **Trusinu**. Dok smo došli do naših.

Andeli Šagolj je trebalo dati infuziju, ne bi mogla izdržati jer je već toliko iskrvarila. Za nama su uskoro stigle dvije žene iz **Trusine**, **Draga Drljo** i **Šima Krešo**, da naruče sanduke, da se kopaju ti mrtvaci gore... Muslimani su ih poslali. Kad su one došle dolje rečeno im je da se ne može ništa dirati, da se vrate.

Kad smo mi došle odmah smo dale spisak ko je ostao u kući **Drljo Vide**. Još mi nismo znali za drugu grupu u **Gaju**, ko je, gdje su. Oni su napravili spisak ko je ostao u selu od tih starih baba. U kući **Drljo Vide** nas je bilo oko 28 koji smo noćili te dvije noći.

Još dok smo nosili ove ranjene na nas je pucano odozgo s njihovih položaja između **Polja** i **Trusine** iz snajpera. Mi smo se sklonili uz jedan brijeg.

Nije se moglo očekivati da će do ovoga doći. Prije ovoga nije ni metak u selu ispaljen. Pričali su svi do zadnjeg dana. Ovaj što je bio najgori, **ZEJNIL GOSTIVČIĆ** i **ŠARIF PADALIĆ**. Ja sam gledala kad je prije dvije večeri **ZEJNIL** gore prema njihovim kućama stao s kamionom i s četvoricom ovih mlađih što su bili u HVO, što su stajali na cesti, on je stao i rukuje se s njima.

Muslimanska vojska nije prije prolazila s oružjem, osim ovih nekih koje znamo. U ovoj akciji sam vidjela i poznala jedino **SEIDA PADALIĆA**, koji nam je dolazio u kuću u koju su nas zatvorili. On je imao pušku. I ovi koje je **IVAN KREŠO** tražio, njegove komšije

POTURIĆI, svi su došli s puškom. Oni nisu došli u crnim uniformama, bili su obučeni u šarene, kao ovi domaći. Od oznaka su imali ljiljane.

Nikada nismo čuli za vojsku u crnim uniformama. Niko nam ih nije spominjao. Ova jedna ženska koja je bila u ovoj grupi u **Gaju**, ona je rekla da je čula kako su zvali **ZUKA** i još dva imena, ja sad ne znam koja. Ranije sam čula za **ZUKU**. On je bio na **Ostrošcu**. Taj put su držali Muslimani. On je bio tu. Ne znam da ga je neko osobno poznavao i kontaktirao od naših, od Hrvata.

16-og kad su nas povelili prema **Vidinoj** kući vidjela sam **Veljka**, ležao je nasred ceste, ležao je potrbuške u krvi. Kad su nas vraćali u nedjelju da idemo voditi ranjene prema Podu, onda sam vidjela na cesti, skroz kraj ceste je ležao **Mandić Stipe**, a ispod njega je, ispod žice je ležao njegov sin **Milenko Mandić**, a kuća do njih ispred je ležala **Grgić Ivanković Anđa**, a na pragu je samo malo virio njen muž.

Zapalili su nam kuće isti dan. Kuću **Smiljka Kreše** isti dan, 16-og. Pokojnik je ostao u kući. I kuću **Jure Anđelić**, taj dan dok je **Jure Anđelić** još bio u kući i njegova žena, kuća im je gorila, i **Ivice Kreše** štala. Poslije kad smo mi pošli, iz **Kostajnice**, sve kuće su spalili. Mogli smo vidjeti s brda s **Bokševice**, vidi se na dvogled. Mogli su naši vidjeti kako drže položaje sve do **Trusine**. Moglo se vidjeti kako gori kuća **Pere Kreše**. Domaći su to učinili. Ovi bili su otišli. Domaći su sve to vozili iz kuća. I auta, sve što ih je bilo.

U Zagrebu, 10. lipnja 1993.

šifra iskaza: ko005

Svjedok: D.D., žensko, 57 god.

I S K A Z

Skupa sa obitelji izbjegla sam iz **Sarajeva** u selo **Trusina**, rodno mjesto moga muža, kako bi se sačuvali od srpske agresije. Tu smo živjeli sasvim mirno sve do travnja 1993.

Međutim, 16.04.1993. oko 9:00 sati, dok sam se nalazila u kući sa mužem i sinom, a kćerka je bila odsutna, došlo je do iznenadnoga i ničim izazvanoga napada muslimanske vojske na hrvatske kuće u **Trusini**. Muslimanska vojska je otvorila silovitu i snažnu vatru po civilima i civilnim objektima, da smo se jedva uspjeli snaći i skloniti u kućama. U trenutku otvaranja vatre po mojoj kući ja sam se uspjela skloniti u kuhinju, a muž je pobjegao u sušnicu do kuće, dok je sin uspio pobjeći van kuće. Nakon desetak minuta otvaranja tako silovite vatre, u moju kuću su upala tri muslimanska vojnika i uperenim puškama u mene tražili da im predam novac, zlato i oružje. Kazala sam im da ja to nemam, na što su oni revoltirano počeli razbacivati stvari po kući, lupati i razbijati namještaj. Potom su izišli iz kuće, a odmah je ušla jedna djevojka u crnoj uniformi i prisilila me uperivši pušku u mene da izidem iz kuće. Pošto su me tjerali da brzo idem nisam mogla više ništa vidjeti. Dotjerali su me do moga vozila "škoda" i rekli mi da im dam ključeve.

Nakon toga su me odveli do kuće **Ante Drlje** gdje su već bili iz kuće izveli i postrojili **Antu Drlju**, njegovu majku **Katu** i ženu **Katu**. Meni su naredili da stanem u red sa njima, a nakon nekoliko trenutaka jedan od tih vojaka pokazao je da ja, **Ante** i njegova žena **Kata** pođemo putem ka glavnoj cesti. Idući tako oko 50 metara, primijetila sam da netko leži na zemlji pa sam skrenula prema njemu, prišla mu i vidjela da je ubijen sa više hitaca iz streljačkog oružja. U tom momentu su muslimanski vojnici rafalima zapucali po **Anti i Kati Drljo**. **Ante** je

odmah poginuo, a **Kata** je zapomagala i tražila pomoć. Dok je tako **Kata** zapomagala i pokušavala se ustati po treći puta je po njoj rafalno pucano, a mene su natjerali da idem do glavne ceste.

Mislim da je tada, na tom mjestu bilo oko 20 muslimanskih vojnika, a po šestorica su upadali u hrvatske kuće, ubijali civile, pljačkali i palili.

Dok sam se nalazila na cesti prema meni su gonili još neke civile: **Maricu Krešo**, čijeg su muža **Smiljka** ubili u kući, a nju ranili, a s njom je bilo troje djece od njenoga sina **Pere**, jedno dijete je bilo ranjena, zatim su tu bili **Anica Krešo**, **Andelka Šagolj** i **Ana Krešo**. **Andelka Šagolj** je sa sobom vodila, također, troje djece od kojih je trogodišnji **Mario** bio ranjen. Ova djeca kao i **Marica** su se nalazili u kući **Smiljka Kreše** kad je na njih muslimanska vojska otvorila vatru i ranila ih. U toj kući je ostao samo **Smiljko** koji je bio ubijen, a kuću su mu odmah zapalili. Iza te grupe vodili su **Veljka** i **Ivana Krešu**, stare preko 60 godina. **Veljka** su odmah ubili, a **Ivana** su tukli kundacima od pušaka i prebili mu tri rebra, tražeći da im pokaže kuću **Jure Kreše**. Tako su ga doveli do te kuće iz koje je izišao **Ivica Krešo**, otac **Jurin**, zatim su izišli **Celija Andelić**, **Ivičina** žena **Šima**, a vojnici su počeli psovati **Celiju** i tući je, govoreći joj da je ona majka **Jure Kreše**. **Šima** je uspjela pobjeći i sakriti se u podrum, a oni su nas odveli u jednu muslimansku kuću u **Trusini**, mislim da se zove **MAŠIĆ**, dok su **Ivicu Krešo** zadržali pred kućom i tu ga kasnije ubili.

U **MAŠIĆEVOJ** kući smo bili oko dva sata, kada su nas doveli u kuću **Vide Drlje**, gdje smo ostali prenoćiti. Zaprijetili su nam da ne smijemo ni izlaziti iz kuće, a nas je bilo toliko da smo jedva stali. Pored toga kuću su već demolirali bacajući bombe u neke sobe iako su se tu nalazili samo civili, uglavnom djeca. Od **Janje Drljo** su tražili novac, a ona im je dala oko 400 DEM, međutim time nisu bili zadovoljni pa su bacili tri bombe u neke prostorije te kuće i na taj način zlostavljali djecu i ostale civile koji su tu bili. Iako je **Janja** bila vidno u drugom stanju tukli su je i zlostavljali, što su sve gledala i djeca koja su se tu nalazila, a bilo ih je šestoro.

Pošto nam je **PADALOVIĆ**, čijeg se imena ne mogu sjetiti, zaprijetio da ne smijemo izlaziti, primijetili smo da gore hrvatske kuće u selu. Tada smo shvatili da su pobili civile koji su ostali i da su opljačkali kuće te ih potom pale.

17.04.1993. došao je sin **FEHIMA POTUROVIĆA** i neki **SMAIL**, obojica iz **Trusine** i kazali nam da su došli da vide da li nam što treba. Tada sam ja pitala da li mogu otići do kuće, pa su me pustili. Idući prema svojoj kući svratila sam u kuću **Marka Kreše**, i tu zatekla njega i njegovu ženu i majku, jer oni nisu ni bježali iz svoje kuće zbog toga što njihova kuća i nije bila napadnuta tada, pa sam tu dogovorila s njima da unesemo mrtve u kuće.

Nitko od pripadnika HVO-a iz ovoga sela nije niti jedan metak opalio na Muslimane, samo je njih šestorica izbjeglo van sela ali je muslimanska vojska prema njima krenula sa djecom i ženama ispred sebe kao živim štitom i tražila da se predaju, jer da će im u protivnom poubijati žene i djecu. Strahujući za sudbinu svojih, vojnici HVO-a su se predali, ali su ih Muslimani pobili gotovo odmah nakon predaje, samo što su od toga mjesta pomjerali djecu i žene. Šestoricu tih vojaka su ubili ispred stare kuće **Ivana Drlje**. Nakon ovoga gnusnoga zločina natjerali su tu djecu i žene da nose streljivo i druga sredstva na njihove položaje.

Radeći na sklanjanju mrtvih 17.04.1993. uspjeli smo samo šestoricu opremiti i unijeti u njihove kuće, a ostalih 16 ubijenih je ostalo na mjestima pogibije jer smo mi morali sutradan

napustiti selo. Dok smo pokušavali mrtve opremiti i unijeti u kuće vidjeli smo sve ubijene civile. To su bili: **Branko Mlikota, Tomo Drljo, Ivan Drljo, Anto Drljo, Kata Drljo, Kata Drljo (majka Ante Drlje), Jure Anđelić, Veljko Krešo, Ivica Krešo, Smiljko Krešo, Ilija Ivanković, Anđa Ivanković, Stipo Mandić**. Ubijeni pripadnici HVO-a su: **Andrija Drljo, Franjo Drljo, Ivan Drljo, Zdravko Drljo, Nedo Krešo, Pero Krešo, Željko Blažević, Stipe Ljubić i Milenko Mandić**. Iako nisam sve ubijene vidjela u smislu načina ubojstva, primijetila sam da je kod **Veljka Kreše** polomljena ruka, kao i kod **Ivice i Ivana Kreše**, a imali su i neke rezove po rukama, što znači da su mučeni.

U svezi sa navedenim nemam više što izjaviti, a sve što sam navela točno je što potvrđujem svojim potpisom.

U Čitluku, 5. kolovoza 1993.

šifra iskaza: ko006

Svjedok: J.K., žensko, 69 god.

I S K A Z

U selu **Trusine** sam živjela zajedno sa mužem i svekrvom (stara preko 90 godina). U mom selu su živjeli i muslimani, a između nas nije bilo nikakvih loših odnosa. Živjeli smo u dobrim komšijskim (susjedskim) odnosima.

Međutim, u prvoj polovini travnja 1993. godine neki su počeli da vrijeđaju i provociraju Hrvate u selu **Trusina**, a u tom se posebno isticao **ZEJNIL GOSTEVČIĆ** iz **Trusine**. Ne sjećam se datuma, točno kad je **ZEJNIL** ispred svoje kuće u **Trusini** glasno psovao Hrvatima fašističku majku, iako ga nitko ničim nije izazivao niti je svojim ponašanjem nešto učinio da bi se on tako mogao ponašati.

Pošto nitko od Hrvata iz **Trusine** nije činio ništa što bi se moglo izazvati bilo kakav sukob sa muslimanima, ja sam bila uvjerenja da se nama nešto ne može dogoditi negativno od strane muslimana.

Međutim, 16.04.1993. oko 8:00 ja sam ne znajući da se bilo što zbiva, otišla u štalu da muzem kravu, kad sam čula da se jako puca u blizini sela. Vratila sam se kući i osjetila da se snažno puca po hrvatskim kućama u **Trusini**. Tada sam vidjela da muslimanska vojska napada **Trusinu**, odnosno Hrvate u ovom selu i to sa tri strane, od kuće **ZEJNILA GOSTEVČIĆA** iz pravca **Seonice** i **Buturović Polja**. Zatim su ušli u selo i počeli otvarati rafalnu paljbu po hrvatskim kućama.

U tom napadu nitko od Hrvata nije pucao na njih. Kada su ušli u selo nastavili su upadati u hrvatske kuće, ali u našu kuću nisu ušli jer su se vjerojatno bojali da će netko na njih pucati, zbog toga što se naša kuća nalazi na otvorenom prostoru.

Nakon oko dva sata pucnjava se smirila, a ja sam izišla iz kuće i pošla kroz selo da vidim šta se sve dogodilo. Čim sam izišla iz kuće vidjela sam da je ubijen **Veljko Krešo** (civil, star oko 60 godina), ležao je na trbuhu, a iz kuće sam vidjela kada je u njega pucano s leđa. Njega su ubili nakon što su ga istjerali iz kuće, pred garažu **Ivice Krešo**. Odatle sam otišla do kuće **Smiljka Krešo**. Čim sam ušla u hodnik kuće vidjela sam da je **Smiljko** ubijen, ležao je potrbuške u hodniku. **Smiljko** je bio civil, radio je u **Njemačkoj** i stjecajem okolnosti došao za

Uskrs na odmor kući. Poslije toga sam otišla do **Veljkove** kuće i pred kućom vidjela ubijenog **Juru Andelić** (star preko 60 godina), njegovu ženu **Katu**, majku **Katu** (staru preko 80 godina), **Ivana Drljo** (star preko 60 godina), a svi su se nalazili ispred svojih kuća. Nakon toga sam otišla kod kuće **Ilija Ivanković - Grgić** i tu zatekla ubijene **Iliju** i njegovu ženu **Anđu** (oboje stari oko 65 godina). Ubijeni su pred kućom, a i oni su najvjerojatnije ubijeni s leđa jer su potrbuške ležali na zemlji. Preko puta **Ilijine** kuće uz cestu nalazio se leš **Stipe Mandića** (star oko 70 godina) i njegovog sina **Mile**, star oko 30 godina, koji nije bio u postrojbama HVO-a. **Mandići** su se nalazili u položaju da leže na leđima, ali nisam mogla vidjeti na koji način su ubijeni. Inače su oni došli kao prognanici iz **Sarajeva** i boravili u **Trusini**.

U kuću sam se vratila oko podne i taj dan nisam više vidjela nikoga od ubijenih. Za sve vrijeme dok sam hodala po selu, ja nisam vidjela nikoga od žena i djece, jer ih je muslimanska vojska istjerala iz kuća i odvela. Meni nije bilo poznato gdje se nalaze. Tek pred večer su se neki vratili u kuću **Nede Krešo**, a drugi su bili smješteni u kuću **Vide Drljo**.

Nakon što sam se vratila kući oko podne vidjela sam da gori kuća **Smiljka Krešo**, a istog dana je zapaljena kuća **Jure Andelića** i štala **Ivice Krešo**.

Sutradan 17. travnja 1993., oko 8:00, izišla sam iz kuće i otišla sa **Šimom Krešo** koja je toga jutra došla u moju kuću, Nas dvije smo otišle do njene kuće i tamo vidjela da leži mrtav **Ivica**, ležeći na boku, a vidjelo se da je bio po nogama izranjavan, a zatim sam otišla do kuće **Smiljka Krešo** koja je već bila izgorjela. Tamo sam vidjela izgorjele ostatke **Smiljkova** leša.

Taj dan se nisam više kretala, a navečer sam čula da su u **Gaju**, u gornjem dijelu **Trusine**, ubijeni muškarci iz sela koji su bili zarobljeni od strane muslimanske vojske. Taj dan je kod mene u kuću došla **Dragica Drljo**, pa je pokušala da opremi poginule i pripreme ih za sahranu. Uspjeli su opremiti šestoricu ubijenih i unijeti ih u kuće, ali smo svi su civili u večernjim satima morali napustiti **Trusinu**, tako da o daljnjoj sudbini ubijenih ne znamo ništa.

Napad muslimanske vojske na hrvate u **Trusini** je trajao vrlo kratko, koliko se ja sjećam, oko sat vremena i za to vrijeme su ubili sljedeće civile koje su zatekli u svojim kućama, nenaoružane:

1. **Ilija Ivanković - Grgić** i njegova žena **Anđa**
2. **Stipo Mandić**
3. **Mile Mandić**
4. **Smiljko Krešo**
5. **Ivica Krešo**
6. **Veljko Krešo**
7. **Jure Andelić**
8. **Ante Drljo** (njegova supruga **Kata** i majka **Kata**)
9. **Ivan Drljo**
10. **Tomo Drljo**
11. **Franjo Drljo**
12. **Andrija Drljo**
13. **Branko Mlikota**

Pored njih muslimanska vojska je istovremeno, nakon zarobljavanja šestorice pripadnika HVO-a izvršili njihovo streljanje, a to su:

1. **Željko Blažević**
2. **Stipo Ljubić**

3. Nedo Krešo
4. Pero Krešo
5. Zdravko Drljo
6. Ivo Drljo

Pored toga što su ubijali civile iz streljačkog oružja pucali su po kućama od čega su dvije žene bile ranjene i dvoje djece i to: **Andelka Šagolj** (je teže ranjena) i njeno trogodišnje dijete, **Marica Krešo** i njena petogodišnja unuka **Arijana**. Poznato mi je da su tukli **Celiju Anđelić** i nanijeli joj ozljede.

Za vrijeme napada na *Trusinu* nisam mogla prepoznati nikoga od muslimana ali su mi sutradan pričale žene da su među muslimanskom vojskom prepoznali: **SEIDA PADALOVIĆA**, **SEIDA HAKALOVIĆA** i njegovog brata kome se ne sjeća imena, te sin **ADILA HAKALOVIĆA** iz *Gostovića* opć. *Konjic*.

Kada smo trebali napustiti *Trusinu* u selo je došao **SEID PADALOVIĆ** sa još dvojicom meni nepoznatih, dok su im se kasnije pridružili: **ŠERIF POTUROVIĆ** i njegov brat kome ne znam ime, zatim **SMAIL MEMIĆ** sin **EMINA**. O svemu od počinjenih zločina nisu ništa govorili, a mi smo poslije toga morali napustiti selo, tako da mi nije poznato što se dalje događalo.

U svezi sa navedenim nemam više što izjaviti, a sve što sam kazala točno je što potvrđujem svojim potpisom.

7. kolovoza 1993.

Šifra iskaza: milj42

Svjedok: L.K., žensko, 38 god.

I S K A Z

Trusina je selo u kojem je miješano stanovništvo. Uvijek se živjelo u miru. Sad su se samo podijelili: HVO, Armija BiH, jedni na jedne, drugi na druge položaje. Nisu bili okrenuti četnicima. Svako je čuvao svoje položaje. Od Bajrama su se okrenuli jedni protiv drugih, kad su za Bajram pobili ljude gore u selu *Gostovićima* i u *Orlištu*. To je čisto hrvatsko selo u planini. Pobili su 6 - 7 ljudi. Bili su ostali samo starci. Mlađi ljudi su većinom otišli negdje. Ubili su sve koje su našli. Jedna žena je ležala već sedam godina. Zaklali su i nju. Tko je pobjegao spasio se.

Prije toga nije bilo problema. Unazad nekoliko mjeseci Hrvati, odnosno HVO je držao viseći most. Malo prije njihovog položaja, 100-200 metara ispred mosta položaj su držali Muslimani da bi uzimali ljudima porez. Ne mogu definirati odnos između tih vojski. Ljudi su se obraćali jedni drugima, popričali.

Problemi su počeli kad je postalo jasno da je naš kraj pripao Herceg-Bosni. Oni to nisu htjeli. Oko *Trusine* nije bilo sukoba. Prvi napadi su bili za Bajram. Čuli smo kako su pobili naše ljude. Pucalo se okolo. Poginuo je i jedan Musliman. On je upao u muslimansku zasjedu, oni su ga i ubili. Ali su rekli da su ga ubili Hrvati, jer im je tako odgovaralo. Poslije su rekli da je *Trusina* izgorjela na osnovu tog jednog njihovog čovjeka.

Napad je počeo 16. 4. 93. ujutro oko 8,30 do 9 sati. Bila sam u svojoj kući. Muslimanske kuće su iznad moje, a njihovi položaji još više gore u brdu iznad **Gostovića**. Kad je počelo pucati najprije je palo par granata. Ja ne znam iz čega su sve pucali. U kući je sve treštalo. Pucalo je sa svih strana gdje su bile njihove kuće: u **Šahićima**, gdje su njihovi položaji, u **Barama**, gdje smo mi bili zarobljeni, s tog brda odozgo, i gdje su uzeli te položaje na **Kljesima**. Tu su oni njima davali podršku tako da je mogla ući njihova pješadija. Oni su tako pucali da nitko od Hrvata nije mogao izaći iz kuća ni sakriti se. Bilo je oko 50 ili više tih vojnika. Ne znam točno. Nije im nikakav otpor pružen. Jedino iz **Obara**, a i oni su to kasno shvatili, nisu se ni oni nadali da će to tako biti.

Svi ovi vojnici što su došli u naše selo bili su isto obučeni, u crne uniforme, crna traka oko glave, nešto oko ruke, ne znam. Bila je to muslimanska vojska, Alijina, čija li.

Kad je zapucalo bili smo u kući. Otrčali smo do naših susjeda. Moj komšija ima 12 godina. On je na prozor vidio i prepoznao i rekao: Mama, eno **SEME**! Taj **SEMA** je Musliman iz **Buturović Polja**. Ime mu je **SEMIR POTUROVIĆ**. Taj **SEMIR** i par njih, 5-6 momaka oko jedne kuće hrvatske, pucaju u tu kuću. To je kuća **Drljo Ante** koji je u Njemačkoj. Kad smo bili na vratima, vidimo kako oni skaču na vrata kuće **Šimuna Kreše**. Samo odvaljuju. Urliču, viču, da nas prestraše. Kad su došli k nama, pitaju ima li muškaraca. Kažemo da nema, da smo same s djecom. Istjerali su nas pred kuću. Poredane su bile žene i 4 djece. Ne poznajem toga koji nas je poredao. Svi su isti. Tako oko 25-30 godina, mladi ljudi.

Pitala sam da me puste tražiti djecu. Dopustio mi je, a ja sam rekla da me je strah ići sama. Rekao je jednom dečku da me otprati. Mislila sam da nas samo straše. Nisam znala da ubijaju. Taj dečko me je pratio. Tada sam vidjela kad su istjerali **Drljo Antu** i njegove sestre i njihovu djecu. Oni plaču, ništa im nisam mogla reći.

Dolje, kad smo dalje išli vidim kako se skupljaju Muslimani, tridesetak njih. Ovaj ih pita kako su uradili. Oni vele: odlično, da su sve uradili kako treba. Na cesti dolje vidim jedan čovjek leži. Šokirala sam se. Nikad nisam vidjela osim na televiziji. Ne znam čime je ubijen. Leži potrbuške, krv ispod njega. Prolazim, vojnik me prati. Ubijeni je bio **Veljko Krešo**. Kad sam došla do kuće **Krešo Smiljka**, s vrata vidim, leži ubijen. Na stomaku, krv ispod njega. Svoju sam djecu našla u muslimanskoj kući, u kući sestre **PADALOVIĆ ALIDA**. Našla sam ih pod stepenicama. Plaču, krvavi. **Arijanu** ranili, **Maru** ranili. Gledali smo otići u hrvatsku kuću, odmah do ove. Ponijeli smo dvije curice. Bila je još jedna žena sa troje djece i **Šagolj Ana** sa dvoje djece. Ušli smo u kuću **Drljo Vide**. Smjestili smo se tu. Bila je tu **Vida** i njena snaha **Janja Drljo**.

Naveče su donijeli **Andelu Šagolj** u deki, bila je ranjena. Ranjena je u ruku u kući gdje je ubijen **Smiljko Krešo**. **Arijana** i **Mara Krešo** su u toj kući isto ranjene. Pucali su po sobi. Svi su ranjeni u jednoj kući. Došlo je i njeno dijete i sestra. **Andela** je već bila iskrvarila dosta, gubi svijest. Dolje im je jedan čovjek zamotao rane. Nije bilo stručne pomoći. Bilo nas je trideset u maloj toj sobi, sjedili smo po podu. Rekli su da ne palimo svijeću i da ne izlazimo. **SEID PADALOVIĆ** nas je zatvorio, tako nam je sutra komšija Musliman rekao - **MAŠIĆ**, komšija babe **Vide**.

Stari **Ivan Krešo** je jedini preživjeli muškarac. Nisu ga dali ubiti namrtvo. Prebili su mu dva rebra, ali su ga prijatelji spasili.

Poginuli su **Ivanković Ilija** i žena mu **Anda, Mandić Stipe** i sin mu **Mile**, izbjeglice iz **Sarajeva**; **Jure Anđelić, Smiljko Krešo, Ivica Krešo, Veljko Krešo** (kojeg sam vidjela na cesti), **Ivan Drljo** (ubijali su ljude koji su imali sinove u HVO). U jednoj kući su Muslimani ubili troje starih ljudi: **Drljo Tunjo, Drljo Kata** (žena mu), **Drljo Kata** (baka). Zatim **Zdravko Drljo, Željko Blažević** izbjeglica iz **Konjica, Ljubić Stipu, Krešo Nedjeljka, Krešo Peru, Drljo Franju i Andriju** - to su braća, **Andrijinog** sina **Ivicu, Mlikota Branka i Drljo Tomu**. Njih su ubili.

U Zagrebu, 10. lipnja 1993.

Šifra iskaza: milj43

Svjedok: M.D., žensko, 42 god.

I S K A Z

Napad na selo **Trusinu** je počeo ujutro oko sedam sati i dvadeset minuta. Tad se već nije moglo izaći van iz kuće. Kod nas se došla skloniti susjeda **Kata Bojčić**. U selu je inače bilo samo 18 vojnika HVO. To su sve dečki iz **Trusine** osim **Stipe Ljubića**. On živi u **Trusini** već deset godina. Moja dva sina su tada bila u kući. Spavali su. Bili su s nama i **Franjo Drljo**, supruga mu **Mara** i kćerka **Celija**. Otišli smo u podrum. Pucalo se nemilice. Nije se znalo s koje sve strane pucaju. Čula se galama. Došla je susjeda **Ruža Drljo**. Plakala je. Rekla je da su joj ubili supruga **Tomu**. On je 1926. godište. Rekla je da su nepoznati upali u selo i da su dvojica došla pred njenu kuću. Oni su rekli da znaju da je u kući dvoje starih ljudi i da moraju izaći i predati se. Njih dvoje su izašli iz kuće. Njega su odmah ubili, čim je krenuo u sklonište, a ona je uspjela dotrčati do nas.

U tom trenutku sam čula **Dragana** kako zove: 'Izađite i predajte se.' **Dragan** ima 14 godina. Uzela sam kćer za ruku i krenula. Ovi izvana su nam vikali da izađemo svi, jer da znaju koliko nas ima. Rekli su da svi moramo izaći inače će baciti bombu. Njih je bilo preko 40. Među njima je bilo i naših susjeda. To su bili **SEID PADALOVIĆ, SEAD HAKALOVIĆ** i njegov brat **SEIDO**. Taj **SEIDO** je bio u crnom odijelu i nosio je crnu traku oko glave. Drugi su nosili šarene uniforme. S njima je bio i njihov amidžić **MUSTAFA HAKALOVIĆ**. Kad smo izašli iz skloništa vidjela sam da je jedna ženska uperila pušku **Draganu** u leđa. Ta ženska je nosila zelenu traku oko glave. Nju ne poznajem, ali su mi rekli da je ona bila konobarica kod **HASE HAKALOVIĆA**. Kažu da je ona iz **Sarajeva**. S njom su bila dva muškarca.

Prepoznali smo samo četvoricu ili petoricu od tih vojnika. To su ti koji su iz našeg sela. Ostale ne poznajemo. Neki su nosili crne trake oko ruke, a neki šarene. Bila su sedmorica ili osmorica u crnim odijelima, a ostali su imali šarene uniforme. Svaki je imao traku oko glave. Kod nekih su te trake bile crne, a kod nekih zelene. Rekli su da su oni iz **Foče** i iz **Sandžaka** i da njih od tamo progone Srbi, a da će sad oni nas protjerati. Rekli smo im da mi ništa nismo krivi i da ovdje nije bilo nikakvih sukoba između nas i Muslimana. Rekli su da to nema veze, da oni tamo ne mogu biti, pa su se došli ovdje boriti. Pitali su nas da li mi hoćemo Herceg-Bosnu. **SEAD** je uzeo **Dragana** i odveo ga. Rekli su da će nas sve pobiti. U torbi su mi našli 400 DM i oko 100000 HRD, dva molitvenika i dokumente. Novce su uzeli, a dokumente su bacili na zemlju i izgazili nogama. Našli su iskaznicu od **Ivana**. Taj koji je išao s njim u školu pitao je za njega. Rekao je da ga moram dovesti za deset minuta inače će ubiti ovo drugo dvoje djece. Rekao je da ih neće odmah zaklati već da će ih komad po komad rezati. Uzeo je komad drveta i velikim nožem ga rezao dok je to govorio. On je rekao da je iz **Kiseljaka**.

Rekao je da će nas sve tako... Pitali su gdje su ljudi iz susjedne kuće. Rekli smo im da su u *Njemačkoj*, a da je tu živjela samo sestra, ali da je umrla prije dva mjeseca. Odmah su provalili u tu kuću i iznijeli garniture noževa i sataru za sječenje mesa. Time su sjekli komade drveta koje su našli ispred kuće i govorili da će nam tako sjeći djecu i bacati komade u zrak i dočekivati na nož.

Ja nisam znala gdje se **Ivan** nalazi. Odlučila sam da se popnem na to brdo, na *Križ*. Kad sam krenula gore vidjela sam da jedan nosi njegovu pušku. Nakon toga se čuo veliki pucanj gore u našoj kući. Čuo se cijeli rafal.

Došla sam na brdo. Gore je bilo 6 naših. **Ivan** mi je odmah prišao i pitao me što je. Krenuo je sa mnom. S nama su pošli još trojica ili četvorica čije su žene i djeca isto bile dolje zarobljene. Pošli su sa mnom i s **Ivanom: Stipe Ljubić, Pero Krešo i Nedo Krešo**.

Prije napada su bacali granate na selo. Znali su da nas nema puno u selu.

Kada smo došli u selo odmah su predali oružje. Tada im ništa nisu radili. **SEAD HAKALOVIĆ** je rekao da zna da imaju još dvojica (**Željko Blažević i Zdravko Drljo**) i da mora otići i reći im da se predaju. **SEAD HAKALOVIĆ** je još rekao da ne pokušava bježati jer ako se on ne vrati, nas će sve pobiti.

Tu gdje su nas držali (pred tom kućom) ležao je mrtav **Tomo Drljo**. On je ubijen. Nakon što je ubijen jedan je došao, stavio mu pušku u usta i ispalio nekoliko metaka. Mi nismo vidjeli kad je on ubijen, ali je to njegova supruga vidjela. Ali vidjeli smo kad su se izživljavali na njemu, pucali u mrtvog čovjeka. Kako mu je pucao u usta tako se zemlja posula po nama.

Cijelo vrijeme su pucali sa brda, pa je pravo čudo da nisu nikoga od nas pogodili. Mala **Andrijana** se počela tresti od straha. Jedan je rekao da unesu tog čovjeka (**Tomu Drlju**) u kuću kako djeca ne bi gledala mrtvacu. Rekao je: 'Unesite ga gore u kuću pokraj onog drugog.'

Stipu su pitali što je radio. Rekao im je da je policajac i da je tu već deset godina. Tražili su ga da im da radio-stanicu. Rekao je da nema. Odveli su ga iznad stare kuće i više se nije pojavljivao. Tada se nije čuo nikakav pucanj.

Mi smo tada odvedeni u kuću. Došli su **Željko Blažević i Zdravko Drljo**. Onda su nam rekli: 'Danas ćemo očistiti *Trusinu i Butrović Polje*, sutra *Kostajnicu* i tako sve redom do *Mostara*. Nijedan Hrvat neće postojati. I *Mostar* ćemo očistiti i sve dole do *Neuma*.' Stalno su govorili njihove muslimanske uzrečice kao: 'Alah uegber' i tome slično. Rekli su nam ako preživimo da ćemo i mi morati tako govoriti jer da će ovo sve biti pod muslimanskom vlasti. Rekli su da će za svakog njihovog poginulog otići 20 hrvatskih glava. Jedan dio njih je otišao prema dijelu sela koji mi zovemo *Kreše*, a desetak ih je ostalo da nas čuvaju.

Jednom starom, bolesnom čovjeku, koji se zove **Branko** (1925. godište), su uzeli 1000 šilinga koje je imao u džepu. On je imao svoj pištolj koji im je odmah predao. Dao im je i paket metaka koji je imao u kući. Rekli su mu da ode u kuću. Njegova žena je vikala da je bolestan. Jedan je viknuo da ga treba odmah ubiti, da mu skrate muke. Drugi je rekao: 'Nećemo, neka ga još, neka se još pati.' Odveli su ga dole u kuću. Taj čovjek je dobivao penziju iz *Austrije*. Prije nekoliko dana je bio dobio 3000 DM zaostataka. Sakrio ih je na bojler da ne bi mogli naći, ali tada im je i to dao. Ubili su ga u njegovoj sobi, njegovim pištoljem.

Bili smo zajedno i civili i tih pet-šest vojnika koji su se predali. Uzeli su zlato i novac. Sve što smo imali. Rekli su da će nas otjerati prema *Parsovićima* ili da će nas odmah strijeljati. Još nisu bili sigurni što će biti sa nama.

Tada je došlo još žena i djece. Došla je *Mara Dolinac* s dvije kćerke, **Jela** sa dva sina, **Anica Blažević** sa sinom od dvije godine (nosila ga je u naručju) i **Bosiljka Krešo** s dvoje djece. Rekli su da će nas sada sve postrjeljati. Rekli su da se opet poredamo uz tu kuću, svako na svoje mjesto. Njih desetak je odmah uperilo puške u nas. Počele smo plakati. Jedan je rekao da ne plaćemo, nego da odemo iza štale. Drugi je gurnuo **Dragana Drlju** da i on ide sa nama. Stajali smo na kutu... Počeli su pucati rafalima. Ljudi su popadali. Nas su odgurnuli da ne gledamo. Zaklonili smo se iza štale. Plakali smo. Jedan je viknuo da ne plaćemo jer da će nas sve pobiti.

Čuo se pucanj u našoj kući, ne znam tko je tada bio gore. Jednom dječaku od 13 godina su govorili da mu je brat poginuo dole i da on odluči što da naprave sa nama civilima. Ili će u nas pucati rafalima iz puške, ili da nas zakolje. Kako god on hoće. Mali je plakao i govorio da on neće ništa od toga napraviti. Ponavljali su mu deset puta da on mora odlučiti što da se s nama napravi. To je jedno muslimansko dijete. Ne poznajem ga. Bio je u civilu i imao je bijelu traku oko glave. Rekao je: 'Neću ja raditi ništa. Moga brata nema, ali ja neću ništa raditi, niti ja mogu išta raditi.' Njega su nagovarali ti koji su došli sa strane, tako da ih ja ne poznajem.

Jedan od njih nas je nakon toga utjerao u kuću u kojoj smo i prije bili. Tu su ubijeni: **Franco Drljo** (1942. godište), **Nediljko Krešo** (1953. godište) - on je bio vojnik, **Pero Krešo** (1961. godište) - vojnik, **Ivan Drljo** (1971. godište), **Željko Blažević i Zdravko Drljo** (on je imao oko 30 godina). Oni su svi tu strijeljani. **Stipo Ljubić** (1961. godište) je nađen poslije, ubijen, u kući. Kada smo ušli u sobu tražili su od ovih žena koje su kasnije došle da daju novce koje imaju sa sobom.

Rekli su da nas neće odmah ubiti nego da će nas odvesti u *Parsoviće* gdje je njihova vojska. Rekli su da ćemo ih mi štititi jer da su naši počeli pucati. Rekli su da ćemo mi ići jedni pred njima, a drugi iza njih. Njih je bilo oko 40. Dali su nam da nosimo naoružanje koje su oduzeli od naših: nekoliko granata, sanduk municije, jedan pištolj (oko njega su se skoro potukli).

Krenuli smo. Dio nas je išao ispred njih, a dio iza. Kad smo došli na vrh brda dozvolili su nam da se odmorimo. To je brdo iznad *Gostovića*. To mjesto su Muslimani zauzeli prije 20 dana. Tu su isto načinili zločin. Šest naših vojnika su ubili, ali nisu dali da se to sazna u javnosti. Pet dana nisu dali nikome da uđe u to selo. Tek nakon pet dana su pokupili mrtvace, koji su onda pokopani, ali to nije išlo u javnost. U *Gostovićima* su bile samo tri hrvatske kuće. Bilo je i pet, šest srpskih kuća. Njih su isto zarobili.

Tamo je bilo desetak njihovih vojnika. Zvali su da pitaju da li da nas odvedu u to selo jer su vidjeli da ne možemo stići do *Parsovića*. Kiša je padala. Odlučili su da nas vrate u naše selo u onu istu kuću u koju su nas i prije tjerali. Rekli su da moramo svi biti na okupu i ako netko pokuša bježati da će nas sve pobiti.

S tog brda smo vidjeli dio našeg sela koji se zove *Kreše* gdje se nalazio ostatak mještana. Vidjeli smo da dolje gore dvije kuće (kuća od **Smiljka Kreše** i kuća od **Jure Andelića**). Rekli su nam da idemo natrag istim putem.

Jedna susjeda, **Ruža Drljo**, mi je rekla da su njih tjerali na brdo **Križ** da bi se naši predali. Vodili su ih ispred sebe za slučaj da je minirano. Ova žena je rekla da ćemo ići dole jer su na tom kutu svi ti mrtvaci. Tu su ti ljudi strijeljani. Kiša je još uvijek padala.

Krenuli smo da vidimo da li je susjed **Smiljko Krešo** živ. Krenuli smo prema dolje. Opet su počeli pucati na nas. Kad smo došli do kuće u kojoj je ubijen **Branko Mlikota**, njegova žena mi je rekla: 'Vidi, moga **Branka** tamo.' Provirila sam na vrata i vidjela sam ga kako leži sklupčan. Ona je gledala dok su ga njegovim pištoljem ubijali. Ispalili su mu metak u usta. Krenule smo dalje. Opet su počeli pucati na nas iz ovog dijela sela gdje su muslimanske kuće. Naše su kuće bile u pravcu muslimanskih, a ispod su bile ostale hrvatske kuće (na izlazu iz sela su opet bile muslimanske kuće). Vidjeli smo da te kuće gore pa je netko rekao da bi bilo najbolje da se vratimo. Rekla sam da se ja gore ne mogu vratiti, pa makar me ubili. Sišli smo u **Kreše**. Bile smo uglavnom žene s djecom. Ušle smo u **Bosiljkinu** kuću. Bilo je to u tri sata popodne. Od 7 sati i 20 minuta pa do tri popodne su nas maltretirali i tjerali da hodamo okolo.

Marko Krešo je došao k nama. On nam je rekao da je dole sve redom pobijeno. Ubijeni su **Tunjo Drljo**, njegova majka **Kata Drljo**, njegova supruga **Kata Drljo**. Ubijen je **Ivan Drljo** pokraj kuće, a supruga mu **Drage** je nestala. Nema je nigdje ni žive ni mrtve. Ubijen je **Veljko Krešo**, a brata mu **Ivana Krešu** su vidjeli kako vodi jednu malu ranjenu djevojčicu. Dok ju je vodio jedan ga je cijelo vrijeme tukao puškom po leđima. Oni su gledali kroz prozor svoje kuće. U njihovu kuću nitko nije ulazio jer su znali da su tu samo starci (**Marko Krešo**, njegova supruga i majka). Rekli su nam da su otišli cestom prema **Sultićima**. Jednu ženu koja je bila ranjena su vodila dva vojnika. Jedan ju je podigao kad je pala, a drugi ju je htio tući. Ta ranjena žena se zvala **Mara Krešo**. Bila je ranjena u ruku. Nosila je svoju ruku, a iz nje je tekla krv. Plakala je. Njeno unučće od pet godina je isto bilo ranjeno.

Marko Krešo je oko četiri sata išao obaviti poslove u štali. Vidio je da dole po cesti leže leševi. Vidio je da leži **Stipo Mandić**.

Kako su koga gdje zatekli tako su ga ubili. Stigli smo do zapaljene kuće **Smiljka Kreše**. On je ubijen u kući i pritom mu je ranjena supruga i unuka. Tada je ranjena i **Andelka Šagolj** i njeno dijete koje je držala u naručju. Ta kuća je odmah zapaljena. Dolje niže su ležali drugi leševi. **Anda Ivanković** je ležala mrtva na ulazu u kuću, a njezin suprug prema hodniku.

U našem selu je ubijeno 23 ljudi. Od toga su ubijene tri žene, a ostalo su muškarci. Bilo nas je tu zarobljenih 22 ili 23. Rekli su nam da budemo tu dok njihovi stignu od dole. Naši su držali položaj 50 metara niže.

Tu smo ostali 19 dana. Nakon nekih 10 ili 12 dana je došao UNPROFOR. Krenuli su prema našim selima da sahrane mrtve. Muslimani su tražili da naši dođu gore da ih pokopaju, ali bez oružja. Bilo ih je 22 ubijenih, a jedan vojnik je bio ranjen pa je preminuo jer mu nije pružena pomoć. Njega su dovezli u **Kostajnicu** i tu je ukopan. Govorila sam im da ne idu jer treba iskopati 22 groba, a pri tom bi ih mogli poubijati. Rekla sam da ne idu bez UNPROFOR-a. Kad je UNPROFOR trebao doći zadržali su ih na punktu u **Ostrošcu** 4 ili 5 sati. Tada ih je došlo 20 kola. Tu je bio i **SEFER HALILOVIĆ** i **Milivoj Petković**. Bio je tu i **Ivan Krešo**. Njega su isto tukli. Bili bi ga ubili, ali je jedna mala djevojčica od pet godina bila ranjena pa su mu rekli da brine za nju. Kad je poslije išao doktoru našli su da su mu dva rebra polomljena. Sada je na liječenju. Sve smo ispričali. Onda su pročitali imena naših ljudi koji su ubijeni pa su UNPROFOR-ci otišli prema našem selu.

Međutim nisu im dali da uđu već samo da prođu uz cestu. Žene koje su ostale u selu su sklonile tijela u kuće. Poslije su te sve kuće zapaljene. 6 ili 7 tijela je ostalo vani. Poslije su govorili na Radio-Sarajevu: 'Eto kako su govorili što je radila Armija BiH u *Trusini*, a samo dva leša imaju.' To je zato što ta dva leša nisu sklonjena, a nisu dali UNPROFOR-u da uđe u selo. UNPROFOR je samo prošao kroz selo. Onda su počeli Muslimani pucati i nisu im dali da idu dalje. Oni nisu vidjeli mjesto gdje su ljudi strijeljani. **HALILOVIĆ i Petković** su išli isto s njima. Poslije su došli u selo *Obre* koje je blizu našeg sela *Vrce*. Tamo su naši vojnici bili ubili dvojicu mudžahedina. Zato Muslimani nisu htjeli da UNPROFOR uđe tamo jer bi onda vidjeli da imaju plaćenike, Arape. UNPROFOR se vratio u *Kostajnicu*. Rekli su da im Muslimani ne daju ući. Drugi dan im opet nisu dali proći. Na radiju smo slušali kako govore sve obrnuto. Sve što su Muslimani napravili rekli su da je napravio HVO. Rekli su da HVO nije dao da se uđe u selo *Vrce*. Zato mislim da nisu trebali dozvoliti da UNPROFOR izađe iz Kostajnice.

U Zagrebu, 15. lipnja 1993.

šifra iskaza: vz007

Svjedok: M.G., muško, 39 god.

I S K A Z

Osobno sam bio sa suprugom u dvorištu, kad je granata pala. Među prvima smo dotrčali, ugledali stravičan prizor za stolom. Pravi pokolj. Najmlađe moje djetete, prepoznao sam po odjeći. Sva djeca su bila masakrirana. Bio sam zauzet, troje moje djece je bilo tu. Zajedno sa suprugom sam obilazio, tražio preživjele. Ubrzo su došla auta, vojska HVO, lokalna TV. Ranjene su prebacivli u bolnicu. Među njima je bilo ranjeno mojih dvoje djece, treće moje djetete je na licu mjesta bilo mrtvo. Nisam dozvolio snimanje svog masakriranog djeteta. Kad su ranjeni odvučeni, vojska je donijela deke, da pokupi dječija, raznešena tjela. Meni je žao što smo istu noć morali sahraniti djecu bez povorke, bez ičega.

PET SANDUKA - PET RODITELJA i SVEĆENIK

Dvoje djece je sutradan podleglo ranama. Još mi je bilo bolnije kad sam čuo poklike iz Mahale - muslimanskog dijela *Viteza*: "Eto vam Herceg-Bosne!"

Najmlađe djetete mi je Musliman nakumio i ubio.

Ja mislim da suživota sa Muslimanima nema. Svako u svoj tor!

Od mojih troje djece ostao sam sam sa suprugom.

U Vitezu, 20. srpnja 1993.

šifra iskaza: vz008

Svjedok: V.R., muško, 38 god.

I S K A Z

Moj sin, rođen trebao je imati punih 15 godina. Poginuo je od minobacačke granate 120 mm. Zajedno sa ostalom djecom koja su se igrala na klupi koju su sami svojim ručicama napravili. Klupa je i danas tu, ali na njoj i oko nje se više ne igraju djeca. Na klupi se nalazi cvijeće. U trenutku pada granate bio sam pred svojom kućom za minut sam dotrčao na mjesto masakra. Vdio sam stravičinu sliku. Poznao sam svog sina, jedinog sina svog, uzora, svoju nadu, sve što sam imao. Pao sam u nesvijest kod masakriranog sina. Ništa više ne znam. Kad sam došao sebi, već su ranjena i mrtva djeca sklonjena i odvezena do ambulante.

Poslije svega ovoga, smatram da zajedničkog života sa Muslimanima nema. Moja tragedija i ostalih roditelja koji su vidjeli i koji osjećaju veliko razočarenje u Muslimane, sa kojima smo do sada živjeli, smatramo da je ovo kraj.

U Vitezu, 20. srpnja 1993.

šifra iskaza: ko062

Svjedok: Z.D., muško, 38 god.

I S K A Z

Osobe islamske vjeroispovijesti napale su selo *Vrce* na Bajram, 24.03.1993. god. sa svih strana i napad je trajao dva dana, tada su trenutno prestali da bi nas ponovo napali 14.04.1993. god. od kada se nalazimo u potpunom okruženju opkoljeni sa svih strana od strane njih. Napadali su nas iz pravca *Višića, Memidža, Nevizdraka, Hondića s Trgovnica*. Napadali su nas svim i svačim, granatama, mecima. Kako su nas tjeroali iz jednog djela sela tako su to te kuće pljačkali i palili. Kako su dolazili do staraca ili nekoga drugoga, tako su ih ubijali ili masakrirali ili klali. Tako su 23.04.1993. god. u zaseoku *Brakovići Vrce* masakrirali, zaklali ili ubili **Ivana Stanića, Anicu i Stoju Kožul**.

U drugom djelu sela prema *Nevizracima u Ristićima* ubili su: **Katu Kaleb** i bračni par Srbe, **Đoku i Petru Ristić**. Te zločine ja nisam bio da sam ih vidio, ali pretpostavljam da su to uradili domaći, naravno uz pomoć ovih sa strane koji su došli, da im pomognu u tom zlodjelu. I ta borba trajala je, kako sam rekao, od 23. do 26.05.1993. god. kada smo bili prisiljeni da se predamo, što smo i učinili.

Predali smo se **HASI HAKALOVIĆU**, zapovjedniku lokalnih postrojbi *Klisa, Neretvice*. Tu taj dan smo izašli iz sela u pravcu *Gornjih Višnjevica*, gdje su odvojili vojsku i civile. Nas su zatvorili u kuću sestara **Turić**, gdje smo bili 20 dana. Gdje su nas uvjerovali da pređemo u islamsku vojsku, što mi naravno, nismo htjeli da učinimo. I pošto to njihovo uvjeravanje nije uspjelo, odvojili su nas u pet i poslali u *Parsoviće* u zatvor, a ostale su poslali u *Konjic*.

To je bilo 18.06.1993. god. Došli smo u *Parsoviće* u školsku zgradu u podrum, koji je smrdio kanalizacijom, ljudskom mokraćom i izmetom i bio je pun miševa. Spavali smo na daskama, školskim tablama, bilo nas je u početku pet, kasnije su nam se pridružili i ovi drugi koji su bili na radu u *Solakovoj Kuli*.

Tu u tom podrumu bili smo bez izlaska vani 60 dana, kada su nas prebacili iz razloga što im je trebala početi škola, u zatvor u *Buturović Polje*. Tu su nas smjestili u podrum, meni se čini Poljoprivredne apoteke, gdje smo još zatekli sedmoricu zatvorenika. Tu smo bili jedno sedam dana, do atentata, 14.09.1993. god., bilo nas je ukupno 24 u tom zatvoru. Atentat na nas, 14.09.1993. god. izvršio je **ZIJO PADALOVIĆ**, zbog toga što je taj dan bio pokolj hrvatskih civila u Uzdolu i tada mu je poginuo stric, **PADALOVIĆ SEID**, on je bio vođa nekih specijalnih njihovih postrojbi.

I svoj bijes on je tada nastojao da iskali na nama zatvorenicima. Došao je pod prozor to jutro u nas ispalio rafal i pogodio je **Matu Drlju i Zdravka Šagolja** koji su bili ranjeni i **Ivicu Konića** koji je lakše ranjen. Oni su bili tu bez pomoći, mi smo im pružili tu neku privremenu pomoć, jedno pola sata dok su došli ovi njihovi predstavnici. Onda su njih dvojicu odveli, rekli su tako u

Jablanicu, u *Zenicu*. Istu tu večer mi smo prebačeni u Jablanicu, nas 22. 14.-og uveče prebace nas u *Jablanicu*, autobusom, došli smo pred Muzej. Tu su nas dočekali njihovi vojnici i civili koji su nas psovali, pogrdno izražavali se, i udarali kako su kojeg stigli, prilikom provođenja do te zatvorske prostorije. Slijedeće jutro odveli su naših 15 zatvorenika na rad navodno da neke nose, prema *Glogovu* dole. Drugi dan su ti zatvorenici došli oni su bili prebijeni, nisu se mogli prepoznati, njih 15. A 20.09. iz tog zatvora odveli su slijedećih deset h u *Donju Jablanicu*, među njima su bili **Ilija Kaleb i Zoran Milad**. **Iliju** su tada teško ranili, a **Bubu** su ubili, što su pokušali da opravdaju njegovim samoubojstvom, što nije bilo moguće, u prostoriji u kojoj su oni to ubojstvo namjestili, a nije bilo samoubojstvo, nego je to bilo ubojstvo u zemunici 1,20 m kažu ovi koji su bili dole.

Osim nas zatvorenika, koji smo bili u podrumu Muzeja, bilo je isto i civila koje su uhvatili u *Doljanima* 28.07.1993. god. Gore su bili žene i djeca, oni su bili u blažem obliku zatvora nego što smo mi bili. Što se tiče našeg smještaja tu, bio bi loš, bez svjetla. Hrana je bila jednom dnevno, šnita kruha i neka voda prokuhana nešto u njoj, ne znam šta bi to bilo i tako da je to bilo sve do izlaska iz zatvora 01.03.1994. god.

Upravnik je bio u početku kad smo mi došli "**DEDO**" a kasnije ga je zamjenio neki, kako se zove onaj crni, neki iz *Gacka*, ne znam mu ja. Upravnik je bio kad smo mi došli **DEDO**, koji je rekao da kad smo mi došli ništa vam ne smije faliti, a za glavu nisam siguran. Drugo ih je jutro odveo dole što sam rekao maloprije, da su ih bili i to. Njega je kasnije zamijenio **ŠAĆIR**, a u međuvremenu je uvijek neko dolazio od ovih njihovih vojnika da zatvorenike bije. I bili su neke ljude, koga su stigli i kako kada.

Uglavnom malo je tko prošao da ga nisu bili. A što se tiče rada, išli su na rad svi i ja sam nekoliko puta išao. Čak su u pola 3 noću, se moralo ići, a dolazilo se kasno negdje oko 8:00 sati gore, toliko isto dolje. Nosila se voda i hrana gore na njihove rovove. Bilo je slučajeva pogibije. Poginuo je tako **Zdravko Nižić** na *Pisiru*, teško su ranjeni **Jozić Ivan zv. Major**, **Vatroslav** iz *Sarajeva* jedan je ranjen, koga su oni uhvatili iz autobusa i zatvorili u Muzej u travnju '93..

Bili smo u zatvoru Muzej Jablanica sve do 01.03.1994. god. kad je bila razmjena i tada smo izašli na slobodu.

šifra iskaza: sil020

Svjedok: Z.D., muško, 38 god.

I S K A Z

Iz kuće u *Bijeloj* otišli smo na *Vrce*. To je selo u *Klisu*. Otišli smo preko *Jablaničkog jezera*. Tu smo bili do muslimanske agresije koja je počela 23. ožujka 1993. godine.

Do te agresije za nas Hrvate je došlo neočekivano. Mi se nismo nadali i nismo mogli vjerovati da bi se to moglo desiti. Jednostavno jednog jutra je zapucalo sa svih strana. Ljudi su se snalazili kako je tko znao i umio. Jedni su bili u njivama, drugi su bili u kućama, treći kako 'ko gdje. I tako je bilo taj dan i jednog drugog dana je isto pucalo i prestalo. Bilo je dogovoreno neko primirje s hrvatske i muslimanske strane i stao je rat. Mi smo mislili da je stao, ali rat je ponovo krenuo još jačim intenzitetom 14. travnja.

Sa svih strana su nas napali. Mogu reći ovdje da se naše selo **Vrci** nalazi opkoljeno s dvanaest muslimanskih sela. Možete misliti kolika je ta snaga bila i koncentracija muslimanske vojske.

Glavna postrojba koja je napala Hrvate **Vrca** je postrojba **HASANA HAKALOVIĆA**, zvana Brigada "Neretvica", a druga postrojba bila je postrojba **ZIJE LEPARE**. To je postrojba iz **Lišćića, Memidžana i Kralupa**. Od tada su nas intenzivno svaki dan napadali; mecima, granatama - svakako, da bi se 22. travnja desio pokolj u jednom zaseoku **Barakovići**. Tu su zaklali **Ivana Stanića, Staju i Anušu Kožul** - to su ljudi bolesni, invalidi i svi stariji od 60 godina. Bili smo tu na jednom brdu gdje smo gledali odnosno slušali plač tog **Ivana** koji je umirao tri sata zaklan, vjerojatno ne do kraja. Kasnije, nakon sedam dana smo nekako prišli tom zaseoku i izvukli smo mrtva tijela troje Hrvata. **Ivanu** su bile ruke odsječene, svi izbodeni. Jezivo je bilo vidjeti njih sve. Istog tog dana, 22. travnja, zaklali su bračni par Srba **Đoku i Petra Ristić** i **Katu Kaleb**, isto ljudi stari, bolesni, invalidi preko 65 godina. Njima troma nismo imali pristupa, da vidimo kakvo je stanje i šta se desilo.

Druga stvar: - oni su nas napadali i kako su koju kuću u selu osvajali tako su pljačkali, palili, minirali. Vidjeli smo ih mi kako pljačkaju, odvoze stvari u autima. Oni su nas potiskivali iz jednog zaseoka u drugi, tako da smo mi stigli u samo dva zaseoka. To su **Stupica i Dol**. Tu smo pružali otpor sve do 26. svibnja kada smo se morali predati, jer su nam cijelo to vrijeme bili na vratu **ZUKINI** koljači.

Dvojica naših ljudi su otišli na pregovore u **Strgonice** i s **HASANOM HAKALOVIĆEM**, tim zapovjednikom Brigade "Neretvica" dogovorili da nas on sa civilima iz sela pusti preko svoje teritorije do naših u **Donje Višnjevice**. U međuvremenu smo izgubili dva bojovnika. **Ivan Dragić** je bio ranjen, pa je nakon tri dana umro a **Miro Stanić** on je poginuo prigodom napada na zaseok **Skukice**. Ubili su ga. Taj dan su poginula njihova dvojica vojnika, crne boje kože, tko zna odakle su. Crnci baš. Mi smo ih sahranili kod naših kuća.

Nakon toga kada smo potpisali primirje dana 26-og uvečer nas oko dvjesto, što civila, što vojnika, čini mi se nas dvjesto tri napustili smo to selo sa naoružanjem i sa opremom. Pošli smo u **Boždaroviće** u kojima su bili pretežno muslimani. Tu su nas zaustavili i tražili su da predamo oružje. Mi nismo imali izbora, s obzirom da su s nama bili i djeca, žene i starci, a nosili smo i dvoje ranjenika. Morali smo predati oružje. Ostali smo bez oružja. Dalje smo krenuli tu istu noć prema selu **Gornje Višnjevice**, sve pješke cijelu noć otkako se smrklo oko 8-9 sati pa do ujutro kada se počelo svitati. Dug je bio put, naporan, brdo kamenito, strana, a bilo je ranjenika, djece a i starijih ljudi koji su slabo pješčili. Kada smo stigli, drugi dan smo stigli ustvari u **Gornje Višnjevice**, vidili smo da od našeg prelaska dolje u **Donje Višnjevice** našima nema ništa. Tu su nas ponovo tražili da predamo oružje. Bilo je nekih koji su imali pištolje, bombe i to su morali predati iako su to bili sakrili. Taj dan, nas vojno sposobne su odvojili u kuću sestara **Turić**. Mi smo još uvijek bili uniformirani. Nisu nas skidali. Civile su odvojili u dio sela koji se zove **Andrići Gornjih Višnjevica**. Mi smo bili tu do 18. lipnja. Jednu grupu su 18-og odvezli u Konjic, a druge večeri su odvezli drugu grupu u Konjic, da bi te iste druge večeri odvojili nas pet. To su sve bojovnici, a ostali su može se slobodno reći u kućnom pritvoru. To civilno stanovništvo ostalo je u kućnom pritvoru.

Nas pet su odveli u **Parsoviće**. Što se tiče tog zatvora u **Parsovićima** mi smo bili tu dva mjeseca. Nitko od nas pet nije izašao iz tog podruma osim mene. Ja sam izašao nekoliko puta, jer mi je dolazila žena u posjetu, pa su me puštali vani. Ova četvorica nisu izlazili nikako. Drugi su išli na rad. Hrana je bila, što se tiče nas pet, možemo slobodno reći, hotelska. Imali smo doručak, ručak i večeru na tanjuru s kašikom, a i s vilicom za meso. Ne znam zašto su nas tako hranili, a dok je drugima dvanaestorici njihova rodbina u selu u **Parsovićima**, u **Buščaku** i u **Solakovoj Kuli**

morala gotoviti hranu i dovoziti im tu u civarama. Dok smo bili tu imali smo dva puta kupanje u kući roditelja **Dragana Kostića**.

Tu smo bili do 13. kolovoza 1993. kada je trebala početi s radom škola. Da ne bi djeca gledala nas tu oni su nas prebacili u **Butrović Polje**, u podrum poljoprivredne apoteke, koji je bio mračan, vlažan. Tu smo bili jedno tjedan dana gdje smo zatekli, čini mi se, sedam zatvorenika. Oni su zarobljeni gore na **Bokševici** krajem srpnja 1993. godine.

Odatle su nas prebacili preko puta, u kuću **Jake Tomića**, gdje se prije rata služila sveta misa. Tu smo bili mjesec dana do 14. rujna 1993. godine.

Dana 14-og rujna ujutro mi smo kao obično ustali. Tu smo imali i vodu i WC unutra. Svaki se umio. Imali smo šah i karte. Igrali smo. Svaki je našao sebi neku zabavu. Najednom oko 10:00 sati, a dan je bio sunčan, toplo i fino, čuo se žamor izbjeglica preko puta nas u robnoj kući, čuje se jedan pucanj. Mi nismo obraćali pažnju, jer je vazda pucalo i bilo je i pjevanja i vrijeđanja. Nitko nije obraćao na to pažnju. Nakon toga pucnja počeo pucati po nama u zatvoru. Nastala je panika, trčanje. Meci su pogodili **Matu Drlju i Zdravka Šagolja**. **Mato Drljo** je bio pogođen u stomak, a ovaj mali **Zdravko** on je bio pogođen u noge, u ruku. Tu nam tih momenata nije nitko došao. Jedan bolničar **Hrvoje iz Posušja** je organizirao pomoć, da se medicinski zbrinu njihove rane. I mi smo pomogli kako je tko znao. Bio je tu još jedan bolničar **Ante Livaja**. Previli su maloga i tek nakon jedno pola sata stigao je njihov liječnik i upravnik. Upravnik je rekao da se izgleda ovdje više ne smije držati, morat ću vas prebaciti u **Konjic**. Ovu dvojicu su u međuvremenu odvezli u **Jablanicu**.

Mi nismo išli u **Konjic**, a jesmo se obradovali da ćemo gore ići. Ražalostili smo se kada smo vidjeli da je autobus okrenuo u pravcu **Jablanice**. S rukama na vratu mi smo te večeri došli u **Jablanicu**. Tu su nas doveli u Muzej revolucije. Metnuli su nas opet u podrum negdje ispod zemlje.

Tu su nas još jednom detaljno pregledali po džepovima, po rebrima, po rukama, po glavi, kako koga. Ubacili su nas u tu prostoriju koja je bila bez prozora, tamna. U njoj je gorjelo svjetlo.

Prve dvije naše grupe koje su prebačene u **Konjic** prošle su isto loše. Morali su ići na rad na prvu liniju kao što su išli i u **Jablanicu** i ovi dok su bili gore u **Solakovoj Kuli**. Oni su izašli 19. listopada iz zatvora i isto su prošli loše, netko manje netko više kako je koga šta trefilo. Tako smo mi ostali u tom zatvoru u muzeju do 01. ožujka 1994. godine kada je bila razmjena i kada smo pušteni zajedno s dijelom civila dok su još jedno dvadesetak civila ostali i kasnije pušteni. Rekli su nam da smo zamijenjeni za ove njihove zatvorenike iz **Sovića**. Razmjena je bila mučna. Trajala je cijeli dan i u noć do 3-4 sata. Bilo je zastoja. I hoće i neće, može ne može. To je bilo natezanje. Dolje u **Drežnici** su nas zaustavili, pa bi, pa ne bi i nekako je to prošlo.

U Čapljini, 14. lipnja 1994.

šifra iskaza: sil022

Svjedok: K.S., žensko, 79 god.

I S K A Z

Dana 22. travnja 1993. godine ja sam ujutro ustala i otišla pomusti kravu. Ja sam naložila vatru i ispekla kavu. Čula sam komšinicu krivi se, plače. To je bila najbliža komšinica **Kožul**. Došla sam tamo kod nje. Čovjek joj govori - ajde ti nama daj doručak, da mi doručujemo, da idemo tamo u **Livaja**. Kaže - ne smijemo mi ovdje biti, idemo tamo. Ja njemu dala doručak i ovako u flaši bilo malo rakije. Ja njemu kažem - hajde, hajdemo! Kaže on meni - ajde ti donesi meni još malo rakije, da ja popijem, jer nije lako poći, kuću ostaviti. Ja mu kažem - neću, ako ti hoćeš sebi donijeti, ti ajde. I, on je doručkovao i nije ni on išao po rakiju.

Jednako je onako sjedio na kauču. Kad neko pokuca na vrata. Otvori vrata i prema njemu onako s rukama, istetoviranim rukama, a debeljuškast u kratkim rukavima u nekoj vojničkoj robi zelene boje, i više njemu: "Izađi amo, izađi amo!" On ustade. Zamotavao je cigaru i pošao prema njemu. Izišao je. Ja došla, jedna ne nadam se belaju. Ja došla tamo i slušam šta će on njega pitati, šta će ga iskušavati, šta će biti?! Ja slušaj, pa slušaj, ništa ne čujem. Ja sam ostala u sobi. Kad jedan dođe, isto ko usisivač. Nikada prije nisam to vidjela. Kako uđe u sobu ništa meni ne govori. Onako, vuče ono u sobu i štrapa po sobi. Sve se bilješke znaju gdje je poštrapo benzinom. Posipa je benzin, da pali kuću ili nešto jače, tko zna šta je. On meni ništa ne govori, ništa.

Ja prođem kraj njega i iziđem. Kako iziđem na vrata, na desnoj strani vojnika ima jedno 30-40, ima tko će ih brojiti. Ima svega, ima ih u uniformi i civila. I na lijevoj strani bila je jedna klupa pred kućom gdje smo mi sjedili, pili kavu i tako. Pogledah, moja ljudino, kada zavalili mu glavu pod klupu. Vidim mu samo ramena i dolje trup. Velim ja njima - šta je ovo, nemojte! Rekoh ja njima - mi djece tu nemamo, vojnika nemamo. Rekoh - nemojte ga. Mene uzme jedan za ramena i gurne me tamo čak iza kuće, kao da boksa. Kako on mene gurne tamo ja njemu kažem - idi tamo od mene daleko!

U tom strahu ja govorim - Bjež, bjež! Kako to ja rekoh, da on nije kriv i nemojte ga, on reče - jadan ti sam što sam dočekao, što su oni od njega radili tko znade. To je bilo oko deset sati danom. Otišla sam ja dolje daleko. Nisam ništa jela, nisam doručkovala. Otišla sam do potoka iza naše zemlje. Po mene dolje nisu došli. Ja sam dolje, moja ljudino, bila, bila i došla sam kući po mraku. Kad ja gori, moja ljudino, mene nije ni strah više, ja idem, nigdje nikoga više. Ja došla pred kuću. On mrtav. Kako je ležao onda onako leži, tamo okrenut. Što su činili od njega, jesu li ga klali, sjekli ruke... Ne znam, ne znam i gotovo. Nisam mogla to ni gledati. Tu sam ćumila, ovako ćumila, metnula glavu pred kućom kraj njega, ovako ja patim. Vidjela sam skroz krv okolo. Bacim oči tamo na lijevu stranu, prema komšinici, prema njezinoj kući. Kada, jedna ti sam, tamo puno, puno vojnika. Uh, sada sam, rekoh, gotova. Ograda je oko kuće. Oni su svi prošli pokraj ograde.

I šta ću? Otišla sam u štalu. U kući bilo svega, a sada je zapaljena. Zapalili su je prije nego što sam ja došla, da Bog sačuva. Uh! Došla sam gore u štalu, da se rekoh malo odmorim. Ležala sam na sijenu. Ustanem se i pođem prema selu tamo gdje su **Livaje**. U putu dok sam išla prema njima našla sam jednu žensku mrtvu, na sred ceste. Kako sam saznala kasnije nju su vodili za vodiča i ubili ju tu. To je bila moja komšinica **Stoja Kožul**. I ja tako njima kažem, da je mrtva žena na putu. Sedam dana su govorili da će doći Crveni križ i da će nešto vidjeti. Danas, sutra i prošlo je sedam dana.

Kada su se spremali za ukop sin od **Ante Livaja**, Ante i sin od **Stoje Kožul**, oni su se dogovorili zajedno sa nekim starijim ljudima i pokopali su svih troje.

Svaki dan su oni puškarali iz **Vrcića i Bolotana** na našu vojsku, svaki dan. Kada je masa došla odnekle onda su napali. Ja ne znam nikoga od tih koji su nas napali. Poslije toga sam bila u **Višnjaricama** gore. Bilo nas je gore cijelo selo **Vrci**. Gore su nas hranili i radili smo nešto. Kada je mrak pao pošli smo svi iz sela. Bilo je i starih s nama, ranjenih koje su nosili gore. Našu vojsku su razoružali i zatvorili ih. Bili su u zatvoru, razredili su jedne u **Parsoviće**, jedne u **Konjic**. To je bilo da Bog sačuva, eto.

Ja sam izišla, ne znam koji je mjesec bio, preko neke veze. Tu je došao jedan musliman i rekao da idemo kod jedne **Tomić Marte**. Mi smo došli tamo, bila sam tu tri dana i tri noći. Žena nam je davala jednom na dan nešto jesti. Nije imala, nema. To je bilo u **Čelebićima**. Ali, tko zna odakle je on. Tako je on mene izveo do naše straže u Zabrdje, do naših vojnika.. Tu sam bila deset-petnaest dana.

Gore od imanja sam imala kuću, imala sam svega. Samo mi nismo imali struju, jer smo bili odstranjeni. Kuća je bila kamenom zidana, urađena kuća s fasadom. Imala sam i zemlju i šumu; bukovina, jasen, hrastovina, vrbovina - bilo je svega. Sestra mi je imala kotao, rakijski, od stoke; deset ovaca, kravu, a u komšinice je bilo trideset i pet ovaca, krme, dvije krave, tele. Sve su oni to otjerali. Kuću od komšinice zapalili isto kao i moju. Njih obje su poginule, obje komšinice.

Pred kućom mi je bila jedna komšinica mrtva, a drugu nisam vidjela, onu koju sam vidjela na putu to sam već rekla. Pokojna **Stoja** je prepoznala svoje i govorila je **Ivica, Vinko**, dok je išla pred njima. Ona je zvala njih. Kada su oni prepoznali i opazili da nije naša vojska rekli su na to - mi nećemo pucati, ubit ćemo našu majku, a vi pucajte, jer ona će svakako poginuti, neće ostati živa. Oni su pucali i ubili nju. Pokojna **Stoja** je poslužili kao živi štit, da bi došli do naših položaja HVO. To je bilo selo **Dol**, gdje su **Livaje**.

Danas je 28. kolovoza 1996. godine u Šavač Polju.